

Unga tycker om andra

En studie av
skolelevers attityder,
tillit och utsatthet

Forum
för levande
historia

Rapportförfattare: Oscar Österberg

Unga **tycker**

om

En studie av
skolelevers attityder,
tillit och utsatthet

andra

Titel: Unga tycker om andra – en studie
av skolelevers attityder, tillit och utsatthet
Rapportförfattare: Oscar Österberg
Grafisk design: Magnus Wigg
Omslagsbild: Westend61 / Maskot
Utgiven: feb 2026
Tryck: Elanders Sverige AB, Vällingby 2026
Forum för levande historia
Stora Nygatan 10–12, Box 2123, 103 13 Stockholm
Tel: 08-723 87 50
info@levandehistoria.se
levandehistoria.se
ISBN 978-91-86261-91-7
© Forum för levande historia

Innehåll

Förord	4
Sammanfattning	6
Kapitel 1. Inledning	12
Kapitel 2. Metod	24
Kapitel 3. Respondenterna	28
Kapitel 4. Elevernas svar på påståenden om grupper i undersökningarna 2013 och 2024/2025	34
Kapitel 5. Hur hänger attityder ihop med bakgrundsfaktorer?	54
Kapitel 6. Inställning till ett öppet och tillåtande samhälle	78
Kapitel 7. Utsatthet för mobbning, hot och våld	84
Kapitel 8. Avslutande diskussion	96
Tabellbilaga	104
Slutnoter	138

Förord

Denna studie handlar om skolelevers attityder, tillit och utsatthet och har utförts av Forum för levande historia på uppdrag av regeringen. Studien är den fjärde i sitt slag och genomfördes 2024/2025. Myndigheten har gjort liknande undersökningar även 2003, 2009 och 2013.

Under det dryga decenniet sedan den senaste studien har omvärlden förändrats på flera plan. Den generation som har svarat på undersökningen har vuxit upp i en värld i snabb förändring. Vi har bland annat sett hur antalet aktiva konflikter i världen har nått rekordnivåer och lett till allt från flyktingkriser till att Sveriges säkerhetspolitiska läge har förändrats fundamentalt. Den globala utvecklingen har även kantats av klimatkris, tillbakagång för demokratin, bristande respekt för de mänskliga rättigheterna, urholkning av folkrätten och ökad polarisering. Parallellt med detta har utvecklingen inom sociala medier varit dramatisk. Genom nätet och de sociala medierna har all kommunikation fått en ännu större räckvidd. En räckvidd som bland annat används för att sprida hat och polariserande budskap.

Hur dessa omvärldsfaktorer påverkar resultaten svarar inte studien på. Fokus ligger i stället på mer individuella bakgrundsfaktorer och hur de relaterar till tidigare studier. Samtidigt finns det anledning att beakta denna fond av förändringar när svaren tolkas och analyseras.

I den aktuella studien ser vi att en tydlig majoritet av skoleleverna uppvisar en hög grad av positiva attityder till de undersökta minoritetsgrupperna, anser att det är viktigt att människor har friheten att leva sina liv som de vill och menar att samhället gynnas av en mångfald av traditioner

och livsstilar. Det är mycket positivt. Samtidigt bryts den utveckling mot alltmer positiva attityder som, i stort, har präglat Forum för levande historias tidigare elevundersökningar. Andelen negativa attityder har ökat för de flesta påståenden och är i vissa fall anmärkningsvärda. Dessutom vittnar svaren om en ökad utsatthet bland eleverna.

Det går inte att utläsa om ökningen av negativa attityder och den ökade utsattheten är en del av en långsiktig trend, eller om det handlar om en mer tillfällig förändring. Oavsett detta är förändringen bekymrande och problematisk, både för individer som drabbas och för vårt samhälle och demokratin.

Hat leder till rädsla och otrygghet och kan påverka den fysiska och psykiska hälsan. Det kan också leda till att människor väljer att inte delta i offentliga samtal. Rasism och hat kan också leda till handlingar som diskriminering och hatbrott. Vi vet från rapporter från Diskrimineringsombudsmannen och Brottsförebyggande rådet att antalet anmälningar om diskriminering och hatbrott ökar. Flera rapporter visar att barn och unga är särskilt utsatta, inte minst på nätet. Många upplever att rasistiska uttryck har blivit en del av vardagen. Rasism försämrar tilliten mellan människor och förtroendet för samhällets institutioner. Hatet skadar på så sätt även demokratin.

Det finns alltså flera starka skäl att vidta åtgärder för att stärka toleransen och respekten för allas lika värde och minska utsattheten bland svenska skolelever.

Ett sådant arbete kräver insatser från ett brett spektrum av aktörer; myndigheter, kommuner, regioner, forskare, det civila samhället och andra.

Det allmänna har dock enligt regeringsformen ett särskilt ansvar för att främja demokrati, respekten för allas lika värde och motverka diskriminering (SFS 1974:152, 2§).

Det finns också behov av vidare forskning utifrån studiens resultat. I studien undersöker vi *hur* ungas attityder och utsatthet ser ut, men får inga uttömmande svar på *varför* det ser ut som det gör. Vi ser därför behov av vidare forskning utifrån studiens resultat, något vi redogör för i rapportens avslutande kapitel.

Utöver behovet av fördjupning och vidare forskning ser vi utifrån myndighetens bredare arbete även behov av ett ökat fokus på skolans demokratiuppdrag. Vi ser också behov av stöd till skolor i deras arbete för demokrati, respekt för allas lika värde samt mot hat, rasism, mobbning och diskriminering. Eftersom attityder börjar formas redan tidigt i livet behöver arbetet stärkas från tidig ålder, redan i förskolan. Med stärkt fokus avses här både en ökad politisk prioritering av skolans demokratiuppdrag och fortsatt och stärkt långsiktigt stöd till insatser för utveckling av forskningsbaserade metoder och verktyg för arbetet, liksom till fortbildning för lärare och annan skolpersonal.

Vi ser även behov av långsiktigt stöd till civilsamhällsorganisationer som arbetar mot rasism och andra former av intolerans, mobbning, trakasserier och diskriminering. Civilsamhället har stor kunskap och erfarenhet kring frågorna, en annan typ av närhet till

målgrupperna liksom andra kompletterande metoder som kan utgöra ett mycket viktigt bidrag i arbetet.

Avslutningsvis, Forum för levande historia kommer att fortsätta arbetet med analys av denna undersökning och att stärka vårt dagliga arbete för att främja demokrati, respekten för de mänskliga rättigheterna och allas lika värde. Vi hoppas att den nya kunskap som presenteras i rapporten även kan bidra till andra aktörers viktiga arbete med frågorna.

Stort tack till professor Pieter Bevelander vid Malmö universitet, forskare Katie Cohen vid Totalförsvarets forskningsinstitut, professor Mikael Hjerm vid Umeå universitet och professor Lisa Thorell vid Karolinska Institutet för era bidrag till arbetet med att konstruera enkäten. Stort tack även till docent Andrea Bohman vid Umeå universitet som har granskat en tidigare version av rapporttexten.

Petra Mårseius

Överintendent vid Forum för levande historia

Sammanfattning

Det här är en studie av svenska skolelevs attityder till olika grupper i samhället läsåret 2024/2025, samt om deras egen upplevda utsatthet för mobbning, hot och våld. I fokus är attityderna till sju minoritetsgrupper:

- invandrare
- afrosvenskar/svarta personer
- judar
- muslimer
- romer
- samer
- homo- och bisexuella samt transpersoner.*

Dessutom görs jämförelser med Forum för levande historias elevundersökningar från 2003 och 2013.

För att indikera intolerans mot de berörda grupperna har eleverna fått besvara ett relativt stort antal frågor och påståenden. Några påståenden var exakt desamma för alla grupper, medan andra enbart handlade om en särskild grupp. Svaren på en del påståenden har sedan slagits samman till olika attitydmått.

Undersökningen har genomförts av Statistikmyndigheten SCB på uppdrag av Forum för levande historia, inom ramen för ett regeringsuppdrag. Den omfattar totalt 8 127 skolelever, varav 1 149 elever i grundskolans årskurs 9 och 6 978 elever i gymnasieskolans årskurs 1–3.

Undersökningens huvudresultat är följande:

Generellt positiva attityder men negativa tendenser

Ett viktigt resultat är att eleverna i allmänhet uppvisar en hög grad av tolerans. 72 procent ger starkt uttryck för inställningen att de respekterar andra människors övertygelser och åsikter, att de anser det viktigt att människor har friheten att leva sina liv som de vill och att samhället gynnas av en mångfald av traditioner och livsstilar. Även avseende inställningen till de berörda grupperna i samhället uppvisar de flesta positiva eller åtminstone neutrala attityder.

Samtidigt finns det negativa tendenser. Utifrån resultaten av Forum för levande historias tidigare undersökningar har skolelever i Sverige visat allt mer positiva attityder gentemot olika grupper,

men nu tycks denna utveckling ha avstannat. Jämfört med Forum för levande historias elevundersökning 2013 har det skett en ökning av såväl den andel elever som rapporterar egen utsatthet för mobbning, hot och våld, som andelen med negativa attityder till grupperna i fokus.

För nästan alla påståenden om de grupper som ingår i enkäten har den andel som instämmer i negativa påståenden ökat, medan den andel som instämmer i positiva påståenden har minskat, jämfört med 2013.

Elevernas attityder till de olika grupperna som förekommer i undersökningen tenderar att hänga samman. Elever som uppvisar negativa attityder till en grupp är också benägna att uppvisa negativa attityder till andra grupper.

Störst ökning av negativa attityder till homo- och bisexuella samt transpersoner

Den största förändringen handlar om attityderna till homosexuella, bisexuella och transpersoner.

I undersökningen 2013 utgjorde dessa den kategori som eleverna i störst utsträckning uppvisade positiva attityder till. I undersökningen

2024/2025 utgör de i stället den kategori som eleverna i störst utsträckning uppvisar negativa attityder till.

Flickor mer toleranta än pojkar

Ett genomgående resultat är den stora könsskillnaden: flickorna ger i allmänhet uttryck för mer positiva attityder än pojkarna. Sambandet är allra starkast avseende attitydmåttet för hbt-personer.* Attitydskillnader mellan könen har konstaterats även i Forum för levande historias tidigare elevundersökningar, men den aktuella undersökningen indikerar att skillnaderna har ökat något.

* Påståenden om homosexuella, bisexuella och transpersoner ingick även i undersökningen 2013, och för att kunna göra jämförelser användes samma påståenden i undersökningen 2024/2025. Detta innebär att det äldre begreppet "hbt" används i denna rapport i stället för det nu etablerade "hbtqi".

Mer positiva attityder med stigande ålder hos eleverna

Sambanden mellan elevernas årskurs och de olika attitydmåtten är svagare, men det går ändå att konstatera att eleverna blir något mer positivt inställda till de berörda grupperna ju högre årskurs de går i och därmed också ju äldre de är. Även denna tendens har kunnat iakttas i tidigare undersökningar.

Gymnasieprogram har betydelse

Inriktningen på elevernas utbildningsprogram på gymnasiet har också visat sig ha stor betydelse för nivåerna av negativa attityder. Elever på de högskoleförberedande programmen uppvisar genomgående en lägre grad av negativa attityder än eleverna på yrkesprogrammen. Detta har även konstaterats i tidigare undersökningar.

Ett nytt resultat för denna studie är att attitydskillnaden tycks finnas redan när eleverna börjar gymnasiet. Elever i årskurs 9 på högstadiet som avser att söka till högskoleförberedande program uppvisar i genomsnitt mindre negativa attityder till de sju grupperna, än de elever som avser att söka till yrkesprogram.

Elever med högutbildade föräldrar har mer positiva attityder

I de tidigare elevundersökningarna har resultatet varit att ju högre utbildning elevernas föräldrar har desto mer positiva är elevernas attityder till utsatta grupper. I elevundersökningen 2024/2025 är resultatet i stort detsamma. Det finns också ett samband mellan förekomsten av samtal om politik i familjen och mer positiva attityder till afrosvenskar/svarta personer, judar, samer och hbt-personer. Sambandet är mindre starkt för attityderna till invandrare, muslimer och romer.

Bakgrund, religion och vänskapsförhållanden har betydelse

I de tidigare elevundersökningarna har det funnits skillnader i attityder beroende på om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund.

Även den nya undersökningen visar på skillnader kopplade till bakgrund. Elever med svensk bakgrund uppvisar i undersökningen mer negativ inställning till muslimer, jämfört med elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund uppvisar mer negativ inställning till hbt-personer, judar och samer, jämfört med eleverna med svensk bakgrund.

Elever som inte identifierar sig med någon religion uppvisar mer positiva attityder till hbt-personer, judar, romer och samer, jämfört med de som uppger att de tillhör någon religion.

Elever som uppger att de har en eller flera vänner inom en viss grupp tenderar också att ha mer positiva attityder till denna grupp, än elever som saknar vänner inom gruppen i fråga. Starkast är detta samband för attityderna till hbt-personer.

Politiskt intresse har samband med både negativa och positiva attityder

I elevundersökningen 2013 var de elever som saknade intresse för politik mer negativt inställda till olika grupper, jämfört med dem som var intresserade av politik. Undersökningen 2024/2025 uppvisar snarare ett U-format mönster för attityderna till invandrare, muslimer, romer och hbt-personer. Såväl elever som är mycket intresserade av politik som de som helt saknar politiskt intresse uppvisar i allmänhet mer negativa attityder till dessa grupper än övriga elever. När det gäller attityder till judar och samer är däremot mönstret detsamma som 2013: elever med ett större politiskt intresse uppvisar mer positiva attityder till dessa grupper än de som är ointresserade av politik.

Elever som är missnöjda med demokratin har mer negativa attityder

En annan faktor av betydelse är hur nöjda eleverna är med hur demokratin fungerar i Sverige. Ju mer missnöjda de är med demokratin desto mer negativa attityder uppvisar de till de sju grupperna. Detta resultat förekom även i elevundersökningen 2013.

Attityder hänger ihop med elevers oro för framtiden

Det finns relativt starka samband mellan oro för ökad invandring i framtiden och mer negativa attityder till invandrare och muslimer. Det finns även ett visst, svagare, samband mellan oro för ökad invandring och negativa attityder till de andra grupperna i undersökningen.

Samband mellan bristande tillit till andra människor, lågt förtroende för institutioner och negativa attityder

Likt elevundersökningen 2013 finns det även samband mellan mer negativa attityder till de berörda grupperna och lägre tillit till andra människor samt lägre förtroende för samhällsinstitutioner, som skolan, polisen och politiker. Detta samband är starkast när det gäller elevernas attityder till hbt-personer och judar.

Elever som litar på andra har mer positiva attityder

Precis som i undersökningen 2013 finns det samband mellan elevernas tillit till andra människor och graden av negativa attityder. Ju större tillit eleverna har till andra människor, desto mer benägna är de att ge uttryck för positiva attityder till de berörda grupperna.

Elever med negativa attityder litar mer på sociala medier

Vidare finns det svaga samband mellan ett större förtroende för information från Tiktok, Instagram, Youtube, samt Snapchat och en högre grad av negativa attityder gentemot grupperna i fokus för undersökningen. Det starkaste sambandet gäller attityderna till judar.

Elever med högre grad av konspiratorisk läggning har mer negativa attityder

Under senare år har konspirationsteoriers negativa påverkan på samhällsdebatt och tilliten i samhället fått alltmer uppmärksamhet i forskningen. I undersökningen 2024/2025 inkluderades därför frågor för att mäta konspiratorisk läggning, det vill säga en generell psykologisk tendens till att se på världen i konspiratoriska termer och att tro på olika konspirationsteorier.

Den aktuella undersökningens resultat pekar på att det finns ett samband mellan negativa attityder till de angivna grupperna och en högre grad av konspiratorisk läggning. Sambandet är starkast avseende elevers attityder till judar. Det finns också ett tydligt samband mellan graden av konspiratorisk läggning och hur eleverna har svarat på ett påstående om "judiskt" inflytande i världen.

Upplevd utsatthet har samband med negativa attityder

Undersökningen visar att elever som saknar någon att vända sig till, eller inte vet om de har någon att vända sig till för att få hjälp eller stöd, uppvisar mer negativa attityder till de berörda grupperna jämfört med övriga elever. Benägenheten att uppvisa negativa attityder minskar ju fler alternativ till hjälp som eleven upplever att hen har.

Skolmiljö har betydelse för elevers attityder

Ett återkommande resultat i elevundersökningarna är att skolan är en betydelsefull arena i detta sammanhang.

Resultaten från 2024/2025 visar att elever som går i skolor i eller nära storstäder och större städer tenderar att ha mer positiva attityder till de olika grupperna, jämfört med dem vars skolor ligger i mindre städer/tätorter eller i landsbygdskommuner. Elever som går i skolor i områden med stora och mycket stora socioekonomiska utmaningar, samt i socioekonomiskt blandade områden, tenderar också att uppvisa mer negativa attityder än elever vars skolor ligger i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Positiva attityder hos elever som trivs i skolan

Undersökningen 2013 indikerade att elever i skolor med en större andel behöriga lärare tenderar att uppvisa mer positiva attityder gentemot grupperna, och att elever som trivs i skolan har mer positiva attityder till andra grupper. I elevundersökningen 2024/2025 är sambandet med andelen behöriga lärare visserligen mindre tydligt, men de som går i klasser där eleverna är nöjda med skolan tenderar genomgående att ha mer positiva attityder till olika

grupper än de som går i klasser där eleverna är mindre nöjda med sin skola.

För gymnasieskolorna visar undersökningen även på svaga samband mellan ett högre genomsnittligt slutbetyg på elevens skola och mindre negativa attityder till grupperna. Starkast är sambandet för attityderna till judar.

Elever med positiva attityder har i allmänhet en mer öppen inställning till andra människor och till ett öppet samhälle

Undersökningen visar att det finns relativt starka samband mellan å ena sidan positiva attityder till de berörda grupperna och å andra sidan en allmänt tillåtande och öppen inställning till andra människor och en större uppskattning för ett öppet samhälle. Denna aspekt, som inte direkt relaterar till enskilda grupper utan till samhället i stort, är ny för undersökningen 2024/2025. Attityderna skiljer sig mellan olika grupper av elever. Flickor tenderar att ha en mer tillåtande och öppen inställning än pojkar, äldre elever är mer tillåtande än yngre, och elever på högskoleförberedande program är mer tillåtande än elever på yrkesprogram.

Likt de andra attitydmåtten finns det även skillnader som har samband med föräldrarnas utbildningsnivå. En större andel elever med högutbildade föräldrar uppvisar en mer tillåtande och öppnare attityd än övriga elever. Ju mer nöjda eleverna är med demokratin i Sverige, desto mer är de också benägna att ge uttryck för en tillåtande attityd till andra människor. Slutligen finns det även ett tydligt samband mellan en större tillit till andra människor och en mer tillåtande och öppen attityd till dem.

Ökad utsatthet för mobbning, hot och våld

Vad gäller utsatthet för såväl mobbning som hot och våld ligger nivån högre i undersökningen 2024/2025 än i undersökningen 2013. Andelen elever som uppger att de blivit retade har ökat väsentligt från 33 procent 2013 till 51 procent 2024/2025. Andelen som utsatts för hot har ökat från 8 procent till 13 procent, och andelen som svarade att de blivit slagna har ökat från 11 procent 2013 till 16 procent 2024/2025.

Flickor uppger i större utsträckning än pojkar att de blivit retade, medan pojkar i stället rapporterar en större utsatthet för fysiskt våld. Yngre elever tenderar att vara mer utsatta än äldre för såväl mobbning som hot och våld.

I undersökningen 2024/2025 svarar elever som identifierar sig som homo- eller bisexuella i större utsträckning än heterosexuella att de utsatts för mobbning, hot och våld. Homo- eller bisexuella elever rapporterar också i större utsträckning än heterosexuella att de blivit utsatta för hot på nätet som de förknippar med sin sexuella läggning.

Utrikes födda elever och inrikes födda elever med två utrikes födda föräldrar svarar i något mindre utsträckning än övriga elever att de blivit retade, hotade eller slagna. Elever födda utomlands eller födda i Sverige med en eller två föräldrar som är utrikes födda svarar däremot i betydligt större utsträckning att de blivit retade för sitt ursprung, jämfört med inrikes födda elever med två föräldrar som också är inrikes födda.

Utsattheten att bli retad för sitt ursprung varierar dock något beroende på vilken typ av socioekonomiskt område som skolan ligger i. Resultaten indikerar också att inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar är mindre utsatta för hot på nätet som är förknippade med deras ursprung.

Kapitel 1. Inledning

Forum för levande historia har initierat och genomfört attitydundersökningar ända sedan myndigheten inrättades år 2003. Detta mot bakgrund av myndighetens uppdrag att främja arbete med demokrati, mänskliga rättigheter och alla människors lika värde genom att bland annat verka för ökad kunskap grundad på forskning och samverkan med andra, exempelvis universitet och högskolor.¹

Detta är en ny studie av skolelevs attityder till olika grupper i samhället och av elevernas upplevda utsatthet under läsåret 2024/2025. I fokus är attityder till invandrare, afrosvenskar/svarta personer, judar, muslimer, romer, samer och hbt-personer.²

Studien har tagits fram av Forum för levande historia på uppdrag av regeringen. Enligt uppdraget ska myndigheten undersöka skolelevs attityder gentemot utsatta grupper och synliggöra gemensamma mönster. Undersökningen ska även bidra till ökad kunskap om ungdomars upplevda utsatthet för olika former av rasism och intolerans. Utformningen av undersökningen ska dessutom möjliggöra jämförelser med resultatet

av myndighetens tidigare genomförda attitydundersökningar.

Undersökningen genomfördes under läsåret 2024/2025 och i denna rapport presenteras huvudresultaten.

I detta första kapitel ges inledningsvis en översikt av tidigare svenska undersökningar på området, med särskilt fokus på Forum för levande historias elevundersökningar. I det påföljande avsnittet diskuteras några centrala begrepp som förekommer i undersökningen. Fokus ligger på hur begreppen är definierade i denna rapport, och framställningen gör inga anspråk på att vara uttömmande. Därefter följer en kort översikt av vanliga förklaringar till förekomsten av intoleranta attityder och av samband mellan människors intolerans och olika bakgrundsfaktorer som har kunnat beläggas i ett stort antal studier. Sedan introduceras de grupper som står i fokus för undersökningen. Flertalet har varit med i de tidigare undersökningarna, men två är nya. Slutligen presenteras rapportens disposition.

Tidigare undersökningar

Den första större undersökningen av attityder till olika grupper i Sverige handlade om allmänhetens inställning till invandring och invandrare. Den genomfördes 1969 på uppdrag av den dåvarande Invandrarutredningen. Undersökningen, som omfattade 905 personer mellan 16 och 59 år, genomfördes när arbetskraftsinvandringen till Sverige var som störst. Resultaten visade att en fjärdedel av den vuxna svenska befolkningen uppvisade en generös och tolerant inställning till invandrare, medan en fjärdedel kände stark fruktan för invandrare. Yngre människor var generellt mer positivt inställda till invandrare än äldre personer.³

1981 genomfördes en något mer omfattande nationell befolkningsundersökning av 1 202 personer i åldrarna 18–70 år på uppdrag av Diskrimineringsutredningen. Bakgrunden var att det fanns farhågor om att attityderna till invandring och invandrare kraftigt hade försämrats. Många av påståendena som användes i den föregående studien upprepades, men även ett stort antal nya

frågor inkluderades. Givet utgångspunkten blev resultaten överraskande. Jämfört med 1969 hade attityden till invandrare avsevärt förbättrats. Undersökningen pekade återigen på att ungdomar uppvisade mer positiva attityder till invandrare jämfört med äldre personer.⁴

Nästa undersökning genomfördes 1987 och omfattade 1 018 personer i åldrarna 18–70 år. Resultaten pekade på att en förändring hade ägt rum. Den yngsta åldersgruppen (18–23 år) uppvisade nu mer negativa attityder till invandring och invandrare, inte bara jämfört med äldre personer utan även i jämförelse med motsvarande åldersgrupp i undersökningen 1981.⁵ Detta resultat föranledde en särskild undersökning 1990–91 av attityderna till invandring och invandrare hos 891 ungdomar i åldrarna 16–21 år som var bosatta i Bromma, Finspång, Sundsvall och Södertälje.⁶ I undersökningarna 1981 och 1987 hade det inte funnits några större skillnader avseende kön, men i den nya ungdomsundersökningen visade sig pojkarna ha mer negativa attityder till invandrare och invandring än flickorna.

1993 genomfördes ytterligare en riksrepresentativ attitydundersökning med 1 366 respondenter i åldrarna 18–71 år. Resultaten indikerade återigen att ungdomars inställning till invandrare och invandring var mer negativ än äldre personers, och att yngre män uppvisade mer negativa attityder än yngre kvinnor.⁷

Under 1990-talet mätte SOM-institutet vid Göteborgs universitet svenska folkets inställning till flyktingmottagande. I de första mätningarna konstaterades inga dramatiska åldersskillnader, men i mitten av decenniet uppstod en könsskillnad i den yngsta gruppen. Flickor och unga kvinnor var nu påtagligt mer positiva till såväl flyktingmottagande som till flyktingar rent allmänt än vad pojkar och yngre män var. I den nationella SOM-undersökningen 1998 ansåg till exempel 33 procent av flickorna i åldern 15–19 år att det var en bra idé att ta emot färre flyktingar i Sverige, jämfört med 60 procent av pojkarna i samma ålder.⁸

Ovanstående undersökningar saknade kopplingar till skolan, men 1997 genomförde Centrum för invandrarforskning vid Stockholms universitet (CEIFO) en undersökning av 7 927 elever i grundskolans årskurs 6, 8 och 9, samt i gymnasieskolans årskurs 2 och 3, bland annat i syfte att studera attityder till judar, muslimer, homosexuella och invandrare. Antalet frågepåståenden om dessa grupper var emellertid begränsat och omfattade totalt åtta påståenden.⁹

Den första större undersökningen av skolungdomars attityder gentemot olika grupper var i stället den som utfördes 2003 av Brottsförebyggande rådet (Brå) på uppdrag av Forum för levande historia. Undersökningen vände sig till elever i grundskolans årskurser 8 och 9 samt gymnasieskolans tre årskurser. Sammanlagt svarade 10 600 elever på enkäten. I den påföljande rapporten introducerades termerna ”tolerans” och ”intolerans” som motpoler på ett antal index som mätte ungdomars inställning till homosexuella,

muslimer och judar. Resultaten visade att cirka 65 procent av ungdomarna uppvisade toleranta attityder till homosexuella, judar och muslimer. Andelen tveksamma var ungefär en fjärdedel och andelen intoleranta varierade mellan 6 och 8 procent, beroende på vilka attityder och vilken grupp som analyserades. Undersökningen visade också att ungdomarnas tolerans ökade med stigande ålder, att flickor var mer toleranta än pojkar och att gymnasieelever på högskoleförberedande program var mer toleranta än gymnasister på yrkesförberedande program.¹⁰

År 2009 genomförde Forum för levande historia en ny rikstäckande undersökning bland skolungdomar. Denna gång var det enbart gymnasieungdomar i årskurs 1 och 3 som besvarade frågeformuläret. Totalt 4 674 elever deltog. Undersökningen fokuserade på attityder till flyktingar/invandrare, judar, muslimer, romer, personer med funktionsnedsättning samt homosexuella. Många av påståendena som användes var emellertid andra än de som hade använts i undersökningen 2003, och indexen var också annorlunda konstruerade. I enkäten 2003 hade det även ingått frågor om brottsligt beteende, enskildas utsatthet, kontakt med högerextrema grupperingar etcetera, men de togs bort och ersattes med bland annat frågor om sociala aktiviteter och intressen. Resultaten visade återigen att intoleransnivåerna varierade mellan de olika grupper eleverna fick ta ställning till. Mer än hälften av eleverna var till exempel positivt inställda till homosexuella, medan endast en fjärdedel av eleverna hade en positiv inställning till romer. Ett annat återkommande resultat var att pojkar hade mer intoleranta attityder än flickor. Intoleransen samvarierade också med elevernas årskurs: de som gick i årskurs 3 på gymnasiet var mer toleranta än de som gick i årskurs 1. Elever som gick på gymnasiets yrkesprogram tenderade också att vara mindre toleranta än de som gick på högskoleförberedande program.¹¹

2013 genomförde Forum för levande historia ytterligare en rikstäckande undersökning, som omfattade ungdomar i grundskolans årskurs 9 och gymnasieskolans tre årskurser. Totalt 7 391 elever besvarade enkäten. I undersökningen återkom flera av påståendena som användes i undersökningen 2003, ibland med vissa förändringar, och det var dessa som låg till grund för skapandet av index. Dessa var dock annorlunda konstruerade än de som användes i analysen 2003.¹² I fokus var attityder till invandrare, judar, muslimer, romer och hbt-personer. Några av frågorna om bakgrundsfaktorer som hade ingått i undersökningen 2009 ersattes med nya, som bland annat syftade till att mäta inställning till politik och demokrati, samt elevernas tillit till människor och förtroende för samhällsinstitutioner. Analysen påvisade också denna gång stora skillnader mellan flickor och pojkar. Flickorna uppvisade mer positiva attityder än pojkarna till var och en av de fem studerade grupperna. Både pojkar och flickor var mest positiva till hbt-personer.

Attityderna till de olika grupperna skilde sig även utifrån årskurs. Elever som gick i årskurs 3 på gymnasiet uppvisade genomgående en mer positiv inställning till var och en av de utsatta grupperna än de övriga eleverna i undersökningen. Attityderna i relation till elevens årskurs berodde emellertid till stor del på vilket gymnasieprogram eleven studerade. Återigen uppvisade elever på gymnasiets högskoleförberedande program mer toleranta attityder än eleverna på yrkesprogrammen eller i grundskolans årskurs 9.¹³

Resultat från undersökningen 2024/2025 jämförs med 2003 och 2013

Undersökningen 2024/2025 är en deskriptiv studie av svenska skolungdomars attityder till ett antal grupper i det svenska samhället. I uppdraget ingår att göra jämförelser med tidigare elevundersökningar, och den nya undersökningen utgår framför allt från undersökningarna 2003 och 2013. Undersökningen 2009 omfattade endast elever i gymnasieskolans årskurs 1 och 3 och hade dessutom ett relativt stort bortfall, vilket delvis berodde på att många elever var ute på yrkespraktik när enkäten skulle besvaras. Några direkta jämförelser med undersökningen 2009 redovisas därför inte, i synnerhet som dess övergripande resultat låg helt i linje med dem från 2003 och 2013.

Kravet på jämförbarhet i regeringens uppdrag har medfört att samma påståenden om olika grupper som ställdes i undersökningen 2013 också har använts i undersökningen 2024/2025. I uppdraget ingår vidare att om möjligt även inkludera samtliga grupper som särskilt uppmärksammas i den dåvarande nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott. Det innebär att även afrosvenskar/svarta personer och samer har inkluderats i undersökningen. För jämförbarhetens skull ställs samma påståenden om dessa grupper som om de andra.

Begrepp och förklaringsmodeller

Denna rapport fokuserar på förekomsten av intolerans hos svenska skolelever, huvudsakligen baserat på deras attityder till ett antal grupper. Intolerans brukar vanligen betraktas som motsatsen till tolerans. Redan när termen intolerans gjorde sin entré i svensk offentlighet i slutet av 1700-talet var det för att beteckna frånvaron av tolerans, och denna användning av ordet är fortfarande vanlig.¹⁴ Problemet är att det finns olika förståelser av vad som

menas med tolerans, vilket påverkar betydelsen av intolerans.¹⁵ Ibland görs också skillnad mellan institutionell/politisk tolerans å ena sidan och social tolerans å den andra. Institutionell/politisk tolerans handlar om acceptansen av individers och grupper lika religiösa och politiska rättigheter, medan social tolerans avser en tillåtande relation mellan individer och grupper.

Begreppet tolerans har en lång historia med tydliga rötter i 1500- och 1600-talens religiösa konflikter i Europa. Ett klassiskt verk i detta sammanhang är John Lockes *A letter concerning toleration* (1689).¹⁶ Inledningsvis betecknade ordet en eftergift eller ett nödvändigt ont i normativt hänseende, och det var först på 1760-talet i samband med den franska upplysningen som det fick sin moderna positiva laddning. I Sverige skulle det dröja ytterligare något decennium innan denna omvärdering hade slagit igenom.¹⁷ En traditionell definition av tolerans syftar på acceptansen av något som uppfattas som svårt eller problematiskt. Med avseende på relationen mellan olika etniska grupper har detta synsätt kritiserats för att ge uttryck för en hierarkisk relation som kan uppfattas som kränkande av den "tolererade".¹⁸

En annan kritik handlar om att denna förståelse av begreppet förutsätter att människor har en möjlighet och därmed makt att göra någonting, men frivilligt väljer att avstå från att göra detta. Men det är tänkbart att individer befinner sig i situationer där möjligheten att handla är kraftigt begränsad eller helt saknas. Är det under sådana förutsättningar rimligt att tala om tolerans? Ytterligare en invändning mot den traditionella definitionen av tolerans är att den förutsätter en gräns för vad som kan tolereras. Skulle människor inte sätta någon sådan gräns, är det med denna definition meningslöst att tala om tolerans.¹⁹

En förståelse av intolerans som utgår från den traditionella definitionen av tolerans handlar om att man ingriper mot tankar eller handlingar som

man ogillar, när man har förmåga och möjlighet att göra det. Intolerans, definierad på detta sätt, skulle antingen kunna ha sitt upphov i en närmast intuitiv och känslöbetonad reaktion, till exempel baserad på fördomar och antipatier, eller också vara baserad på genomtänkta överväganden.²⁰ Den sistnämnda förståelsen är kanske särskilt viktig med avseende på politisk tolerans och går att koppla till Karl Poppers toleransparadox: "Obegränsad tolerans måste leda till toleransens försvinnande. Om vi utsträcker obegränsad tolerans till att även omfatta dem som är intoleranta, om vi inte är beredda att försvara ett tolerant samhälle mot de intolerantas angrepp, då kommer de intoleranta att gå under och toleransen med dem."²¹ Popper argumenterade därför för en förnufts-baserad intolerans mot de intoleranta, vilket är något helt annat än en oreflekterad intolerans som kanske har sin rot i fördomar och trångsynthet.

En annan definition relaterar i stället tolerans till uppskattning och bejakande av mångfald, pluralism och olikhet, samt frånvaron av fördomar. Ett klassiskt exempel är socialpsykologen Gordon Allport, som i *The Nature of Prejudice* (1955) beskrev den toleranta personen som en "individ som står på vänlig fot med alla sorters människor [...]". Han gör ingen skillnad på ras, färg eller tro. Han inte bara står ut med utan gillar, i allmänhet, sina medmänniskor."²² Tolerans inkluderar med detta synsätt inte bara sådant vi ogillar utan även sådant som vi uppskattar och respekterar. Intolerans betecknar då rimligen frånvaron av acceptans av och uppskattning för mångfald och olikhet.

I ovanstående resonemang har tolerans respektive intolerans betraktats som ytterändar på samma skala, men det finns också de som ifrågasätter att tolerans och intolerans på ett symmetriskt sätt skulle vara varandras motsatser. Tolerans, menar man, innebär en mer passiv hållning, medan intolerans snarare är ett uttryck för ett aktivt ställningstagande.²³ En del forskare har

därför valt att behandla tolerans och intolerans som separata fenomen.²⁴

Denna rapport använder samma arbetsdefinitioner av intolerans och tolerans som användes i Forum för levande historias rapporter *Den mångtydiga toleransen* (2010) och *Tid för tolerans* (2014). Med intolerans avses därmed *negativa attityder och ett explicit ställningstagande som innebär att inte fördrå, acceptera, respektera eller bejaka enskilda och grupper med avseende på hudfärg, etnisk härkomst, sexuell läggning, tro, uppfattning med flera kategoriseringar*.²⁵ Med tolerans avses ett *explicit ställningstagande som innebär att acceptera, respektera och bejaka individer och grupper med avseende på hudfärg, etnisk härkomst, sexuell läggning, tro, uppfattning med flera kategoriseringar. Tolerans innebär också att i grunden omfatta ett inkluderande förhållningssätt gentemot andra människor och att bejaka principen om alla människors lika värde. Tolerans är att ge uttryck för såväl nyfikenhet som öppenhet till det som är annorlunda från en själv*. Detta innebär emellertid inte att ovanstående definitioner skulle vara bättre än andra som förekommer i forskningen eller att de nödvändigtvis alltid är att föredra framför någon annan definition.

Attityder, värderingar, fördomar och stereotyper

I denna rapport studeras förekomsten av intolerans genom att mäta förekomsten av explicita negativa attityder till olika grupper. Med *attityd* avses en psykologisk tendens som tar sig uttryck i att utvärdera ett särskilt objekt med någon grad av gillande eller ogillande.²⁶ Det är viktigt att särskilja attityder från det närliggande konceptet värderingar. Med *värdering* avses psykologiska predispositioner som inte är riktade gentemot specifika objekt.²⁷

Även om de attityder som studeras i denna rapport är riktade mot särskilda grupper bör man ha i åtanke att negativa attityder till olika grupper tenderar att hänga ihop. Individer som uppvisar ne-

gativa attityder till en grupp uppvisar ofta negativa attityder även till andra grupper. Negativa attityder till grupper är ofta uttryck för *fördomar*. En fördom kan definieras som ”en negativ attityd till en annan person eller grupp formad innan [man har] någon egen erfarenhet av den personen eller gruppen”.²⁸ Fördomar har en emotionell beståndsdel (till exempel ilska, hat, förakt, rädsla eller medlidande) och en kognitiv beståndsdel, som består i antaganden och generaliserade uppfattningar.

Generaliserade uppfattningar om en grupp brukar ofta benämnas som stereotyper. En *stereotyp* kan definieras som ”en uppsättning föreställningar om de personliga attributen hos en social grupp” och är empiriskt testbar, eftersom den kan vara sann eller falsk.²⁹

Inom socialpsykologisk och psykologisk forskning förklaras förekomsten av fördomar bland annat med att de fyller olika funktioner för oss. Inte minst hjälper de oss att skapa en bild av hur världen ser ut och minskar komplexiteten genom att reducera individer till gruppmedlemmar. Ytterligare en funktion är att skydda mot kritik och stärka självkänslan. Genom att en annan grupp än den egna framställs som avvikande hamnar individen själv i bättre dager. Fördomar kan ofta vara olika starka och yttra sig på olika sätt mot olika grupper.

Teorier om uppkomsten av negativa attityder

Varifrån kommer negativa attityder till andra grupper? Forskningen om gruppbaserad fientlighet är mycket omfattande, men åtminstone några större teoretiska förklaringsansatser bör nämnas.

Personlighetsteorier utgår från förekomsten av genetiska eller åtminstone mycket stabila personlighetsegenskaper. En av de äldsta är teorin om den auktoritära personligheten, utvecklad av Theodor Adorno med kollegor i slutet av 1940-talet efter erfarenheterna av Nazityskland. Numera

är det framför allt tre teoribildningar som förekommer inom denna forskningsinriktning:

- teorin om högerauktoritarism
- teorin om social dominans
- femfaktorteorin.

Teorin om högerauktoritarism utgår från tre komponenter: graden av auktoritär underkastelse, graden av auktoritär aggression och graden av konventionalism. Den tar sin utgångspunkt i tanken att världen är en farlig plats. Personer som uppvisar en hög grad av högerauktoritarism reagerar på denna insikt genom att sträva efter ordning och kontroll, vara villiga att underkasta sig auktoriteter för att uppnå detta, samt att vara aggressiva mot grupper som de upplever som ett hot mot den traditionella ordningen. Teorin om social dominans utgår ifrån att sociala relationer mellan grupper kan vara mer eller mindre hierarkiska och att en del individer strävar efter mer hierarki i dessa relationer, medan andra i stället föredrar jämlikhet. I denna teori är drivkraften inte fruktan utan en önskan att dominera andra. Femfaktorteorin, slutligen, beskriver människors personlighet genom att se till fem faktorer:

- öppenhet
- samvetsgrannhet
- utåtriktning (extraversion)
- vänlighet/tillmötesgående
- känslomässig instabilitet (neuroticism).³⁰

Framför allt graden av öppenhet och vänlighet/tillmötesgående förefaller påverka förekomsten av fördomar och negativa attityder till andra grupper.

Teorier om socialt lärande fokuserar i stället på hur attityder och beteenden i unga år lärs in från föräldrar, kompisar och det omgivande samhället.³¹ Detta perspektiv inkluderas dessutom ofta inom teoribildningen om symbolisk rasism, som tar sin utgångspunkt i människors föreställningar om

vad grupper förtjänar eller hur de förväntas vara eller agera.³²

Teorin om social identitet utgår i stället från särskiljandet av in-grupper från ut-grupper. Skapandet av negativa förhållningssätt till andra grupper fungerar som ett medel att stärka den egna gruppens identitet.³³

Grupphotsteori, slutligen, förklarar gruppbaserad fientlighet genom kampen om knappa resurser i ett samhälle där majoritetsbefolkningen uppfattar minoriteter och/eller invandrare som ett hot mot deras ekonomiska eller kulturella position i samhället.³⁴ Inom denna teoribildning görs dessutom skillnad mellan hot som i någon mån kan sägas vara verkliga (till exempel konkurrens om arbetstillfällen) och symboliska hot.³⁵ Ibland utgår man dessutom från att olika grupper förknippas med olika slags hot.³⁶

Samband och förklaringar

Oavsett teoretisk utgångspunkt har den omfattande empiriska forskningen om attityder kunnat konstatera en rad samband mellan negativa attityder och olika bakgrundsfaktorer. På ett individuellt plan handlar det till att börja med om graden av *utbildning*. Ju högre utbildning en individ har, desto mindre sannolikt är det att hen uppvisar intoleranta attityder. Framför allt tenderar skillnaderna att vara stora mellan dem som har universitetsutbildning och dem som inte har det. Även *socioekonomisk status* kan ha betydelse. Den ovannämnda grupphotsteorin ser fientlighet som en reaktion på ett upplevt hot från en främmande grupp. Denna upplevelse kan böttna i en konkurrens mellan olika grupper om knappa resurser som politisk makt, jobb eller sociala förmåner. Människor i bättre socioekonomisk position upplever sannolikt mindre hot än andra på grund av sin position. *Ålder* är ytterligare en faktor som visat sig vara betydelsefull. En förklaring till detta kan handla om olika

generationserfarenheter.³⁷ Ytterligare en betydelsefull faktor är *religion*, men här är sambanden komplexa och tycks vara avhängiga av lokala kontexter och graden av religiositet.³⁸ Studier har även kunnat konstatera starka samband mellan *kön* och intolerans. Kvinnor och flickor tenderar att vara mer toleranta än män och pojkar, även om det fortfarande saknas etablerade teoretiska förklaringar till detta fenomen.

Förutom dessa har en mängd kontextuella faktorer visat sig ha betydelse för graden av intoleranta attityder. Det kan till exempel handla om ekonomiska förhållanden. Människor tenderar att vara något mer benägna att hysa intoleranta attityder i kontexter av upplevd ekonomisk utsatthet, till exempel i samband med en ekonomisk kris, vilket stämmer med grupphotsteorins antaganden. Även uppfattningar om den egna gruppens historia har visat sig kunna ha betydelse för förekomsten av negativa attityder mot grupper.³⁹

Sju grupper i fokus för undersökningen

Undersökningen 2024/25 fokuserade på elevernas attityder till sju olika grupper:

- invandrare
- afrosvenskar/svarta personer
- judar
- muslimer
- romer
- samer
- hbt-personer

Invandrare, judar, muslimer och homosexuella ingick i undersökningen 2003. I elevundersökningen 2009 tillkom även frågor om romer, varefter undersökningen 2013 ställde frågor om alla dessa fem grupper.

I det aktuella regeringsuppdraget att genomföra en ny elevundersökning ingår att möjliggöra

jämförbarhet med tidigare studier men även att undersöka möjligheten att vidga perspektivet så att den nya studien inkluderar samtliga grupper som särskilt uppmärksammas i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott. I praktiken innebär detta att utöka studien till att även inkludera afrosvenskar och samer. En testundersökning genomfördes på hösten 2023 och indikerade att tre påståenden som användes i undersökningen 2013 skulle kunna användas för att mäta attityder även till afrosvenskar och samer. Mot bakgrund av detta har myndigheten lagt in de två nya grupperna i enkäten 2024/2025 tillsammans med de tidigare fem grupperna.

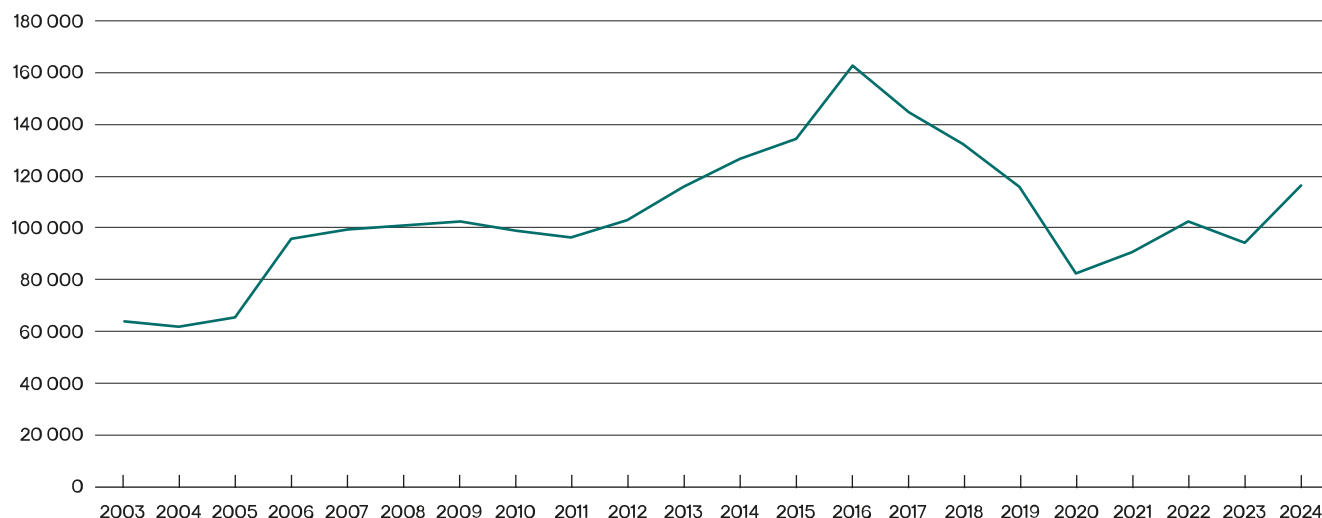
Invandrare

”Invandrare” har varit en av de kategorier som ingått i alla tidigare elevundersökningar. Kategorin är inte helt oproblematiserad med tanke på att termen kan ha olika betydelser, och det är därför inte självklart att alla elever uppfattar den på ett likartat sätt. Invandringen till Sverige har dessutom fluktuerat under perioden 2003–2024 (se FIGUR 1.1). Framför allt åren 2015–2017 såg en relativ ökning av antalet personer som invandrade till Sverige, vilket också medförde att frågor kopplade till invandring fick större utrymme i politik och samhällsdebatt. Detta kan ha påverkat unga människors hållningar.

Ordet ”invandrare” ansågs progressivt när det lanserades i slutet av 1960-talet för att ersätta den äldre och då etablerade termen ”utlänning”. Sedan flera decennier är ordet inte enbart en benämning på en person som är född i ett annat land och därefter har invandrat till Sverige utan används ofta som något som står i motsats till ”svensk” där svenskheten inte definieras av medborgarskap. I stället för att vara en rent deskriptiv term blir ”invandrare” en social kategori, som beskriver någonting utöver det rent objektiva faktum att en person har kommit till landet

Figur 1.1. Invandringen till Sverige 2003–2024 (antal personer)

Källa: Statistikmyndigheten SCB, befolkningsstatistik.

från ett annat land och bosatt sig.⁴⁰ Samtidigt är språkbruk inte statiska. Begreppets innebörd och relevans kan vara olika för olika personer i olika sammanhang, och har dessutom förskjutits över de mer än tjugo år som förflutit mellan undersökningarna 2003 och 2024/2025. Inför undersökningen 2013 testades frågorna i förväg på en grupp ungdomar, för att säkerställa att termen ”invandrare” fortfarande var en aktiv social kategori för unga människor. Något liknande har inte gjorts inför undersökningen 2024/2025, men fritextsvaren på frågan om utsatta grupper i det svenska samhället visar att ”invandrare” fortfarande är ett betydelsefullt begrepp och ofta används bland svenska ungdomar (se kapitel 7).

Afrosvenskar/svarta personer

I elevundersökningen 2024/2025 ingår för första gången ett antal påståenden om afrosvenskar/svarta personer. Begreppet afrosvenskar har funnits sedan början av 1990-talet och definieras av Afrosvenskarnas riksorganisation som ”en politisk identitet utifrån vilken människor av

afrikanskt ursprung organiserar sig för att bemöta och utmana den strukturella rasismen de utsätts för i Sverige”. Alla identifierar sig inte som afro-svenskar. En del kan föredra andra benämningar såsom ”svarta” eller ”svarta svenskar” – eller att inte alls beskriva sig utifrån hudfärg eller ursprung. För att beskriva den rasism som specifikt riktar sig mot svarta personer har ”afrofobi” länge varit ett etablerat begrepp, både internationellt och i Sverige. ENAR (European Network Against Racism) definierar ”afrofobi” som en specifik form av rasism som påverkar människor med afrikanskt ursprung, och Brottsförebyggande rådet har definierat begreppet som ”en fientlighet som kan omfatta allt från fördomar och negativa attityder till särbehandling och övergrepp mot människor som har sitt ursprung i subsahariska Afrika”. På samma sätt som med ”islamofobi” har dock kritik framförts mot begreppet ”afrofobi”, eftersom det inte handlar om en fobi så som det begreppet definieras inom psykologin. I regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott från 2024 används begreppet ”antisvart rasism”.

Det har blivit alltmer vanligt och beskriver samma sak som "afrofobi".⁴¹ I denna rapport talas endast om negativa attityder till afrosvenskar/svarta personer.

Judar

Alla tidigare elevundersökningar har inkluderat attityder till judar som är en av de fem officiellt erkända nationella minoriteterna i Sverige. Begreppet "antisemitism" används ofta för att beskriva fördomar och fientlighet mot judar som grupp. Det kan ta sitt uttryck som negativa attityder och föreställningar, men också som handlingar, till exempel genom att judar utsätts för diskriminering, hot och våld. Det finns olika definitioner av begreppet. I *Nationalencyklopedin* definieras begreppet som "fientlighet, förföljelse eller fördomar mot judar som etnisk eller religiös grupp". En definition som Sveriges regering står bakom är den arbetsdefinition som International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA) har antagit: "Antisemitism är en bestämd uppfattning om judar som kan uttryckas som hat mot judar. Språkliga och fysiska uttryck för antisemitism riktas mot judiska eller icke-judiska personer och/eller deras egendom samt mot judiska institutioner och religiösa samlingsplatser."

Inom forskningen förekommer också andra definitioner av "antisemitism". En sådan definition är den så kallade Jerusalem-definitionen: "Antisemitism är diskriminering, fördomar, fientlighet eller våld mot judar som judar (eller judiska institutioner som judiska)".⁴² En annan har formulerats av sociologen Helen Fein. Antisemitism är, enligt denna, en "struktur av föreställningar fientliga mot judar som kollektiv, vilka på det individuella planet manifesteras som attityder, och i kulturen som myter, ideologi, folkliga traditioner och bildspråk, och i handlingar – social eller legal diskriminering, politisk mobilisering mot judarna, och kollektivt eller statligt våld –

vilka resulterar i och/eller syftar till att fjärma, driva bort eller tillintetgöra judar just för att de är judar."⁴³ I denna rapport ligger fokus enbart på attityder till judar och till judendomen. Begreppet "antisemitism" kommer därför inte att användas vare sig analytiskt eller deskriptivt.

Muslimer

Även muslimer har funnits med som kategori i alla Forum för levande historias elevundersökningar. "Islamofobi" har, såväl i Sverige som internationellt, länge varit ett etablerat begrepp för att beskriva fientlighet som specifikt riktar sig mot muslimer som grupp. I regeringens åtgärdsprogram mot islamofobi, vilket gällde 2022–2024, definierades det som "ideologier, uppfattningar eller värderingar som ger uttryck för fientlighet mot muslimer." I *Nationalencyklopedin* ges både betydelsen "fördomar om och aversion mot islam och muslimer" och "handlingar och bruk som angriper, exkluderar eller diskriminerar människor på grund av att de är eller antas vara muslimer och associeras till islam."

Inom forskningen förekommer olika definitioner av "islamofobi". Ofta citerad är den amerikanska statsvetaren Erik Bleich som använder begreppet för att beskriva "urskillningslösa negativa attityder och känslor riktade mot islam och muslimer." En längre definition har föreslagits av de brittiska kriminologerna Imran Awad och Irene Zempi. Enligt denna är islamofobi "olika former av rädsla, fördomar eller hat som tar sig uttryck i intolerans, provokationer eller fientlighet gentemot muslimer, och ibland mot icke-muslimer, och som kan resultera i trakasserier, övergrepp, hets eller hot."

"Islamofobi" har kritiserats för att vara ett missvisande ord. Dels eftersom det inte handlar om en fobi i medicinsk bemärkelse, dels för att termen riktar uppmärksamheten mot islam, snarare än mot dem som drabbas. Ordet kan också skapa

intryck av att det enbart rör sig om attityder hos enskilda personer och inte kan handla om strukturella förhållanden. I regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott från 2024 används i stället begreppet ”antimuslimsk rasism”. Det begreppet har blivit alltmer vanligt förekommande och definieras i regeringens handlingsplan som ”en form av rasism som riktas mot muslimer och människor som uppfattas vara muslimer, till exempel genom sin klädsel eller sitt namn.” Det är i detta sammanhang viktigt att betona att kritik mot religionen islam inte är samma sak som islamofobi eller antimuslimsk rasism.⁴⁴ I denna rapport ligger fokus enbart på attityder till muslimer och till religionen islam. Därför används varken ”islamofobi” eller ”antimuslimsk rasism” i analytiskt eller beskrivande syfte.

Romer

Redan i analysen av resultaten från invandrarundersökningen 1969 berördes svenskars fördomar mot romer i förbigående. Frågor om romer ingick också i de påföljande undersökningarna 1981, 1987 och 1993, samt i ungdomsundersökningen 1990–1991.⁴⁵ I elevundersökningen 2003 saknades i stort frågor om romer.⁴⁶ Sådana inkluderades först i den undersökning som genomfördes 2009 och ingick även i elevundersökningen 2013. Romer är en av de officiellt erkända nationella minoriteterna i Sverige, och åtskilliga studier har genom åren visat att de ofta utgör en utsatt grupp, såväl i det svenska samhället som i andra europeiska länder.⁴⁷ Ofta används i detta sammanhang begreppet ”antiziganism” som enligt Svenska Akademiens ordlista syftar på en ”fientlig inställning till romer”. Begreppet kopplas ihop med de fördomar och stereotypa idéer om romer som har en lång historia i Sverige. En definition som Sveriges regering står bakom är den arbetsdefinition som International IHRA har

antagit. Den säger bland annat att antiziganism är ”såväl enskilda yttringar och handlingar som institutionella policyer och praxis som innebär marginalisering, utestängning, fysiskt våld, nedvärdering av romska kulturer och livsstilar och hatspråk riktat mot romer samt andra enskilda och grupper [...]”.⁴⁸ Liksom ”antisvart rasism”, ”islamofobi” och ”antisemitism” används inte ”antiziganism” som ett analytiskt eller beskrivande begrepp i denna rapport.

Samer

Även samer är en ny grupp i undersökningen 2024/2025. Samer är en av de officiellt erkända nationella minoriteterna i Sverige och har även status som urfolk. En studie av samiska ungdomar från 2013 indikerar att många har erfarenhet av diskriminering. De upplever att de ofta behöver förklara och försvara sin tillhörighet som samer. De som tydligt uttrycker sin samiska identitet är mest utsatta.⁴⁹ I en rapport från Brå 2024 framkommer att hatbrott mot samer på många sätt liknar hatbrott mot andra minoritetsgrupper i Sverige, men att det samtidigt finns flera tydliga skillnader. Brotten sker till exempel oftare i en lokal kontext, och de riktas även mot renar och renskötseln.⁵⁰ Rasism mot samer är också något som specifikt lyfts i regeringens handlingsplan mot rasism och hatbrott, vid sidan av antisemitism, antisvart rasism, antiziganism och antimuslimsk rasism.⁵¹ Rapporten fokuserar dock bara på attityder till samer.

Hbt-personer

Redan i elevundersökningen 2003 ställdes frågor om homosexuella personer. De upprepades i undersökningen 2013, något omformulerade. Även bisexuella och transpersoner inkluderades i frågan, vilket egentligen innebar att eleverna samtidigt frågades om sexuell läggning och könsidentitet eller könsuttryck. Detta är ur

metodsynpunkt problematiskt, men sammanslagningen motsvarade den då vanliga förkortningen "hbt". Redan 2012 hade emellertid RFSL i stället börjat använda "hbtq" (där "q" står för "queer"), och 2019 etablerades förkortningen "hbtqi". Bokstaven "i" står i denna för intersexvariation. I skrivande stund förekommer dessutom ofta förkortningen "hbtqia+", där "a" står för "asexualitet" och "+" för att inkludera sexuella läggningar och sexuella identiteter som inte ryms inom "hbtqia". Som framgår i ett senare kapitel är många elever väl bekanta med denna terminologi, men eftersom strävan är att kunna jämföra resultaten används samma frågor i undersökningen 2024/2025 som användes 2013. Detta innebär även att denna rapport också kommer att inskränka sig till attityder till hbt-personer.

Ibland förekommer i detta sammanhang begreppet "homofobi", som har definierats som en "irrationell rädsla för, och motvilja mot, homosexualitet och lesbiska, homosexuella och bisexuella personer på grund av fördomar".⁵² En annan definition används av RFSL: "En negativ syn på homosexuella eller bisexuella, eller att tycka att det är sämre att vara homo/bisexuell än heterosexuell. Homofobin överlappar ofta även med transfobin."⁵³ Det sistnämnda begreppet har definierats som "En negativ syn på transpersoner eller personer vars könsuttryck bryter mot normen, eller att tycka att det är sämre att vara transperson än cisperson. Transfobi överlappar ofta homofobi."⁵⁴ I likhet med de andra begreppen används i denna rapport inte övergripande termer så som homofobi eller transfobi utan fokus är enbart på negativa attityder till hbt-personer.

Rapportens kapitel

I kapitel 2 redovisas undersökningens genomförande, dess design och vilken metod som använts för att samla in data. Vidare diskuteras frågor om urval, registervariabler, svarsfrekvens samt kalibrering av vikter.

I kapitel 3 ges en översiktlig beskrivning av respondenterna med avseende på kön, årskurs, studieinriktning och bakgrund. Vidare redogörs för deras intresse för politik samt nöjdhet med demokratin i Sverige. Avslutningsvis redovisas elevernas svar på ett antal frågor om samhällsproblem och farhågor för framtiden.

I kapitel 4 redovisas elevernas ställningstaganden till påståenden om olika grupper fråga för fråga, och jämförelser görs med tidigare elevundersökningar. I slutet av kapitlet redovisas även svaren på ett antal frågor om jämställdhet mellan könen och om alla människors lika värde.

I kapitel 5 fortsätter resultatredovisningen men nu baserat på sju sammanslagna attitydmått. Fokus ligger på hur intoleranta attityder varierar med olika bakgrundsfaktorer.

I kapitel 7 presenteras ett nytt mått på tolerans, och sambandet mellan detta och negativa attityder mot olika grupper analyseras.

I kapitel 7 redovisas hur eleverna ser på sin egen och andras utsatthet. Inledningsvis redogörs för hur eleverna ser på förekomsten av utsatta grupper i det svenska samhället. Därefter presenteras svaren på ett antal frågor som avser om eleverna själva upplever sig ha blivit retade, hotade eller slagna under de senaste tolv månaderna. I det påföljande avsnittet ligger fokus på om eleverna upplever att de har blivit retade på grund av sitt ursprung. Avslutningsvis behandlas den upplevda utsattheten på nätet och i sociala medier.

I kapitel 8 sammanfattas huvudresultaten, och behovet av fördjupande undersökningar diskuteras.

Kapitel 2. Metod

Undersökningen är en så kallad tvärsnittsstudie, vilket betyder att en given population har studerats vid en viss tidpunkt. För att genomföra urvalsdragning och datainsamling kontrakterades Statistikmyndigheten SCB. Undersökningens design utgick dels från det upplägg som använts i föregående undersökning, dels från regeringsuppdragets skrivningar.

Population och urval

Populationen, det vill säga den grupp som man vill kunna dra slutsatser om, var elever i grundskolans årskurs 9 och gymnasiets årskurs 1–3. För att kunna dra ett urval från populationen skapades en urvalsram som avgränsar, identifierar och möjliggör koppling till objekten i populationen. Urvalsramen i undersökningen skapades med hjälp av data från Skolenhetsregistret och elevregister avseende grundskolan och gymnasieskolan. Alla skolenheter med minst en elev i gymnasieskolan inkluderades i urvalsramen, men elever på introduktionsprogram exkluderades.

För grundskolan inkluderade urvalsramen alla skolenheter som bedrev undervisning i årskurs 9. Särskolor och utlandsskolor samt icke aktiva skolenheter avfördes från urvalsramen före urvalsdragningen. Efter dessa avgränsningar utgjordes urvalsramen för gymnasieskolan av 1 137 skolenheter med cirka 333 200 elever. Urvalsramen för grundskolan utgjordes av 1 704 skolenheter med cirka 119 700 elever i årskurs 9.

I första urvalssteget drogs sedan ett stratifierat obundet slumpmässigt urval om 185 gymnasieskolor och 150 grundskolor. Detta innebär att alla skolenheter inom respektive stratum hade samma sannolikhet att komma med i urvalet. Stratifieringen av skolenheterna gjordes efter andel elever som hade utländsk bakgrund (< 30 procent respektive ≥ 30 procent) och antalet elever (gymnasieskolan respektive årskurs 9). Därefter drogs ett extraurval i Skåne motsvarande 10 skolenheter i Malmö kommun och 20 skolenheter i övriga Skåne län.⁵⁵ Stratifieringen gjordes i detta urval endast efter andel elever med utländsk bakgrund.

Urvalet för grundskolan omfattade totalt 165 skolenheter, inklusive de extra urvalen i Malmö och övriga Skåne. De utvalda skolenheterna i grundskolan kontaktades via brev och e-post, och ombads skicka in uppgifter för en av skolan utvald klass i årskurs 9. De uppgifter som efterfrågades var klassbeteckning samt personnummer och namn på eleverna i klassen. Det var 63 skolenheter som skickade in klasslistor och som därmed ansågs vilja delta i undersökningen. Urvalet för gymnasieskolan omfattade totalt 200 skolenheter, inklusive de extra urvalen i Malmö och övriga Skåne. För gymnasieskolorna användes registeruppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) vid urvalsdragningen av klasser. Dessa skolenheter behövde därför inte kontaktas för klassuppgifter.

I det andra urvalssteget drogs ett stratifierat obundet slumpmässigt urval av klasser för varje utvald gymnasieskola. Utgångspunkten var att dra tre klasser per utvald gymnasieskola (motsvarande en klass per årskurs). För grundskolan gjordes valet av en skolklass av skolorna själva, enligt en

instruktion från SCB. Gymnasieklasserna delades in i två grupper: en med mer än 20 elever i klassen och en som hade 20 elever eller färre. För att större klasser skulle prioriteras drogs två klasser från gruppen med mer än 20 elever och en klass från den andra gruppen. Sammanlagt bildades 323 klasstrata med en total urvalsstorlek på 593 gymnasieklasser. Klasser med färre än fem elever togs bort innan urvalsdragningen.

Till de utvalda skolorna skickades paket med ett informationsbrev till rektorn och ett till läraren med information kring undersökningen och datainsamlingen. I breven framgick det vilken klass som var utvald att delta i undersökningen. Till alla elever i klassen fanns var sitt namnsatt kuvert med brev i, så att de skulle få rätt inloggningsuppgifter. Till varje klass fanns det även fem brev utan namn som kunde användas om det saknades brev till någon elev. Lärarna såg till att eleverna fick möjlighet att besvara frågeblanketten under en lektion. Paketerna skickades till skolorna under vecka 45, 2024. Sedan skickades två påminnelser via brev och en via e-post

till de skolor där någon av klasserna inte besvarat frågeblanketten. Brevpåminnelserna skickades den 28 november 2024 och 9 januari 2025. E-postpåminnelsen skickades den 22 januari 2025. Insamlingen avslutades den 4 februari 2025.

Av de 656 klasser som SCB skickade paket till inkom svar från 465 klasser, det vill säga 70,9 procent. Totalt svarade 8 127 elever på webblanketten. Av dessa hade 327 använt inloggningsbrev utan namn, varför det saknas registerdata för dem. De har därför exkluderats ur analysen. Svarsandelen för eleverna i de klasser som fick paket var 53,6 procent. Av de svarande klasserna var 58 klasser i årskurs 9 och 407 gymnasieklasser. Av de svarande eleverna gick 1 149 i årskurs 9 och 6 978 på gymnasiet.

SCB genomförde därefter en bortfallsanalys och konstruerade, baserat på denna, vikter för att kompensera för det relativt stora bortfallet.⁵⁶

Beräkning av vikter

Vid bortfall kan det vara så att vissa grupper av urvalet svarar i större utsträckning än övriga. Om de grupper som svarat i högre grad har en annan fördelning på undersökningsvariablerna än övriga, kan det ha en snedvridande effekt på resultatet. För att kompensera för detta har så kallade kalibreringsvikter använts. Vikterna bygger på antagandet att urvalsramen återspeglar populationen väl och att över- och undertäckningen därmed är marginell. Vikterna multipliceras med objektens variabelvärden för att skapa statistikvärden för hela populationen. I analysarbetet har vikterna konsekvent använts för att inte riskera att resultaten blir missvisande. Syftet är att kunna redovisa resultat för hela populationen och inte bara för de svarande. Vikterna har beräknats utifrån urvalsdesignen, samt antaganden om objektsbortfall och täckningsfel.

Frågeformuläret

Blanketten inkluderade totalt 158 frågor fördelade på 46 numrerade frågeställningar med delfrågor. Frågorna handlade bland annat om politik, samhälle, religion och värderingar. Mätinstrumenten hade utarbetats i samråd med en referensgrupp bestående av experter på enkätundersökningar och det aktuella studieområdet. Merparten av frågorna hämtades från de tidigare undersökningarna. Några frågor modifierades en aning för att passa syftet så bra som möjligt. Dessutom tillkom ett antal nya frågor.⁵⁷

Frågorna hade i hög grad formen av påståenden och avsåg att kartlägga aspekter av toleranta och intoleranta förhållningssätt bland skolungdomar. Påståendena var i vissa fall avsiktligt tillspetsade för att få respondenterna att reagera spontant. Andra påståenden svarade mot åsikter i aktuella samhällsfrågor, som uppfattningar om mänskliga rättigheter, rättvisa och jämlikhet. Enkäten bestod även av frågor som syftade till att mäta tänkbara sambandsfaktorer, baserat på resultat från tidigare undersökningar och teoretiska överväganden. För att säkerställa att frågorna fungerade så bra som möjligt genomgick frågeformuläret ett mättekniskt test. Detta test genomfördes av enkätenheten på SCB. Under processen med att ta fram frågeformuläret fördes även en dialog med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR).

Registervariabler

Förutom de variabler som samlades in via frågeblanketten hämtades variabler från SCB:s register. Till dessa hörde uppgifter om betyg och meritvärden samt uppgifter om lärartäthet och lärarbehörighet.

Analysmetoder

De flesta analyserna är deskriptiva och går ut på att redovisa olika frågors svarsfördelningar och nivåskattningar. För att undersöka samband kors-tabuleras olika frågor mot varandra. Dessutom utförs en del sambandstester för att studera den eventuella sambandsstyrkan mellan två variabler. För att studera negativa attityder till olika grupper används dels enstaka frågor, dels sammanslagna attitydmått. Dessa består av ett antal frågor som slagits samman till en variabel. De frågorna är tänkta att mäta samma sak, till exempel intolerans mot invandrare. För att kontrollera att frågorna verkligen mäter samma sak genomfördes ett antal tester.

Kapitel 3. Respondenterna

I detta kapitel ges en kort presentation av de elever som deltog i undersökningen 2024/2025. Inledningsvis redogörs för en del demografiska data. Därefter följer ett avsnitt som fokuserar på elevernas intresse för politik och uppfattning om den svenska demokratin. Avslutningsvis behandlas elevernas svar på ett antal frågor om synen på extrema politiska rörelser, samt om deras oro inför framtiden. Denna allmänna beskrivning syftar främst till att ge en fördjupad förståelse av de elever som har besvarat enkäten.

Allmän översikt

Av de 7 800 elever som besvarade undersökningen på ett korrekt sätt var 52 procent flickor och 48 procent pojkar.⁵⁸ Som visas i TABELL 3.1 är eleverna jämnt fördelade vad gäller kön.

14 procent av eleverna gick i grundskolans årskurs 9, medan resten gick på gymnasiet. Den största andelen gick på något av gymnasiets högskoleförberedande program. Som visas i TABELL 3.2 var det en betydligt större andel pojkar än flickor

som gick på något av gymnasiets yrkesprogram.

Vad det gäller bakgrund var majoriteten (63 procent) av eleverna födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar. 13 procent var födda utomlands, 13 procent var födda i Sverige men hade två utrikes födda föräldrar och 11 procent var födda i Sverige och hade en utrikes född och en inrikes född förälder. Som framgår av TABELL 3.3 var det ingen större skillnad mellan flickor och pojkar i detta avseende.

I TABELL 3.4 visas elevernas fördelning på skolor enligt den kommungruppsindelning som används av SKR. Kategorin Storstäder och storstadsnära kommuner består av 1) kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten och 2) kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun. Kategorin Större städer och kommuner nära större stad är sammansatt av 1) kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten, 2) kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete

Tabell 3.1. Elevernas fördelning med avseende på kön och årskurs (procent, icke-vägda data)

	Årskurs 9	Årskurs 1	Årskurs 2	Årskurs 3	Summa procent
Flickor	14,9	28,7	30,0	26,4	100
Pojkar	13,9	25,4	32,7	28,0	100
Samtliga	14,4	26,9	31,4	27,3	100

Tabell 3.2. Elevernas fördelning med avseende på kön och gymnasieprogram (procent, icke-vägda data)

	Högskoleförberedande program	Yrkesprogram	Summa procent
Flickor	85,7	14,3	100
Pojkar	75,6	24,4	100
Samtliga	80,9	19,1	100

Tabell 3.3. Elevernas fördelning med avseende på kön och bakgrund (procent, icke-vägda data)

	Utrikes född	Inrikes född med två utrikes födda föräldrar	Inrikes född med en inrikes född förälder	Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	Summa procent
Flickor	12,6	13,2	11,2	63,0	100
Pojkar	12,8	12,0	11,9	63,3	100
Samtliga	12,7	12,6	11,5	63,2	100

Tabell 3.4. Elevernas fördelning på skolor enligt SKR:s kommungruppsindelning. Samtliga och nedbrutet på kön (procent, icke-vägda data)

	Storstäder och storstadsnära kommuner	Större städer och kommuner nära större stad	Mindre städer och tätorter	Landsbygds-kommuner	Summa procent
Flickor	40,2	43,1	14,2	2,5	100
Pojkar	39,0	44,5	13,8	2,7	100
Samtliga	39,6	43,8	14,0	2,6	100

Tabell 3.5. Elevernas intresse för politik (procent, vägda data)

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte så intresserad	Inte alls intresserad	Summa procent
Flickor	6,0	28,4	45,4	20,2	100
Pojkar	9,8	29,2	40,7	20,3	100
Samtliga	8,0	28,8	43,0	20,2	100

Kommentar: Frågan löd "Hur intresserad är du i allmänhet av politik?"

Tabell 3.6. Förekomsten av samtal om politik i vänkretsen (procent, vägda data)

	Mycket ofta	Ganska ofta	Inte så ofta	Aldrig	Summa procent
Flickor	4,6	19,1	53,3	23,0	100
Pojkar	8,8	23,2	44,7	23,3	100
Samtliga	6,8	21,2	48,9	23,1	100

Kommentar: Frågan löd "Hur ofta brukar ni diskutera politik bland dina vänner?"

Tabell 3.7. Nöjdhet med hur demokratin fungerar i Sverige (procent, vägda data)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte så nöjd	Inte alls nöjd	Summa procent
Flickor	15,4	66,0	16,2	2,4	100
Pojkar	22,8	54,7	15,9	6,6	100
Samtliga	19,2	60,2	16,1	4,5	100

Kommentar: Frågan löd "Hur nöjd är du med hur demokratin fungerar i Sverige?"

i en större stad och 3) kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad. Kategorin Mindre städer/tätorter utgörs av kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten samt kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun. Kategorin Landsbygdskommuner, slutligen, består av kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten och lågt pendlingsmönster (mindre än 30 procent av befolkningen).

Som framgår av tabellen går den största andelen av eleverna i skolor som ligger i storstäder eller större städer, samt i kommuner som angränsar till storstäder och större städer.

Intresse för politik

Det ställdes inga direkta frågor om elevernas samhällsengagemang i undersökningen 2024/2025, men deras intresse för politik kan kanske ge en indikation. Som visas i TABELL 3.5 var det endast 8 procent som svarade att de var mycket intresserade av politik. 29 procent uppgav att de var ganska intresserade, medan 43 procent svarade att de inte var så intresserade och 20 procent att de inte alls var intresserade av politik. Pojkar uppgav i något större utsträckning än flickor att de var politiskt intresserade.

Det relativa ointresset för politik avspeglar sig också i svaren på en fråga om hur vanligt det är med politiska samtal bland elevens vänner. 23 procent svarade att de aldrig talade om politik och 49 procent att de inte gjorde det så ofta. Endast 7 procent valde svarsalternativet ”mycket ofta” (se TABELL 3.6).

Ointresset för politik ska emellertid inte tolkas som en yttring av missnöje med det demokratiska systemet. Som framgår av TABELL 3.7 var det endast 4 procent som svarade att de inte alls var nöjda med hur demokratin fungerade i Sverige, medan 79 procent var ganska eller mycket nöjda. Pojkar var något mer missnöjda än flickor. 22 procent av pojkarna valde svarsalternativen ”inte så nöjd” eller ”inte alls nöjd” jämfört med 19 procent av flickorna. Men det var också en större andel pojkar än flickor som svarade ”mycket nöjd” (23 procent respektive 15 procent).

Resultatet skiljer sig inte stort från elevundersökningen 2013, där frågan också ställdes. Då svarade 14 procent att de var mycket nöjda med demokratin i Sverige, 64 procent att de var ganska nöjda, 17 procent att de inte var särskilt nöjda och 5 procent att de inte alls var nöjda. Det är också värt att notera att i SOM-institutets nationella befolkningsundersökning 2024 svarade 78 procent av svarspersonerna att de var ganska eller mycket nöjda med sättet som demokratin fungerade i Sverige.⁵⁹

Problem och farhågor

En återkommande fråga i Forum för levande historias elevundersökningar är om eleverna upplever att förekomsten av nynazism är ett problem i Sverige. I enkäten 2024/2025 ingick en något modifierad fråga, som gällde om eleverna upplevde nynazism/högerextremism som ett problem i dagens Sverige. Som framgår av FIGUR 3.1 svarade 19 procent ”Nej” på frågan, 22 procent valde svarsalternativet ”Tveksamt”, 26 procent svarade ”Ja, till viss del”, 16 procent instämde helt, medan 17 procent inte hade någon åsikt. Svartsfördelningen skiljer sig inte mycket från elevundersökningen 2013, då eleverna fick en liknande fråga, nämligen om de tyckte att nynazism var ett problem i Sverige. 16 procent svarade då ”Nej”, 25 procent ”Tveksamt”, 18 procent ”Ja, till viss del”, 18 procent ”Ja, absolut” och 24 procent att de inte hade någon uppfattning.

2024/2025 fick eleverna även ta ställning till motsvarande frågor om vänsterextremism respektive islamism. Som visas i FIGUR 3.1 svarade 17 procent ”Nej” på den fråga som gällde

Figur 3.1. Elevernas upplevelse av om nynazism/högerextremism, vänsterextremism och islamism skulle vara ett problem i Sverige av i dag (procent, vägda data)

Tabell 3.8. Elevernas oro inför framtiden 2024/2025 (procent, vägda data)

	Inte alls orolig	Inte så orolig	Ganska orolig	Mycket orolig	Summa procent	Andel ganska eller mycket oroliga
Ökad brottslighet	4,7	18,4	39,4	37,5	100	76,9
Svårare för unga att få bostad	5,4	29,4	42,2	23,0	100	65,2
Försämrade miljö/klimat	11,7	27,9	33,5	26,9	100	60,4
Terroristdåd	9,1	33,6	33,8	23,5	100	57,3
Krig	11,2	35,0	32,4	21,4	100	53,8
Svårare för unga att få arbete	10,1	42,8	34,4	12,7	100	47,1
Ökad invandring	16,5	38,5	22,2	22,8	100	45,0
Ökad främlingsfientlighet	14,2	43,4	28,6	13,8	100	42,4
Ökade klasskillnader	13,2	46,8	29,2	10,8	100	40,0
Ökad ojämställdhet mellan kvinnor och män	23,7	39,4	23,4	13,5	100	36,9
Mer statlig övervakning	16,0	49,1	24,9	10,0	100	34,9

Kommentar: Frågan löd "Hur orolig är du för att följande saker ska hända i Sverige de närmaste fem åren?"

om vänsterextremism skulle vara ett problem, medan 30 procent menade att det var tveksamt. 17 procent instämde till viss del medan 11 procent svarade "Ja, absolut". En fjärdedel svarade i stället att de saknade åsikt. På frågan om islamism svarade 24 procent "Nej", 23 procent "Tveksamt", 22 procent "Ja, till viss del" och 16 procent "Ja, absolut". 15 procent sade sig sakna åsikt. Även om svarsfördelningarna är relativt lika varandra är sambandet mellan svaren på frågorna om nynazism/högerextremism och islamism inte särskilt starkt (Kendalls tau-b = 0,18**). Det är något starkare mellan frågorna om nynazism/högerextremism och vänsterextremism (Kendalls tau-b = 0,33**) samt mellan islamism och vänsterextremism (Kendalls tau-b = 0,38**).⁶⁰

Ungdomar i åldrarna 15–18 år befinner sig på många sätt i en brytningstid. Många börjar sannolikt under dessa år att fundera på, drömma om men kanske också oroa sig för vad som väntar dem senare i livet. I undersökningen 2024/2025 fick eleverna svara på ett antal frågor om hur oroliga de var för olika samhällsutvecklingar under den kommande femårsperioden. Svaren redovisas i **TABELL 3.8**.

Det som flest oroade sig för var ökad brottslighet. 39 procent av eleverna uppgav att de var ganska oroliga och 38 procent att de var mycket oroliga för detta. Det fanns här framför allt ett tydligt samband med politiskt intresse. 55 procent av de elever som uppgav att de var mycket intresserade av politik svarade även att de var

mycket oroliga för ökad brottslighet, jämfört med 28 procent av de elever som sade sig inte alls vara intresserade av politik. Resultatet speglar väl den oro som även har framkommit i andra undersökningar. I Brås nationella trygghetsundersökning 2024 uppgav 50 procent av respondenterna att de i mycket stor utsträckning oroade sig för brottsligheten i samhället.⁶¹ I SOM-institutets årliga nationella undersökning 2024 svarade 72 procent att de, inför framtiden, var mycket oroade för organiserad brottslighet.⁶²

En relativt stor andel av eleverna var också oroade för att det skulle bli svårare för unga att få bostad. Oron var störst bland eleverna i årskurs 3 på gymnasiet. 34 procent av dessa svarade att de var mycket oroliga för detta jämfört med 13 procent av eleverna i grundskolans årskurs 9. Skillnaden speglar sannolikt att frågan känns avlägsen för de sistnämnda och akut i slutet av gymnasiet.

Frågan om försämrad miljö/klimat hamnade på tredje plats i oroslistan. Här fanns det emellertid en tydlig könsskillnad. Medan 37 procent av flickorna sade sig vara mycket oroade för försämrad miljö/klimat var det endast 17 procent av pojkarna som valde detta svarsalternativ. Även inriktningen på gymnasiestudierna påverkade benägenheten att oro sig för miljö- och klimatförsämringar. 34 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen svarade att de var mycket oroliga, jämfört med 14 procent av eleverna på yrkesprogrammen.

Det går också att se vissa förändringar jämfört med elevundersökningen 2013. Då var endast 22 procent av eleverna oroliga för krig, jämfört med 54 procent i undersökningen 2024/2025. 28 procent var oroliga för terroristdåd 2013, jämfört med 57 procent 2024/2025. En annan förändring rör oron för invandring. 2013 var 36 procent oroliga för ökad invandring, medan 45 procent gav samma svar i undersökningen 2024/2025.

Kapitel 4. Elevernas svar på påståenden om grupper i undersökningarna 2013 och 2024/2025

I detta kapitel redovisas, på en övergripande nivå, elevernas svar på ett antal frågor/påståenden om olika grupper i samhället. Jämförelser görs också med hur elever besvarade samma frågor/påståenden i undersökningen 2013 och i en del fall även 2003. Inga jämförelser görs med elevundersökningen 2009, eftersom den till viss del innehöll andra frågor och dessutom endast besvarades av elever i gymnasieskolans årskurs 1 och 3. Inledningsvis redovisas svar som handlar om invandrare samt invandring och integration. Därefter behandlas svaren om afrosvenskar/svarta personer, judar, muslimer, romer, samer och hbt-personer. Avslutningsvis redovisas svaren på ett par frågor som rör jämställdhet, vänskap och alla människors lika värde.

Påståenden om invandrare

I undersökningen 2003 kopplades begreppet ”invandrare” direkt till påståenden om invandring, medan enkäten från 2013 i stället utgick från begreppet som social kategori och frågade

om elevernas uppfattningar om invandrare som grupp. I enkäten 2024/2025 ingår frågor från båda undersökningarna, men det är viktigt att komma ihåg skillnaden.⁶³

Inledningsvis visas i FIGUR 4.1 svaren på fyra påståenden om invandrare (se även A1 i tabellbilagan). Enbart inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar har inkluderats i redovisningen, vilket är ett vanligt förfarande i attitydforskningen.⁶⁴ Detta eftersom det är oklart vad man egentligen fångar in för åsikt ifall man frågar om inställningen till invandrare hos en person som själv är invandrare eller som har en eller två föräldrar som är invandrare. Dessutom har andelen elever med invandrarbakgrund förändrats sedan 2003 och 2013, vilket kan påverka resultaten av jämförelser med tidigare undersökningar, om alla elever inkluderas.⁶⁵ Det är viktigt att understryka att exkluderingen av övriga elever inte har någonting med nationell identitet eller synen på ”svenskhet” att göra, utan är baserat på metodologiska överväganden. I analysen av de påföljande påståendena om invandring kommer

alla elever som besvarat frågorna att ingå, men de olika kategorierna kommer att redovisas separat för att undvika att jämförelserna påverkas av demografiska förändringar.

Det första påståendet är ett allmänt värdeomdöme om gruppen i fråga. Andelen som helt eller delvis instämde i påståendet ”De flesta invandrare är säkert hyggligt folk” minskade med 10 procentenheter, från 71 procent i undersökningen 2013 till 61 procent i undersökningen 2024/2025. Andelen som tog avstånd från påståendet ökade med 8 procentenheter, från 9 procent 2013 till 17 procent 2024/2025.

Det andra påståendet handlar om huruvida det skulle vara okej att bo granne med en invandrare och syftar till att mäta social distans. Andelen helt eller delvis instämmande svar minskade med 10 procentenheter, från 82 procent 2013 till 72 procent 2024/2025. 47 procent av eleverna valde 2024/2025 svarsalternativet ”Ja, det stämmer precis”, jämfört med 52 procent i undersökningen 2013. Samtidigt ökade andelen som tog avstånd från påståendet från 6 procent 2013 till 11 procent 2024/2025.

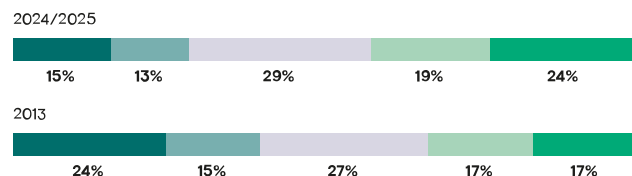
Ett tredje påstående handlade om tillit till personer som tillhör gruppen i fråga. Andelen elever som helt eller delvis instämde i påståendet att det inte går att lita på invandrare var drygt 13 procent i undersökningen 2024/2025, vilket innebär en ökning med 6 procentenheter jämfört med undersökningen 2013. Andelen som i stället tog avstånd från påståendet minskade från 68 procent 2013 till 64 procent 2024/2025.

Slutligen fick eleverna ta ställning till påståendet ”Det är alldeles för många invandrare i Sverige”. Andelen elever som helt eller delvis instämde i det ökade med 9 procentenheter, från 34 procent 2013 till 43 procent 2024/2025. Samtidigt minskade andelen som tog avstånd från detta påstående med 11 procentenheter, från 39 procent 2013 till 28 procent 2024/2025.

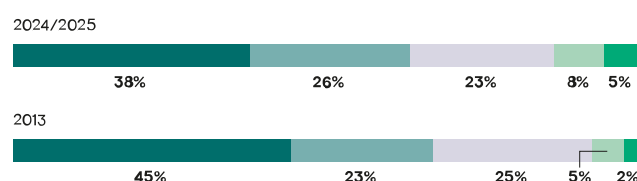
Figur 4.1. Elevernas svar på fyra påståenden om invandrare 2013 och 2024 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen består av inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. För alla påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

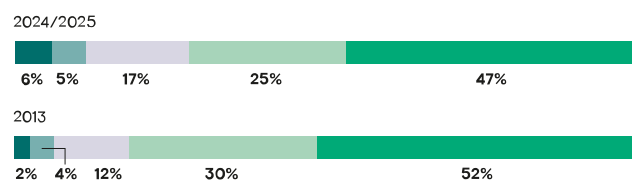
”Det är alldeles för många invandrare i Sverige”

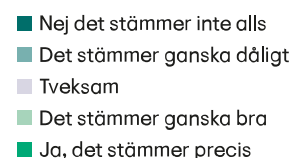
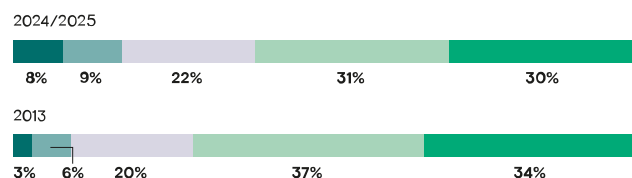
”Invandrare går inte att lita på”

”Det skulle vara helt okej att bo granne med en invandrare”

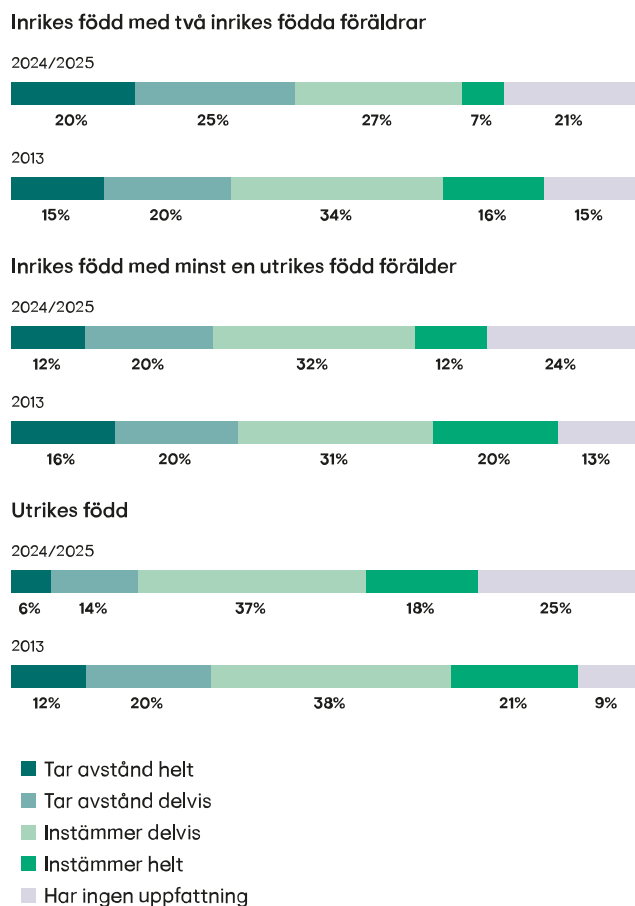

”De flesta invandrare är säkert hyggligt folk”

Figur 4.2. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Invandring är bra för det svenska samhället” i undersökningarna 2013 och 2024/2025, nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever i respektive grupp. För alla grupper är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Elevundersökningarna 2013 och 2024/2025 inkluderade även ett antal frågor om invandring och integration. Detta är som redan påpekats något annat än inställningen till invandrare som social kategori, och det finns därför anledning att även inkludera elever med migrationsbakgrund i analysen, men för att underlätta jämförelser över tid redovisas elever som har olika slags bakgrund separat (se ovan).

I FIGUR 4.2 visas elevernas ställningstaganden till påståendet ”Invandring är bra för det svenska samhället”, nedbrutet på deras bakgrund (se även A2 i tabellbilagan). 2013 instämde 50 procent av de elever som var inrikes födda och hade två inrikes födda föräldrar i påståendet att invandring är bra för det svenska samhället. 2024/2025 hade andelen instämmande svar i denna grupp minskat till 34 procent. Andelen som tog avstånd från påståendet ökade samtidigt från 35 procent 2013 till 45 procent 2024/2025. Andelen som svarade att de inte hade någon uppfattning ökade med 6 procentenheter, från 15 procent 2013 till 21 procent i undersökningen 2024/2025. Förändringen i svarsfördelning mellan undersökningarna var delvis annorlunda för svenskfödda elever med minst en utrikes född förälder. I denna grupp minskade andelen instämmande svar från 51 procent 2013 till 44 procent 2024/2025, samtidigt som andelen avståndstagande svar också minskade något, från 36 procent 2013 till 32 procent 2024/2025. I stället ökade andelen som saknade uppfattning med 11 procentenheter, från 13 procent 2013 till 24 procent 2024/2025. Även bland utrikes födda elever minskade andelen elever som instämde i påståendet. 2013 instämde 59 procent av de utrikes födda eleverna i påståendet att invandring är bra för det svenska samhället. I undersökningen 2024/2025 hade andelen minskat något till 55 procent. Samtidigt minskade emellertid även andelen som tog avstånd från påståendet, från 32 procent 2013 till 20 procent 2024/2025, medan andelen

som svarade att de inte hade någon uppfattning ökade med 16 procentenheter, från 9 procent 2024 till 25 procent 2024/2025.

Bland de inrikes födda eleverna med två inrikes födda föräldrar ökade andelen som instämde i påståendet att "invandrare borde i sitt eget intresse bli så lika svenskarna som möjligt" något (47 procent 2013 respektive 50 procent 2024/2025). Andelen i denna grupp som tog avstånd från detta påstående minskade något från 35 procent 2013 till 30 procent 2024/2025 och andelen som svarade "ingen uppfattning" ökade med 2 procentenheter, från 18 till 20 procent (se FIGUR 4.3 samt A3 i tabellbilaga).

I gruppen svenskfödda elever med minst en utrikes född förälder minskade andelen som instämde i påståendet från 49 procent 2013 till 41 procent 2024/2025. Andelen som tog avstånd från påståendet var densamma i båda undersökningarna (38 procent), medan andelen som saknade uppfattning ökade med 8 procentenheter, från 13 procent 2013 till 21 procent 2024/2025.

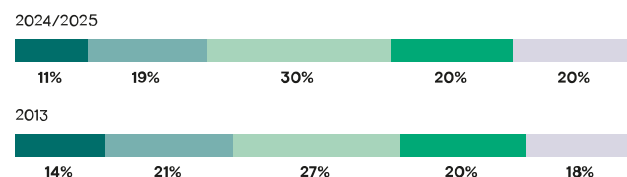
Slutligen, bland de utrikes födda eleverna minskade andelen instämmande svar med 13 procentenheter, från 49 procent 2013 till 36 procent 2024/2025, medan andelen som tog avstånd från påståendet ökade från 34 procent 2013 till 40 procent 2024/2025 och andelen som saknade uppfattning ökade från 17 procent 2013 till 24 procent 2024/2025.

Som framgår av FIGUR 4.4 ökade också andelen elever som instämde i påståendet "Alltför stor invandring från länder utanför Europa förstör den svenska kulturen" med 7 procentenheter, från 43 procent 2013 till 51 procent 2024/2025 i gruppen inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar (se även A4 i tabellbilagan). Andelen som tog avstånd från detta påstående minskade samtidigt i denna grupp från 37 procent 2013 till 29 procent i undersökningen 2024/2025. Andelen som saknade uppfattning förblev densamma i båda undersökningarna, 20 procent.

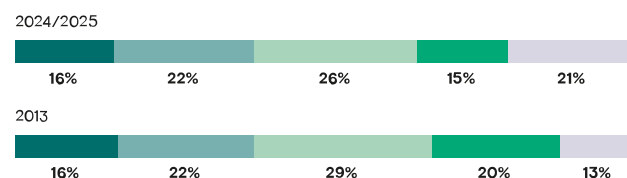
Figur 4.3. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Invandrare som vill stanna i Sverige bör i sitt eget intresse bli så lika svenskarna som möjligt" i undersökningarna 2013 och 2024/2025, nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever i respektive grupp. För alla grupper är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

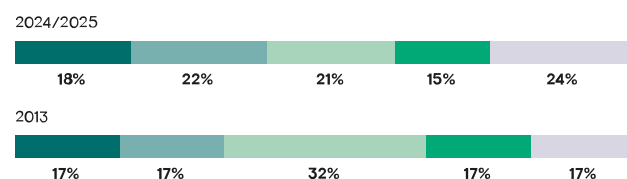
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar

Inrikes född med minst en utrikes född förälder

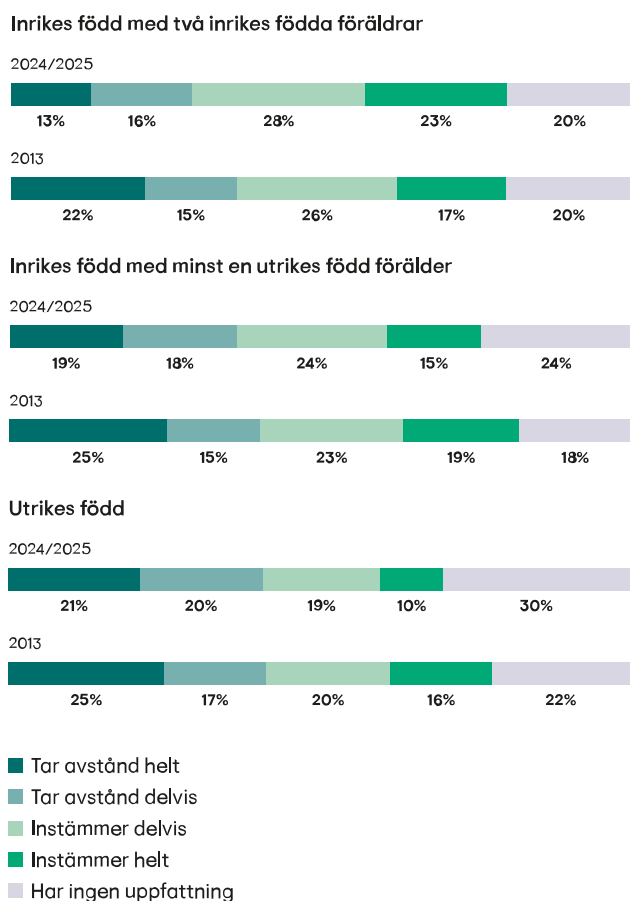
Utrikes född

- Tar avstånd helt
- Tar avstånd delvis
- Instämmer delvis
- Instämmer helt
- Har ingen uppfattning

Figur 4.4. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Alltför stor invandring från länder utanför Europa förstör den svenska kulturen" i undersökningarna 2013 och 2024/2025, nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

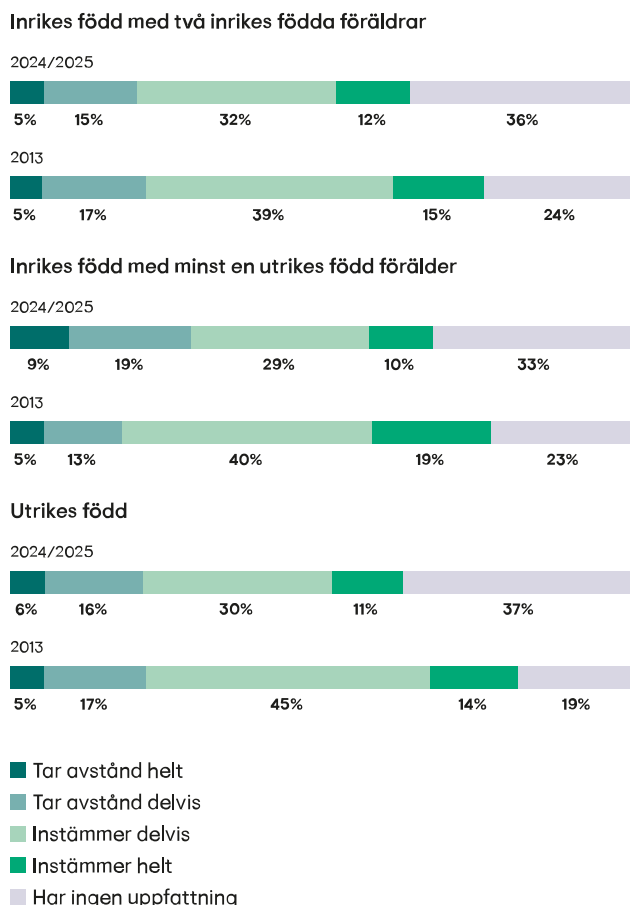
Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever i respektive grupp. För alla grupper är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

I gruppen svenskfödda elever med minst en utrikes född förälder minskade andelen instämmande svar något, från 42 procent 2013 till 39 procent 2024/2025. Även andelen som tog avstånd från påståendet minskade något, från 40 procent 2013 till 37 procent 2024/2025, och andelen som saknade uppfattning ökade från 18 procent 2013 till 24 procent 2024/2025.

Figur 4.5. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Svenskarna är mer fördomsfria och generösa mot flyktingar än andra nationaliteter" i undersökningarna 2013 och 2024/2025, nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever i respektive grupp. För alla grupper är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Bland de utrikes födda eleverna minskade andelen elever som instämde i påståendet med 7 procentenheter, från 36 procent 2013 till 29 procent 2024/2025. Andelen som tog avstånd var nästan oförändrad (42 procent 2013 jämfört med 41 procent 2024/2025) medan andelen som sade sig sakna uppfattning ökade från 22 procent 2013 till 30 procent 2024/2025.

Eleverna fick även ta ställning till påståendet ”Svenskarna är mer fördomsfria och generösa mot flyktingar än andra nationaliteter” (se FIGUR 4.5, samt A5 i tabellbilagan). Andelen svenskfödda elever med två inrikes födda föräldrar som instämde i detta påstående minskade med 10 procentenheter, från 54 procent 2013 till 44 procent 2024/2025. Andelen i denna grupp som tog avstånd från påståendet minskade något från 22 procent 2013 till 20 procent 2024/2025, medan andelen utan uppfattning ökade med 12 procentenheter, från 24 procent 2013 till 36 procent 2024/2025.

Minskningen av andelen instämmande svar var ännu större bland inrikes födda elever med minst en utrikes född förälder. I elevundersökningen 2013 instämde 59 procent i påståendet, 2024/2025 var andelen 39 procent. Samtidigt ökade andelen som tog avstånd från 18 procent 2013 till 28 procent 2024/2025. Andelen i denna grupp som saknade uppfattning ökade också, från 23 procent 2013 till 33 procent i undersökningen 2024/2025.

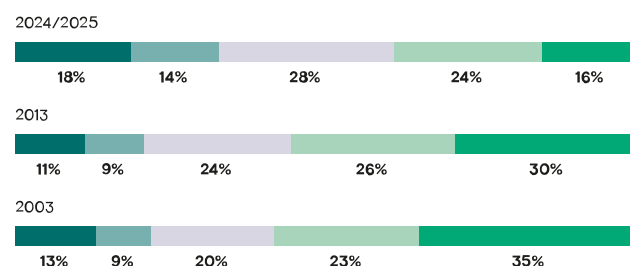
I undersökningen 2013 instämde 59 procent av de utrikes födda eleverna i påståendet ”Svenskarna är mer fördomsfria och generösa mot flyktingar än andra nationaliteter”. 2024/2025 hade andelen minskat till 41 procent. Andelen i denna grupp som tog avstånd var densamma i båda undersökningarna (22 procent), medan andelen utan uppfattning ökade med 18 procentenheter, från 19 procent 2013 till 37 procent 2024/2025.

Slutligen tillfrågades eleverna om deras inställning till flyktingmottagande. I undersökningen 2024/2025 instämde 40 procent av de inrikes födda eleverna med två inrikes födda föräldrar helt eller delvis i påståendet att Sverige borde fortsätta att ta emot flyktingar. I undersökningarna 2003 och 2013 låg motsvarande andel på 58 respektive 56 procent (se FIGUR 4.6 och A6 i tabellbilagan). Andelen som i stället tog avstånd från påståendet ökade samtidigt från 21 och 20 procent i undersökningarna 2003 respektive 2013 till 32 procent 2024/2025.

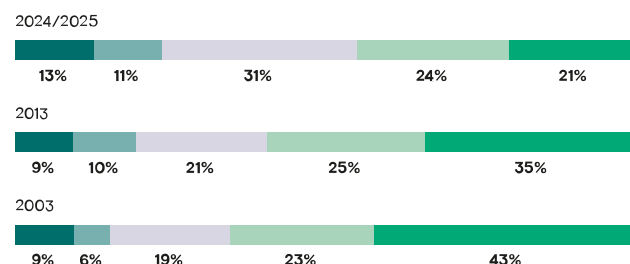
Figur 4.6. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Sverige bör fortsätta ta emot flyktingar” i undersökningarna 2013 och 2024/2025, (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever i respektive grupp. För alla grupper är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

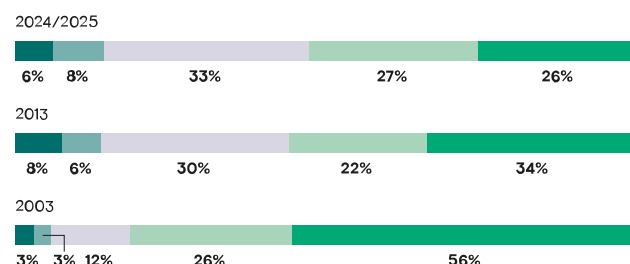
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar

Inrikes född med minst en utrikes född förälder

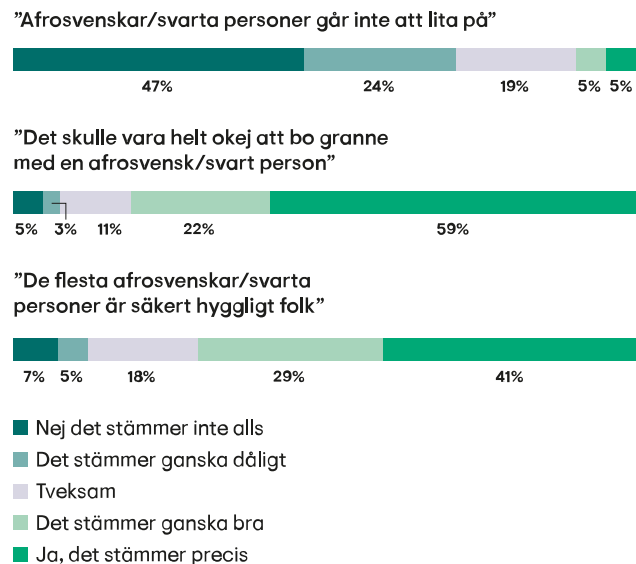

Utrikes född

Figur 4.7. Elevernas ställningstaganden till tre påståenden om afrosvenskar/svarta personer i undersökningen 2024/2025 (procent, vägda data).

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever.

I gruppen svenskfödda elever med minst en utrikes född förälder minskade stödet för fortsatt flyktingmottagning, från 66 procent 2003 och 60 procent 2013 till 45 procent i undersökningen 2024/2025. Andelen som tog avstånd från påståendet ökade från 15 procent 2003 och 19 procent 2013 till 24 procent 2024/2025.

Även bland de utrikes födda eleverna minskade andelen som instämde i påståendet från 82 procent 2003 och 56 procent 2013 till 53 procent 2024/2025. Andelen som i stället tog avstånd från påståendet ökade från 6 procent 2003 till 14 procent i undersökningarna 2013 och 2024/2025. I denna grupp skedde således den största förändringen i inställningen till flyktingmottagande redan i perioden 2003–2013 och inte, som för de andra två grupperna, i perioden 2013–2024/2025.

Sammanfattningsvis kan konstateras att majoriteten av eleverna inte ger uttryck för negativa attityder. Andelen elever med negativ inställning har dock ökat något jämfört med undersökningen 2013, både vad gäller attityder till invandrare som social kategori och avseende inställningen till invandring och flyktingmottagande. Andelen som inte alls gav uttryck för några negativa uppfattningar om invandrare minskade från 62 procent 2013 till 54 procent 2024/2025. Samtidigt ökade andelen elever som uttryckte negativa uppfattningar om invandrare i alla fyra påståenden som visas i FIGUR 4.1, från 2 procent 2013 till 5 procent 2024/2025.

Det finns en liten skillnad mellan elever med olika familjebakgrund. Medan svenskfödda elever med två inrikes födda föräldrar i högre grad än tio år tidigare har kommit att ifrågasätta att invandring är bra för det svenska samhället, är tendensen mindre entydig hos elever med egen migrationsbakgrund eller med en förälder som är utrikes född. En större andel av dessa elever uppger också att de saknar uppfattning om frågan, jämfört med inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar.

De mer negativa attityderna till flyktingmottagande ligger i linje med resultaten av SOM-institutets årliga mätningar av den svenska opinionen till flyktingmottagning, vilka har genomförts sedan 1990. I 2024 års nationella SOM-undersökning, som inkluderar ungdomar som är 16 år eller äldre, svarade 56 procent av samtliga respondenter att de ansåg att det var ett ganska eller mycket bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige. Andelen med denna uppfattning har varit relativt stabil sedan mätningen 2016, då motståndet mot flyktingmottagning ökade kraftigt jämfört med 2015.⁶⁶

Påståenden om afrosvenskar/svarta personer

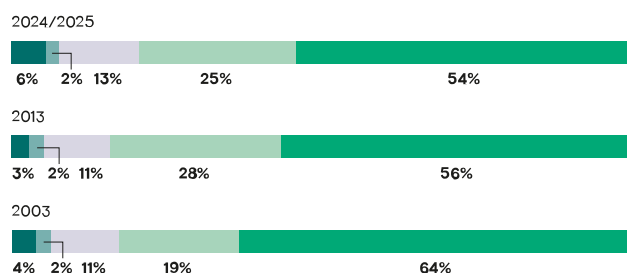
I undersökningen 2024/2025 inkluderades för första gången i Forum för levande historias elevundersökningar ett antal påståenden om afrosvenskar/svarta personer. Som visas i FIGUR 4.7 instämde 70 procent av eleverna i påståendet ”De flesta afrosvenskar/svarta personer är säkert hyggligt folk”, medan 12 procent tog avstånd från samma påstående (se även A7 i tabellbilagan). 81 procent svarade att de kunde tänka sig att ha en afrosvensk/svart person som granne samtidigt som knappt 8 procent tog avstånd från detta. Slutligen instämde 10 procent i påståendet ”Afrosvenskar/svarta personer går inte att lita på”, medan 71 procent tog avstånd från detta påstående.

Läggs svaren på de tre påståendena samman kan det konstateras att 81 procent av eleverna inte alls gav uttryck för negativa attityder, medan 4 procent uppvisade en negativ inställning i alla tre svaren. Eftersom dessa påståenden inkluderas för första gången går det inte att säga någonting om utvecklingen över tid. Det är värt att notera att i Mångfaldsbarometern 2024, som baserades på svar från 1 171 personer i åldrarna 18–75 år, uppgav 33 procent att de skulle överväga att flytta om det flyttade in ”alltför många” från Afrika i deras trappuppgång. I samma undersökning svarade 47 procent att de ansåg att ett bostadsområde med människor från Afrika får större sociala problem och högre kriminalitet än andra områden där befolkningen är inrikes född.⁶⁷ Detta indikerar en högre andel negativa attityder än vad som framkom i Forum för levande historias elevundersökning 2024/2025. Skillnaden kan möjligen spegla att det handlar om olika åldersgrupper men också om att påståendena är olika formulerade i de två undersökningarna. I Mångfaldsbarometern frågas det dessutom om invandrade personer från Afrika, medan påståendena i elevundersökningen nämner afrosvenskar/svarta personer, en kategori som eleverna kan uppfatta på ett annat sätt.

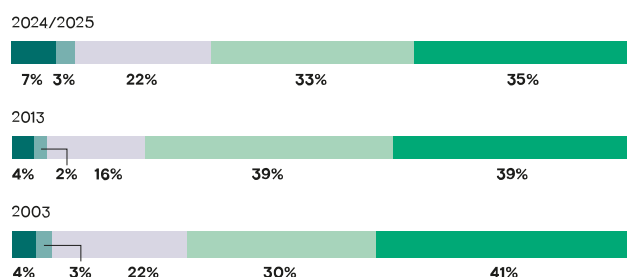
Figur 4.8. Elevernas ställningstaganden till två påståenden om judar i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. För båda påståendena är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

”Det skulle vara helt okej att bo granne med en judisk person”

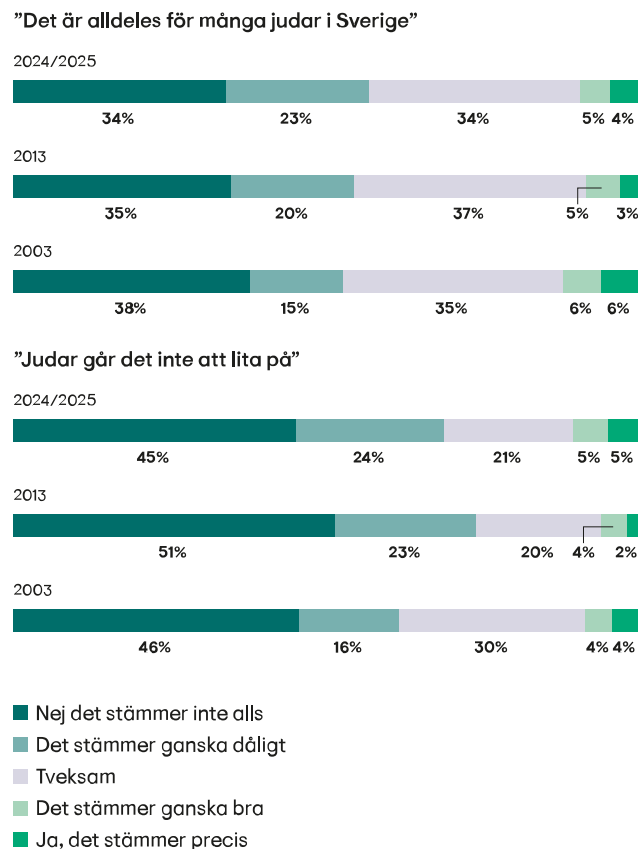
”De flesta judar är säkert hyggligt folk”

■ Nej det stämmer inte alls
 ■ Det stämmer ganska dåligt
 ■ Tveksam
 ■ Det stämmer ganska bra
 ■ Ja, det stämmer precis

Figur 4.9. Elevernas ställningstaganden till två påståenden om judar i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. För båda påståendena är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Påståenden om judar

I FIGUR 4.8 visas elevernas svar till påståendena "De flesta judar är säkert hyggligt folk" och "Det skulle vara helt okej att bo granne med en judisk person" (se även A8 i tabellbilagan). För båda påståendena minskade andelen instämmande svar i undersökningen 2024/2025, framför allt jämfört med undersökningen 2013, men även jämfört med den som genomfördes 2003. 2024/2025 var det 68 procent som instämde i påståendet att de flesta judar säkert är hyggligt folk. 2013 var motsvarande andel 78 procent, och 2003 var den 61 procent. Vidare tog 10 procent avstånd från påståendet i undersökningen 2024/2025, jämfört med 6–7 procent i undersökningarna 2013 och 2003. I undersökningen 2024/2025 instämde 79 procent av eleverna i påståendet att det skulle vara helt okej att bo granne med en judisk person. Motsvarande andelar var 84 procent i undersökningen 2013 och 83 procent 2003.

Jämfört med de tidigare undersökningarna var det också en något större andel elever som 2024/2025 instämde i påståendet "Judar går det inte att lita på" (se FIGUR 4.9 och A8 i tabellbilagan). 10 procent svarade instämmande, jämfört med 6 procent 2013 och 8 procent 2003. I 2024/2025 års undersökning instämde 9 procent i påståendet "det finns för många judar i Sverige", jämfört med 8 procent i undersökningen 2013 och 12 procent 2003.

Därutöver innehöll enkäten, i likhet med tidigare undersökningar, två påståenden som speglar klassiska antisemitiska stereotyper. Det första är "Det ligger mycket sanning i påståendet att 'judar är snåla'". Som framgår av FIGUR 4.10 (se även A9 i tabellbilagan) svarade 13 procent av eleverna i undersökningen 2024/2025 instämmande, jämfört med 10 procent 2013 och 12 procent 2003. 50 procent av eleverna tog i stället avstånd från påståendet, vilket är i nivå med undersökningen 2013 (49 procent) och mer än i undersökningen

2003 (43 procent). Värt att notera i alla tre undersökningarna är den relativt stora andelen elever som ställt sig tveksamma till påståendet (37–45 procent).

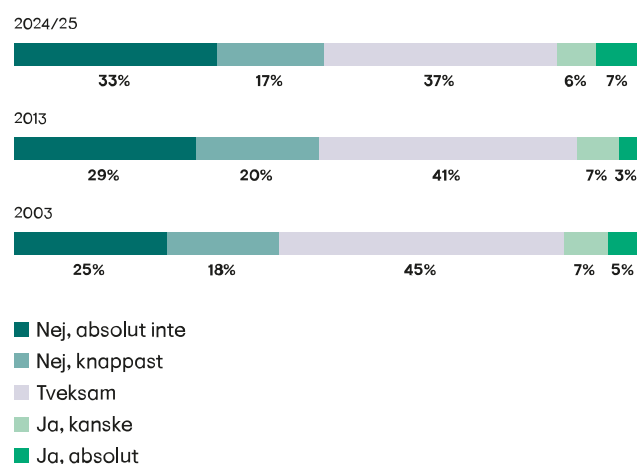
Det andra påståendet utgår från konspirationsteorin om judars makt och inflytande. Det lyder ”Judarna har för stort inflytande i världen i dag”. Som visas i FIGUR 4.11 (se även A10 i tabellbilagan) var andelen elever som svarade instämmande i 2024/2025 års undersökning 24 procent, vilket var mer än 2013 (15 procent) och 2003 (16 procent). Andelen elever som tog avstånd från påståendet var ungefär densamma som i tidigare undersökningar. Även i avseende på detta påstående var det en relativt stor andel som i alla tre undersökningarna ställde sig tveksamma och svarade ”vet ej”, men andelen hade minskat från 42 procent 2013 till 34 procent 2024/2025.

Enkäten innehöll även ett påstående som handlar om Nazitysklands och Förintelsens plats i den samtida historiekulturen: ”Det talas alldeles för mycket om nazismen och utrotningen av judar”. Ett instämmande i detta påstående behöver inte vara ett uttryck för antisemitism. Det kan till exempel vara ett uttryck för en önskan om att i större utsträckning uppmärksamma andra historiska händelser och folkmord, varvid den stora uppmärksamheten på Förintelsen av någon anledning upplevs försvåra detta. Man ser historieförmedlingen som ett nollsummespel. Det skulle också kunna vara uttryck för ett ointresse eller en känsla av mättnad inför temat. Men ett instämmande i påståendet kan också uttrycka en vilja att dra ett slutstreck för uppgörelsen med nazismen och Förintelsen och en önskan om att låta Nazitysklands förbrytelser falla i glömska. Internationella och svenska undersökningar har även påvisat samband mellan en negativ inställning till att behandla Förintelsen som historiskt ämne och antisemitiska attityder.

Figur 4.10. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Det ligger mycket sanning i påståendet att ’judar är snåla’” i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

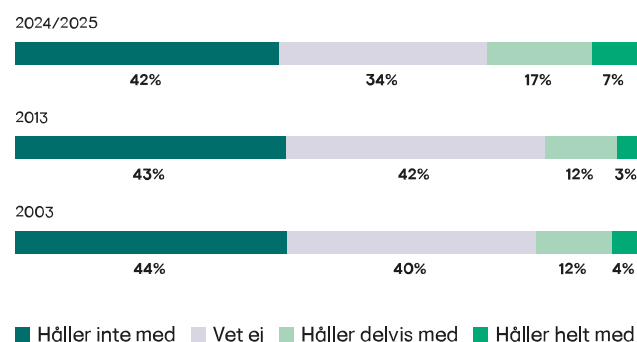
”Det ligger mycket sanning i påståendet ’judar är snåla’”

Figur 4.11. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Judarna har för stort inflytande i världen i dag” i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

”Judarna har för stort inflytande i världen idag”

Figur 4.12. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Det talas alldeles för mycket om nazismen och utrotningen av judar" i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

"Det talas alldeles för mycket om nazismen och utrotningen av judar"

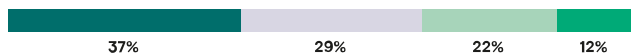
2024/2025

2013

2003

■ Håller inte med ■ Vet ej ■ Håller delvis med ■ Håller helt med

Som visas i FIGUR 4.12 (se även A11 i tabellbilagan) instämde 24 procent av eleverna i detta påstående i undersökningen 2024/2025, vilket är samma nivå som 2013. Andelen som tog avstånd från påståendet ökade emellertid till 49 procent, jämfört med 41 procent 2013 och 37 procent 2003.

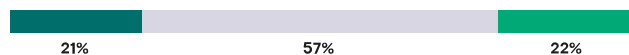
Slutligen ingick två frågor som handlade om judendomen som religion och rätten för svenska judar att bygga synagogor. I FIGUR 4.13 (se även TABELL A12 i tabellbilagan) visas elevernas inställning till judendomen som religion. Där framgår att svarsfördelningen i stort var densamma i båda undersökningarna. Andelen med en positiv inställning till judendomen minskade något, från 26 procent 2013 till 22 procent 2024/2025, samtidigt som andelen med en negativ inställning ökade från 18 procent till 21 procent.

Eleverna fick även ta ställning till påståendet "Judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)" (se FIGUR 4.14, samt A13 i tabellbi-

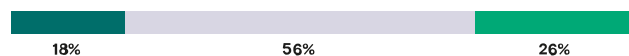
Figur 4.13. Elevers inställning till judendomen 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Frågan lød "Vilken inställning har du till följande världsreligioner/trosuppfattningar?" Svarspersonerna fick skatta sin inställning till religioner på en skala som gick från 0 (mycket negativ) till 10 (mycket positiv). Svarsalternativet varken negativ eller positiv hade värdet 5. Den grupp som valt något av alternativen 0–4 har kategoriserats som negativ, de som har valt värdet 5 anses vara neutrala och de som har svarat något av alternativen 6–10 anses här vara positivt inställda. Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

2024

2013

■ Negativ ■ Neutral ■ Positiv

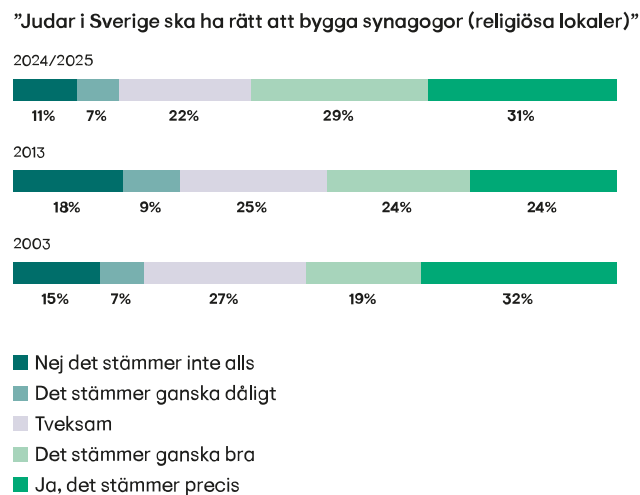
lagan). 2024/2025 instämde 60 procent av eleverna i detta, jämfört med 48 procent 2013 och 51 procent 2003. Andelen som tog avstånd från påståendet minskade samtidigt från 22 procent 2003 och 27 procent 2013 till 18 procent i undersökningen 2024/2025.

Också bland elever som helt eller delvis tar avstånd från påståendet "De flesta judar är säkert hyggligt folk" har acceptansen av judars rätt att bygga synagogor i Sverige ökat från 8 procent i elevundersökningen 2003 till 32 procent i undersökningen 2024/2025 (se A14 i tabellbilagan). Det indikerar att åtminstone en del elever kan ge uttryck för intoleranta uppfattningar om en grupp och samtidigt ge uttryck för religiös tolerans avseende samma grupp (se även nästa avsnitt).

Sammanfattande kan det konstateras att, med undantag från påståendet om synagogor, finns i resultaten från 2024/2025 en något större andel icke-judiska elever med negativa attityder till judar, jämfört med undersökningen 2013. För de sex på-

Figur 4.14. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)” i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

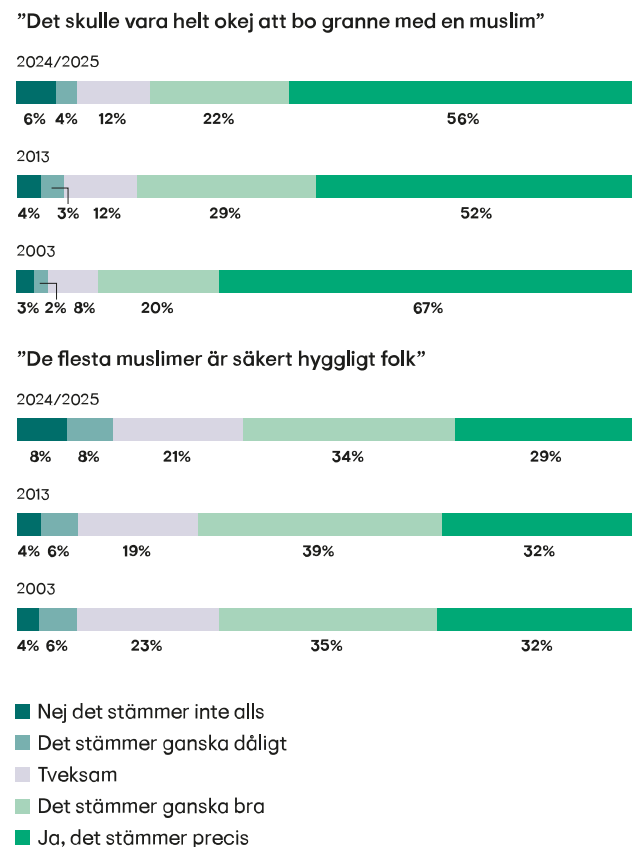
Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

stående som visas i figurerna 4.8 – 4.11 har andelen elever som inte alls gav uttryck för några negativa attityder minskat från 69 procent 2013 till 62 procent 2024/2025. Andelen som däremot gav uttryck för negativa attityder i alla sex påståenden låg i båda undersökningarna på 1 procent. Den största ökningen av negativt inställda svar gäller påståendet om att judarna skulle ha ”för stort inflytande i världen idag”. Den relativt begränsade ökningen av negativa attityder kan förefalla förvånande, givet den stora uppmärksamhet som under de senaste åren har riktats på förekomsten av antisemitism i det svenska samhället och på många håll i världen. En förklaring till den begränsade ökningen kan vara att de frågor som ställs i elevundersökningen inte behandlar Israel-relaterade frågor.⁶⁸

Figur 4.15. Elevernas ställningstaganden till ett antal påståenden om muslimer i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer. För båda påståendena är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Påståenden om muslimer

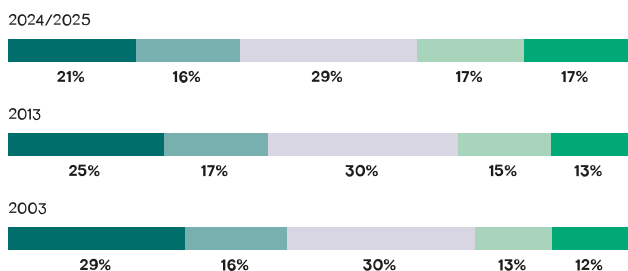
I FIGUR 4.15 och FIGUR 4.16 visas inledningsvis svarfs fördelningen för fyra frågor som förekommit i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (se även A15 i tabellbilagan).

63 procent av de icke-muslimska eleverna i undersökningen 2024/2025 instämde helt eller delvis i påståendet ”De flesta muslimer är säkert hyggligt folk” medan 16 procent tog avstånd från påståendet. Det är en mindre andel instämmanden och en större andel avståndstagande svar än i såväl

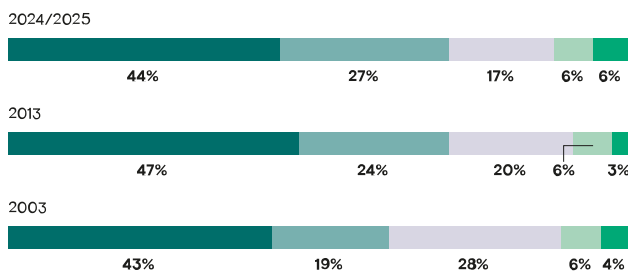
Figur 4.16. Elevernas ställningstaganden till ett antal påståenden om muslimer i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer. För båda påståendena är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

"Det är alldeles för många muslimer i Sverige"

"Muslimer går inte att lita på"

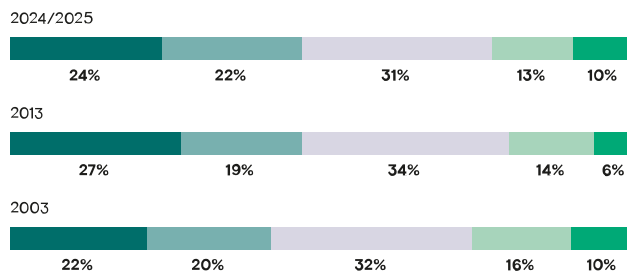

■ Nej det stämmer inte alls
 ■ Det stämmer ganska dåligt
 ■ Tveksam
 ■ Det stämmer ganska bra
 ■ Ja, det stämmer precis

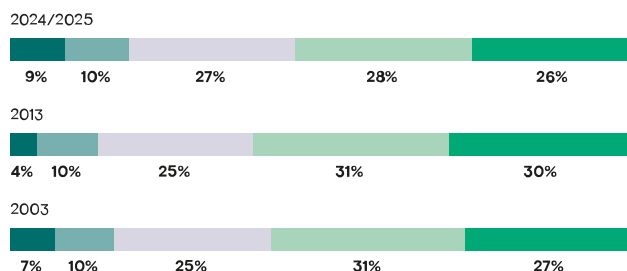
Figur 4.17. Elevernas ställningstaganden till två påståenden om muslimer i undersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer. För båda påståendena är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

"De flesta muslimer vill bara leva på bidrag"

"De flesta invandrade muslimer är nog laglydiga"

■ Nej, absolut inte
 ■ Nej, knappast
 ■ Tveksam
 ■ Ja, kanske
 ■ Ja, absolut

undersökningen 2003 som i undersökningen 2013. I undersökningen 2003 instämde 67 procent av de icke-muslimska eleverna i påståendet, medan 10 procent tog avstånd från det. 2013 hade andelen instämmande svar ökat till 71 procent medan andelen som tog avstånd låg kvar på 10 procent.

Samma tendens återkommer i elevernas ställningstaganden till påståendet att det skulle vara helt okej att bo granne med en muslim. 2024/2025 svarade 78 procent av de icke-muslimska eleverna instämmande till påståendet, jämfört med 87 pro-

cent 2003 och 80 procent 2013. I undersökningen 2003 var det i stället 5 procent som svarade avståndstagande. 2013 hade denna andel ökat till 8 procent och 2024/2025 tog 10 procent av eleverna avstånd från påståendet.

Andelen elever som instämde i påståendet att det inte går att lita på muslimer ökade något i undersökningen 2024/2025 jämfört med undersökningen 2013 (se FIGUR 4.16). 2024/2025 instämde 12 procent av de icke-muslimska eleverna i detta påstående, vilket är något mer än i

undersökningarna 2013 (9 procent) och 2003 (10 procent). 2003 tog 62 procent av eleverna avstånd från detta påstående. I undersökningarna 2013 och 2024/2025 var andelen avståndstagande svar större, 71 procent. Drygt en tredjedel (34 procent) av de icke-muslimska eleverna i undersökningen 2024/2025 instämde också i påståendet "Det är alldeles för många muslimer i Sverige", vilket var mer än i undersökningarna 2003 (25 procent) och 2013 (28 procent). Samtidigt minskade andelen elever som tog avstånd från påståendet, från 45 procent 2003 och 42 procent 2013 till 37 procent (2024/2025).

I FIGUR 4.17 redovisas svaren för ytterligare två påståenden som också förekom i undersökningarna 2003 och 2013 (se även A16 i tabellbilagan). Det första löd "De flesta invandrade muslimer är nog laglydiga". 2024/2025 instämde 54 procent av de icke-muslimska eleverna i detta påstående, vilket är något lägre än i undersökningen 2003 (58 procent) och 7 procentenheter lägre än i undersökningen 2013 (61 procent). I undersökningen 2024/2025 tog 19 procent av de icke-muslimska eleverna avstånd från påståendet. Motsvarande andelar var 17 procent 2003 och 14 procent 2013.

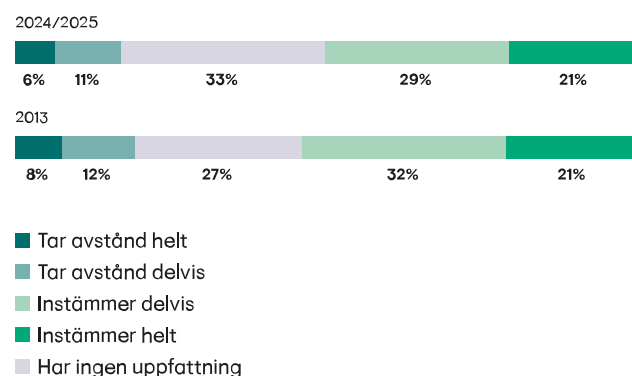
Det andra påståendet handlar om bidragstagande: "De flesta muslimer vill bara leva på bidrag". 2024/2025 svarade 23 procent av de icke-muslimska eleverna instämmande, vilket är 3 procentenheter lägre än 2003 men 3 procentenheter högre än i undersökningen 2013. Andelen som tog avstånd från påståendet var 46 procent i undersökningarna 2013 och 2024/2025, vilket var något mer än i undersökningen 2003 (42 procent).

I undersökningarna 2013 och 2024/2025 ingick även ett påstående om att muslimska män skulle vara mer benägna än andra män att förtrycka kvinnor. Som framgår av FIGUR 4.18 instämde 50 procent av de icke-muslimska eleverna i detta påstående i undersökningen 2024/2025, vilket

Figur 4.18. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Muslimska män förtrycker kvinnor mer än vad andra gör" i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

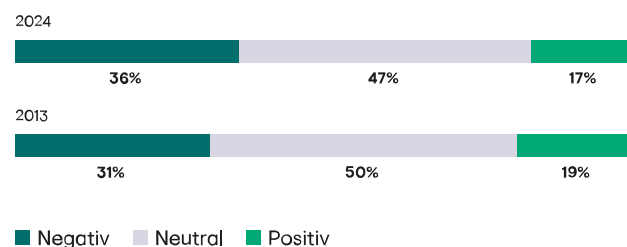
Kommentar: Svartsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

"Muslimska män förtrycker kvinnor mer än vad andra gör"

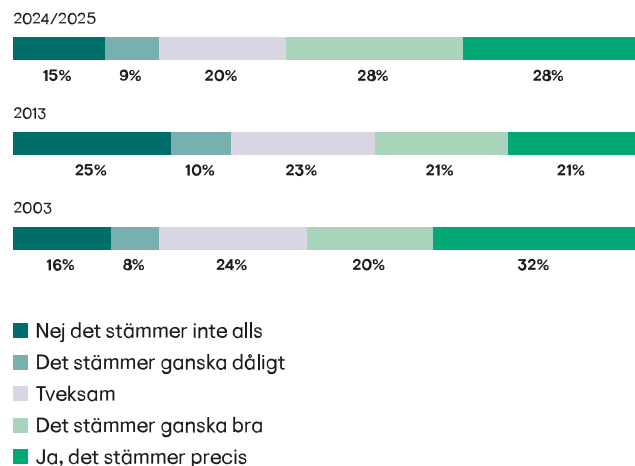
Figur 4.19. Elevernas inställning till islam som religion 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Frågan löd "Vilken inställning har du till följande världsreligioner/trosuppfattningar?" Svartspersonerna fick skatta sin inställning till religioner på en skala som gick från 0 (mycket negativ) till 10 (mycket positiv). Svartalternativet "varken negativ eller positiv" hade värdet 5. Den grupp som svarat något av alternativen 0–4 har kategoriserats som negativ, de som har valt värdet 5 anses vara neutrala och de som har svarat något av alternativen 6–10 anses här vara positivt inställda. Svartsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

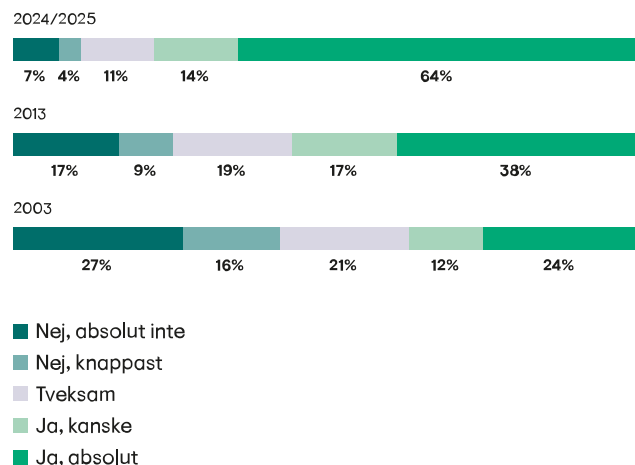
Figur 4. 20. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Muslimer i Sverige ska ha rätt att bygga moskéer” i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

Figur 4. 21. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Programledare i TV ska tillåtas bära slöja” i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

var 3 procentenheter lägre än 2013 (se även A17 i tabellbilagan). Andelen som tog avstånd från påståendet minskade något från 20 procent i undersökningen 2013 till 17 procent i undersökningen 2024/2025. Andelen som saknade uppfattning ökade med 6 procentenheter, från 27 procent 2013 till 33 procent i undersökningen 2024/2025.

Hittills har de redovisade påståendena handlat om muslimer, men hur ser eleverna på islam som religion? Som visas i FIGUR 4.19 gav 36 procent av de icke-muslimska eleverna i undersökningen 2024/2025 uttryck för en negativ inställning till islam, medan 17 procent var positivt inställda och 47 procent svarade att de varken hade en negativ eller positiv inställning till religionen. Jämfört med undersökningen 2013 minskade grupperna med en neutral respektive positiv inställning något (3 respektive 2 procentenheter), samtidigt som andelen med negativ inställning ökade med 5 procentenheter.

Ställda inför frågan om muslimer ska ha rätt att bygga moskéer i Sverige var de icke-muslimska eleverna 2024/2025 mer positiva än i Forum för levande historias tidigare undersökningar. Som visas i FIGUR 4.20 instämde 56 procent av eleverna i detta påstående 2024/2025, jämfört med 52 procent 2003 och 42 procent 2013. Detta resultat pekar åt samma håll som SOM-undersökningen 2024/2025, där det var den yngsta gruppen respondenter som var mest positivt inställd till invandrares rätt att fritt kunna utöva sin religion i Sverige.⁶⁹

Tendensen är likartad med avseende på påståendet ”En programledare i TV ska tillåtas bära slöja”. 78 procent av de icke-muslimska eleverna instämde i detta påstående i undersökningen 2024/2025, jämfört med 36 procent 2003 och 55 procent 2013 (se FIGUR 4.21 och A20 i tabellbilagan). I undersökningen 2003 tog 43 procent avstånd från påståendet, 2013 var andelen avståndstagande svar 26 procent, medan endast

11 procent av de icke-muslimska eleverna tog avstånd från påståendet 2024/2025.

Men gäller denna tendens alla icke-muslimska elever, oberoende av deras inställning till muslimer i övrigt? En fördjupad analys visar att en större andel av de icke-muslimska elever som tagit avstånd från påståendena att ”de flesta muslimer är säkert hyggligt folk” respektive ”att det skulle vara helt okej att bo granne med en muslimsk person” har i undersökningen 2024/2025 ställt sig positiva till påståendena om muslimers rätt att bygga moskéer i Sverige, respektive svenska programledares rätt att bära slöja i tv, jämfört med undersökningen 2013 (se A21 i tabellbilaga). Det förefaller därför som att acceptansen för moskébyggen i Sverige och programledare med slöja även ökat i gruppen med en negativ inställning till muslimer.

Bortsett från påståendena om moskéer och rätten att bära slöja i tv blir den samlade bilden att andelen icke-muslimska elever med negativa attityder till muslimer har ökat något i undersökningen 2024/2025, jämfört med 2013. Ökningen är dock inte särskilt stor och det kan också konstateras att andelen elever som inte gav uttryck för någon negativ inställning till muslimer i samtliga sju påståenden som visas i figurerna 4.16-4.19 ökade från 36 procent 2013 till 38 procent 2024/2025.

Påståenden om romer

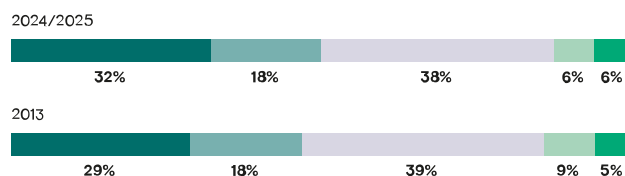
I Forum för levande historias elevundersökning 2003 ingick inga frågor eller påståenden om romer, utan sådana tillkom först i undersökningen 2009. I undersökningen 2013 användes fyra andra påståenden, som upprepades i undersökningen 2024/2025. Svarsfördelningen visas i FIGUR 4.22 (se även A22 i tabellbilagan).

I undersökningen 2013 instämde 66 procent av eleverna i påståendet ”De flesta romer är

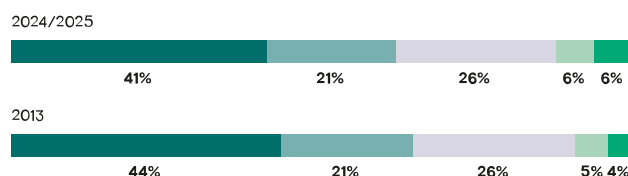
Figur 4.22. Elevernas ställningstaganden till ett antal påståenden om romer i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever. För alla påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

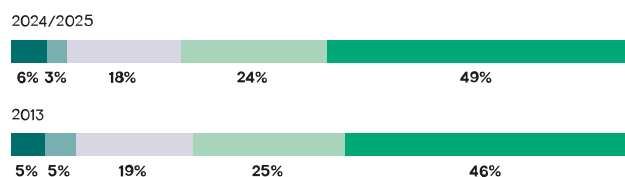
”Det är alldeles för många romer i Sverige”

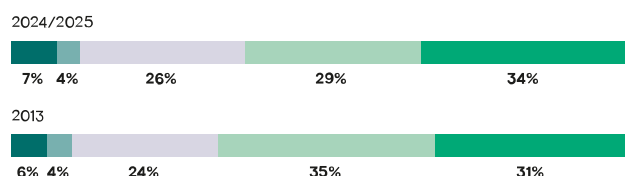
”Romer går inte att lita på”

”Det skulle vara helt okej att bo granne med en romsk person”

”De flesta romer är säkert hyggligt folk”

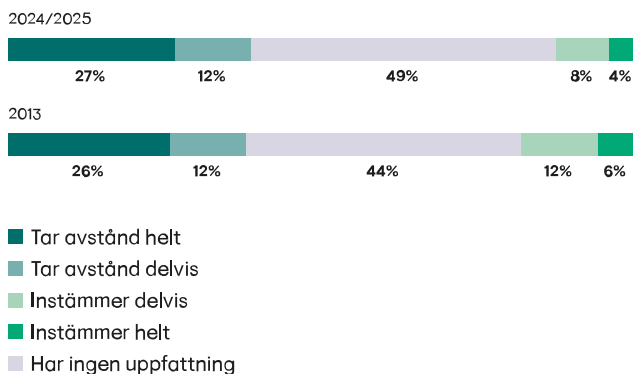

- Nej det stämmer inte alls
- Det stämmer ganska dåligt
- Tveksam
- Det stämmer ganska bra
- Ja, det stämmer precis

Figur 4.23. Elevernas ställningstaganden till påståendet ”Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor” i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

”Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor”

Figur 4.24. Elevernas ställningstaganden till tre påståenden om samer i undersökningen 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

”Samer går inte att lita på”

”Det skulle vara helt okej att bo granne med en samisk person”

”De flesta samer är säkert hyggligt folk”

■ Nej det stämmer inte alls
 ■ Det stämmer ganska dåligt
 ■ Tveksam
 ■ Det stämmer ganska bra
 ■ Ja, det stämmer precis

säkert hyggligt folk”. 2024/2025 var andelen som instämde i påståendet något mindre, 63 procent. Det var emellertid en något större andel (73 procent) som 2024/2025 instämde i påståendet att det skulle vara helt okej att bo granne med en romsk person, jämfört med undersökningen 2013 (71 procent). 2013 instämde 9 procent i påståendet att det inte går att lita på romer. 2024/2025 hade andelen instämmande svar ökat till 12 procent. Slutligen var det en något mindre andel (12 procent) som 2024/2025 instämde i påståendet ”Det är alldeles för många romer i Sverige” jämfört med 2013, då 14 procent svarade instämmande.

I undersökningarna 2013 och 2024/2025 inkluderades även påståenden som i något andra ordalag ingick i elevundersökningen 2009 och som tar sin utgångspunkt i en klassisk antiziganistisk fördom: ”Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor”.⁷⁰ Som framgår av FIGUR 4.23 (se även A23 i tabellbilagan) minskade andelen instämmande svar med 6 procentenheter, från knappt 18 procent i undersökningen 2013 till 12 procent 2024/2025.⁷¹ Andelen som tog avstånd från påståendet var emellertid nästan densamma i båda undersökningarna. I stället hade gruppen som saknade uppfattning ökat i undersökningen 2024/2025.

Den sammantagna bilden, när alla svaren läggs samman, är inte entydig avseende skillnader mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025. För vissa påståenden ökade andelen svar som gav uttryck för en negativ attityd till romer, medan den minskade för andra. Det kan konstateras att andelen elever som inte gav uttryck för någon negativ inställning till romer i något av de fem påståendena ökade från 68 procent 2013 till 72 procent 2024/2025. Andelen som i stället enbart uttryckte negativa uppfattningar i alla påståenden minskade samtidigt från 3 procent 2013 till 2 procent 2024/2025.

Påståenden om samer

Samer är en grupp som inte har förekommit i tidigare undersökningar utan inkluderades först i och med undersökningen 2024/2025.

Även om denna grupp ställdes tre frågor i form av påståenden. Svartsfördelningen redovisas i FIGUR 4.24 (se även A24 i tabellbilagan). 76 procent instämde i påståendet ”De flesta samer är säkert hyggligt folk”, medan 6 procent tog avstånd från påståendet. 82 procent skulle kunna tänka sig att bo granne med en samisk person, jämfört med 4 procent som tog avstånd och 14 procent som svarade att de var tveksamma. 7 procent instämde helt eller delvis i påståendet ”Samer går inte att lita på”, medan 72 procent tog avstånd från detta påstående och 21 procent valde svarsalternativet ”tveksam”.

Sammanlagt uttryckte 88 procent inte alls några negativa uppfattningar om de tre påståendena, medan 1 procent gav uttryck för negativa attityder i alla tre svaren.

Påståenden om hbt-personer

I FIGUR 4.25 visas elevernas ställningstaganden till tre påståenden om hbt-personer i undersökningarna 2013 och 2024/2025. (Se även A25 i tabellbilagan, som även inkluderar resultaten från 2003.)

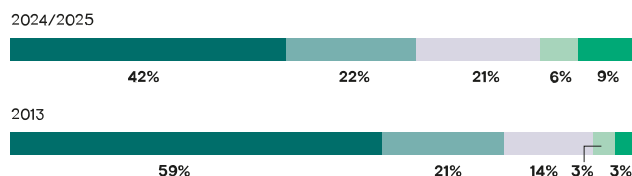
Andelen elever som helt eller delvis instämde i påståendet ”De flesta homosexuella, bisexuella och transpersoner är säkert hyggligt folk” minskade med 21 procentenheter, från 85 procent 2013 till 63 procent 2024/2025. Samtidigt ökade andelen som helt eller delvis tog avstånd från påståendet från 4 procent 2013 till 18 procent 2024/2025.

När det gäller påståendet ”Det skulle vara helt okej att bo granne med en homosexuell, bisexuell eller transperson” minskade andelen instämmande svar från 84 procent 2013 till 67 procent i undersökningen 2024/2025. Andelen avståndstagande svar ökade samtidigt från 6 procent 2013 till 18 procent 2024/2025. Slutligen ökade andelen som

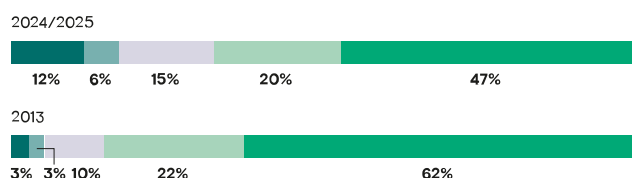
Figur 4.25. Elevernas ställningstaganden till tre påståenden om hbt-personer i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. För alla påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

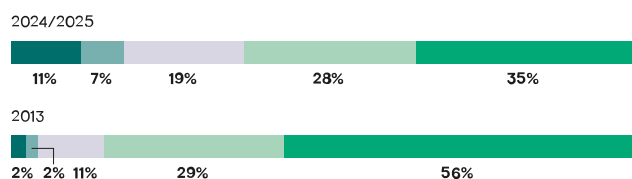
”Homosexuella, bisexuella och transpersoner går det inte att lita på”

”Det skulle vara helt okej att bo granne med en homosexuell, bisexuell eller transperson”

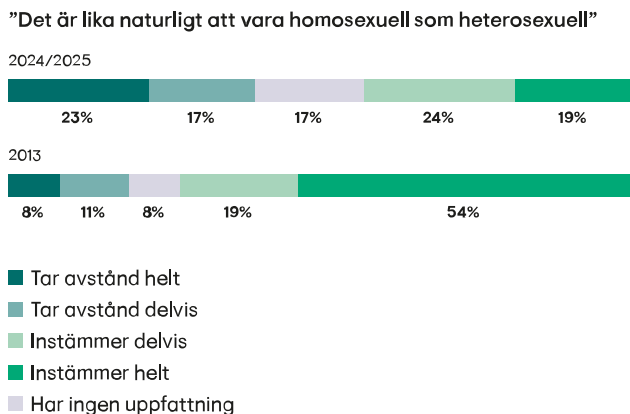
”De flesta homosexuella, bisexuella och transpersoner är säkert hyggligt folk”

- Nej det stämmer inte alls
- Det stämmer ganska dåligt
- Tveksam
- Det stämmer ganska bra
- Ja, det stämmer precis

Figur 4.26. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell" i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Skillnaden mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

instämde i påståendet "Homosexuella, bisexuella och transpersoner går det inte att lita på" från 6 procent 2013 till 15 procent 2024/2025.

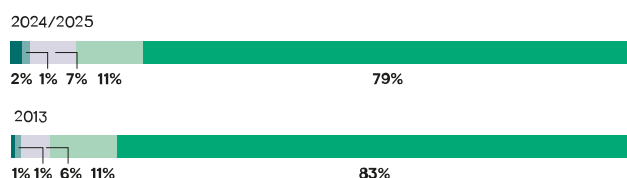
I undersökningarna 2013 och 2024/2025 ingick även följande påstående: "Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell". Som framgår av FIGUR 4.26 ökade andelen som helt eller delvis tog avstånd från påståendet med 21 procentenheter, från 19 procent 2013 till 40 procent 2024/2025 (se även A26). Samtidigt minskade andelen som instämde i påståendet från 74 procent 2013 till 43 procent 2024/2025 – en minskning med 30 procentenheter.

Slås svaren på de fyra påståendena samman blir ökningen av negativa attityder från undersökningen 2013 till undersökningen 2024/2025 ännu tydligare. I undersökningen 2013 gav 75 procent av de heterosexuella eleverna inte alls uttryck för några negativa attityder. 2024/2025 hade motsvarande andel minskat till 52 procent. Samtidigt ökade andelen heterosexuella elever som gav uttryck för negativa attityder till hbt-personer i samtliga fyra påståenden från 1 procent 2013 till 6 procent 2024/2025.

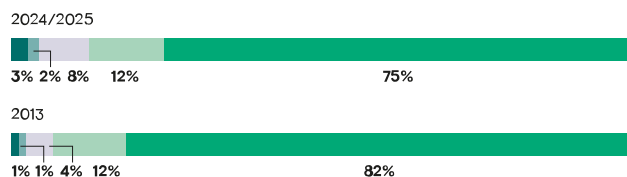
Figur 4.27. Elevernas ställningstaganden till tre påståenden om jämställdhet i undersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever. För alla påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,05$).

"Kvinnor ska på alla sätt ha samma rättigheter i samhället som män"

"Män och kvinnor ska ha lika lön om de utför samma sorts jobb"

"Det är viktigt att satsa på ett mer jämställt samhälle mellan kvinnor män"

■ Nej, absolut inte
 ■ Nej, knappast
 ■ Tveksam
 ■ Ja, kanske
 ■ Ja, absolut

Ställningstaganden till jämställdhet och lika människovärde

I undersökningen 2024/2025 ställdes även ett antal frågor om jämställdhet som också fanns med i undersökningen 2013. Som framgår av FIGUR 4.27 minskade andelen instämmande svar något för alla tre påståenden. Andelen som instämde i påståendet ”Det är viktigt att satsa på ett mer jämställt samhälle mellan kvinnor män” minskade från 90 procent 2013 till 83 procent 2024/2025. 2013 svarade 94 procent instämmande på påståendet ”Män och kvinnor ska ha lika lön om de utför samma sorts jobb”, men 2024/2025 hade andelen minskat till 87 procent. Slutligen instämde 90 procent av eleverna 2024/2025 i påståendet ”Kvinnor ska på alla sätt ha samma rättigheter i samhället som män”. 2013 var motsvarande andel 94 procent.

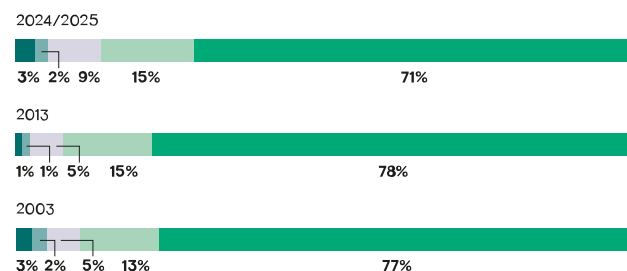
I undersökningen 2013 tog sammantaget 93 procent av eleverna inte avstånd från något av dessa påståenden. I undersökningen 2024/2025 var andelen i stort oförändrad, 92 procent. Däremot hade andelen som tog avstånd från alla tre påståendena ökat från 0 procent i undersökningen 2013 till 2 procent i undersökningen 2024/2025.

Samtliga av Forum för levande historias elevundersökningar har även inkluderat påståendet ”Alla människor har lika stort människovärde”. 2024/2025 instämde 80 procent av eleverna i detta påstående, jämfört med 86 procent 2013 och 85 procent 2003 (se FIGUR 4.28). Andelen elever som instämde i påståendet ”Man kan bli kompis med alla, oavsett var de kommer ifrån” var 86 procent 2024/2025, jämfört med 93 procent 2013 och 90 procent 2003.

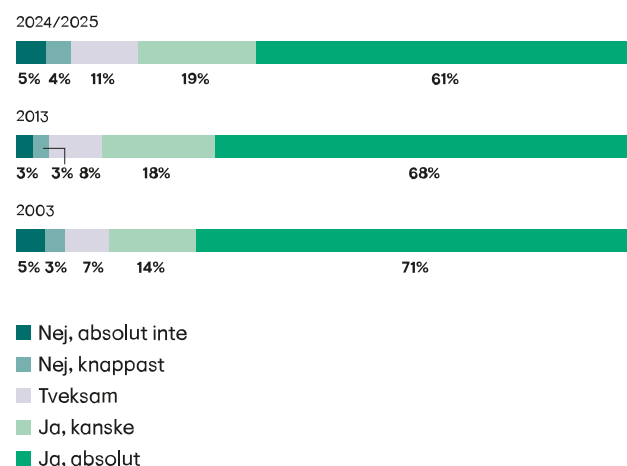
Figur 4.28. Elevernas ställningstaganden till två påståenden om människovärde och vänskap i undersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever. För alla påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

”Man kan bli kompis med alla, oavsett var de kommer ifrån”

”Alla människor har lika stort människovärde”

Kapitel 5. Hur hänger attityder ihop med bakgrundsfaktorer?

I detta kapitel redovisas och analyseras sambanden mellan elevernas attityder och olika bakgrundsfaktorer.

Inför analysen har ett antal attitydmått skapats som sammanfattar svaren på tre påståenden. Det första påståendet består av ett allmänt värdeomdöme: ”De flesta X är säkert hyggligt folk”. Det andra påståendet syftar till att mäta social distans och ställer frågan om respondenten kan tänka sig att bo granne med en person från gruppen i fråga. Det tredje påståendet fokuserar på tillit: ”X går det inte att lita på”.

Ordningsföljden för svarsalternativen till de två första påståendena har kastats om så att ett instämmande svar står för en mer negativ attityd. Därefter har det mest positiva svarsalternativet tilldelats värdet 1 och det mest negativa svaret värdet 5. Slutligen har svaren på påståendena slagits samman och summan delats med 3 så att man får ett medelvärde.

I FIGUR 5.1 visas medelvärdena för undersökningarna 2013 och 2024/2025.

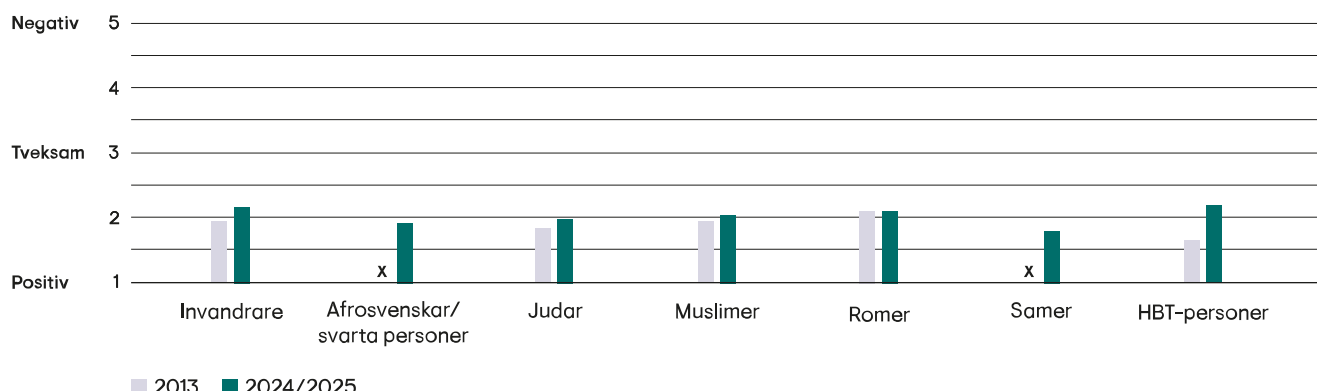
Som framgår av FIGUR 5.1 har den största förändringen ägt rum med avseende på medelvärdet för attityder till hbt-personer. I undersökningen 2013 var denna grupp den som eleverna i minst utsträckning uppvisade negativa attityder till, med ett medelvärde på 1,66. 2024/2025 var gruppen i stället den som eleverna uppvisade högst nivå av negativa attityder till, med ett medelvärde på 2,19. Medelvärdena har ökat något även när det gäller attitydmåtten ”invandrare”, ”judar” och ”muslimer”, men inte i motsvarande utsträckning. I undersökningen 2024/2025 uppvisar attitydmåttet ”samer” det lägsta medelvärdet.

För alla attitydmått är svarsfördelningen påtagligt sned. De flesta elever befinner sig på den första hälften av skalan, vilket innebär att de har en övervägande positiv inställning till respektive grupp. De olika attitydmåtten är likväl något olikfördelade, vilket visas i TABELL 5.2. I denna har varje attitydmått delats in i tre kategorier: ”låg”, ”medel” och ”hög”, där ”hög” står för den mest negativa attityden. Elever med ett värde på

Figur 5.1. Medelvärden för attitydmått (1–5) i undersökningarna 2013 och 2024/2025 (vägda data)

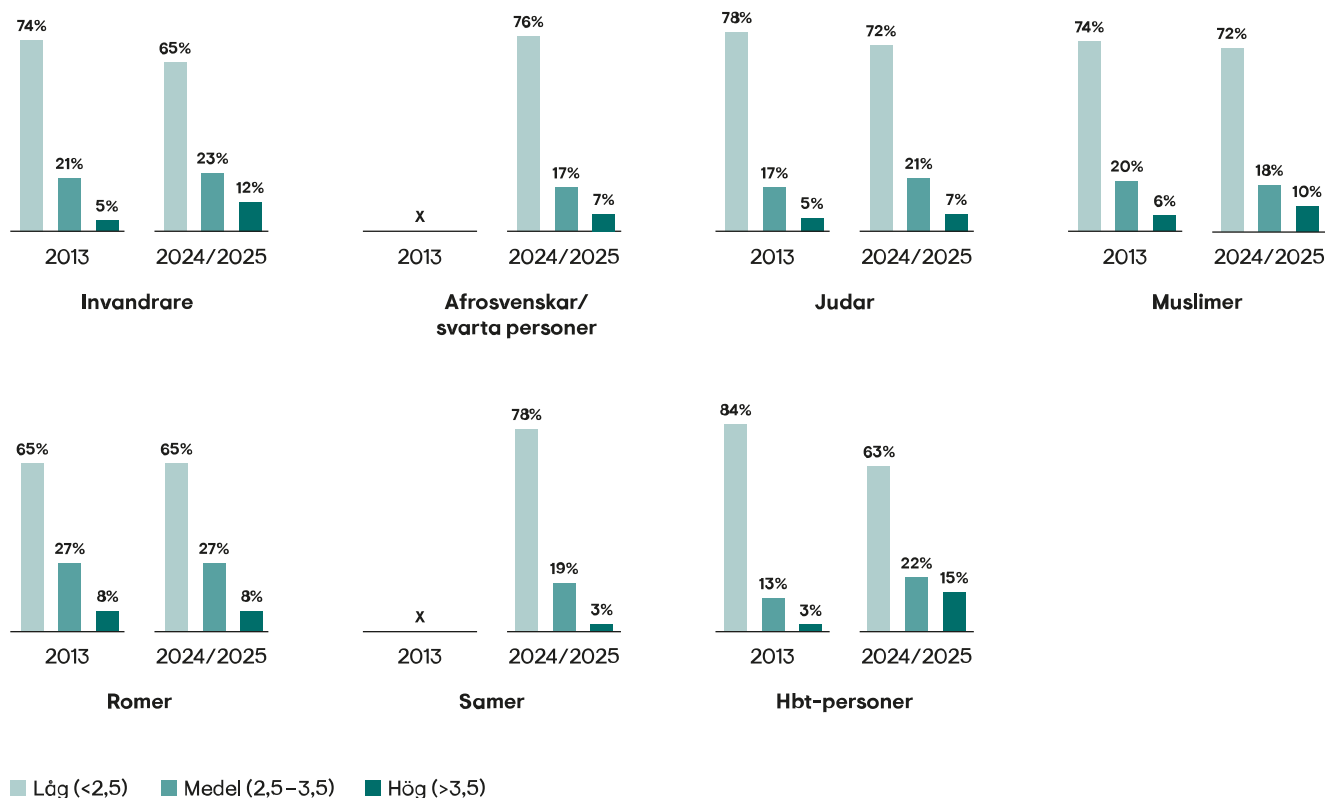
Kommentar: Attitydmåtten löper från 1 (enbart maximalt positiva svar) till 5 (enbart maximalt negativa svar). För att möjliggöra en jämförelse har samma attitydmått skapats av data från undersökningen 2013. 2013 ingick inte påståendena om afrosvenska/svarta personer eller samer. Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar

sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. För övriga attitydmått består svarsbasen av samtliga elever. De observerade skillnaderna mellan undersökningarna är statistiskt signifikanta för invandrare, muslimer, judar och hbt-personer ($p = < 0,01$).

Figur 5.2. De olika attitydmåtten 2013 och 2024/2025, uppdelade på tre kategorier (procent, vägda data)

Kommentar: 2013 ingick inte påståendena om afrosvenskar/svarta personer respektive samer. Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och

svartsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. De observerade skillnaderna mellan undersökningarna är statistiskt signifikanta för invandrare, muslimer, judar och hbt-personer.¹⁰⁴

Tabell 5.1. Korrelationsanalys mellan sju attitydmått (Pearsons r)

	Invandrare	Afrosvenskar/svarta personer	Judar	Muslimer	Romer	Samer
Afrosvenskar/svarta personer	.78	1				
Judar	.61	.66	1			
Muslimer	.81	.75	.62	1		
Romer	.67	.67	.76	.68	1	
Samer	.53	.62	.70	.51	.63	1
Hbt-personer	.57	.59	.71	.55	.66	.64

Kommentar: En positiv korrelation betyder att ju mer intolerant attityden är till en grupp desto intolerantare är attityden även till en annan grupp. Korrelationskoefficienten r kan variera mellan -1 (ett perfekt negativt samband) och 1 (ett perfekt positivt samband). Samtliga samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

attitydmåttet som ligger under 2,5 har placerats i kategorin ”låg”, de med värden som ligger i intervallet 2,5–3,5 befinner sig i kategorin ”medel”, medan de som har ett värde som är högre än 3,5 har förts till kategorin ”hög”. Elever i kategorin ”låg” uppvisar en tydlig benägenhet att ta avstånd från negativt laddade påståenden och att instämma i positivt laddade påståenden om gruppen i fråga. I kategorin ”hög” visar eleverna i stället en tydlig benägenhet att instämma i negativt laddade påståenden och att ta avstånd från positiva påståenden. I kategorin ”medel” finns elever som antingen tenderar att konsekvent välja mittalternativet eller som instämmer i, respektive tar avstånd ifrån, påståenden i ungefär samma grad.

Som visas i figuren befinner sig 15 procent av eleverna i kategorin ”hög” när det gäller attitydmåttet ”hbt-personer”, och 12 procent finns i samma kategori i attitydmåtten ”invandrare” och ”muslimer”. Motsvarande andelar är 8 procent för romer, 7 procent för afrosvenskar/svarta personer, 7 procent för judar och 3 procent för samer. Omvänt befinner sig 78 procent av eleverna i kategorin ”låg” avseende attitydmåttet ”samer” och 72 procent avseende attitydmåttet ”afrosvenskar/svarta personer”. 72 procent tillhör kategorin ”låg” för attitydmåtten ”judar” och ”muslimer”, 65 procent för attitydmåtten ”invandrare” och

”romer”, medan 63 procent finns i kategorin ”låg” för attitydmåtten ”hbt-personer”.

Även om attitydmåtten syftar till att mäta inställningen till olika grupper samvarierar de med varandra. I **TABELL 5.1** visas resultaten av en korrelationsanalys. Som framgår av tabellen finns det positiva och relativt starka korrelationer mellan alla attitydmått. Den starkaste korrelationen finns mellan attitydmåtten ”invandrare” och ”muslimer” och den svagaste finns mellan attitydmåtten ”muslimer” och ”samer”.

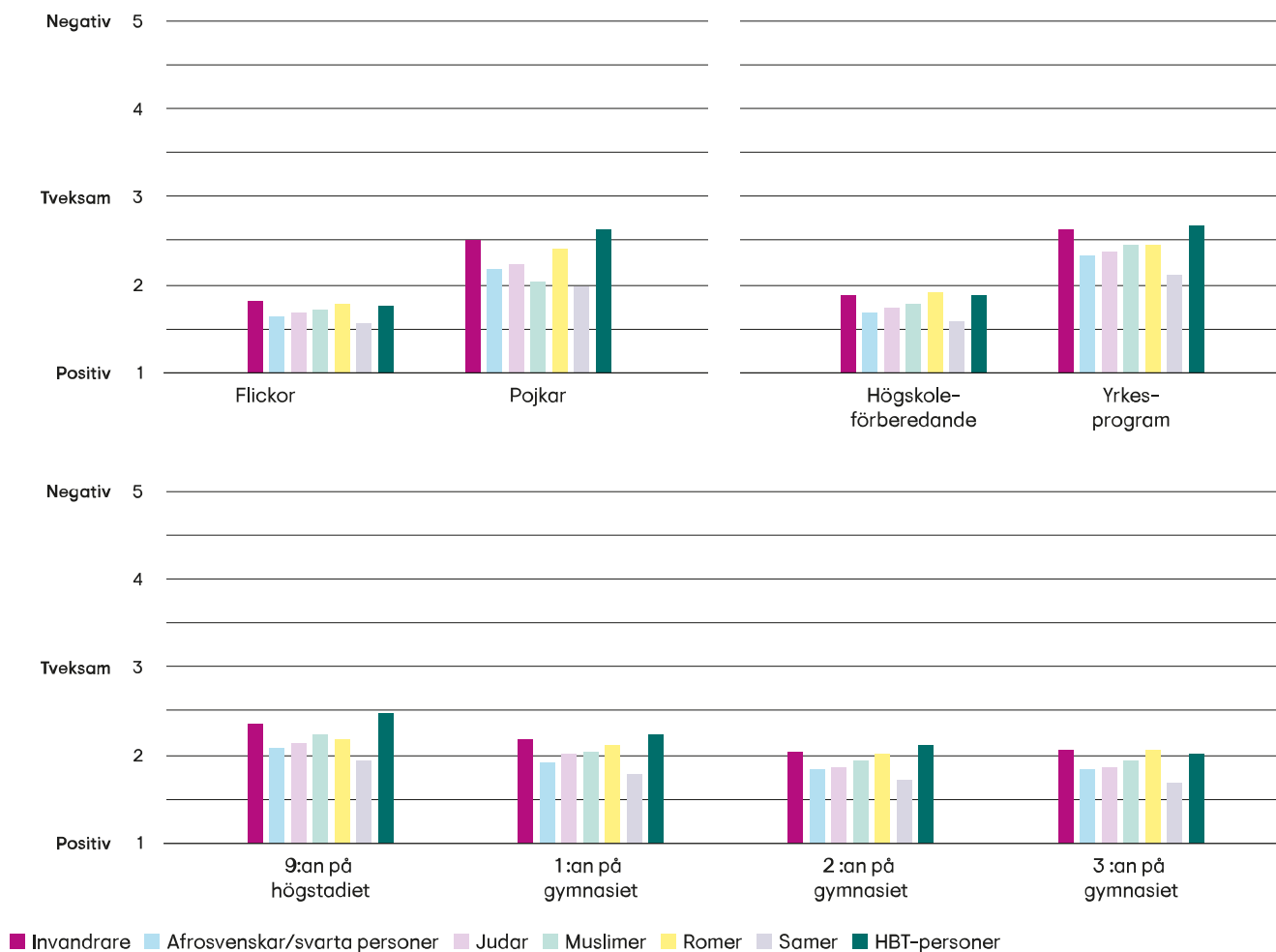
Betydelsen av kön, årskurs och gymnasieprogram

Ett flertal studier, inklusive Forum för levande historias tidigare elevundersökningar, har visat att det finns en tydlig koppling mellan kön och intolerans som yttrar sig i att män och pojkar ofta är mer intoleranta än kvinnor och flickor. Det saknas däremot etablerade teoretiska förklaringsmodeller till varför det förhåller sig så, även om en del ansatser finns.⁷² Resultaten i denna undersökning uppvisar samma mönster som tidigare undersökningar (se **FIGUR 5.3**). För samtliga attitydmått uppvisar flickor i genomsnitt mer positiva attityder än pojkar. Starkast är sambandet avseende attitydmåttet ”hbt-personer”. 24 procent av pojkarna

Figur 5.3. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på kön, årskurs och gymnasieprogram (medelvärden, vägda data)

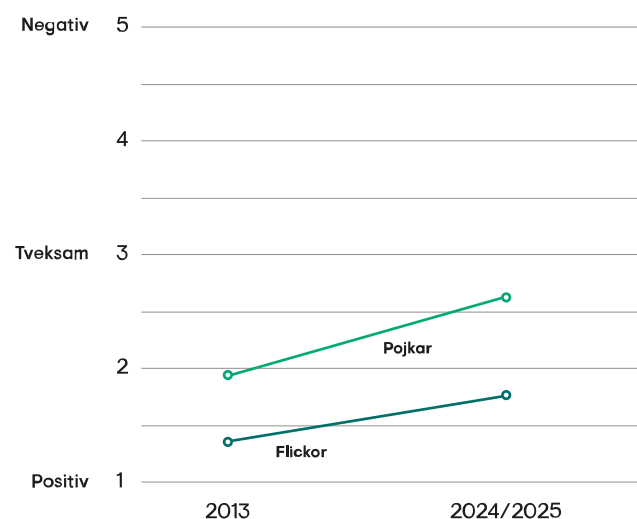
Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. De observerade skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.4. Medelvärden för attitydmåttet "hbt-personer" i undersökningarna 2013 och 2024/2025, nedbrutet på kön (vägda data)

Kommentar: Svartsbasen utgörs av samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Den observerade skillnaden är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

finns i kategorin "hög", jämfört med 5 procent av flickorna. Av de tre påståenden som ingår i attitydmåttet för "hbt-personer" är sambandet starkast vad gäller det om social distans. 19 procent av pojkarna tar helt avstånd från påståendet att det skulle vara okej att bo granne med en homosexuell, bisexuell eller transperson, och ytterligare 9 procent svarar att det "stämmer ganska dåligt". Motsvarande andelar av flickorna är 4 respektive 2 procent.⁷³

Som redan har diskuterats är det just för attitydmåttet "hbt-personer" som den största förändringen av medelvärdet har ägt rum mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025. Ökningen av negativa attityder till hbt-personer gäller för båda könen, men som visas i FIGUR 5.4 har andelen negativa attityder ökat något mer bland pojkarna än bland flickorna.⁷⁴

Skillnaden mellan könen är även påfallande stor när det gäller påståendet "Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell". Som visas i FIGUR 5.5 tar 55 procent av pojkarna helt eller delvis avstånd från detta påstående, jämfört med 23 procent av flickorna. 47 procent av flickorna instämmer helt eller delvis i påståendet, jämfört med 28 procent av pojkarna.

Sambanden mellan elevernas årskurs och de olika attitydmåtten är betydligt svagare än när det gäller kön, men det går ändå att konstatera en tendens till att eleverna blir något mer positivt inställda till de berörda grupperna ju högre årskurs de går i och därmed också ju äldre de är. Denna tendens har även kunnat iakttas i tidigare undersökningar.

Ytterligare en faktor som har konstaterats vara betydelsefull i tidigare elevundersökningar är elevernas studieinriktning på gymnasiet. Elever som går på högskoleförberedande program tenderar att vara mer positivt inställda till de olika grupper som ingått i undersökningarna än vad elever som går på yrkesprogrammen är. Samma mönster

återkommer i undersökningen 2024/2025. För alla attitydmått gäller att elever på högskoleförberedande program uppvisar mer positiva attityder än elever på yrkesprogram (se FIGUR 5.3).

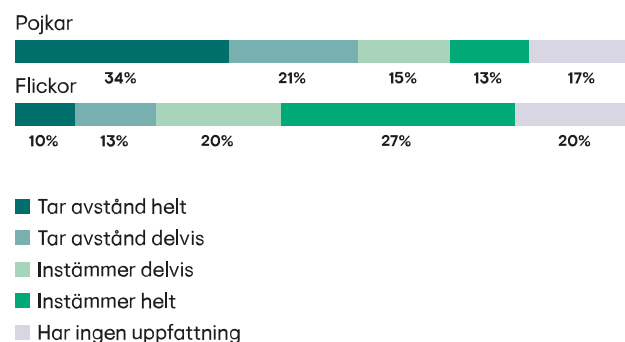
Det bör i detta sammanhang nämnas att, fastän skillnaden mellan elevers attityder på gymnasiets högskoleförberedande program och yrkesprogram är tydlig när man ser till genomsnittliga nivåer, döljer denna grova uppdelning viktiga nyanser. Yrkesprogrammen är väldigt olika till sin karaktär. En fördjupad analys visar att till exempel elever som går program såsom Barn- och fritidsprogrammet, Hotell- och turismprogrammet och Vård- och omsorgsprogrammet tenderar att uppvisa mer positiva attityder till de grupper som ingår i undersökningen, jämfört med elever som går på program såsom Bygg- och anläggningsprogrammet, Fordons- och transportprogrammet eller Industritekniska programmet.

Eftersom en större andel bland de pojkar som ingår i undersökningen läser på gymnasiets yrkesprogram än motsvarande andel bland flickorna, hade det kunnat vara tänkbart att denna skillnad mellan utbildningsinriktningar främst avspeglar de redan observerade könsskillnaderna. Som visas i FIGUR 5.6 är detta dock inte fallet, utan skillnaden med avseende på gymnasieprogram gäller både pojkar och flickor.

En oklarhet som inte har kunnat besvaras i de tidigare undersökningarna är om skillnaderna i attityder är någonting som eleverna har med sig redan när de påbörjar sin gymnasieutbildning eller om de uppstår först senare. Av denna anledning tillfrågades eleverna i årskurs 9 om sitt planerade gymnasieval. Det visar sig att bland de elever som uppgav att de redan hade bestämt sig för att läsa vidare förelåg en liknande skillnad mellan gymnasieinriktningar (se FIGUR 5.6). Elever som uppgav att de tänkte läsa vidare på högskoleförberedande program uppvisade mer positiva attityder och en lägre grad av negativa attityder

Figur 5.5. Elevernas ställningstaganden till påståendet "Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell", nedbrutet på kön i undersökningen 2024/2025, nedbrutet på kön (procent, vägda data)

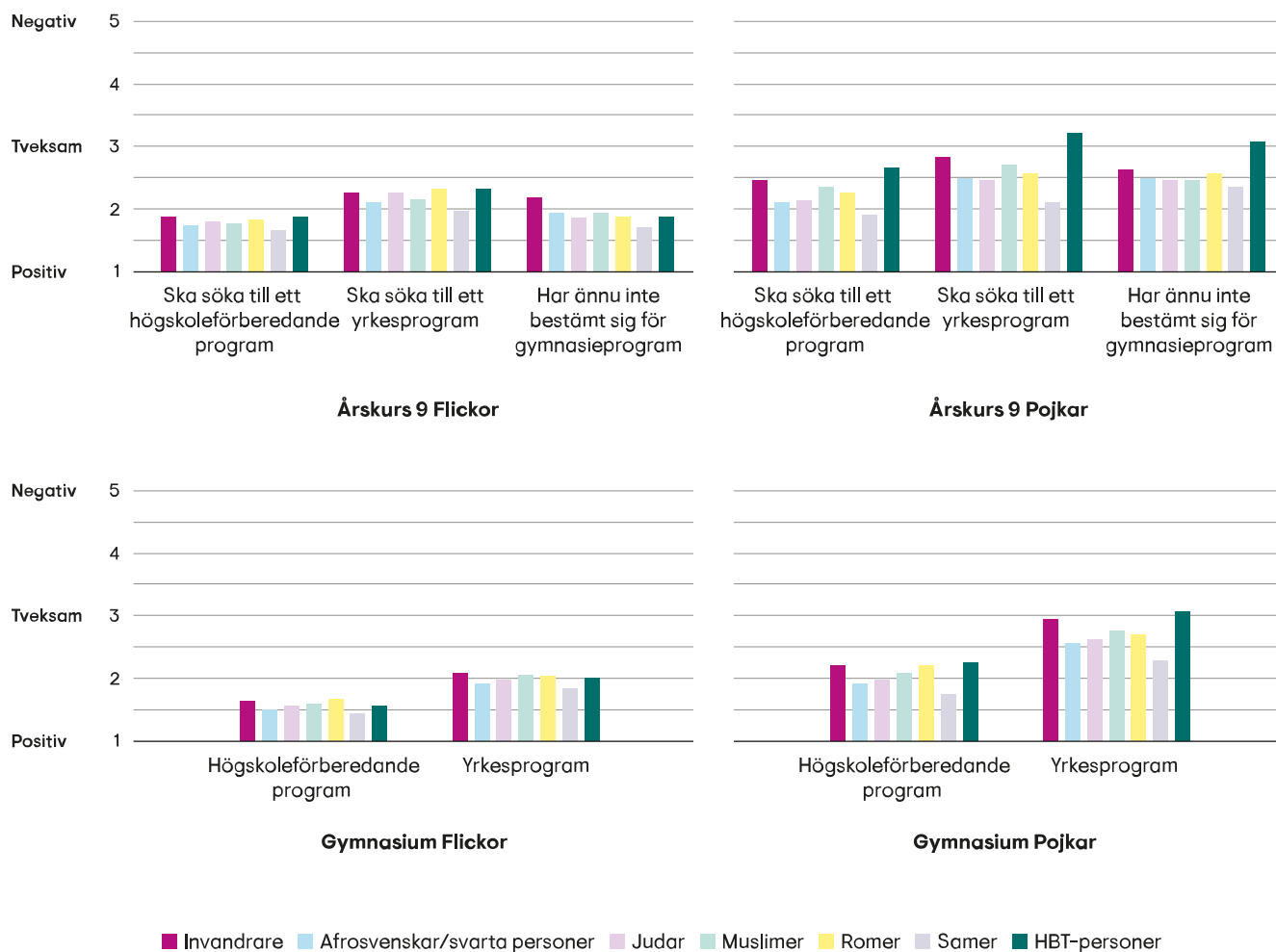
Kommentar: Svarsbasen är elever som identifierar sig som heterosexuella. Den observerade skillnaden är statistiskt signifikant ($p < 0,01$).

Figur 5.6. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på kön, gymnasieinriktning samt planerat val till gymnasiet (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

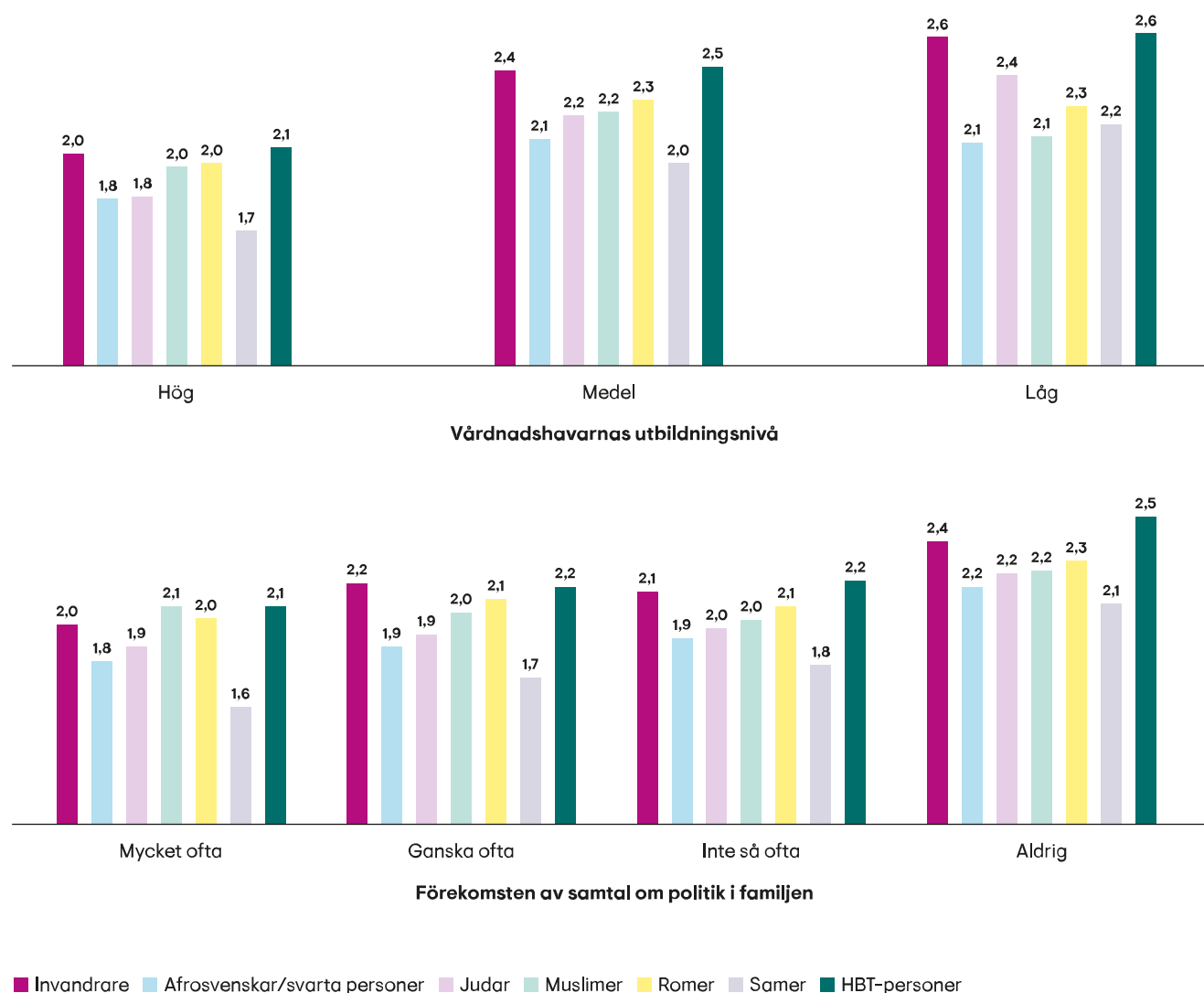
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.7. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på vårdnadshavarnas utbildningsnivå samt förekomsten av samtal om politik i familjen (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Med "låg utbildningsnivå" avses enbart grundskola, i kategorin "medel" inkluderas personer med gymnasieexamen och personer med eftergymnasial utbildning under 2 år, och med "hög utbildning" avses personer med minst två års eftergymnasial utbildning. Om två vårdnadshavare har olika hög utbildningsnivå redovisas den med högst utbildning. Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda

föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. De observerade skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

än elever som svarade att de tänkte läsa ett yrkesprogram. Skillnaden gällde båda könen. Det förefaller därför som att den attitydskillnad som har observerats mellan elever på olika gymnasieprogram i de tidigare elevundersökningarna finns hos eleverna redan när de börjar på gymnasiet och inte är någonting som uppstår efteråt.

Betydelsen av föräldrars utbildningsnivå och politiska diskussioner i hemmet

I forskningen framhålls ofta betydelsen av en persons livssituation för utvecklingen av toleranta respektive intoleranta attityder. En del teorier framhåller just betydelsen av människors ungdomsår för utformningen av attityder och värderingar. Unga människors möten med olika så kallade socialiseringsagenter anses vara särskilt viktiga i sammanhanget. Sådana socialiseringsagenter kan vara allt från familjemedlemmar och vänner till mer institutionella aktörer såsom skolan eller företrädare för religioner/trosuppfattningar. Dessa möten kan på olika sätt bidra till att socialisera in unga människor i värde- och åsiktssystem som kan ge upphov till såväl tolerans som intolerans.⁷⁵

Elever med högutbildade föräldrar mer positiva

Familjens socioekonomiska status bestäms i stor utsträckning av föräldrarnas/vårdnadshavarnas utbildningsnivå. Dessutom är föräldrarna/vårdnadshavarna viktiga socialiseringsagenter för unga människor, och kan påverka deras attityder. Forskning har också påvisat att det bland vuxna människor finns starka samband mellan högre utbildning och mer toleranta attityder.⁷⁶ Det finns därför anledning att förvänta sig mer toleranta attityder hos ungdomar som har föräldrar/vårdnadshavare med en högre utbild-

ningsnivå. Det finns dock forskning som antyder att det som egentligen har betydelse är vilka attityder som ungdomar *tror* att deras föräldrar har, snarare än föräldrarnas verkliga attityder, vilket komplicerar bilden.⁷⁷

I de tidigare elevundersökningarna har resultatet varit att ju högre utbildning elevernas föräldrar har desto mer positiva är elevernas attityder till utsatta grupper. I elevundersökningen 2024/2025 är resultaten i stort desamma (se FIGUR 5.7). Med undantag för attityderna till muslimer uppvisar en större andel av de elever vars vårdnadshavare är högutbildade mer positiva attityder till de undersökta grupperna än vad som är fallet med övriga elever.

I hem där politik diskuteras oftare är attityderna mer positiva

Eleverna fick svara på en fråga om hur ofta det diskuterades politik i familjen. Det visar sig att det finns ett samband mellan förekomsten av samtal om politik i familjen och mer positiva attityder till judar, hbt-personer, afrosvenskar/svarta personer samt till samer. Sambandet är mindre starkt för attitydmåtten ”invandrare”, ”muslimer” och ”romer”. Det finns dessutom en svag men statistiskt säkerställd samverkan mellan föräldrarnas utbildningsnivå och förekomsten av politiska samtal. Betydelsen av politiska diskussioner i familjen för elevens attityder skiljer sig beroende på föräldrarnas utbildningsnivå.⁷⁸

I FIGUR 5.8 visas medelvärden för attitydmåttet ”judar” när hänsyn har tagits till både förekomsten av politiska samtal i familjen och föräldrarnas utbildningsnivå. Attitydskillnaden mellan elever som kommer från familjer där det inte diskuteras politik och elever som kommer från familjer där politiska diskussioner är vanliga är större om eleverna har högutbildade vårdnadshavare. Detta skulle kunna ha flera orsaker. En möjlighet är att det speglar attitydskillnader hos föräldrarna.

I Forum för levande historias undersökning av antisemitiska attityder i den svenska befolkningen från 2020 var personer med hög utbildning mindre benägna att ge uttryck för antisemitiska attityder och uppfattningar än personer med enbart grundskole- eller gymnasieutbildning.⁷⁹ En annan möjlighet, som eventuellt kompletterar den förstnämnda, är att föräldrarnas utbildningsnivå har betydelse för deras roll som socialiseringsagenter. En studie har påvisat att svenska ungdomar i 16-årsåldern som uppfattar sina föräldrar som politiskt intresserade och kunniga också är mer benägna att uppfatta och ta till sig av innehållet i politiska diskussioner med föräldrarna, jämfört med ungdomar som inte har denna bild av sina föräldrar.⁸⁰

Samband mellan betyg och attityder

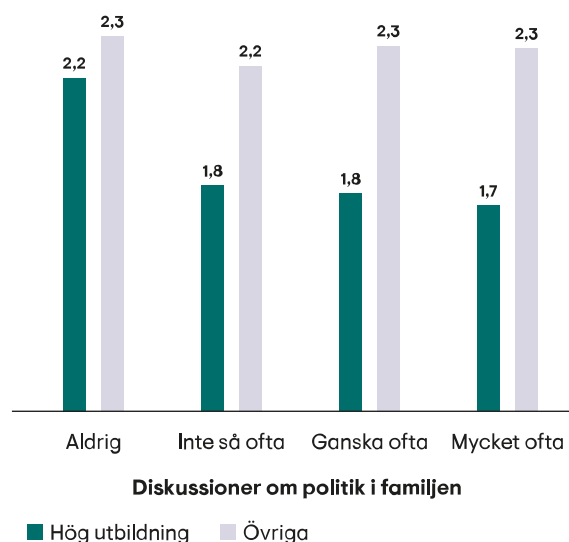
Även elevernas skolprestationer skulle kunna vara av betydelse i sammanhanget. I FIGUR 5.9 visas niondeklassarnas attityder i relation till deras slutbetyg i samhällskunskap i årskurs 6. Det finns svaga men statistiskt signifikanta samband mellan ett högre betyg i årskurs 6 och en mer positiv inställning till de olika grupperna, mer än två år senare.⁸¹ Det finns liknande samband mellan gymnasieelevernas meritvärden i årskurs 9 och deras placering på de olika attitydmått (se FIGUR 5.10).⁸²

Elevernas bakgrund påverkar deras attityder

I de tidigare elevundersökningarna har det funnits skillnader i attityder beroende på om eleverna har svensk eller utländsk bakgrund. Med svensk bakgrund har då avsetts elever som är födda i Sverige och har högst en förälder som är född utomlands. Till kategorin utländsk bakgrund har förts elever som själva är födda utomlands eller som är födda i Sverige men vars båda föräldrar

Figur 5.8. Medelvärden för attitydmåttet "judar", nedbrutet på vårdnadshavares utbildningsnivå och förekomsten av diskussioner om politik i familjen

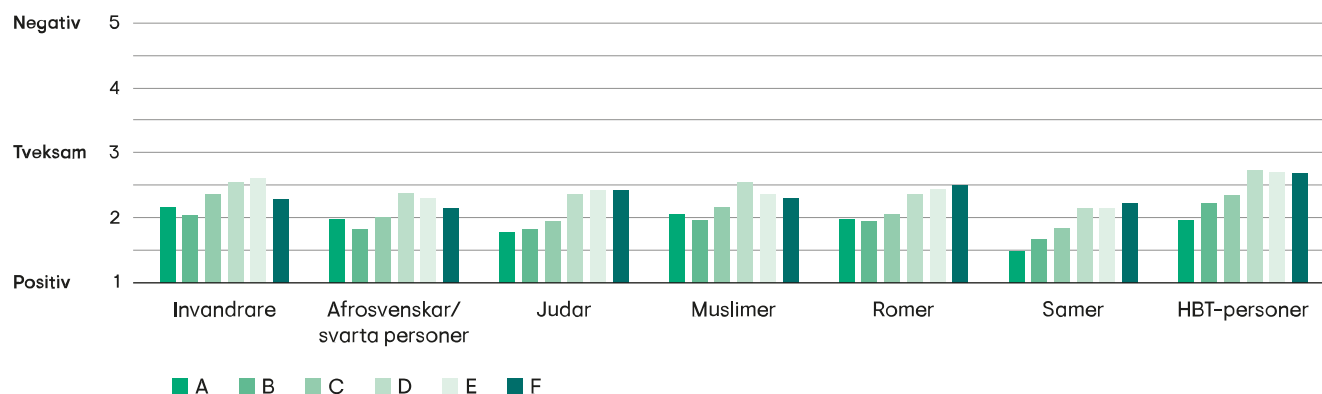
Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Hög utbildning = minst två års eftergymnasial utbildning. Antal svar = 7 276.

Figur 5.9. Nivån på de sju attitydmåtten (1–5) hos elever i årskurs 9, nedbrutet på deras betyg i samhällskunskap i åk 6 (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar

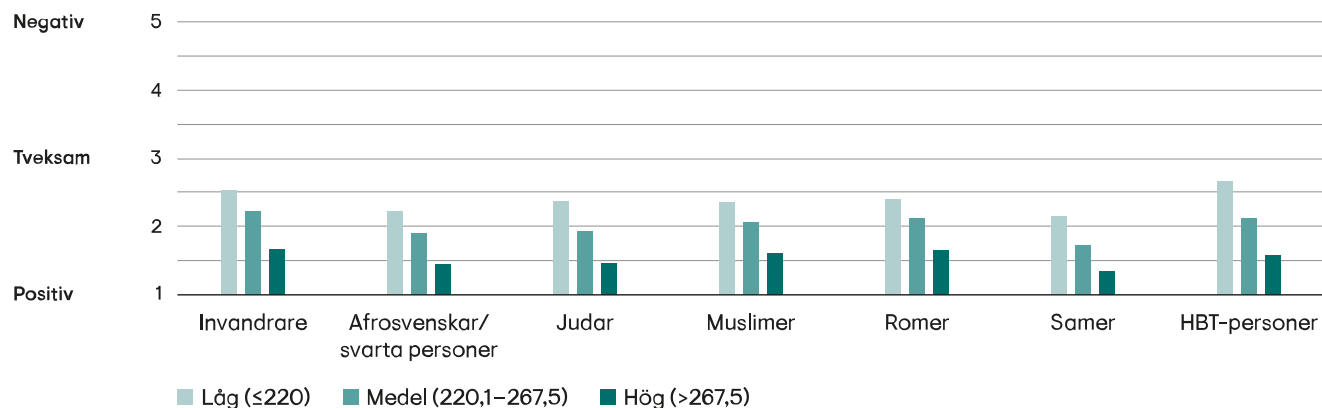
sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.10. Nivån på de sju attitydmåtten (1–5) hos elever i gymnasiet, nedbrutet på deras meritvärde i årskurs 9 (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen

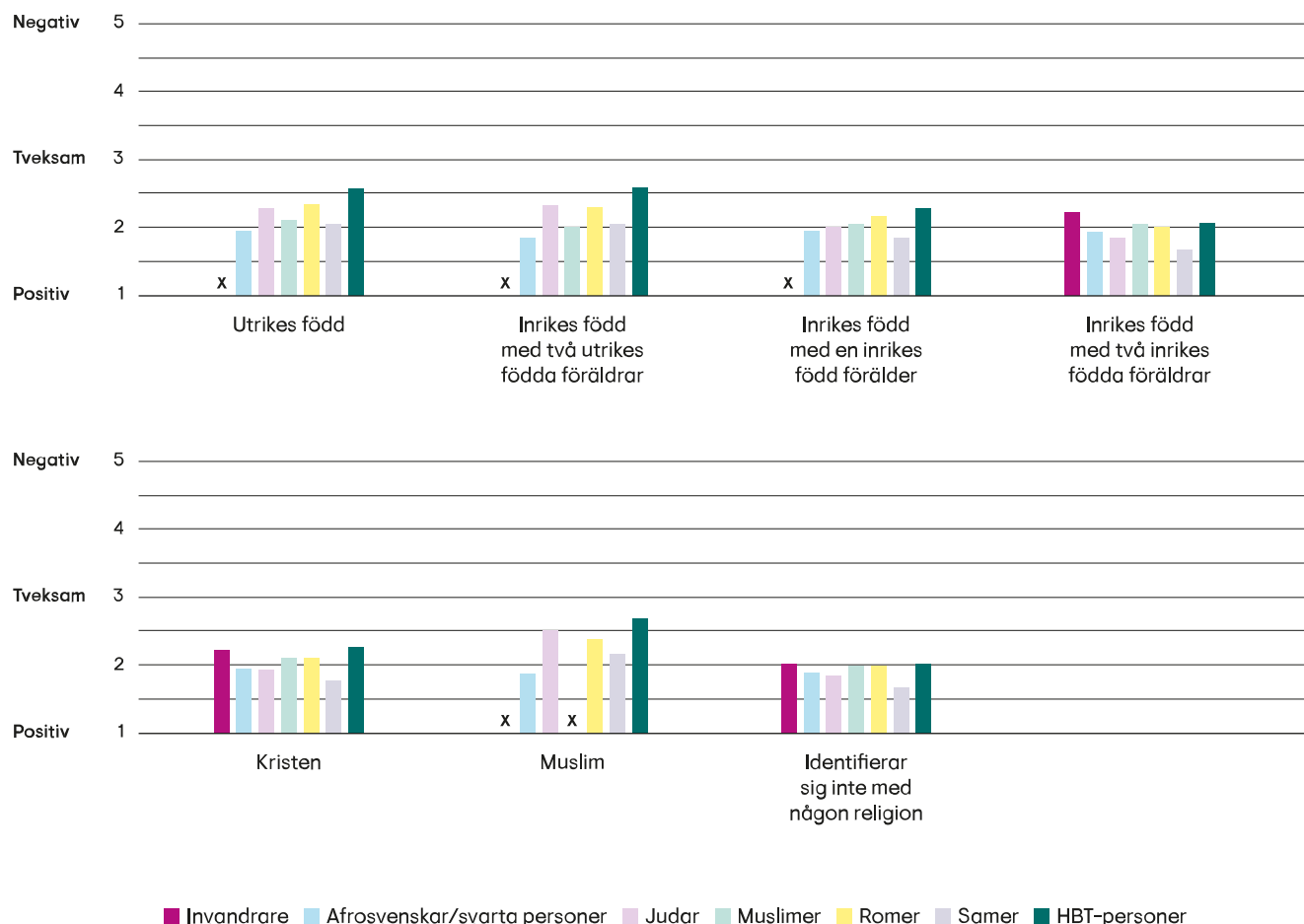
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.11. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas bakgrund och religiösa identifikation (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Frågan om religiös identifikation gav fler svar än de som presenteras här. På grund av låga antal presenteras inte dessa. Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är

samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Endast 10 elever av de inrikes födda med två inrikes födda föräldrar identifierar sig som muslimer. På grund av detta låga antal redovisas inte muslimska elevers attityder till invandrare. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

är födda utomlands. I dessa undersökningar har elever med svensk bakgrund uppvisat mer negativ inställning till invandrare och till muslimer än vad som var fallet med elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund har i stället uppvisat mer negativ inställning till hbt-personer, judar och romer.

I elevundersökningen 2024/2025 återkommer samma mönster. Utifrån ovannämnda indelning kan det konstateras att elever med svensk

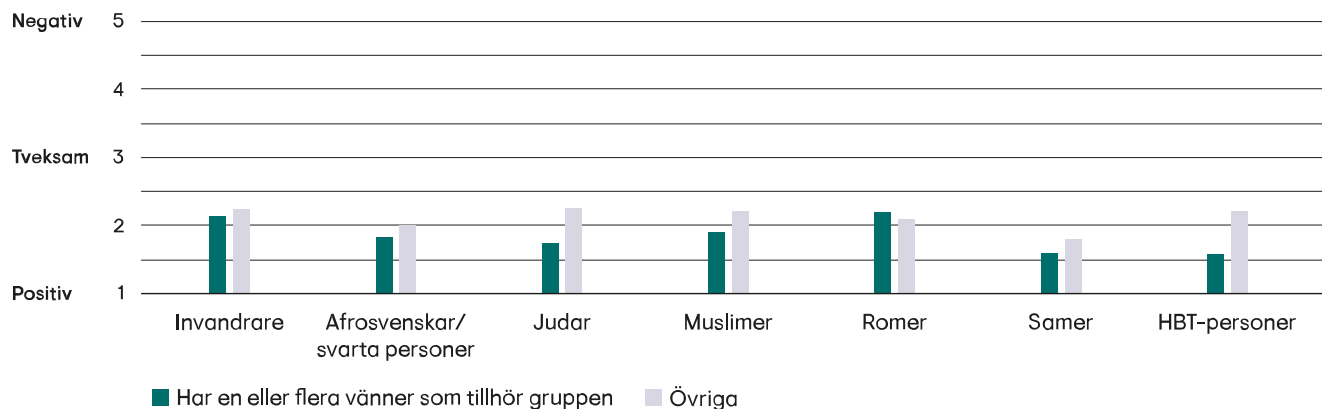
bakgrund uppvisar mer negativ inställning till muslimer, jämfört med elever med utländsk bakgrund. Elever med utländsk bakgrund uppvisar däremot mer negativ inställning till hbt-personer, judar och samer, jämfört med eleverna med svensk bakgrund. I FIGUR 5.11 visas hur medelvärdena skiljer sig utifrån en mindre grov uppdelning. Tendensen är dock densamma.

I tidigare undersökningar har det även funnits en koppling mellan elevernas religionstillhölse

Figur 5.12. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas vänskapsförhållanden (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Sambandet med afrosvenskar/svarta personer är baserat på frågan "Har du någon vän som har afrikansk bakgrund?". Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga

elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

righet och inställningen till utsatta grupper. Som framgår av FIGUR 5.11 uppvisar elever som identifierar sig som muslimer i genomsnitt mer negativa attityder till hbt-personer, judar, romer och samer, jämfört med de elever som identifierar sig som kristna och jämfört med de elever som inte identifierar sig med någon religion. De elever som identifierar sig som kristna uppvisar genomgående något mer negativa attityder än vad som är fallet med de elever som svarat att de inte tillhör någon religion.

Ett återkommande resultat i olika studier är att de som har erfarenhet av kontakter med människor från en annan grupp tenderar att ha en mindre stereotyp uppfattning om, och ofta en mer positiv inställning till, denna grupp. Detta är också antagandet bakom en klassisk socialpsykologisk teori som brukar kallas för kontakthypotesen. Alla former av kontakt är

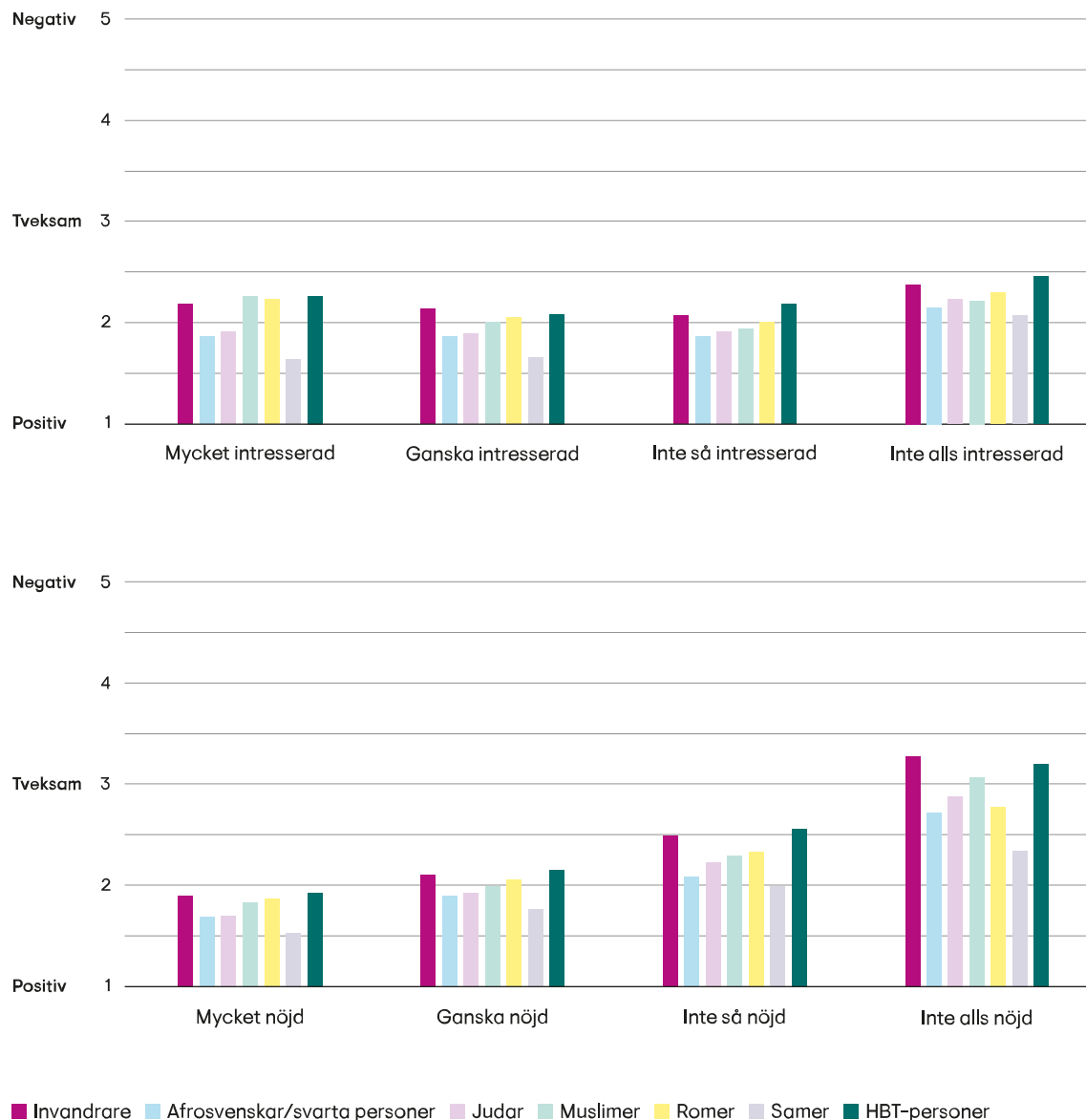
emellertid inte likvärdiga. Sannolikheten att kontakter minskar förekomsten av negativa attityder är större i situationer där personerna har jämlik status och arbetar för ett gemensamt mål. Under vissa förutsättningar kan kontakter även leda till konflikt och en ökning av negativa attityder.⁸³

Med undantag för attitydmåttet "romer", tenderar elever som har en eller flera vänner i en grupp att uppvisa mer positiv attityd till gruppen än vad övriga elever gör (se FIGUR 5.12). Starkast är detta samband med avseende på hbt-personer.

Figur 5.13. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas intresse för politik och hur nöjda de är med demokratin i Sverige (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Samband mellan politiskt intresse och såväl negativa som positiva attityder

Något mer än en tredjedel av eleverna (37 procent) svarar att de är ganska eller mycket intresserade av politik (se kapitel 3). I elevundersökningen 2013 var de elever som var intresserade av politik genomgående mer positivt inställda till olika grupper, jämfört med dem som saknade intresse för politik.

När det gäller politiskt intresse finns det i undersökningen 2024/2025 snarare ett U-format mönster vad gäller placeringen på attitydmåtten ”invandrare”, ”muslimer”, ”romer” och ”hbt-personer” (se FIGUR 5.13). Både elever som är mycket intresserade av politik och de som helt saknar politiskt intresse uppvisar genomsnittligt mer negativa attityder än övriga elever. För attitydmåtten ”judar” och ”samer” är mönstret detsamma som i undersökningen 2013: elever med ett större politiskt intresse uppvisar mer positiva attityder till dessa grupper än de som är ointresserade av politik.

Elever som är nöjda med demokratin och har framtidstro är mer positiva

I elevundersökningen 2013 fanns det också samband mellan attityder till olika grupper och svarspersonernas nöjdhet med hur den svenska demokratin fungerar. Personer som var mer missnöjda med hur demokratin fungerar tenderade att uppvisa mer negativa attityder. Samma resultat gäller för elevundersökningen 2024/2025. För alla attitydmåtten ökar den genomsnittliga nivån av negativa attityder ju mer missnöjda eleverna är med demokratin i Sverige.

Inom den samhällsvetenskapliga forskningen betonar framför allt den så kallade grupphots-teorin att kampen om knappa resurser, oavsett om denna verkligen existerar eller endast upplevs existera av aktörerna, kan leda till fientlighet

mot andra grupper i ett samhälle. Utifrån det perspektivet kan det till exempel vara tänkbart att oro för ökad invandring, eller oro över att det ska bli svårare att få arbete i framtiden, skulle kunna leda till ökad fientlighet mot invandrare.⁸⁴ Även stereotypa och fördomsfulla uppfattningar om olika gruppers benägenhet att begå brott eller terroristdåd kan tänkas inverka negativt på människors attityder till dessa.⁸⁵

Som visas i FIGUR 5.14 finns det en koppling mellan en stark oro för ökad invandring och mer negativa attityder till invandrare och muslimer. Det finns även ett samband mellan en stark oro för ökad invandring och negativa attityder till romer och afrosvenskar/svarta personer, samt svagare samband mellan stark oro för ökad invandring och de övriga attitydmåtten.⁸⁶ Därtill finns det svaga samband mellan stark oro för ökad brottslighet respektive stark oro för terroristdåd å ena sidan och en högre grad av negativa attityder till invandrare och muslimer å den andra.⁸⁷ Däremot saknas statistiskt signifikanta samband mellan elevers attityder och deras oro för att det ska bli svårare att få arbete.

Sammanfattningsvis kan därför konstateras att det finns ett samband mellan stark oro för ökad invandring och negativa attityder till invandrare, men att denna oro inte tycks vara kopplad till arbetsmarknadsfrågor.⁸⁸ Som visades i kapitel 3 tycks eleverna generellt inte vara särskilt oroliga för arbetslöshet i framtiden.

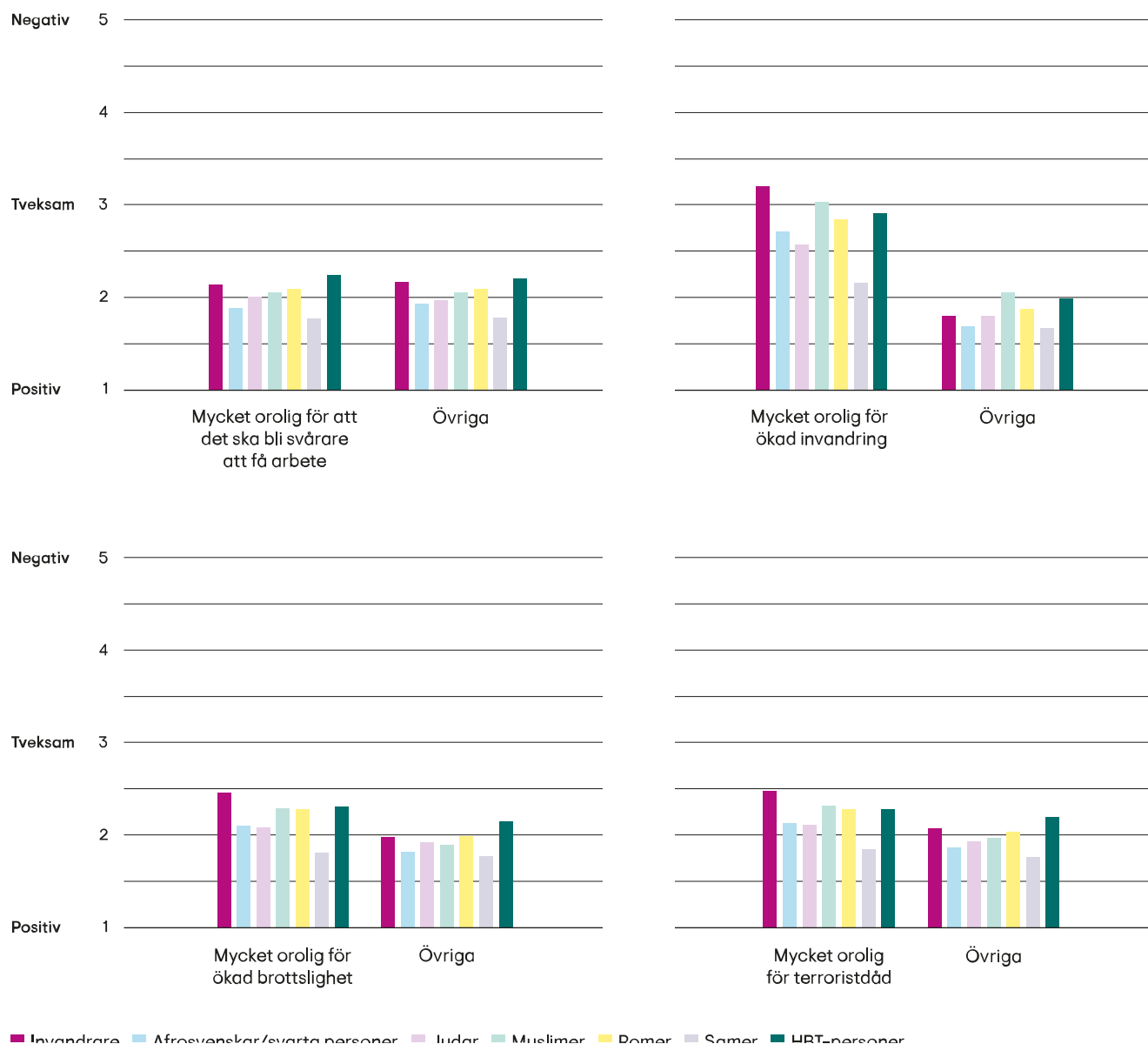
Elever med mer tillit och förtroende för institutioner har mer positiva attityder

Den samhällsvetenskapliga forskningen har ägnat stor uppmärksamhet åt tillitens viktiga roll i en demokrati. Fokus har framför allt legat på två typer av tillit, dels människors tillit till andra människor, dels människors förtroende för

Figur 5.14. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på andelen som är mycket oroliga för att det i framtiden ska bli svårare för unga att få arbete, mycket oroliga för ökad invandring, mycket oroliga för ökad brottslighet samt mycket oroliga för terroristdåd (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Frågan löd "Hur orolig är du för att följande saker ska hända i Sverige de närmaste fem åren? ... Svårare för unga att få arbete/Ökad brottslighet/Ökad invandring/Terroristdåd." Svarsskalan hade fyra steg från "Mycket orolig" till "Inte alls orolig". I analysen har skalorna vänts så att ett högre värde representerar en högre grad av oro. Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella.

är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella.

olika samhällsinstitutioner. Lite förenklat pekar resultaten på att, allt annat givet, samhällen som präglas av stor tillit är mer välfungerande än samhällen med låg tillit. Tillit är beroende av vår uppfattning om andras tillförlitlighet, och det finns anledning att anta att det finns en koppling mellan våra attityder till andra grupper och vår tillit till dem. Som visas i FIGUR 5.15 finns det också en koppling mellan mer negativa attityder till de olika grupperna och en lägre grad av mellanmänsklig tillit hos eleverna.⁸⁹

En annan faktor som ofta lyfts fram i forskningen som betydelsefull för en fungerande demokrati är människors förtroende för offentliga institutioner och för det politiska systemet. Som redan har visats finns det ett samband mellan hur nöjda elever är med den svenska demokratin och deras attityder till olika grupper. Finns det motsvarande samband mellan hur nöjda eleverna är med den svenska demokratin och deras förtroende för institutioner såsom skolan eller polisen? I FIGUR 5.16 visas attitydmåtten nedbrutna på elevernas förtroende för polisen.⁹⁰ Ju lägre förtroende

för polisen som elever ger uttryck för, desto mer benägna är de att också ge uttryck för negativa attityder till olika grupper.

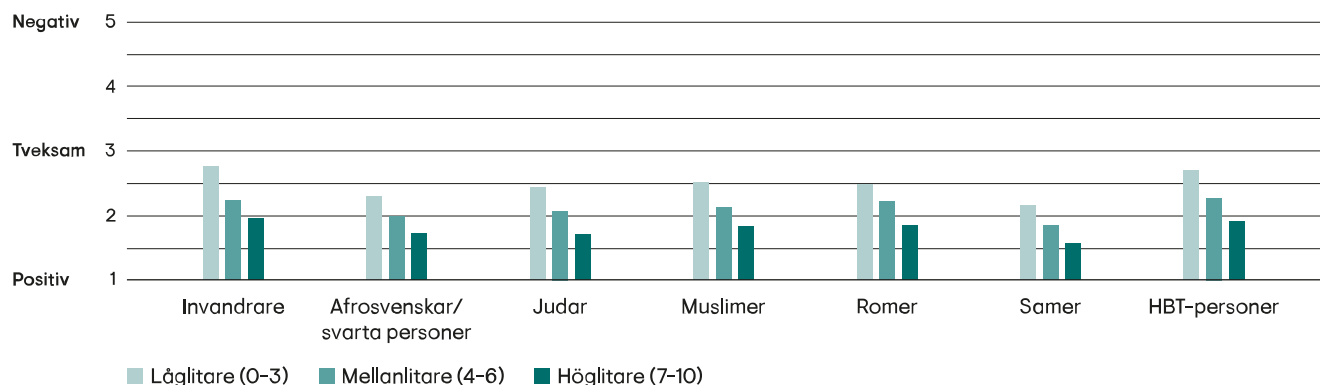
Elever med negativa attityder litar mer på sociala medier

Ytterligare ett förtroendekområde är sociala medier. Det är väl belagt att dessa utgör viktiga arenor för spridandet av fördomar och hat mot olika grupper.⁹¹ Graden av förtroende som människor har för information och budskap från sådana plattformar kan tänkas ha betydelse för hur mycket de påverkas av dem. I undersökningen ställdes frågor om elevernas förtroende för information som sprids på sociala medier. I FIGUR 5.17 visas nivåerna på attitydmåtten nedbrutna på elevernas förtroende för information från Tiktok, som är en av de vanligaste plattformarna för inhämtning av samhällsinformation bland svenska ungdomar i den aktuella åldern.⁹² Som framgår av figuren finns det en koppling mellan ett större förtroende för information som sprids på Tiktok

Figur 5.15. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på mellanmänsklig tillit (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Frågan löd "Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på andra människor?" Svarsskalan gick från 0 (det går inte att lita på andra människor) till 10 (det går att lita på andra människor). Svarsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svarsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga

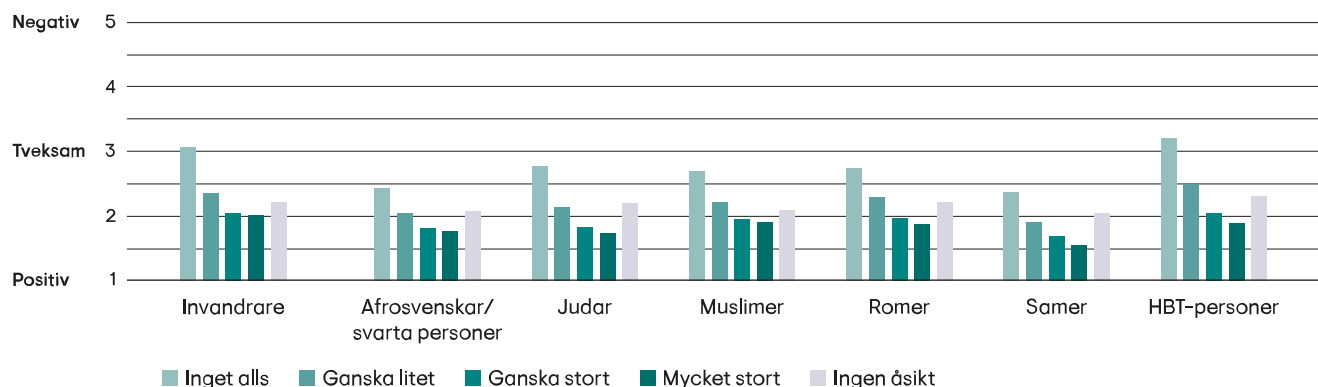
elever som inte identifierar sig som muslimer, och svarsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.16. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas förtroende för polisen (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

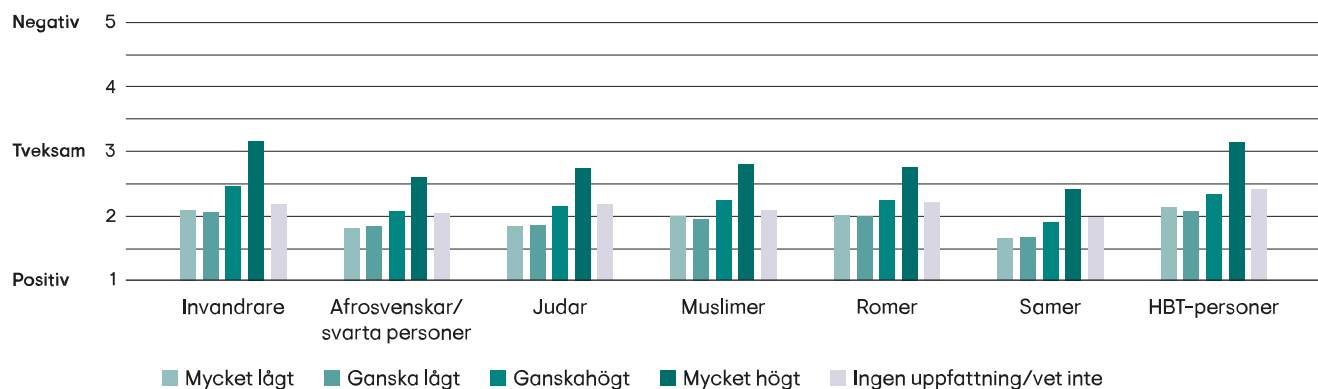
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.17. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas förtroende för information som sprids på Tiktok (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

och en högre grad av negativa attityder gentemot de grupper som ingår i undersökningen.⁹³

Såväl historiskt som i nutid har fientlighet mot judar och muslimer ofta gått hand i hand med olika konspirationsteorier. I dag figurerar till exempel även konspirationsteorin om ”det stora folkutbytet” i debatter och åsiktsspridning om invandringen till Europa från länder i Afrika och Mellanöstern.⁹⁴ Forskningen har under de senare åren lyft fram betydelsen av konspiratorisk läggning för människors tilltro till olika konspirationsteorier, där konspiratorisk läggning kan definieras som ”en relativt stabil och generell psykologisk tendens att se på världen i konspiratoriska termer och att tro på olika konspirationsteorier”.⁹⁵

I vilken utsträckning finns det samband mellan graden av konspiratorisk läggning och elevers attityder till olika grupper i samhället? För att ta reda på detta ingick i undersökningen 2024/2025 ett antal påståenden som har tagits fram för att mäta konspiratorisk läggning hos ungdomar och som har visat sig fungera i en brittisk kontext.⁹⁶ Svaren på de nio påståendena har slagits samman till ett additivt index som går från 9 till 63, där ett högre värde indikerar en högre grad av konspiratorisk läggning. Sedan har indexet delats in i tre kategorier: ”låg” (9–18) omfattande 30 procent av samtliga elever, ”mellan” (19–30) som omfattar 35 procent av eleverna och ”hög” (31–63) där resterande 35 procent befinner sig. Som framgår av FIGUR 5.18 finns det en koppling mellan en högre grad av konspiratorisk läggning och en högre grad av negativa attityder gentemot de grupper som ingår i undersökningen.⁹⁷

Som visades i kapitel 4 inkluderade enkäten 2024/2025 även ett påstående om judiskt inflytande i världen, vilket bygger på en väl etablerad antisemitisk konspirationsteori om judisk makt. Det fanns också ett tydligt samband mellan en högre grad av konspiratorisk läggning och en

ökad benägenhet hos eleverna att instämma i detta påstående.⁹⁸ Resultatet är inte förvånande, givet den historiska kopplingen mellan fientlighet mot judar och antisemitism å ena sidan och konspirationsteorier å den andra.

Upplevd utsatthet har samband med negativa attityder

Det finns även ett samband mellan mer negativa attityder mot olika grupper och en större upplevd social utsatthet i bemärkelsen att man saknar personer att vända sig till för att få hjälp och stöd. Eleverna blev tillfrågade om det fanns någon som de kunde vända sig till för att få hjälp om de hade problem: ”Om du skulle få problem, till exempel bli sjuk eller må dåligt, har du då någon att vända dig till för att få hjälp/stöd?” De kunde välja ett eller flera av följande alternativ: ”Nej”, ”Ja, någon i familjen (tex föräldrar, syskon)”, ”Ja, vänner/jämnåriga”, ”Ja, en vuxen utanför familjen”, ”Ja, skolhälsan eller någon annan vuxen som arbetar i skolan”, ”Ja, stödchat/forum via internet”, ”Vet inte”. Inför analysen skapades fyra kategorier:

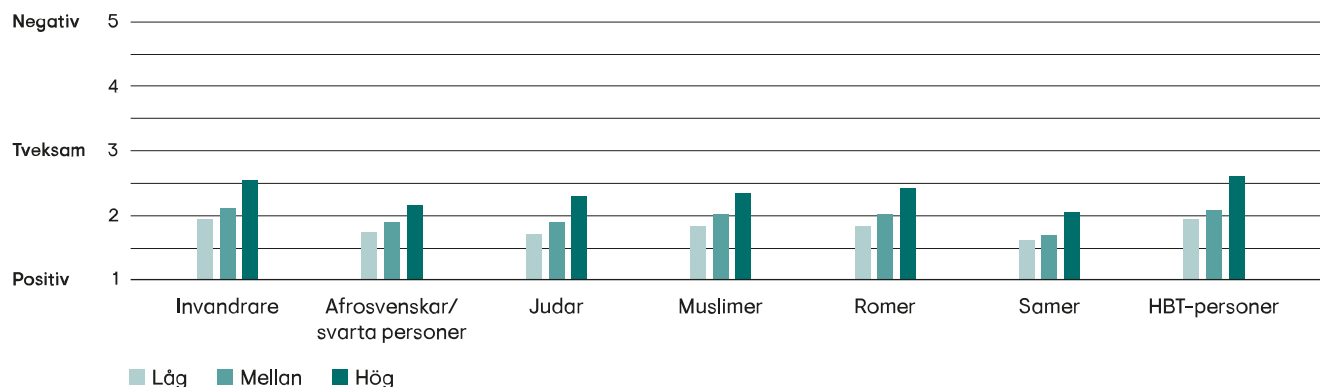
1. de som svarat att de inte hade någon att vända sig till eller inte visste om de hade det – denna grupp omfattar 13 procent av eleverna
2. de som har angett ett av ”hjälpalternativen” (32 procent)
3. de som har angett två av ”hjälpalternativen” (29 procent)
4. de som har angett tre eller fler av ”hjälpalternativen” (26 procent).

Som visas i FIGUR 5.19 uppvisar elever som upplever att de saknar någon att vända sig till eller inte vet om de har någon att vända sig till mer negativa attityder till alla grupper, jämfört med övriga elever. Dessutom minskar andelen med

Figur 5.18. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas grad av konspiratorisk läggning (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

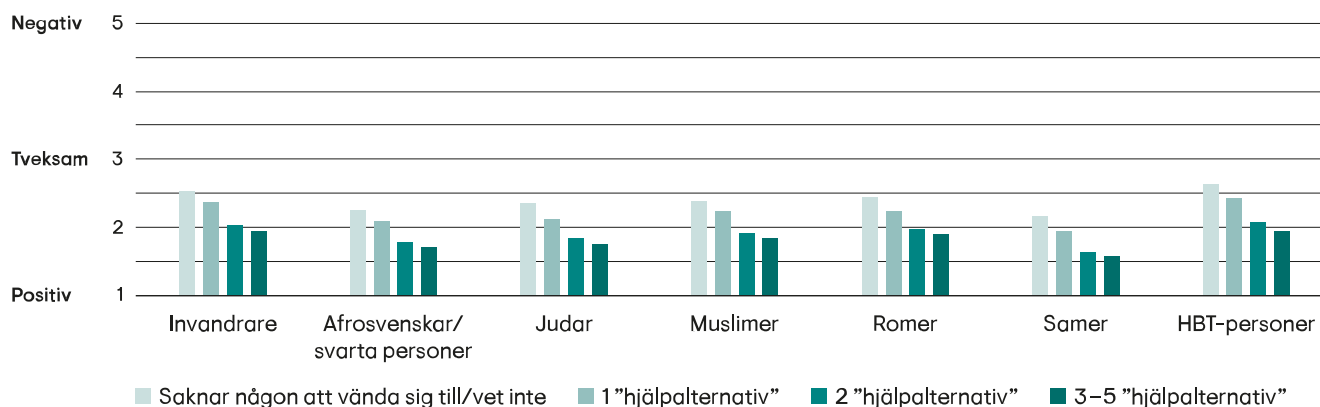
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.19. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas upplevda sociala utsatthet (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. De observerade skillnaderna är statistiskt signifikanta ($p < 0,001$).

negativa attityder ju fler hjälpalternativ som står till buds. Detta gäller för alla attitydmått (se även B1 i tabellbilagan).

Attitydernas samband med skolförhållanden

Avslutningsvis visas sambanden mellan de olika attitydmåtten och ett antal skolrelaterade faktorer. Eleverna går i olika klasser som i sin tur befinner sig i olika skolor som kan ligga i områden av olika karaktär. En fördjupad statistisk analys indikerar att skillnader mellan skolor svarar för mellan 18 och 26 procent av variansen i materialet beroende på attitydmått, medan resten handlar om skillnader mellan de olika skolklasserna eller individuella skillnader mellan olika elever.⁹⁹ I detta avsnitt redovisas hur attitydmåtten varierar beroende på några skol- och skolklassrelaterade faktorer.

I FIGUR 5.20 visas nivåerna på de olika attitydmåtten när de brutits ned på fyra olika kategorier av kommuner. Storstäder och storstadsnära kommuner består av 1) kommuner med minst 200 000 invånare varav minst 200 000 invånare i den största tätorten samt 2) kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en storstad eller storstadsnära kommun. Större städer och kommuner nära större stad är sammansatt av 1) kommuner med minst 50 000 invånare varav minst 40 000 invånare i den största tätorten, 2) kommuner där minst 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad och 3) kommuner där mindre än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i en större stad. Mindre städer/tätorter utgörs av kommuner med minst 15 000 men mindre än 40 000 invånare i den största tätorten samt kommuner där minst 30 procent av nattbefolkningen pendlar till arbete i annan mindre ort och/eller där minst 30 procent av den sysselsatta dagbefolkningen bor i annan kommun. Landsbygdskommuner, slutligen, består av kommuner med mindre än 15 000 invånare i den största tätorten och lågt pendlingsmönster

(mindre än 30 procent av befolkningen). Som framgår av figuren uppvisar elever som går i skolor som ligger i eller nära storstäder och större städer i genomsnitt mer positiva attityder till de olika grupperna jämfört med dem vars skolor ligger i mindre städer/tätorter eller i landsbygdskommuner.

Ett annat sätt att bryta ned data är att se till vilka socioekonomiska förutsättningar området har där skolan är placerad. Boverket har tillsammans med Statistikmyndigheten SCB utifrån ett antal olika variabler identifierat olika typer av områden.¹⁰⁰ De utgör en rikstäckande indelning som belyser områdets olika socioekonomiska förutsättningar. Det finns fem områdestyper: områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2), socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3), områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

Mer negativa attityder i socioekonomiskt utsatta och blandade områden

Som framgår av FIGUR 5.21 tenderar elever som går i skolor i områden med stora och mycket stora socioekonomiska utmaningar att uppvisa mer negativa attityder än elever vars skolor ligger i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Anmärkningsvärd är den relativt höga nivån av negativa attityder i skolor som ligger i socioekonomiskt blandade områden. För flera av attitydmåtten uppvisar elever som går i dessa skolor en högre grad av negativa attityder än de som går i skolor i områden med socioekonomiska utmaningar.

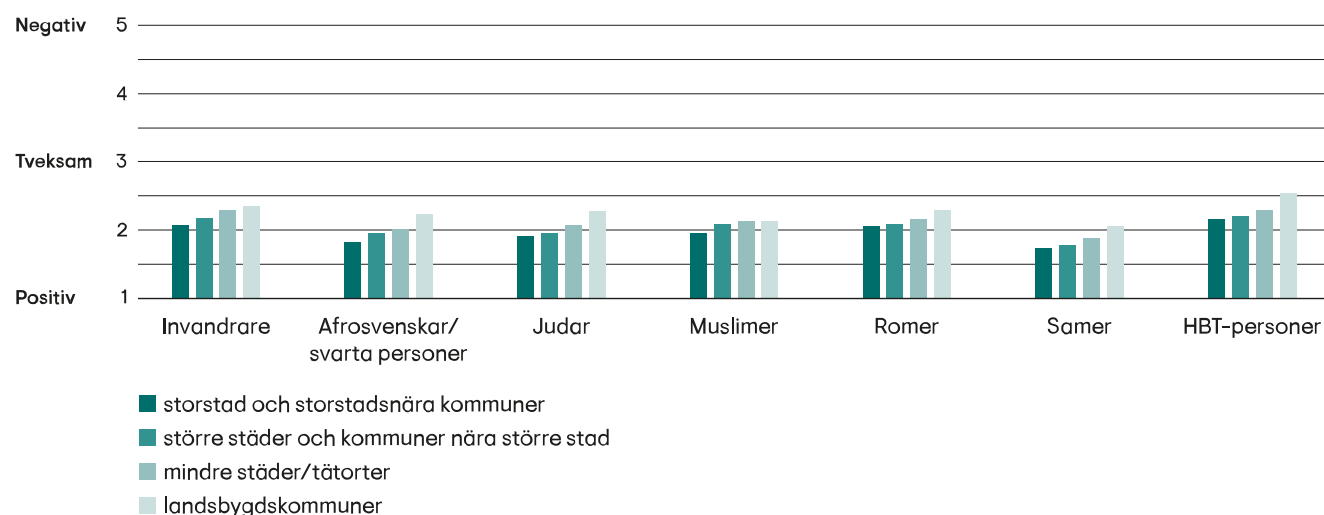
Mer positiva attityder i skolor med fler behöriga lärare

Elevundersökningen 2013 indikerade att elever i skolor med en större andel behöriga lärare tenderar att uppvisa mer positiva attityder gent-

Figur 5. 20. De sju attitydmått (1–5) nedbrutna på skolans placering enligt kommungruppsindelningen (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är

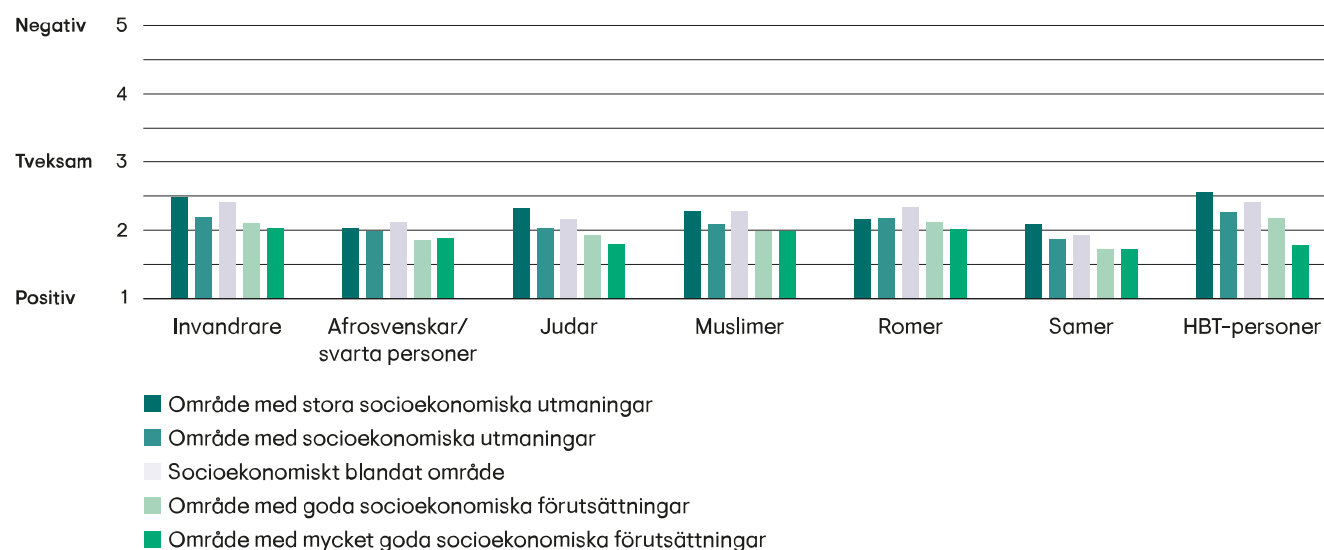
samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta, utom skillnaden mellan å ena sidan kategorin Storstäder och storstadsnära kommuner och å andra sidan Större städer och kommuner nära större stad med avseende på attitydmåttet "romer" ($p < 0,01$).

Figur 5. 21. De sju attitydmått (1–5) nedbrutna på skolans placering enligt Boverkets områdesindelning (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

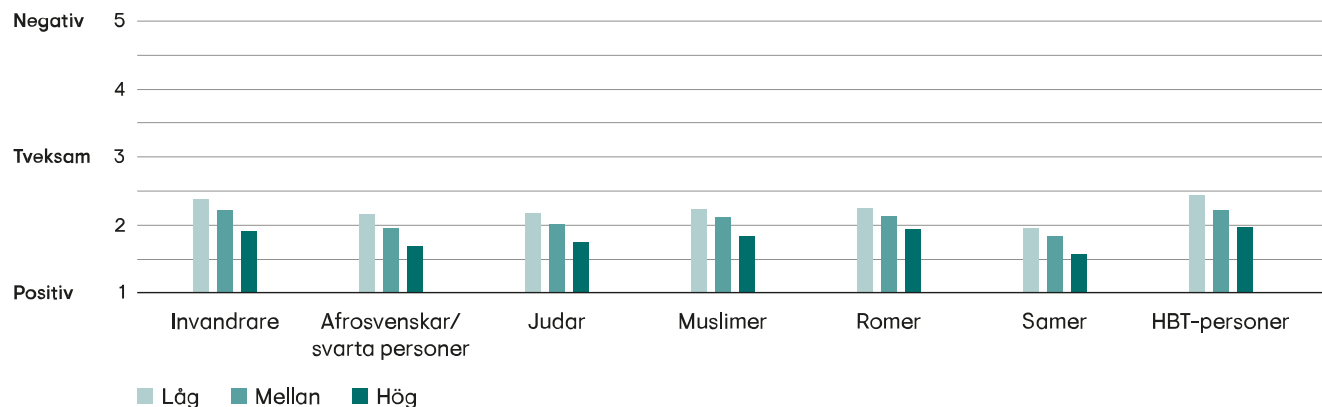
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,05$).

Figur 5.22. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på andelen behöriga lärare på skolan (medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

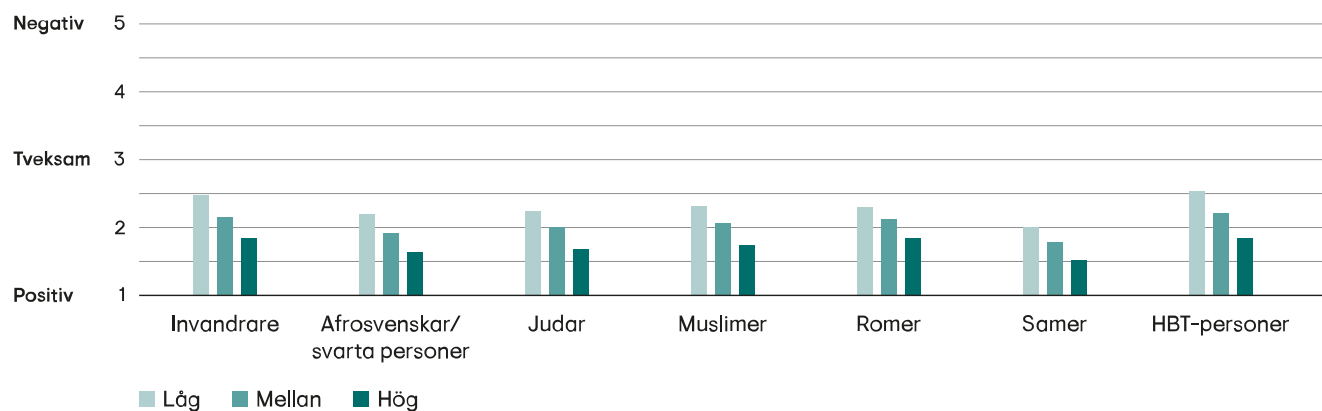
för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Figur 5.23. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på skoltrivsel (klassgenomsnitt, medelvärden, vägda data)

Kommentar: Svartsbasen för attitydmåttet "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Motsvarande svartsbas för attitydmåttet "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer, och svartsbasen

för attitydmåttet "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svartsbasen för attitydmåttet "hbt-personer" är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Alla skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

emot olika grupper, och att elever som trivs i skolan uppvisar mer positiva attityder till andra grupper. Skolorna som ingår i undersökningen 2024/2025 har delats in i tre grupper: I skolor som tillhör kategorin ”låg” ligger andelen behöriga lärare i intervallet 38,2–81,2 procent. På dessa går 34 procent av eleverna i undersökningen. I kategorin ”mellan” utgör de behöriga lärarna 81,3–91,4 procent av den undervisande personalen. 33 procent av eleverna går på en skola i denna kategori. Slutligen i kategorin ”hög” finns skolor där andelen behöriga lärare är större än 91,4 procent. På dessa går den resterande tredjedelen av deltagarna i undersökningen. I FIGUR 5.22 visas hur attitydmåtten fördelar sig på de tre kategorierna av skolor.¹⁰¹ Det framgår att samma skillnad som kunde iaktas i elevundersökningen 2013 avseende betydelsen av behöriga lärare återkommer i undersökningen 2024/2025. I skolor där andelen behöriga lärare är stor är också graden av negativa attityder bland eleverna lägre, jämfört med skolor med en relativt sett mindre andel behöriga lärare.

Elever som trivs i skolan är mer positiva

Slutligen finns det en koppling mellan hur väl eleverna trivs med skolan och deras attityder till andra grupper. Elever som går i klasser där man trivs bra med skolan tenderar också att hysa mer positiva attityder till olika grupper än de som går i klasser där skoltrivselen är lägre.¹⁰² I FIGUR 5.23 visas hur attitydmåtten fördelar sig på tre olika kategorier.¹⁰³ Den första, ”låg”, består av elever (34 procent av samtliga) som går i klasser där man i genomsnitt tycker mindre bra om skolan. I mittenkategorin, ”mellan”, finns elever som går i klasser där elevernas skoltrivsel ligger på en medelhög nivå. 34 procent av eleverna tillhör denna kategori. I den tredje kategorin ”hög”, slutligen, finns de elever som går i klasser där merparten tycker om skolan.

Kapitel 6. Inställning till ett öppet och tillåtande samhälle

Som diskuterades i inledningskapitlet finns det flera sätt att förstå tolerans och intolerans. En kritik som riktats mot undersökningar som denna är att de mäter människors inställning till grupper som forskarna på förhand misstänker att svarspersonerna kan vara negativt inställda till. Om man med tolerans avser acceptandet av något som man ogillar är denna metod problematisk, eftersom det inte är säkert att respondenterna har något emot eller ens har en uppfattning om de grupper som undersökningen frågar om. En konsekvens av denna metod är dessutom att den i praktiken, såsom i denna rapport, likställer tolerans med frånvaron av negativa fördomar om olika grupper.

Det går också att förstå tolerans som uppskattning och bejakande av mångfald, pluralism och olikhet. Med denna utgångspunkt har forskare vid Umeå universitet utvecklat ett nytt sätt att mäta tolerans. De definierar tolerans som ”en värdeorientering i riktning mot skillnad (*a value orientation towards difference*)” och har med denna utgångspunkt tagit fram en uppsättning frågor

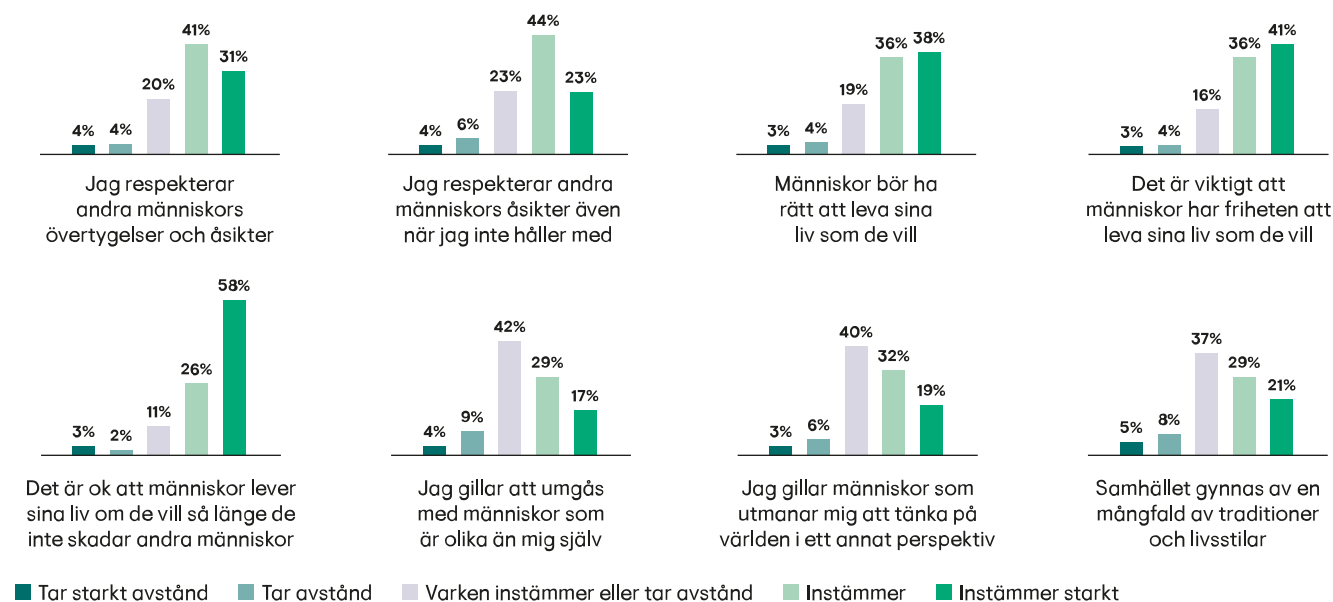
för att mäta denna egenskap.¹⁰⁵ Frågebatteriet som redan har testats i flera länder, däribland Sverige, inkluderades i elevundersökningen 2024/2025. Påståendena och elevernas ställningstaganden visas i FIGUR 6.1.

Elevernas svar har slagits samman till ett attitydmått som löper från 1–5, där ett högre värde representerar en mer öppen och positiv attityd till olikhet och skillnad.¹⁰⁶ Likt de tidigare attitydmåtten har även detta delats in i tre kategorier: ”låg”, ”medel” och ”hög”. Notera att attitydmåttet löper i motsatt riktning jämfört med de attitydmått som tidigare redovisats. Ett högre medelvärde innebär därför en mer tolerant attityd jämfört med ett lägre. I FIGUR 6.2 visas fördelningen för samtliga elever, och nedbrutet på ett antal faktorer.

Det finns det en tydlig könsskillnad även med avseende på elevernas attityder. 82 procent av flickorna befinner sig i kategorin ”hög”, jämfört med 62 procent av pojkarna, medan endast 2 procent av flickorna finns i kategorin ”låg”, jämfört med 6 procent av pojkarna. Detta betyder alltså

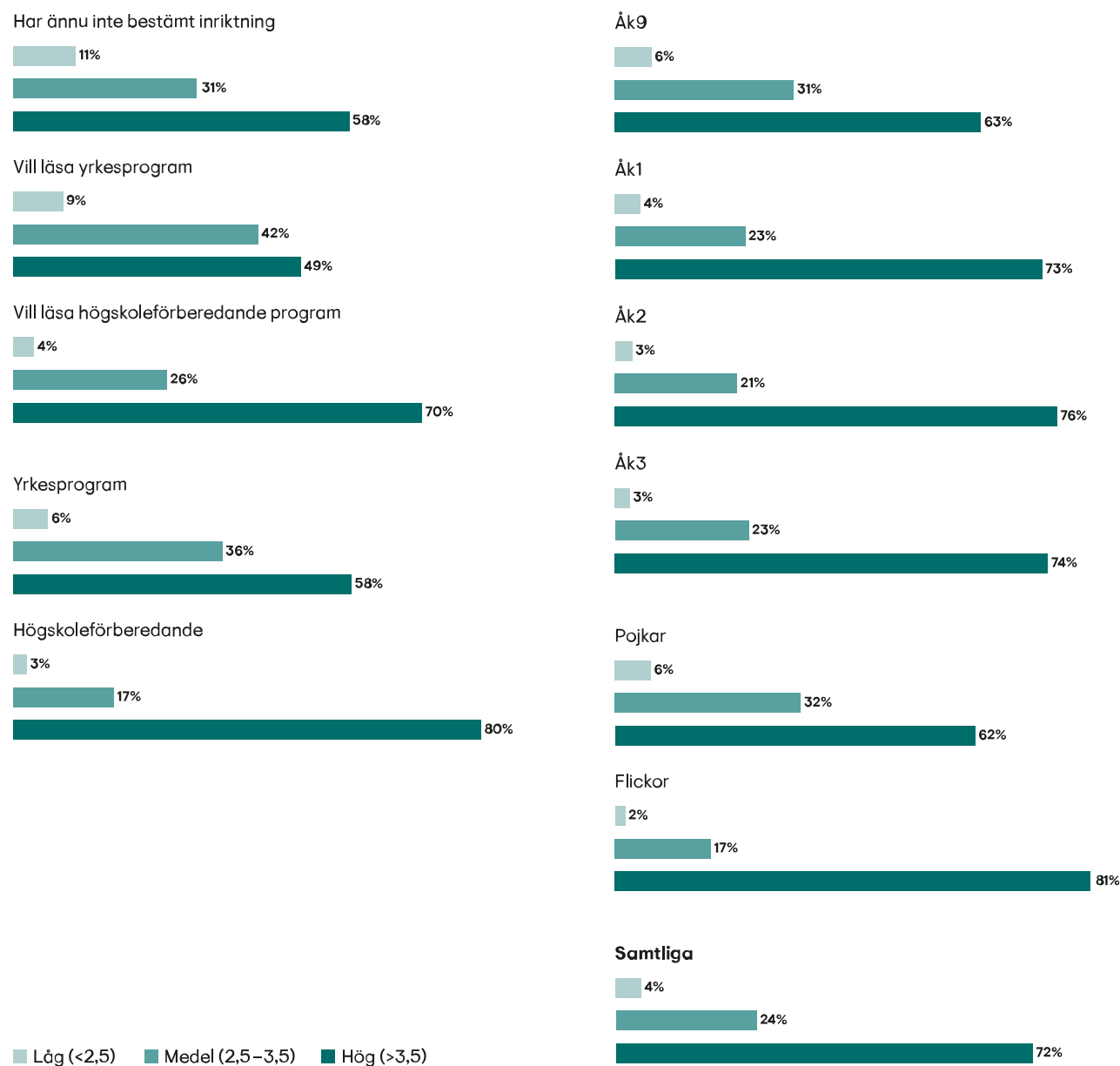
Figur 6.1. Elevernas svar på ett antal påståenden om sin inställning till andra människor och till ett pluralistiskt samhälle (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever.

Figur 6.2. Elevernas placering på ett kategoriserat attitydmått. Samtliga och nedbrutet på kön, årskurs, gymnasieprogram och önskat gymnasieprogram för elever i årskurs 9 (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever. Samtliga skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

att flickor är mer benägna att acceptera de olika påståendena i FIGUR 6.1 än vad pojkar är.

Även ålder har betydelse. Ju högre årskursen är desto mindre andel av eleverna återfinns i kategorin ”låg” (negativ attityd), från 6 procent i årskurs 9 på högstadiet till 3 procent i årskurs 3 på gymnasiet. När det gäller kategorin ”hög” är den stora skiljelinjen övergången från grundskolan till gymnasiet. 63 procent av eleverna i årskurs 9 tillhör kategorin ”hög” (positiv attityd) jämfört med 73–76 procent av gymnasisterna.

Inriktningen på gymnasiestudierna är en mycket viktig faktor i detta sammanhang. 80 procent av de elever som går på ett högskoleförberedande program befinner sig i kategorin ”hög”, jämfört med 58 procent av de elever som går på ett yrkesprogram. I andra änden av spektrumet återfinns 2 procent av eleverna på de högskoleförberedande programmen i kategorin ”låg”, jämfört med 6 procent av eleverna på yrkesprogrammen. Även med avseende på ”allmän tolerans” visar det sig att skillnaden går att finna redan bland eleverna i årskurs 9 på högstadiet. De som avser att läsa på högskoleförberedande program tenderar att ligga högre på attitydmåttet (vilket indikerar en mer positiv attityd) än de som tänker söka till yrkesprogram.

Likt de andra attitydmåtten skiljer sig fördelningen på attitydmåttet när man tar hänsyn till föräldrarnas utbildningsnivå (se FIGUR 6.3). En större andel elever med högutbildade föräldrar finns i kategorin ”hög”, jämfört med övriga elever.

Vad gäller elevernas bakgrund är det intressant att notera spridningen i gruppen med elever som är födda utomlands. Elever som är födda utomlands utgör den grupp som samtidigt uppvisar den största andelen i kategorin ”låg” (6 procent) och den största andelen i kategorin ”hög” (76 procent). 71 procent av de elever som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar tillhör kategorin ”hög”. Detsamma gäller de elever som

är födda i Sverige med två inrikes födda föräldrar. Elever som är födda i Sverige med en utrikes född och en inrikes född förälder tillhör i något större utsträckning gruppen ”medel” (31 procent jämfört med 17–25 procent).

Elever som identifierar sig som kristna tenderar att i något mindre utsträckning än övriga tillhöra kategorin ”hög” (69 procent, jämfört med 74–75 procent för de övriga eleverna). Elever som identifierar sig som muslimer är samtidigt de som i störst utsträckning tar avstånd från påståendena (8 procent av dem finns i kategorin ”låg”) och som i störst utsträckning instämmer i dem (75 procent tillhör kategorin ”hög”). Detta kan, åtminstone i viss utsträckning, hänga ihop med migrationsbakgrund, eftersom samma mönster fanns bland de utrikes födda eleverna.¹⁰⁷

Det finns även ett tydligt samband mellan placeringen på attitydmåttet för allmän tolerans och graden av missnöje med den svenska demokratin (se FIGUR 6.4). 23 procent av dem som inte alls är nöjda med demokratin återfinns i kategorin ”låg”, jämfört med 3 procent av dem som är mycket nöjda med hur demokratin i Sverige fungerar. Slutligen finns det ett tydligt samband mellan elevernas tillit till andra människor och deras bejakande av ett öppet och tillåtande samhälle. 78 procent av ”höglitarna” finns i gruppen som uppvisar en hög nivå av toleranta attityder. 57 procent av ”låglitarna” finns i samma grupp.

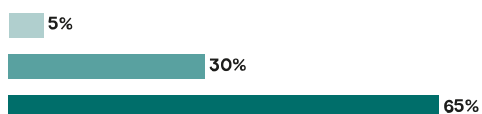
Figur 6.3. Elevernas placering på ett kategoriserat attitydmått, nedbrutet på föräldrars utbildningsnivå, bakgrund och religiös identifikation (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever. Samtliga skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Föräldrars utbildning: hög

Föräldrars utbildning: medel

Föräldrars utbildning: låg

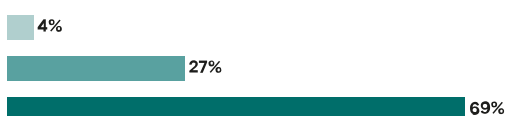
Identifierar sig inte med någon religion

Muslim

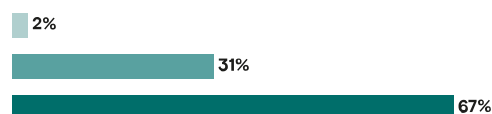
Kristen

Inrikes född med två inrikes födda föräldrar

Inrikes född med en inrikes och en utrikes född förälder

Inrikes född med två utrikes födda föräldrar

Utrikes född

■ Låg (<2,5) ■ Medel (2,5-3,5) ■ Hög (>3,5)

Figur 6.4. Elevernas placering på ett kategoriserat attitydmått, nedbrutet på nöjdhet med demokratin i Sverige och tillit till andra människor (procent, vägda data)

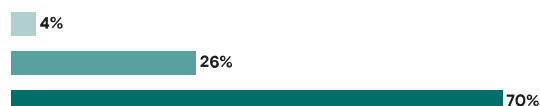
Kommentar: Svarsskalan för måttet på mellanmänsklig tillit gick från 0 (det går inte att lita på andra människor) till 10 (det går att lita på andra människor). Kategorin "låg" består

av svar i intervallet 0–3, "medel" i intervallet 4–6 och "hög" i intervallet 7–10. Svarsbasen består av samtliga elever. Samtliga skillnader är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

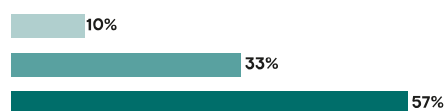
Höglitare

Medellitare

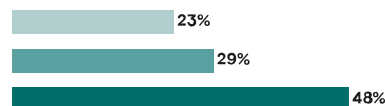

Låglitare

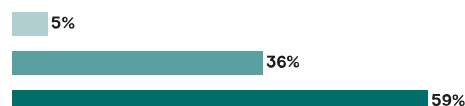

■ Låg (<2,5) ■ Medel (2,5–3,5) ■ Hög (>3,5)

Inte alls nöjd med demokratin i Sverige

Inte så nöjd med demokratin i Sverige

Ganska nöjd med demokratin i Sverige

Mycket nöjd med demokratin i Sverige

Kapitel 7. Utsatthet för mobbning, hot och våld

I detta kapitel redovisas elevernas svar på ett antal frågor om utsatthet för mobbning, hot och våld. Resultaten från ett flertal undersökningar som har genomförts under de senaste åren pekar på att många svenska ungdomar befinner sig i en utsatt situation, och det är angeläget att fördjupa kunskaperna om detta.

För att möjliggöra jämförbarhet över tid ställdes i stort samma frågor i elevundersökningen 2024/2025 som i Forum för levande historias undersökning 2013. Särskilt fokus låg på att undersöka eventuella kopplingar till kön, sexuell läggning, religiös tillhörighet och migrationsbakgrund.

Inledningsvis redogörs för hur eleverna ser på förekomsten av utsatthet i det svenska samhället. Därefter presenteras svaren på ett antal frågor om elevernas egna erfarenheter av att ha blivit retade, hotade eller slagna under de senaste tolv månaderna. I det påföljande avsnittet ligger fokus på om eleverna upplever att de har blivit retade på grund av sitt ursprung. Avslutningsvis behandlas den upplevda utsattheten på nätet och i sociala medier.

Varierande uppfattningar om utsatthet

Hur ser ungdomar själva på olika gruppers utsatthet? I undersökningen ställdes frågan om det finns någon grupp i det svenska samhället som ofta är utsatt för våld, hot eller trakasserier. 36 procent av eleverna svarade ”Ja”, 23 procent ”Nej” och 41 procent att de inte visste.

Flickor har svarat jakande i större utsträckning än pojkar (43 respektive 29 procent). Elever på gymnasiets högskoleförberedande program är också mer benägna att svara ”Ja” på frågan än elever på yrkesprogrammen eller i grundskolans årskurs 9. Bland elever på gymnasiets högskoleförberedande program svarade 42 procent att det finns utsatta grupper i det svenska samhället, jämfört med 27 procent av eleverna på gymnasiets yrkesprogram och 29 procent av högstadieeleverna. Elever med utländsk bakgrund är något mindre benägna att svara ”Ja” än vad de med svensk bakgrund är (27 procent jämfört med 39 procent).¹⁰⁸ Slutligen har politiskt intresserade elever svarat ”Ja” i högre grad än de som säger

sig sakna intresse för politik. 57 procent av de elever som uppger att de är mycket intresserade av politik har svarat att det finns utsatta grupper, jämfört med 32 procent av dem som beskriver sig som mindre intresserade och 23 procent av dem som säger sig inte alls vara intresserade av politik.

Många ser invandrare som en utsatt grupp

De elever som svarade ”Ja” på frågan om det fanns särskilt utsatta grupper i det svenska samhället hade även möjlighet att i fritext nämna en eller flera grupper som de ansåg vara särskilt utsatt(a) för våld, hot eller trakasserier. En del av svaren är allmänna till sin karaktär och nämner personer som bryter mot ”normen” eller som är ”annorlunda”. Andra menar i stället att alla grupper i samhället kan bli utsatta, beroende på situation. Den absolut största andelen svar nämner emellertid personer med utländsk härkomst. Den vanligaste termen är ”invandrare”. 31 procent av de knappt 2 770 elever som besvarat frågan använder ”invandrare” eller i några fall termer som ”invandrarbakgrund”. Relativt många använder också

begrepp som ”utländsk bakgrund” eller liknande.

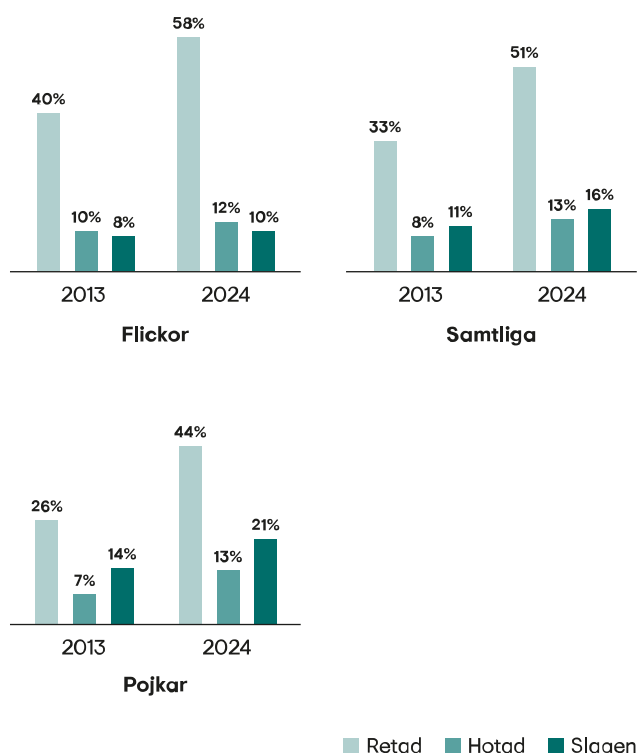
35 procent av de elever med utländsk bakgrund som har besvarat frågan använder termen ”invandrare”, jämfört med 30 procent av dem med svensk bakgrund.¹⁰⁹ En del (5 procent av svaren) beskriver det i stället som att de utsatta är de som inte är ”svenska”: ”icke svensk bakgrund”; ”alla som inte är svenskar”; ”icke etniska svenskar”; ”alla förutom den typiske svensken”. De som ger sådana svar har i lika hög grad utländsk som svensk bakgrund, men flickor är mer benägna än pojkar att göra det (7 procent jämfört med 2 procent).¹¹⁰

Fler pojkar än flickor ser svenskar som utsatta

För en del andra elever är det just ”svenskar” som är en utsatt grupp: ”svenskar”, ”svenska ungdomar”, ”svenska tonåriga pojkar”, ”svenska tjejer”. 27 procent av pojkarna som har besvarat frågan nämner svenskar, jämfört med 2 procent av flickorna.¹¹¹ Även elevernas bakgrund är här av betydelse. 14 procent av eleverna med svensk bakgrund som har besvarat frågan menar att svenskar

Figur 7.1. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna. Samtliga och nedbrutet på kön (procent, vägda data)

Kommentar: Frågorna löd: "Har du vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna råkat ut för att någon retat dig så du känt dig arg eller ledsen?", "Har du vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna blivit hotad av någon så att du har känt dig allvarligt rädd?", "Har du vid något tillfälle under de senaste 12 månaderna blivit slagen?". Svarsalternativen var: "Nej, ingen gång", "Ja, en gång", "Ja, flera gånger". Figuren visar hur stor andel som svarat "Ja, en gång" eller "Ja, flera gånger". Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

är en utsatt grupp, jämfört med 4 procent av dem med utländsk bakgrund.¹¹² Några elever nämner både invandrare och svenskar i sina svar och pekar på kontextens betydelse: "invandrare och svenskar, beror på platsen man är på"; "både invandrare och svenskar. Beror på var man befinner sig"; "svenskar i orten, invandrare på 'svenska' ställen".

Fler flickor än pojkar ser hbtqi-personer som utsatta

Ett annat vanligt förekommande svar är "hbtqi-personer", eller varianter såsom "homosexuella", "LGBTQ" eller "LGTBQIA+". Sammanlagt nämner 24 procent av de elever som har besvarat frågan denna grupp, men det finns en stor könsskillnad. Medan 31 procent av flickorna som har besvarat frågan nämner hbtqi-personer, förekommer gruppen endast i 14 procent av pojkarnas svar.¹¹³

Elever med utländsk bakgrund är mer benägna att se muslimer som utsatta

Vidare nämner 11 procent av dem som har besvarat frågan muslimer som en särskilt utsatt grupp. Benägenheten att nämna muslimer är större bland elever med utländsk bakgrund än bland dem med svensk bakgrund (21 procent respektive 9 procent) och bland elever som själva identifierar sig som muslimer (32 procent, jämfört med 8 procent av dem som identifierar sig som kristna och 9 procent av dem som uppger att de inte identifierar sig med någon religion).¹¹⁴

Samband mellan intresse för politik och uppfattningen att judar är utsatta

7 procent av dem som har besvarat frågan inkluderar judar bland de utsatta grupperna. Benägenheten att nämna judar varierar med elevernas intresse för politik. 15 procent av de elever som uppger att de är mycket intresserade av politik nämner judar, jämfört med 7 procent av dem som säger sig vara ganska intresserade, 5 procent av dem

som inte är så intresserade och 4 procent av dem som inte alls är intresserade av politik.¹⁵

Fler flickor än pojkar ser kvinnor som utsatta

10 procent av de elever som har besvarat frågan pekar ut kvinnor som en utsatt grupp. 15 procent av flickorna som har besvarat frågan och 6 procent av pojkarna ger detta svar.

Få nämner att andra grupper är utsatta

Slutligen nämner 5 procent av som har besvarat frågan "icke-vita" eller "mörkhyade" personer som en särskilt utsatt grupp, medan ett mindre antal inkluderar romer och samer i sina svar.

Mobbning, hot och våld

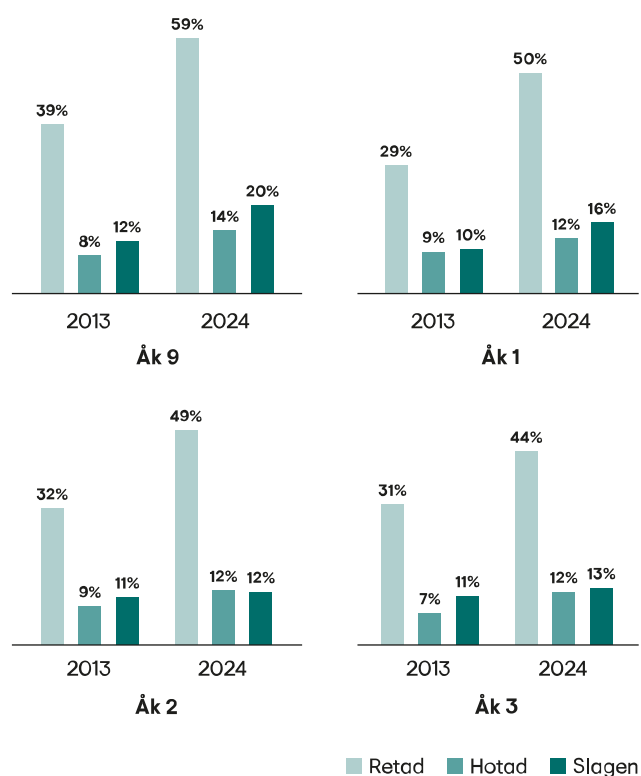
I elevundersökningen 2024/2025 ingick ett antal frågor om elevernas egen upplevelse av utsatthet. Till att börja med fick eleverna svara på om de under de senaste tolv månaderna hade blivit retade, hotade eller slagna. Dessa frågor ingick även i elevundersökningen 2013. Som framgår av FIGUR 7.1 var det en större andel jakande svar 2024/2025 än tio år tidigare. 2024/2025 svarade 51 procent att de hade blivit retade (33 procent 2013), 13 procent uppgav att de hade blivit utsatta för hot (8 procent 2013) och 16 procent sade sig ha blivit slagna (11 procent 2013). Se även TABELL C1 i tabellbilagan.

Allt fler uppger sig ha blivit retade, hotade eller slagna

Som framgår av figuren finns det könsskillnader. I båda undersökningarna var det en större andel flickor än pojkar som rapporterade att de hade blivit retade. 2024/2025 svarade 58 procent av flickorna "Ja" på denna fråga, jämfört med 44 procent av pojkarna. 2013 var det en något större andel flickor än pojkar (10 procent respektive 7 procent) som rapporterade att de hade blivit hotade.

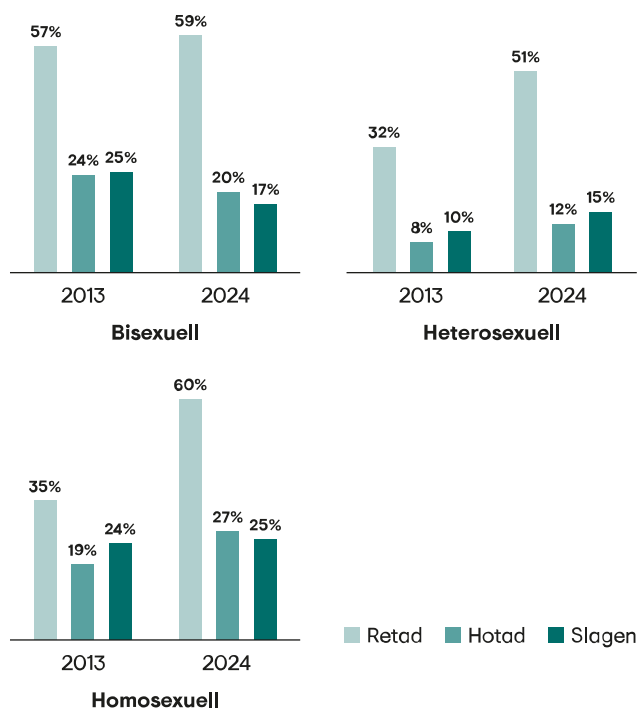
Figur 7.2. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna, nedbrutet på årskurs (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever

Figur 7.3. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna, nedbrutet på sexuell läggning (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella, homosexuella eller bisexuella.

2024/2025 var förhållandet omvänt: 13 procent av pojkarna sade sig ha blivit hotade, jämfört med 12 procent av flickorna. I båda undersökningarna svarade dessutom en större andel pojkar än flickor att de har blivit slagna under de senaste tolv månaderna. 2024/2025 uppgav 21 procent av pojkarna och 10 procent av flickorna att de hade utsatts för fysiskt våld.

Grundskoleelever rapporterar mer egen utsatthet än gymnasieelever

Som framgår av FIGUR 7.2 är det allmänna mönstret i båda undersökningarna att yngre elever är mer utsatta än äldre elever. 2024 uppgav 59 procent av eleverna i årskurs 9 på högstadiet att de hade blivit retade, jämfört med 39 procent 2013. Motsvarande andelar för eleverna i gymnasieskolans årskurs 3 är 44 procent i undersökningen 2024/2025 jämfört med 31 procent 2013. I undersökningen 2024/2025 uppgav 20 procent av högstadieleverna att de hade blivit slagna, jämfört med 12 procent 2013. Ökningen var mindre för elever i årskurs 3 på gymnasiet. 2024/2025 svarade 13 procent av dessa att de hade blivit slagna, jämfört med 11 procent 2013.

Homo- eller bisexuella elever anger oftare utsatthet för mobbning, hot och våld

Den rapporterade utsattheten skiljer sig även åt med avseende på sexuell läggning. Som visas i FIGUR 7.3 har andelen elever med homo- eller bisexuell läggning rapporterat en större utsatthet än heterosexuella elever i båda undersökningarna. 2024/2025 uppgav 60 procent av de elever som identifierar sig som homosexuella och 59 procent av de bisexuella att de hade blivit retade under det senaste året, jämfört med 51 procent av de heterosexuella. I samma undersökning var det 12 procent av de heterosexuella eleverna som svarade att de hade blivit hotade, jämfört med

20 procent av de bisexuella och 27 procent av de homosexuella. Därtill uppgav 25 procent av de homosexuella eleverna att de hade blivit slagna under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andel för de bisexuella var 17 procent och för de heterosexuella 15 procent.

Få judiska elever i undersökningen men en stor andel av dem anger utsatthet

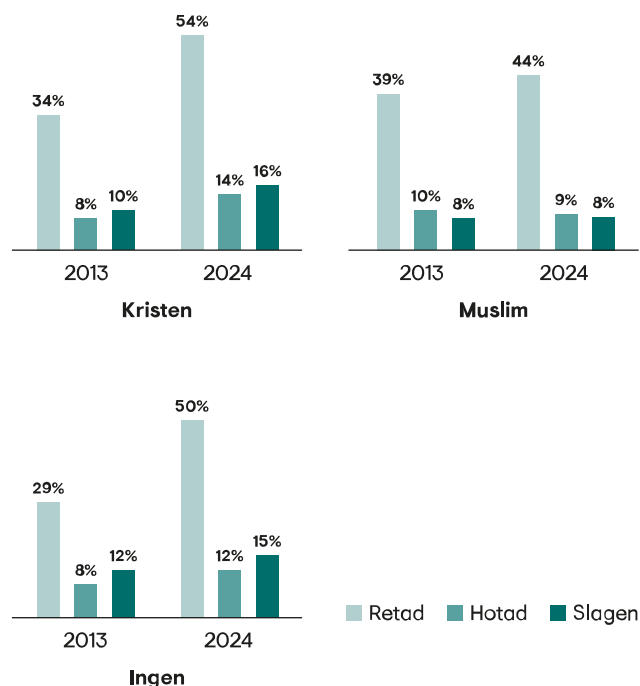
I FIGUR 7.4 visas svaren på de tre frågorna nedbrutet på religiös identifikation. I båda undersökningarna var andelen elever som identifierade sig som buddhister, hinduer eller judar så liten att resultaten har utelämnats i figuren. Med utgångspunkt i de rapporter om judiska elevers och studenter utsatthet som publicerats de senaste åren kan det dock konstateras att av de 26 elever som i undersökningen 2024/2025 identifierade sig som judar i religiöst avseende rapporterade 20 elever (77 procent) att de under de senaste tolv månaderna hade blivit allvarligt retade, 10 elever (38 procent) att de hade blivit hotade och 10 elever (38 procent) att de hade blivit slagna.¹¹⁶

Fler uppger utsatthet 2024/2025 än 2013

I undersökningen 2013 uppgav 39 procent av de muslimska eleverna att de hade blivit retade, jämfört med 34 procent av de kristna och 29 procent av de elever som inte identifierade sig med någon religion. 10 procent av de muslimska eleverna svarade också att de hade blivit hotade, jämfört med 8 procent såväl av de kristna som av eleverna utan religiös identifikation. I den sistnämnda gruppen uppgav emellertid 12 procent av eleverna att de hade blivit slagna, jämfört med 10 procent av de kristna eleverna och 8 procent av de muslimska. I undersökningen 2024/2025 hade relationen ändrats. Nu var det de kristna eleverna som i störst utsträckning svarade jakande på frågorna. 54 pro-

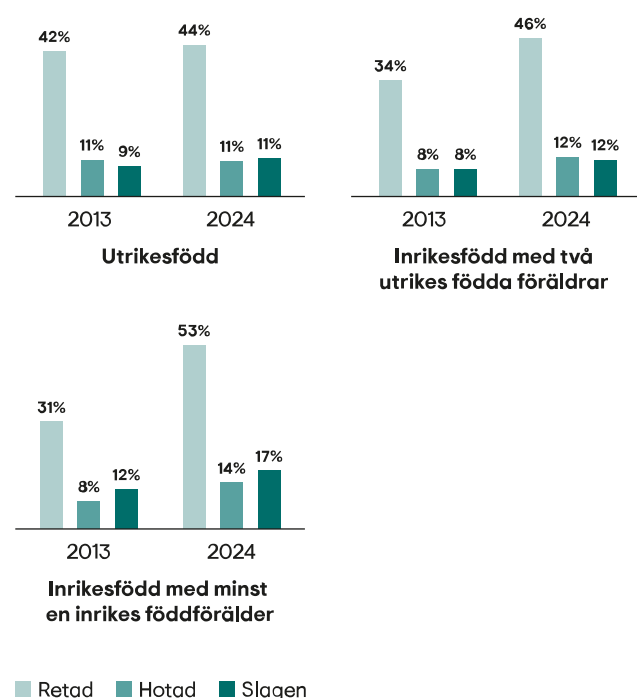
Figur 7.4. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna, nedbrutet på religiös identifikation (procent, vägda data)

Kommentar: elever som identifierar sig som buddhister, judar och hinduer redovisas inte i figuren på grund av deras låga antal.

Figur 7.5. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna, nedbrutet på migrationsbakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

cent av de kristna eleverna uppgav att de hade blivit retade, jämfört med 50 procent av de elever som saknade religiös identifikation och 44 procent av de muslimska eleverna. 14 procent av de kristna eleverna sade sig ha blivit hotade, jämfört med 12 procent av dem utan religiös identifikation och 9 procent av de muslimska eleverna. Slutligen svarade 16 procent av de kristna eleverna, 15 procent av dem utan religiös identifikation och 8 procent av de muslimska eleverna att de hade blivit slagna under de senaste tolv månaderna.

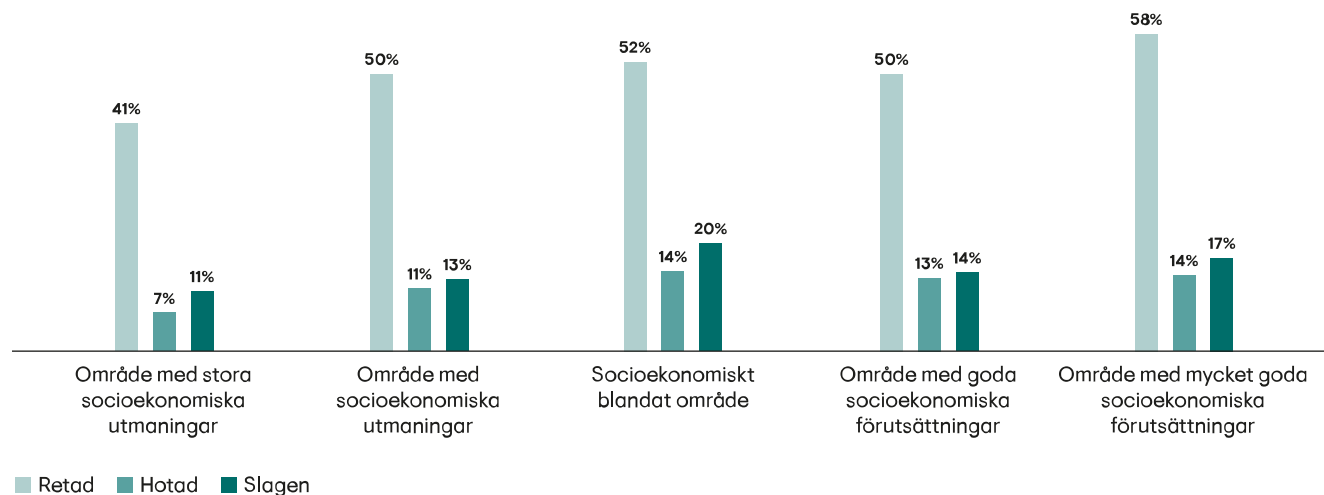
Även migrationsbakgrund har betydelse.

I FIGUR 7.5 visas svaren på de tre frågorna, nedbrutna på tre kategorier: utrikes födda elever, inrikes födda elever med två utrikes födda föräldrar, samt inrikes födda elever med minst en inrikes född förälder. Andelen elever som uppgav att de hade retats, hotats eller slagits var större 2024/2025, oavsett bakgrund. Den största ökningen har ägt rum bland inrikes födda elever med en eller två inrikes födda föräldrar (se c1 i tabellbilagan). 2024/2025 uppgav 44 procent av de utrikes födda att de hade blivit retade, 11 procent att de blivit hotade och 11 procent att de har blivit slagna. Bland de elever som är födda i Sverige men vars båda föräldrar är födda utomlands var svarsfördelningen likartad. 46 procent svarade att de blivit retade, 12 procent att de blivit hotade och 12 procent att de blivit slagna. Slutligen uppgav 53 procent i gruppen med inrikes födda elever med en eller två föräldrar födda i Sverige att de blivit retade, 14 procent att de blivit hotade och 17 procent att de blivit slagna under de senaste tolv månaderna.

I FIGUR 7.6 visas andelen elever som rapporterar att de har blivit allvarligt retade, hotade eller slagna under de senaste tolv månaderna, nedbrutet på var skolorna ligger i förhållande till Boverkets indelning i olika socioekonomiska områden.

Figur 7.6. Andel elever som i undersökningarna 2013 och 2024/2025 uppgav att de hade blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste tolv månaderna, nedbrutet på skolans placering enligt Boverkets indelning i socioekonomiska områden (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

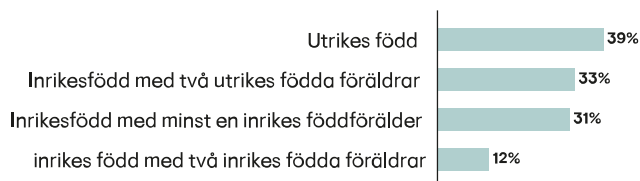

Mindre rapporterad utsatthet i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Genomgående rapporterar elever som går i skolor som ligger i områden med stora socioekonomiska utmaningar en mindre utsatthet än övriga elever. 41 procent av dessa elever uppger att de har blivit allvarligt retade under de senaste tolv månaderna, jämfört med 58 procent av de elever som går i skolor med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Vidare uppger 7 procent av eleverna i områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar att de har blivit hotade, och 11 procent att de ha blivit slagna under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andelar är 14 respektive 20 procent av de elever som går i skolor i socioekonomiskt blandade områden och 14 respektive 17 procent av dem som går i skolor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Figur 7.7. Andel elever som i undersökningen 2024/2025 svarade instämmande på frågan om de under de senaste tolv månaderna blivit retade för sitt svenska eller utländska ursprung, nedbrutet på migrationsbakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Frågan löd "Har du någon gång under de senaste tolv månaderna blivit retad för ditt svenska eller utländska ursprung?" Svarsalternativen var: "Nej, ingen gång", "Ja, en gång", "Ja, några gånger", "Ja, många gånger" och "Vet inte". Figuren visar de som svarat "Ja, en gång", "Ja, några gånger" och "Ja, många gånger". Svartsbasen utgörs av samtliga elever.

Samstämmighet med andra undersökningar

Hur väl överensstämmer elevernas rapporterade utsatthet med resultat från andra undersökningar? I Brås skolundersökning om brott, som baseras på data från hösten 2023, uppgav 21 procent av pojkarna att de hade blivit misshandlade under de senaste tolv månaderna, jämfört med 17 procent av flickorna. 13 procent av flickorna uppgav att de har blivit hotade under de senaste tolv månaderna, jämfört med 11 procent av pojkarna. Detta ligger ganska väl i linje med resultaten från Forum för levande historias elevundersökning 2024/2025. Brås undersökning av målsägare vid brottanmälan 2024/2025 pekar i samma riktning när det gäller könsskillnader. Där framgår att antalet registrerade målsägare för misshandel per 100 000 invånare är högst för pojkar i åldern 15–17 år och näst högst för män i åldern 18–24 år. För flickor och kvinnor i motsvarande ålder var antalet betydligt lägre. I åldersgrupperna mellan 7 år och 17 år är det två till tre gånger så många pojkar som flickor som registrerades som målsägare för misshandel per 100 000 invånare.¹¹⁷ Även med avseende på antalet registrerade målsägare för olaga hot per 100 000

invånare utgör pojkar i gruppen 15–17 år den största kategorin, följt av unga män i åldern 18–24 år.¹¹⁸

I Brås skolundersökning fanns även skillnader med avseende på bakgrund, men de var relativt små. 22 procent av de utrikes födda eleverna uppgav att de hade utsatts för misshandel under de senaste tolv månaderna, jämfört med 20 procent av de inrikes födda eleverna med två utrikes födda föräldrar och 19 procent av de inrikes födda eleverna med minst en inrikes född förälder. Vidare uppgav 13 procent av de utrikes födda eleverna att de hade utsatts för hot under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andel var 10 procent bland de inrikes födda eleverna med två utrikes födda föräldrar, och 12 procent bland de inrikes födda eleverna med minst en inrikes född förälder.¹¹⁹ Här finns vissa skillnader jämfört med resultaten från Forum för levande historias elevundersökning 2024/2025. Framför allt är det i den senare en mindre andel elever som uppgav att de har blivit slagna under de senaste tolv månaderna, och gruppen med utrikes födda elever är den minst utsatta.

Utsatthet på grund av ursprung

I elevundersökningen 2024/2025 fanns även en fråga som direkt handlade om utsatthet på grund av ursprung: "Har du någon gång under de senaste tolv månaderna blivit retad för ditt svenska eller utländska ursprung?" Svarsalternativen var "Nej, ingen gång", "Ja, en gång", "Ja, några gånger", "Ja, många gånger" och "Vet inte". Totalt var det 21 procent av eleverna som uppgav att de hade blivit retade för sitt ursprung under de senaste tolv månaderna. Pojkar tenderar att svara jakande i något större utsträckning än flickor. 24 procent av pojkarna uppgav att det hade blivit retade för sitt ursprung minst en gång under de senaste tolv månaderna, jämfört med 16 procent av flickorna. Även ålder förefaller ha en

viss betydelse. 23 procent av eleverna i årskurs 9 på högstadiet svarade instämmande på frågan, jämfört med 16 procent av eleverna i årskurs 3 på gymnasiet (se TABELL C2 i tabellbilagan).

Elever med utländsk bakgrund anger större utsatthet

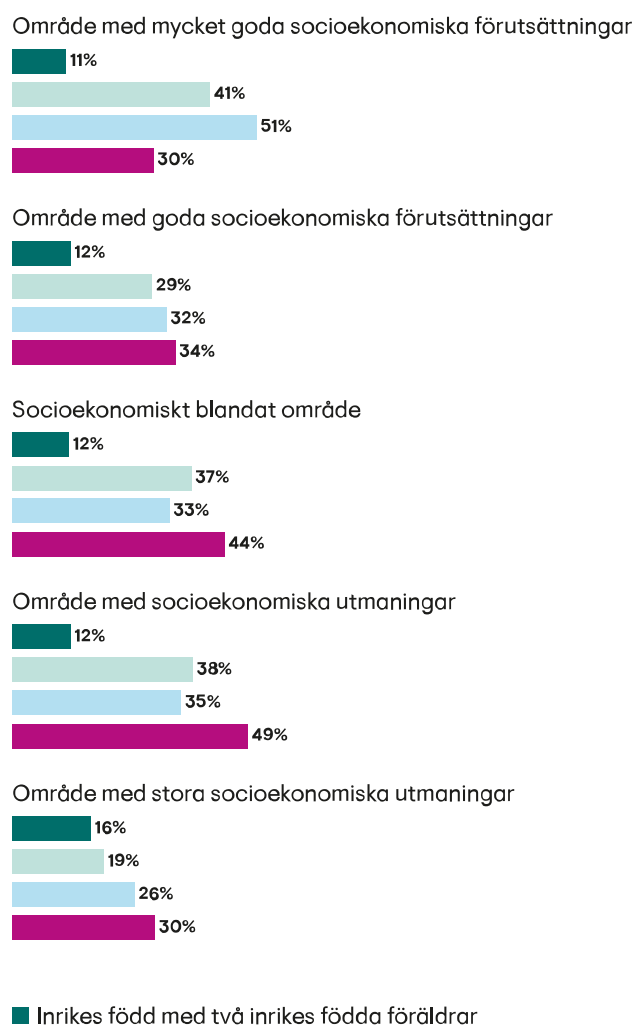
Som visas i FIGUR 7.7 blir skillnaden större när svaren bryts ned på migrationsbakgrund. 39 procent av de utrikes födda eleverna, 33 procent av de inrikes födda eleverna med två utrikes födda föräldrar och 31 procent av de inrikes födda eleverna med en utrikes född förälder uppgav att de hade blivit retade för sitt ursprung minst en gång under de senaste tolv månaderna. Motsvarande andel för de inrikes födda eleverna med två inrikes födda föräldrar var 12 procent.

Utsattheten för att bli retad på grund av ens bakgrund varierar också beroende på vilken typ av socioekonomiskt område som skolan ligger i (se FIGUR 7.8 och A3 i tabellbilagan). Bland elever som är födda utomlands uppgar 44 procent av dem som går i skolor i socioekonomiskt blandade områden och 49 procent av dem som går i skolor i områden med socioekonomiska utmaningar att de har blivit retade för sitt ursprung, jämfört med 25–32 procent av de andra utrikes födda eleverna. Bland de elever som är födda i Sverige men vars båda föräldrar är födda utomlands svarar 51 procent av dem som går i skolor i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar att de har blivit retade för sitt ursprung, jämfört med 26–35 procent av dem vars skolor ligger i övriga områden.

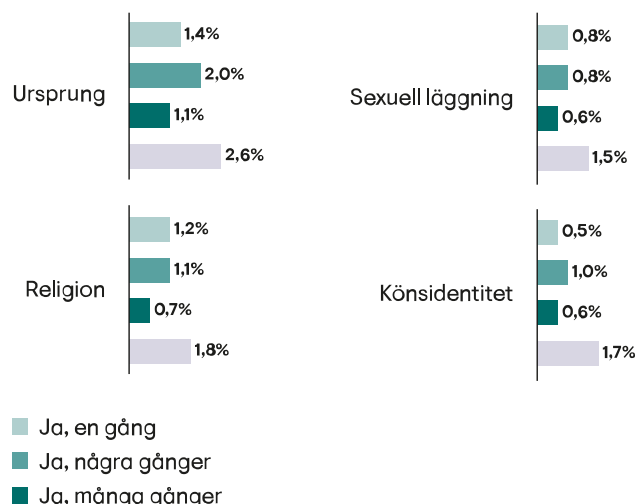
För elever som är födda i Sverige och vars båda föräldrar är födda inrikes är förhållandet omvänt. 16 procent av dem som går i skolor i områden med stora socioekonomiska utmaningar uppgar att de har blivit retade för sitt ursprung, jämfört med 11–12 procent av dem som går i skolor som ligger i övriga områden.

Figur 7.8. Andel elever som i undersökningen 2024/2025 svarade instämmande på frågan om de under de senaste tolv månaderna blivit retade för sitt svenska eller utländska ursprung, nedbrutet på migrationsbakgrund och skolans placering enligt Boverkets indelning i socioekonomiska områden (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

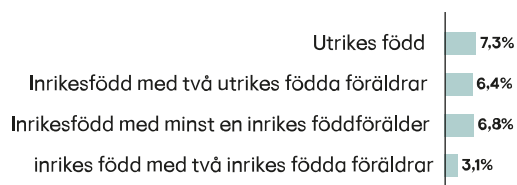

Figur 7.9. Andel elever som angav att de under de senaste tolv månaderna fått hotfulla mejl, sms, kommentarer på sociala medier eller chattmeddelanden som de förknippade med sitt ursprung, sin religion, sin sexuella läggning eller sin könsidentitet” (procent, vägda data)

Figur 7.10. Andelen elever som angav att de under de senaste tolv månaderna en eller fler gånger fått hotfulla mejl, sms, kommentarer på sociala medier eller chattmeddelanden som de förknippade med sitt ursprung, nedbrutet på migrationsbakgrund (procent, vägda data)

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever.

Vanligt med trakasserier och hatbrott på nätet

Det är väl belagt i andra undersökningar att ungdomar ofta utsätts för trakasserier och hatbrott exempelvis på webbsidor, i sms, i chattar och i sociala medier. I Statens medieråds (i dag Mediemyndigheten) undersökning av unga människors medievanor från 2022 svarade 18 procent av ungdomarna i åldersgruppen 13–16 år att de under det senaste året hade råkat ut för att någon varit elak mot dem eller mobbat dem på internet eller via mobiltelefonen. Motsvarande andel i åldersgruppen 17–18 år var 14 procent. Vidare uppgav 10 procent av ungdomarna i åldersgruppen 13–16 år och 7 procent av dem i åldersgruppen 17–18 år att de under det senaste året hade blivit hotade på internet eller via mobiltelefonen.¹²⁰

I Brås skolundersökning 2023 svarade 37 procent av flickorna och 25 procent av pojkarna att någon hade skrivit kränkande saker om dem på internet under de senaste tolv månaderna.¹²¹

Ungdomar värst drabbade enligt tidigare undersökning

Enligt Internetstiftelsens undersökning 2024 hade 7 procent av de svenskar som var tolv år eller äldre drabbats av näthat, kränkningar och negativa kommentarer på nätet, vilket nästan var en fördubbling jämfört med mätningen 2021.¹²² Värst drabbade var ungdomar i åldern 12–19 år. 23 procent av pojkarna i denna grupp och 17 procent av flickorna svarade att de hade utsatts för näthat. Nedbrutet på skolnivå var det 22 procent av högstadieläverna och 18 procent av gymnasieeleverna som uppgav att de hade drabbats av näthat.¹²³

Elevundersökningen 2024/2025 innehöll ett antal frågor om elevernas upplevelser av utsatthet på nätet: ”Har du under de senaste 12 månaderna fått hotfulla e-mail, SMS, chatmeddelanden eller kommentarer på sociala medier som du förknippar med följande? Ditt ursprung/Din re-

ligion/Din sexuella läggning/Din könsidentitet?” Svarsalternativen var ”Nej, ingen gång”, ”Ja, en gång”, ”Ja, några gånger”, ”Ja, många gånger” och ”Vet inte”. Som framgår av FIGUR 7.9 var det en relativt liten andel av eleverna som uppgav att de fått hotfulla meddelanden eller kommentarer som de förknippade med ovanstående omständigheter (se även A4 i tabellbilagan). 4 procent uppgav att de blivit hotade på grund av sitt ursprung, 3 procent på grund av sin religion, 2 procent på grund av sin sexuella läggning och 2 procent på grund av sin könsidentitet.

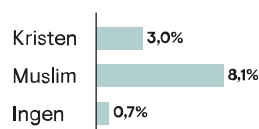
I figurerna 7.10 och 7.11 har resultaten brutits ned på migrationsbakgrund, religion och sexuell läggning. Som framgår av FIGUR 7.10 svarade drygt 7 procent av de utrikes födda eleverna att de en eller flera gånger hade blivit hotade på grund av sitt ursprung. Motsvarande andel för de inrikes födda eleverna med en eller två utrikes födda föräldrar var mellan 6 och 7 procent, och för de inrikes födda eleverna med två inrikes födda elever drygt 3 procent (se även A5 i tabellbilagan).

Stor andel muslimska och judiska elever uppger hot på nätet

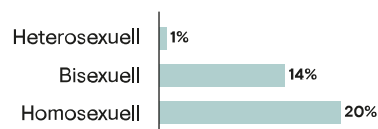
Vad gäller religiös tillhörighet är det framför allt elever som identifierar sig som muslimer som rapporterar att de har blivit hotade via mejl, sms, chattmeddelanden eller kommentarer på sociala medier. Även elever som definierar sig som kristna har i större utsträckning uppgett att de har blivit hotade på grund av sin religion, jämfört med elever som inte identifierar sig med någon religion (se FIGUR 7.11, samt A6 i tabellbilagan). 8 procent av de muslimska eleverna och 3 procent av de kristna anger att detta har skett minst en gång under de senaste tolv månaderna. Av de 26 judiska eleverna har 10 personer (31 procent) svarat att de har mottagit hot på nätet under samma period.

Figur 7.11. Andel elever som angav att de under de senaste tolv månaderna fått hotfulla mejl, sms, kommentarer på sociala medier eller chattmeddelanden som de förknippade med sin religion, nedbrutet på religiös identifikation (procent, vägda data)

Kommentar: elever som identifierar sig som buddister, judar och hinduer redovisas inte i figuren på grund av deras låga antal.

Figur 7.12. Andelen elever som angav att de under de senaste tolv månaderna fått hotfulla mejl, sms, kommentarer på sociala medier eller chattmeddelanden som de förknippade med sin sexuella läggning, nedbrutet på sexuell läggning (procent, vägda data)

Stor andel homo- och bisexuella rapporterar utsatthet

Utsattheten för hot på nätet är särskilt stor för elever som identifierar sig som homosexuella eller bisexuella. Av FIGUR 7.12 framgår att nästan var femte elev som identifierar sig som homosexuell uppger att hen under de senaste tolv månaderna har fått hotfulla mejl, sms, kommentarer på sociala medier eller chattmeddelanden som de förknippar med sin sexuella läggning (se även A7 i tabellbilagan). Motsvarande andel för gruppen elever som identifierar sig som bisexuella är 14 procent, vilket kan jämföras med knappt 1 procent av de elever som identifierar sig som heterosexuella.

Kapitel 8.

Avslutande diskussion

Forum för levande historias nya elevundersökning visar att svenska skolungdomar i allmänhet hyser en hög grad av positiva attityder till de undersökta grupperna, anser att det är viktigt att människor har friheten att leva sina liv som de vill och menar att samhället gynnas av en mångfald av traditioner och livsstilar.

Trots de övervägande positiva attityderna finns det samtidigt tendenser till ökad intolerans bland svenska skolungdomar jämfört med för drygt tio år sedan. Den största förändringen handlar om attityderna till homo- och bisexuella samt transpersoner. I undersökningen 2013 utgjorde dessa grupper tillsammans den kategori som eleverna uppvisade de mest positiva attityderna till. I undersökningen 2024/2025 utgör de i stället den kategori som eleverna uppvisar de mest negativa attityderna till.

Det finns dock undantag från den negativa utvecklingen. Bland annat ger eleverna uttryck för en mer positiv attityd i frågor som rör rätten att uppföra olika religiösa byggnader och att bära religiöst kodade kläder.

Vad gäller utsatthet rapporterar eleverna i högre grad än 2013 att de har utsatts för mobbning, hot och våld. De negativa attityderna mot homo- och bisexuella går igen även här: de utgör den grupp som i störst utsträckning rapporterar att de drabbats.

Precis som i Forum för levande historias tidigare elevundersökningar finns det i undersökningen 2024/2025 ett tydligt samband mellan svars-personens kön och negativa attityder till de berörda grupperna. Pojkar tenderar att ge uttryck för en högre grad av negativa attityder än vad flickor gör.

Ett annat återkommande samband är att elever på gymnasiets yrkesprogram tenderar att ge uttryck för mer negativa attityder, jämfört med eleverna på gymnasiets högskoleförberedande program. Nytt för undersökningen 2024/2025 är resultatet att denna skillnad förefaller finnas hos eleverna redan när de söker in till gymnasiet i årskurs 9; skillnaden verkar alltså inte uppstå under gymnasieåren utan i tidigare ålder.

Likt elevundersökningen 2013 finns ett samband mellan attityder till de berörda grupperna, tillit till andra människor och förtroende för samhällets in-

stitutioner. Ju högre tillit till andra människor och ju högre förtroende för samhällets institutioner, desto positivare attityder, och omvänt.

Samtidigt syns en förändring i sambandet mellan politiskt intresse och attityder. I tidigare undersökningar var ett större politiskt intresse generellt kopplat till mer positiva attityder till utsatta grupper, men i undersökningen 2024/2025 finns med avseende på flera av attitydmåtten ett U-format samband mellan politiskt intresse och attityder. Såväl de mest intoleranta som de mest toleranta eleverna tenderar att vara mer intresserade av politik än vad övriga elever är.

I undersökningen 2024/2025 ingick för första gången frågor om konspiratorisk läggning. Resultaten visar att det finns ett tydligt samband mellan en högre grad av negativa attityder och en högre grad av konspiratorisk läggning.

Dessa och övriga resultat i undersökningen måste tolkas med varsamhet och beaktande av många faktorer samtidigt. Undersökningen gäller flera grupper och innehåller en lång rad frågor och påståenden om varje grupp. Det finns många

faktorer som tillsammans bidrar till den bild som framstår i undersökningen 2024/2025 och som, jämfört med den förra elevundersökningen 2013, tar sig uttryck i en ökning av både negativa attityder och upplevd utsatthet.

Dessutom ligger det nära till hands att anta att det, utöver de individuella faktorer som studeras i undersökningen, även finns externa faktorer som påverkar resultaten.

Decenniet mellan elevundersökningarna 2013 och 2024/2025 har präglats av att sociala medier har genomgått en snabb utveckling och fått en ännu större räckvidd. En räckvidd som bland annat används för att sprida hat och polariserande budskap i såväl öppna som krypterade kanaler.¹²⁴ Denna utveckling har präglat den tillfrågade elevgruppens hela uppväxt och kan antas ha påverkat hur de ser på omvärlden och får sin information. Undersökningen visar att elever som uppger att de har stor tilltro till information från sociala medier som till exempel Tiktok, är mer benägna att ge uttryck för negativa attityder till de olika grupperna i undersökningen.

Mer negativa attityder sedan tidigare undersökningar

Undersökningen 2024/2025 visar att majoriteten av svenska skolelever uppvisar positiva attityder till de grupper som undersöks. Samtidigt bryts den utveckling mot allt mer positiva attityder som, i stort, har präglat Forum för levande historias tidigare elevundersökningar. Andelen negativa attityder har ökat för de flesta påståenden. I fråga om inställningen till hbt-personer är förskjutningen i negativ riktning påfallande.

Ett sätt att illustrera detta är att se till den andel elever som svarar negativt på påståendena om grupperna.

I undersökningen 2013 valde 12 procent av eleverna svarsalternativ som gav uttryck för negativa attityder för minst två av fyra påståenden om gruppen *invandrare*.¹²⁵ Motsvarande andel 2024/2025 är 20 procent.¹²⁶

I undersökningen 2013 gav 3 procent av de icke-judiska eleverna minst tre negativa svar på de sex påståenden som handlade om *judar*, att jämföra med 5 procent i undersökningen 2024/2025.¹²⁷

I undersökningen 2013 gav 11 procent av de icke-muslimska eleverna negativa svar på minst fyra av sju påståenden om gruppen *muslimer*, att jämföra med 17 procent 2024/2025.¹²⁸

I undersökningen 2013 svarade 9 procent av eleverna negativt på minst tre av fem påståenden om *romer*, att jämföra med 8 procent i undersökningen 2024/2025.¹²⁹

Det var även 3 procent av eleverna i undersökningen 2013 som gav uttryck för negativa attityder på minst två av fyra påståenden om *hbt-personer*, att jämföra med 14 procent i undersökningen 2024/2025.¹³⁰

Slutligen kan nämnas att 7 procent av eleverna i undersökningen 2024/2025 svarar negativt om *afrosvenskar/svarta personer* på minst två av tre påståenden, och 3 procent av eleverna svarar negativt på minst två av tre påståenden om *samer*.

Det är vanskligt att i procentsatser slå fast vad som är en stor eller liten ökning eller minskning, men det är tydligt att de största förändringarna rör attityder till hbt-personer och till invandrare. Andelen med tydligt negativa attityder till romer har däremot minskat med en procentenhet. För de två nytilkomna grupperna i undersökningen, afrosvenskar/svarta personer och samer, går det inte att göra motsvarande jämförelse.

Utifrån hittills genomförda analyser går det inte att peka på någon enskild faktor som drivande i utvecklingen. Som redan har diskuterats finns det samband mellan elevernas attityder och en mängd olika individuella och kontextuella faktorer. Elevernas attityder till de olika grupperna som förekommer i undersökningen tenderar att hänga samman. Elever som uppvisar negativa attityder till en grupp är också benägna att uppvisa negativa attityder till andra grupper (se TABELL 5.1), men sambanden varierar något. Skilda faktorer kan påverka olika attityder olika mycket.

Störst ökning av negativa attityder till hbt-personer

Den kraftiga ökningen av negativa attityder till homosexuella, bisexuella och transpersoner är anmärkningsvärd. Särskilt som resultatet går stick i stäv mot observerade trender och teoretiskt grundade prognoser i tidigare forskning, åtminstone gällande Europa och Nordamerika.¹³¹

Hösten 2025 gav Riksförbundet för homosexuellas, bisexuellas, transpersoners, queeras och intersexpersoners rättigheter (RFSL) en indikation på att den tidigare alltmer positiva trenden kunde ha vänt bland elever i den svenska skolan.¹³² Resultaten från denna elevundersökning pekar i samma riktning.

Det är värt att beakta att attitydforskningen om hbtqi har identifierat tre faktorer som har särskilt stor betydelse i studier av attitydförändringar hos olika åldersgrupper:

- En ålderseffekt, det vill säga attitydförändringar hos individer under deras livscykel. Generellt kan det sägas att bland vuxna människor tenderar andelen personer med negativa attityder att öka i takt med stigande ålder.
- Effekter som kan kopplas till födelseår (så kallade kohorteffekter), vilket innebär att nivån på attityder, till exempel till homosexualitet, hos en viss åldersgrupp kan ändras mellan undersökningar vid olika tidpunkter beroende på påverkansfaktorer som ligger längre tillbaka i tiden, då personerna i fråga genomlevde den formativa ålder som omfattar de sena tonåren och tjugoårsåldern. När en ny kohort, eller generation, ersätter en annan i en viss åldersgrupp kan det förefalla som att denna ändrar sina attityder, men i själva verket handlar det om att personerna i åldersgruppen byts ut.
- Effekter av att det rådande samhällsklimatet, tidsandan om man så vill, bidrar till en förändring i attityder.¹³³

Eftersom denna undersökning avser ungdomar där den absoluta majoriteten var i åldrarna 15-18 år, måste de mer negativa attityderna hänga ihop med den sistnämnda faktorn och vara effekter av att det rådande samhällsklimatet. Utifrån det perspektivet skulle det kunna finnas ett samband mellan resultaten och den allmänna ökning av könsstereotypa värderingar som flera studier pekar på, inklusive Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) attityd och värderingsstudie. Enligt denna har det skett en attitydförändring mellan 2018 och 2024 som indikerar att flera unga nu tycker att det är viktigt att tjejer är kvinnliga och killar är manliga. I elevundersökningen 2024/2025 finns det ett relativt starkt samband mellan negativa attityder

till hbt-personer och avståndstagande svar på påståendena om att det är viktigt att satsa på ett jämställt samhälle, och att kvinnor ska ha samma rättigheter som män (se nedan samt tidigare kapitel). Det skulle också kunna finnas ett samband mellan resultaten och den debatt om transfrågor som har pågått i Sverige under senare år. Såsom frågepåståendet är formulerat görs ingen skillnad mellan homosexuella, bisexuella och transpersoner vilket gör det omöjligt att särskilja attityder till transpersoner.

Mindre stöd för jämställdhet och människors lika värde men mer positiva attityder till moskéer och synagogor

Även när det gäller påståenden om jämställdhet mellan könen minskar andelen instämmande svar något 2024/2025 jämfört med undersökningen 2013. Ett liknande mönster avtecknar sig i MUCF:s attityd- och värderingsstudie där andelen unga som anser att jämställdhet är en av de tre viktigaste samhällsfrågorna har minskat.¹³⁴

Minskningen av instämmande svar märks också i den del av elevundersökningen som berör alla människors lika värde och olika aspekter av detta. Det stora undantaget utgör ett antal påståenden om moskéer/synagogor och programledare med slöja. I undersökningen 2024/2025 är en större andel positivt inställda till att muslimer ska ha rätt att bygga moskéer i Sverige och att programledare i tv ska ha rätt att bära slöja än vad som var fallet i de tidigare undersökningarna. Det är också en större andel som är positivt inställda till att svenska judar ska ha rätt att uppföra synagogor. Detta indikerar att religionsfrihet och frågor kopplade till religiösa praktiker utgör en särskild dimension av tolerans/intolerans.¹³⁵

Flickor mer toleranta än pojkar

Sambanden mellan attityder och bakgrundsfaktorer uppvisar i stort samma mönster som i de tidigare elevundersökningarna. Likt dessa visar analysen av data från undersökningen 2024/2025 att olika faktorer samvarierar med nivån av negativa attityder, även om graden kan vara olika hög avseende olika attitydmått.

Ett genomgående resultat är den stora könsskillnaden: flickorna ger i allmänhet uttryck för mer positiva attityder än pojkarna. Kön är den faktor bland de studerade bakgrundsvariablerna som har starkast samband med elevernas attityder. Detta är helt i linje med resultaten från de tidigare elevundersökningarna. Inte minst ur ett förebyggande och främjande perspektiv skulle det vara önskvärt med fördjupad tvärvetenskaplig forskning om detta.

Elever på högskoleförberedande program mer toleranta

Inriktningen på elevernas utbildningsprogram på gymnasiet har också visat sig ha stor betydelse för nivåerna av negativa attityder. Elever på de högskoleförberedande programmen uppvisar genomgående en lägre grad av negativa attityder jämfört med eleverna på yrkesprogrammen. Det starkaste sambandet gäller attitydmåttet ”judar”, men även för de andra attitydmåtten finns relativt starka samband. Detta har även konstaterats i tidigare undersökningar. Samtidigt är det viktigt att inte dra generella slutsatser angående gymnasiets yrkesprogram, eftersom det även finns skillnader i attitydnivåer mellan de olika yrkesprogrammen.

Nytt för denna studie är resultatet att attitydskillnaden tycks finnas redan när eleverna börjar gymnasiet. Frågan är varför. En jämförelse mellan de elever i årskurs 9 som svarar att de skulle söka in på högskoleförberedande program och de som

tänker söka in på yrkesprogram visar på skillnader (se D1 i tabellbilagan) avseende en del faktorer:

- Pojkar är mer benägna att söka till yrkesprogram än flickor.
- Elever med högutbildade föräldrar är mer benägna än övriga att söka till högskoleförberedande program.
- Inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar är mer benägna att söka till yrkesprogram än övriga elever.
- Mest benägna att söka till högskoleförberedande program, jämfört med övriga grupper, är inrikes födda elever med två utrikes födda föräldrar.
- Elever som trivs dåligt i skolan är mer benägna att söka till yrkesprogram, medan elever som känner sig mycket stressade av skolarbetet är mer benägna att söka till högskoleförberedande program.
- Elever från högstadieskolor i storstäder och storstadsnära kommuner är mindre benägna att söka till yrkesprogram än övriga elever.

Den i särklass viktigaste faktorn av dem som har undersökts förefaller dock vara elevens slutbetyg i matematik i årskurs 6. Ju högre betyg desto mer sannolikt är det att eleven senare i livet kommer att välja ett högskoleförberedande program på gymnasiet.¹³⁶ Hur kopplingen mellan högstadielevernas gymnasieval och graden av negativa attityder till olika grupper ser ut är däremot oklar, och det skulle vara värdefullt med mer forskning på området.

Graden av missnöje med demokratin hänger ihop med negativa attityder

Vidare indikerar resultaten att en viktig faktor för nivån av negativa attityder till de berörda grupperna är hur nöjda eleverna är med hur demokratin fungerar i Sverige. Ju mer missnöjda de är med demokratin desto mer negativa attityder uppvisar de. Det påvisades även i elevundersökningen 2013. Precis som i undersökningen 2013 samvarierar graden av negativa attityder också med elevernas tillit till andra människor och förtroende för polisen.

Ett nytt resultat som framkommit i den senaste undersökningen är att det finns ett samband hos eleverna mellan att allmänt bejaka mångfald, pluralism och olikhet i samhället och ha positiva attityder till de berörda grupperna. Också denna sista aspekt, som inte direkt relaterar till enskilda grupper utan till samhället i stort, skulle behöva utforskas i större utsträckning.

Attityders samband med konspiratorisk läggning

Ett nytt resultat i undersökningen 2024/2025 är att det finns ett samband mellan en högre grad av negativa attityder till de angivna grupperna och en högre grad av konspiratorisk läggning. Inte minst givet den omfattande spridningen av konspirations-teorier på sociala media är det ett viktigt resultat.¹³⁷

En obesvarad fråga, givet tillgängliga data, är om detta samband egentligen avspeglar andra bakomliggande personlighetsfaktorer såsom social dominansorientering eller högerauktoritär läggning (se kapitel 1). Forskning har visat att det finns ett samband mellan dessa psykologiska faktorer och graden av konspiratorisk läggning. Det kan därför tänkas att sambandet mellan negativa attityder och högre grad av konspiratorisk läggning egentligen handlar om en högre grad av

social dominansorientering eller högerauktoritär läggning.¹³⁸ Det skulle behövas mer forskning för att utreda om så är fallet.

Eleverna är mer utsatta än tidigare

En annan förändring jämfört med undersökningen 2013 handlar om nivån av självrapporterad utsatthet. Resultaten från elevundersökningen 2024/2025 bekräftar i stort den bild av ökad utsatthet bland svenska skolelever som framkommit i andra svenska undersökningar de senaste åren. Jämfört med undersökningen 2013 uppger eleverna i undersökningen 2024/2025 att de är mer utsatta för såväl mobbning som hot och våld. Andelen elever som uppger att de blivit retade ökade från 33 procent till 51 procent, andelen som utsatts för hot har ökat från 8 procent till 13 procent, och andelen som svarar att de blivit slagna har ökat från 11 procent 2013 till 16 procent 2024/2025. I båda undersökningarna svarar flickor i högre grad än pojkar att de blivit retade, medan pojkar i stället rapporterar om en större utsatthet för fysiskt våld.

Yngre elever tenderar att vara mer utsatta än äldre för såväl mobbning som hot och våld. I undersökningen 2024/2025 svarar elever som identifierade sig som homo- eller bisexuella i större utsträckning än heterosexuella att de utsatts för mobbning, hot och våld. Utsattheten varierar även med religiös identifikation.

Olika utsatthet beroende på bakgrund och religion

Även avseende bakgrund finns vissa skillnader. Utrikes födda elever samt inrikes födda elever med två utrikes födda föräldrar svarar i något mindre utsträckning att de blivit retade, hotade eller slagna jämfört med övriga elever. Elever födda utomlands eller födda i Sverige med en eller två utrikes födda

föräldrar svarar i betydligt större utsträckning att de blivit retade för sitt ursprung, jämfört med inrikes födda elever med båda föräldrarna födda inrikes. Utsattheten att bli retad för sitt ursprung varierar dock något beroende på vilken typ av socioekonomiskt område som skolan ligger i.

Resultaten visar också att inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar, i mindre utsträckning än övriga, svarar att de fått hot på nätet som de förknippar med sitt ursprung.

Vidare är den självrapporterade utsattheten för hot på nätet större för elever som identifierar sig som muslimer jämfört med dem som identifierar sig som kristna eller saknar religiös identifikation. Även judiska elever uppger i mycket stor utsträckning att de blivit hotade på nätet under de senaste tolv månaderna. De elever som identifierar sig som homo- eller bisexuella rapporterar i större utsträckning än heterosexuella om utsatthet för näthot som de förknippar med sin sexuella läggning.

Skolan har en viktig roll

Ett återkommande resultat i elevundersökningarna är att skolan är en betydelsefull arena i detta sammanhang. I skolans uppdrag ligger bland annat förmedlingen av demokratiska normer och värden, liksom kritiskt tänkande och förmåga till källkritik. Samtidigt är skolmiljöer heterogena och kan variera, bland annat avseende andelen behöriga lärare, skoltrivsel och elevernas förutsättningar. Förutsättningarna att motverka intoleranta attityder är därför olika i olika skolor. Det är tveksamt om det går att finna en lösning som passar alla, utan arbetet behöver sannolikt skraddarsys. I sådant arbete kan detta slags kvantitativa undersökningar endast ge grova indikationer, och resultaten skulle behöva kompletteras med kvalitativa studier. Ett exempel på hur en kvantitativ undersökning har kombinerats med en fördjupande kvalitativ undersökning är

norska HL-Senterets undersökning av norska ungdomars inställning till judar och muslimer. Fokusgrupper bekräftade i stort den bild som gavs i resultaten från enkätundersökningen, samtidigt som analysen av de intervjuade ungdomarnas samtal gav en bättre och mer nyanserad förståelse för hur norska ungdomar såg på antisemitism och antimuslimsk rasism.¹³⁹

Avslutande reflektioner och förslag på ytterligare forskning

Det som hittills redovisats i denna rapport är i huvudsak en deskriptiv genomgång av undersökningens huvudresultat och jämförelser med tidigare undersökningar av Forum för levande historia, i synnerhet den senaste som genomfördes 2013. Framöver kommer data från undersökningen att ligga till grund för ytterligare analyser av några av dessa resultat. Det finns dessutom behov av ytterligare undersökningar för att bättre kunna förstå orsaker och samband, men också för att kunna ge en mer nyanserad och kontextualiserad bild av situationen.

Det är viktigt att genomgående understryka att en tydlig majoritet av skoleleverna uppvisar en hög grad av positiva attityder till de undersökta grupperna, anser att det är viktigt att människor har friheten att leva sina liv som de vill och menar att samhället gynnas av en mångfald av traditioner och livsstilar. Samtidigt framkommer i elevernas svar tecken på en oroande utveckling vad gäller intolerans mot olika minoritetsgrupper, liksom ungas utsatthet. Det går inte att utifrån undersökningens resultat bedöma om ökningen av negativa attityder och den ökade utsattheten är en del av en långsiktig trend eller om det handlar om en mer tillfällig uppgång, men oavsett är det bekymrande. Flera andra aktuella rapporter från exempelvis Diskrimineringsombudsmannen, Institutet för mänskliga rättigheter, Barnombuds-

mannen och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor visar på liknande tendenser.

Utvecklingen är bekymmersam för såväl de individer och grupper som drabbas av negativa attityder och av mobbning, hot och våld som för samhället och demokratin. Även om denna undersökning inte specifikt mäter olika former av rasism finns naturligtvis en koppling mellan negativa attityder till olika grupper och rasism, hat och hot och dess konsekvenser.

Utifrån denna bakgrund vore det önskvärt med fortsatt och fördjupande forskning med utgångspunkt i studiens resultat, exempelvis genom kvalitativa undersökningar. Några prioriterade områden för en sådan fördjupning skulle kunna vara:

- orsakerna till de kraftigt ökade negativa attityderna till hbt(qi)-personer och ökningen av hbt(qi)-personers utsatthet
- den generellt större utsattheten bland svenska skolelever, liksom hur en ökad upplevd utsatthet påverkar ens attityder till andra grupper och till samhället i stort
- ökningen av negativa attityder till invandrare och invandring
- kopplingen mellan nöjdhet med demokratin och mer toleranta attityder
- sambandet mellan en högre konspiratorisk läggning och mer intoleranta attityder, samt
- varför flickor generellt uppvisar mer toleranta attityder än pojkar.

I detta sammanhang kan nämnas att Forum för levande historia just när denna rapport publiceras inleder arbetet med en helt ny undersökning om intolerans i hela den svenska befolkningen från 16 år och uppåt, vilken kommer att presenteras 2027.

Tabellbilaga

1. Elevernas svar till enskilda påståenden om olika grupper i samhället

Tabell A1. Elevernas svar på fyra påståenden om ”invandrare” 2013 och 2024 (procent, vägda data)

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
”De flesta invandrare är säkert hyggligt folk”	2013	3,0	6,4	19,4	37,0	34,2	100	71,2
	2024/2025	8,0	9,4	21,4	31,0	30,2	100	61,2
Förändring 2013–2024/2025		+5,0	+3,0	+2,0	-6,0	-4,0	0	-10,0
”Det skulle vara helt okej att bo granne med en invandrare”	2013	2,5	3,6	12,0	30,3	51,6	100	81,9
	2024/2025	5,9	5,4	16,7	25,1	46,9	100	72,0
Förändring 2013–2024/2025		+3,4	+1,8	+4,8	-5,2	-4,7	0	-9,9
”Invandrare går inte att lita på”	2013	44,4	22,9	25,3	5,2	2,2	100	7,4
	2024/2025	37,9	25,6	23,1	8,0	5,4	100	13,4
Förändring 2013–2024/2025		-6,5	+2,7	-2,2	+2,8	+3,2	0	+6,0
”Det är alldeles för många invandrare i Sverige”	2013	24,5	15,2	26,6	16,9	16,8	100	33,7
	2024/2025	15,5	12,8	28,9	19,3	23,5	100	42,8
Förändring 2013–2024/2025		-9,0	-2,4	+2,3	+2,4	+6,7	0	+9,1

Kommentar: Svarsbasen består av inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar.

Tabell A2. Elevernas ställningstagande i undersökningarna 2013 och 2024/2025 till påståendet ”Invandring är bra för det svenska samhället” nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Instämmer delvis	Instämmer helt	Har ingen uppfattning	Summa procent	Andel instämmande svar
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	2013	14,7	20,5	33,9	16,1	14,8	100	50,0
	2024/2025	19,8	25,4	26,8	6,7	21,3	100	33,5
Förändring 2013–2024/2025		+5,1	+4,9	-7,1	-9,4	+6,5	0	-16,5
Inrikes född med minst en utrikes född förälder	2013	16,2	19,9	30,9	20,5	12,5	100	51,4
	2024/2025	11,9	20,2	32,5	11,5	23,9	100	44,0
Förändring 2013–2024/2025		-4,4	+0,3	+1,6	-9,0	+11,5	0	-7,4
Utrikes född	2013	11,8	20,2	38,2	20,5	9,3	100	58,7
	2024/2025	6,4	14,0	36,4	17,8	25,4	100	54,2
Förändring 2013–2024/2025		-5,4	-6,2	-1,8	-2,7	+16,1	0	-4,5

Tabell A3. Elevernas ställningstagande i undersökningarna 2013 och 2024/2025 till påståendet ”Invandrare som vill stanna i Sverige bör i sitt eget intresse bli så lika svenskarna som möjligt” nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Instämmer delvis	Instämmer helt	Har ingen uppfattning	Summa procent	Andel instämmande svar
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	2013	14,5	20,5	26,7	20,5	17,8	100	47,2
	2024/2025	11,6	19,1	29,8	19,6	19,9	100	49,4
Förändring 2013–2024/2025		-2,9	-1,4	+3,1	-0,9	+2,1	0	+2,2
Inrikes född med har minst en utrikes född förälder	2013	16,4	21,9	28,6	20,5	12,6	100	49,1
	2024/2025	16,0	22,4	26,4	14,5	20,7	100	40,9
Förändring 2013–2024/2025		-0,4	+0,5	-2,2	-6,0	+8,1	0	-8,2
Utrikes född	2013	16,6	17,1	32,3	17,0	17,0	100	49,3
	2024/2025	18,5	21,8	20,7	15,3	23,7	100	36,0
Förändring 2013–2024/2025		+1,9	+4,7	-11,6	-1,7	+6,7	0	-13,3

Tabell A4. Elevernas ställningstagande i undersökningarna 2013 och 2024/2025 till påståendet ”Alltför stor invandring från länder utanför Europa förstör den svenska kulturen” nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Instämmer delvis	Instämmer helt	Har ingen uppfattning	Summa procent	Andel instämmande svar
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	2013	21,6	14,8	25,8	17,4	20,4	100	43,2
	2024/2025	13,0	16,4	27,5	23,1	20,0	100	50,6
Förändring 2013–2024/2025		-8,6	+1,6	+1,7	+5,9	-0,4	0	+7,4
Inrikes född med minst en utrikes född förälder	2013	25,4	15,0	22,9	18,6	18,1	100	41,5
	2024/2025	18,4	18,2	24,1	15,3	24,0	100	39,4
Förändring 2013–2024/2025		-7,0	+3,2	+1,2	-3,3	+5,9	0	-2,1
Utrikes född	2013	25,0	16,4	20,0	16,4	22,2	100	36,4
	2024/2025	21,1	19,8	19,1	9,8	30,2	100	28,9
Förändring 2013–2024/2025		-3,9	+3,4	-0,9	-6,6	+8,0	0	-7,5

Tabell A5. Elevernas ställningstagande i undersökningarna 2013 och 2024/2025 till påståendet ”Svenskarna är mer fördomsfria och generösa mot flyktingar än andra nationaliteter” nedbrutet på bakgrund (procent, vägda data)

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Instämmer delvis	Instämmer helt	Har ingen uppfattning	Summa procent	Andel instämmande svar
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	2013	4,9	16,7	39,4	14,7	24,3	100	54,1
	2024/2025	5,2	15,0	31,8	11,9	36,1	100	43,7
Förändring 2013–2024/2025		+0,3	-1,7	-7,6	-2,8	+11,8	0	-10,4
Inrikes född med minst en utrikes född förälder	2013	5,4	12,5	39,6	19,2	23,3	100	58,8
	2024/2025	9,4	19,4	28,4	10,3	32,5	100	38,7
Förändring 2013–2024/2025		+4,0	+6,9	-11,2	-8,9	+9,2	0	-20,1
Utrikes född	2013	5,2	16,6	45,1	14,1	19,0	100	59,2
	2024/2025	5,6	15,7	29,8	11,5	37,4	100	41,3
Förändring 2013–2024/2025		+0,4	-0,9	-15,3	-2,6	+18,4	0	-17,9

Tabell A6. Elevernas ställningstagande i undersökningarna 2003, 2013 och 2024/2025 till påståendet ”Sverige bör fortsätta ta emot flyktingar” (procent, vägda data)

		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
Inrikes född med två inrikes födda föräldrar	2003	13,0	8,9	19,6	23,3	35,2	100	58,5
	2013	11,3	9,3	23,6	26,3	29,5	100	55,8
	2024/2025	18,6	13,9	28,2	23,6	15,7	100	42,5
Förändring 2003–2024/2025		+5,6	+5,0	+8,6	+0,3	-19,5	0	-16,0
Förändring 2013–2024/2025		+7,3	+4,6	+4,6	-2,7	-13,8	0	-17,0
Inrikes född med minst en utrikes född förälder	2003	9,4	5,9	19,1	23,0	42,6	100	65,6
	2013	9,4	10,0	21,0	25,1	34,5	100	59,6
	2024/25	12,6	10,8	31,4	24,1	21,1	100	45,2
Förändring 2003–2024/2025		+3,2	+4,9	+12,3	+1,1	-21,5	0	-20,4
Förändring 2013–2024/2025		+3,2	+0,8	+10,4	-1,0	-13,4	0	-14,0
Utrikes född	2003	3,1	2,6	12,6	26,0	55,7	100	81,7
	2013	7,6	6,2	29,9	22,3	34,0	100	56,3
	2024/2025	6,1	8,2	32,7	27,0	26,0	100	53,0
Förändring 2003–2024/2025		+3,0	+5,6	+20,1	+1,0	-29,7	0	-28,7
Förändring 2013–2024/2025		-1,5	+2,0	+2,8	+4,7	-8,0	0	-3,3

Tabell A7. Elevernas inställning till tre påståenden om afrosvenskar/svarta personer (procent, vägda data)

	Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta afrosvenskar/svarta personer är säkert hyggligt folk"	7,2	4,8	17,6	29,5	40,9	100	70,4
"Det skulle vara helt okej att bo granne med en afrosvensk/svart person"	4,8	2,7	11,3	22,2	58,9	100	81,1
"Afrosvenskar/svarta personer går inte att lita på"	46,5	24,3	19,0	5,0	5,3	100	10,3

Tabell A8. Elevers ställningstaganden till ett antal påståenden om judar i elevundersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta judar är säkert hyggligt folk"	2003	3,8	2,7	21,6	30,5	41,4	100	71,9
	2013	3,7	1,9	16,0	39,6	38,8	100	78,4
	2024/2025	7,0	3,3	21,6	32,7	35,4	100	68,1
Förändring 2003–2024		+3,2	+0,6	0	+2,2	-6,0	0	-3,8
Förändring 2013–2024		+3,3	+1,5	+5,6	-6,9	-3,4	0	-10,4
"Det skulle vara helt okej att bo granne med en judisk person"	2003	4,0	2,3	11,1	19,0	63,6	100	82,6
	2013	2,8	2,3	10,7	27,6	56,6	100	84,2
	2024/2025	5,5	2,1	12,8	25,2	54,4	100	79,6
Förändring 2003–2024/2025		+1,5	-0,2	+1,7	+6,2	-9,2	0	-3,0
Förändring 2013–2024		+2,7	-0,2	+2,1	-2,4	-2,2	0	-4,6
"Judar går det inte att lita på"	2003	45,8	15,9	29,9	4,1	4,3	100	8,4
	2013	51,5	22,5	19,9	4,1	2,0	100	6,1
	2024/2025	45,2	23,8	20,5	5,5	5,0	100	10,5
Förändring 2003–2024/2025		-0,6	+7,9	-9,4	+1,4	+0,7	0	+2,1
Förändring 2013–2024		-6,3	+1,3	+0,6	+1,4	+3,0	0	+4,4
"Det är alldeles för många judar i Sverige"	2003	37,9	14,6	35,2	6,1	6,2	100	12,3
	2013	34,7	19,7	37,0	5,6	3,0	100	8,6
	2024/2025	33,9	22,8	33,8	4,9	4,6	100	9,5
Förändring 2003–2024/2025		-4,0	+8,2	-1,4	-1,2	-1,6	0	-2,8
Förändring 2013–2024		-0,8	+3,1	-3,2	-0,7	+1,6	0	+0,9

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. För samtliga påståenden är skillnaderna mellan undersökningarna 2013 och 2024/2025 statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).

Tabell A9. Elevernas inställning till påståendet ”Det ligger mycket sanning i påståendet att ’judar är snåla’”

		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
”Det ligger mycket sanning i påståendet ’judar är snåla’”	2003	24,7	18,1	45,4	7,1	4,7	100	11,8
	2013	29,3	19,6	41,3	6,9	2,9	100	9,8
	2024/2025	32,8	17,0	37,2	6,3	6,7	100	13,0
Förändring 2003–2024/2025		+8,1	-1,1	-8,2	-0,8	+2,0	0	+1,2
Förändring 2013–2024		+3,5	-2,6	-4,1	-0,6	+3,8	0	+3,2

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A10. Elevernas ställningstagande till påståendet ”Judarna har för stort inflytande i världen idag” (procent, vägda data)

		Håller inte med	Vet ej	Håller delvis med	Håller helt med	Summa procent	Andel instämmande svar
”Judarna har för stort inflytande i världen idag”	2003	43,7	39,9	12,3	4,1	100	16,4
	2013	43,5	41,6	11,6	3,3	100	14,9
	2024/2025	42,5	33,5	16,8	7,2	100	24,0
Förändring 2003–2024/2025		-1,2	-6,4	+4,5	+3,1	0	+7,6
Förändring 2013–2024		-1,0	-8,1	+5,2	+3,9	0	+9,1

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A11. Elevernas inställning till påståendet ”Det talas alldeles för mycket om nazismen och utrotningen av judar” (procent, vägda data)

		Håller inte med	Vet ej	Håller delvis med	Håller helt med	Summa procent	Andel instämmande svar
”Det talas alldeles för mycket om nazismen och utrotningen av judar”	2003	37,2	29,0	21,6	12,2	100	33,8
	2013	41,4	34,6	18,5	5,5	100	24,0
	2024/2025	48,8	27,4	18,0	5,8	100	23,8
Förändring 2003–2024/2025		+11,6	-1,6	-3,6	-6,4	0	-10,0
Förändring 2013–2024		+7,4	-7,2	-0,5	+0,3	0	-0,2

Kommentar: Svartsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A12. Inställning till judendomen som religion 2013 och 2024 (procent, vägda data)

	Negativ	Neutral	Positiv	Summa procent
2013	18,3	55,9	25,8	100
2024/2025	20,9	57,0	22,1	100
Förändring 2013–2024	+2,6	+1,1	-3,7	0

Kommentar: Frågan löd Vilken inställning har du till följande världsreligioner/trosuppfattningar? Svarspersonerna fick skatta sin inställning till religioner på en skala som gick från 0 (mycket negativ) till 10 (mycket positiv). Svarsalternativet varken negativ eller positiv hade värdet 5. Gruppen som svarat något av alternativen 0–4 har kategoriserats som negativ, de som har valt värdet 5 anses vara neutrala och de som har svarat något av alternativen 6–10 anses här vara positivt inställda. Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A13. Elevernas ställningstagande till påstående till påståendet att ”judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)” (procent, vägda data)

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
”Judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)”	2003	14,5	7,2	26,8	19,3	32,2	100	51,5
	2013	18,4	9,2	24,4	23,8	24,2	100	48,0
	2024/2025	10,5	7,1	22,0	29,0	31,4	100	60,4
Förändring 2003–2024/2025		-4,0	-0,1	-4,8	+9,7	-0,8	0	+8,9
Förändring 2013–2024		-7,9	-2,1	-2,4	+5,2	+7,2	0	+12,4

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A14. Inställningen till påståendet att ”judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)” hos elever som tar helt eller delvis avstånd från påståendet att ”de flesta judar är säkert hyggligt folk” i elevundersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
”Judar i Sverige ska ha rätt att bygga synagogor (religiösa lokaler)”	2003	65,9	10,2	15,5	2,5	5,9	100	8,4
	2013	53,4	10,2	12,8	9,9	13,7	100	23,6
	2024/2025	41,3	9,6	17,0	12,7	19,4	100	32,1
Förändring 2003–2024/2025		-24,6	-0,6	+1,5	+10,2	+13,5	0	+23,7
Förändring 2013–2024		-12,1	-0,6	+4,2	+2,8	+5,7	0	+8,5

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som inte identifierar sig som judar.

Tabell A15. Elevers ställningstaganden till ett antal påståenden om muslimer i elevundersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta muslimer är säkert hyggligt folk"	2003	3,8	5,9	22,9	34,9	32,5	100	67,4
	2013	4,1	6,0	19,1	39,0	31,8	100	70,8
	2024/2025	8,1	7,6	20,8	34,0	29,5	100	63,5
Förändring 2003–2024/2025		+4,3	+1,7	-2,1	-0,9	-3,0	0	-3,9
Förändring 2013–2024		+4,0	+1,6	+1,7	-5,0	-2,3	0	-7,3
"Det skulle vara helt okej att bo granne med en muslim"	2003	3,1	2,1	8,1	19,4	67,3	100	86,7
	2013	4,0	3,6	11,9	28,6	51,9	100	80,5
	2024/2025	6,3	3,5	11,7	22,3	56,2	100	78,5
Förändring 2003–2024/2025		+2,3	+1,1	+2,2	+1,4	-7,0	0	-8,2
Förändring 2013–2024		+2,3	-0,1	-0,2	-6,3	+4,3	0	-2,0
"Muslimer går inte att lita på"	2003	42,5	19,0	27,8	6,5	4,2	100	10,7
	2013	46,9	24,3	19,9	6,2	2,7	100	8,9
	2024/2025	43,9	27,2	17,0	6,2	5,7	100	11,9
Förändring 2003–2024/2025		+1,4	+8,2	-10,8	-0,3	+1,5	0	+1,2
Förändring 2013–2024		-3,0	+2,9	-2,9	±0	+3,0	0	+3,0
"Det är alldeles för många muslimer i Sverige"	2003	28,8	16,1	30,3	12,7	12,1	100	24,8
	2013	25,1	17,0	30,5	14,9	12,5	100	27,4
	2024/2025	20,9	16,4	28,8	17,1	16,8	100	33,9
Förändring 2003–2024/2025		-7,9	+0,3	-1,5	+4,4	+4,7	0	+9,1
Förändring 2013–2024		-4,2	-0,6	-1,7	+2,2	+4,3	0	+6,5

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer. I undersökningen 2003 formulerades påståendet om grannar något annorlunda: "Det skulle vara helt okej att bo granne med en skötsam muslimsk person."

Tabell A16. Elevers ställningstaganden till två påståenden om muslimer i undersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta invandrade muslimer är nog laglydiga"	2003	7,1	9,5	25,1	31,1	27,2	100	58,3
	2013	4,3	9,9	24,7	31,3	29,8	100	61,1
	2024/2025	8,8	10,1	26,6	28,5	26,0	100	54,5
Förändring 2003–2024/2025		+1,7	+0,6	+1,5	-2,6	-1,2	0	-3,8
Förändring 2013–2024		+4,5	+0,2	+1,9	-2,8	-3,8	0	-6,6
"De flesta muslimer vill bara leva på bidrag"	2003	22,0	19,8	32,3	15,8	10,1	100	25,9
	2013	27,3	19,3	33,4	13,7	6,3	100	20,0
	2024/2025	24,4	22,3	30,5	12,8	10,0	100	22,8
Förändring 2003–2024/2025		+2,4	+2,5	-1,8	-3,0	-0,1	0	-3,1
Förändring 2013–2024		-2,9	+3,0	-2,9	-0,9	+3,7	0	+2,8

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

Tabell A17. Elevers ställningstaganden till påståendet att muslimska män skulle vara mer benägna än andra män att förtrycka kvinnor i undersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Har ingen uppfattning	Instämmer delvis	Instämmer helt	Summa procent	Andel instämmande svar
"Muslimska män förtrycker kvinnor mer än vad andra gör"	2013	7,7	11,5	27,0	32,5	21,4	100	53,9
	2024/2025	6,5	10,6	32,7	29,4	20,8	100	50,2
Förändring 2013–2024		-1,2	-0,9	+5,7	-3,1	-0,6	0	-3,7

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

Tabell A18. Elevers inställning till islam 2013 och 2024 (procent, vägda data)

	Negativ	Neutral	Positiv	Summa procent
2013	31,3	49,5	19,2	100
2024/2025	36,0	46,9	17,1	100
Förändring 2013–2024	+4,7	-2,6	-2,1	0

Kommentar: Frågan löd Vilken inställning har du till följande världsreligioner/trosuppfattningar? Svarspersonerna fick skatta sin inställning till religioner på en skala som gick från 0 (mycket negativ) till 10 (mycket positiv). Svarsalternativet varken negativ eller positiv hade värdet 5. Gruppen som svarat något av alternativen 0–4 har kategoriserats som negativ, de som har valt värdet 5 anses vara neutrala och de som har svarat något av alternativen 6–10 anses här vara positivt inställda. Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

Tabell A19. Elevernas ställningstagande 2003, 2013 och 2024/2025 till påståendet att ”muslimer i Sverige ska ha rätt att bygga moskéer (religiösa lokaler)” (procent, vägda data)

	Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
2003	15,8	7,7	23,7	20,1	32,7	100	52,8
2013	25,5	9,5	23,0	21,3	20,7	100	42,0
2024/2025	14,6	8,9	20,3	28,4	27,8	100	56,2
Förändring 2003–2024/2025	-1,2	+1,2	-3,4	+8,3	-4,9	100	+3,4
Förändring 2013–2024/2025	-10,9	-0,6	-2,7	+7,1	+7,1	100	+14,2

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

Tabell A20. Elevernas ställningstagande 2003, 2013 och 2024/2025 till påståendet att ”en programledare i TV ska tillåtas bära slöja” (procent, vägda data)

	Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
2003	27,2	15,6	20,8	11,9	24,5	100	36,4
2013	17,1	8,6	19,1	16,9	38,3	100	55,2
2024/2025	7,4	3,6	11,6	13,6	63,8	100	77,4
Förändring 2003–2024/2025	-19,8	-12,0	-9,2	+1,7	+39,3	0	+52,9
Förändring 2013–2024/2025	-9,7	-5,0	-7,5	-3,3	+25,5	0	+41,0

Kommentar: Svarsbasen utgörs av samtliga elever som inte har identifierat sig som muslimer.

Tabell A21. Inställningen till påståendena att ”muslimer i Sverige ska ha rätt att bygga moskéer (religiösa lokaler)” och ”en programledare i TV ska tillåtas bära slöja” hos elever som tar avstånd från påståendena att ”de flesta muslimer är säkert hyggligt folk” respektive ”det skulle vara helt okej att bo granne med en muslim” (procent, vägda data).

”Muslimer i Sverige ska ha rätt att bygga moskéer (religiösa lokaler)”								
		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
Icke-muslimska elever som helt eller delvis tar avstånd från påståendet ”de flesta muslimer är säkert hyggligt folk”	2003	64	9,6	16	4,2	6,2	100	10,4
	2013	72,3	10,9	8	5,1	3,7	100	8,8
	2024/2025	52,3	16,4	12	10,4	8,9	100	19,3
”En programledare i TV ska tillåtas bära slöja”								
		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
Icke-muslimska elever som helt eller delvis tar avstånd från påståendet ”de flesta muslimer är säkert hyggligt folk”	2003	68,9	10,1	10	5,4	5,6	100	11
	2013	52,8	13,2	17,5	9,7	6,8	100	16,5
	2024/2025	32	10,4	18,1	14,5	25,0	100	39,5
”Muslimer i Sverige ska ha rätt att bygga moskéer (religiösa lokaler)”								
		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
Icke-muslimska elever som helt eller delvis tar avstånd från påståendet ”det skulle vara helt okej att bo granne med en muslim”	2003	76,5	9,1	9,1	2,9	2,4	100	5,3
	2013	81,9	12,1	4,2	1,6	0,2	100	1,8
	2024/2025	69,8	13,3	8,3	6,9	1,8	100	8,7
”En programledare i TV ska tillåtas bära slöja”								
		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
Icke-muslimska elever som helt eller delvis tar avstånd från påståendet ”det skulle vara helt okej att bo granne med en muslim”	2003	73,5	10	9,3	3,3	3,9	100	7,1
	2013	60,7	16,3	15,5	3,7	3,8	100	7,5
	2024/2025	44,5	14,3	19,5	10,1	11,6	100	21,7

Tabell A22. Elevernas ställningstaganden till ett antal påståenden om romer i elevundersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta romer är säkert hyggligt folk"	2013	5,6	4,1	23,7	35,3	31,2	100	66,5
	2024/2025	7,3	3,9	26,5	28,7	33,7	100	62,4
Förändring 2013–2024/2025		+1,7	-0,2	+2,8	-6,6	+2,5	0	-4,1
"Det skulle vara helt okej att bo granne med en romsk person"	2013	5,4	5,0	18,9	24,6	46,1	100	70,7
	2024/2025	5,7	3,2	18,5	23,7	48,9	100	72,6
Förändring 2013–2024/2025		+0,3	-1,8	-0,4	-0,9	+2,8	0	+1,9
"Romer går inte att lita på"	2013	43,7	21,4	26,4	5,0	3,5	100	8,5
	2024/2025	41,4	20,8	25,9	6,3	5,5	100	11,8
Förändring 2013–2024/2025		-2,3	-0,6	-0,4	+1,3	+2,0	0	+3,3
"Det är alldeles för många romer i Sverige"	2013	28,9	18,2	39,3	8,4	5,3	100	13,7
	2024/2025	32,2	18,1	37,6	6,4	5,6	100	12,0
Förändring 2013–2024/2025		+3,3	-0,1	-1,5	-2,0	+0,3	0	-1,7

Tabell A23. Elevers inställning till påståendet "Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor" i undersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data).

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Har ingen uppfattning	Instämmer delvis	Instämmer helt	Summa procent	Andel instämmande svar
"Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor"	2013	25,8	12,3	44,0	12,1	5,8	100	17,9
	2024/2025	26,6	12,1	48,7	8,6	3,9	100	12,5
Förändring 2013–2024/2025		+0,8	-0,2	+4,7	-3,5	-1,9	0	-5,4

Tabell A24. Elevernas inställning till tre påståenden om samer (procent, vägda data)

	Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
"De flesta samer är säkert hyggligt folk"	4,5	1,6	18,6	26,5	48,8	100	75,3
"Det skulle vara helt okej att bo granne med en samisk person"	2,7	1,3	13,9	21,1	61,0	100	82,1
"Samer går inte att lita på"	51,4	20,9	21,3	2,8	3,6	100	6,4

Tabell A25. Elevernas ställningstaganden till tre påståenden om hbt-personer i undersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data)

		Nej det stämmer inte alls	Det stämmer ganska dåligt	Tveksam	Det stämmer ganska bra	Ja, det stämmer precis	Summa procent	Andel instämmande svar
”De flesta homosexuella, bisexuella och transpersoner är säkert hyggligt folk”	2013	2,5	1,9	10,7	28,8	56,1	100	84,9
	2024/2025	11,3	6,9	19,2	27,5	35,1	100	62,6
Förändring 2013–2024/2025		+8,8	+5,0	+8,5	-1,3	-21,0	0	-20,6
”Det skulle vara helt okej att bo granne med en homosexuell, bisexuell eller transperson”	2013	2,9	2,6	9,5	22,5	62,5	100	85,0
	2024/2025	11,8	5,6	15,3	20,3	47,0	100	67,3
Förändring 2013–2024/2025		+8,9	+3,0	+5,8	-2,2	-15,5	0	-17,7
”Homosexuella, bisexuella och transpersoner går det inte att lita på”	2013	59,2	20,7	13,8	3,6	2,7	100	6,3
	2024/2025	42,0	22,0	20,7	6,6	8,7	100	15,3
Förändring 2013–2024/2025		-17,2	+1,3	+6,9	+3,0	+6,0	0	9,0

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som identifierat sig som heterosexuella. Antal respondenter = 6 431–6 455.

Tabell A26. Elevernas ställningstagande till påståendet ”Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell” i undersökningarna 2013 och 2024 (procent, vägda data)

		Tar avstånd helt	Tar avstånd delvis	Har ingen uppfattning	Instämmer delvis	Instämmer helt	Summa procent	Andel instämmande svar
”Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell”	2013	8,2	11,1	8,3	18,9	53,5	100	72,4
	2024/2025	22,6	17,0	17,3	24,5	18,6	100	43,1
Förändring 2013–2024/2025		+14,4	+5,9	+9,0	+5,6	-34,9	0	-29,3

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever som identifierat sig som heterosexuella. Antal respondenter = 6 381–6 399.

Tabell A27. Elevernas ställningstagande till tre påståenden om jämställdhet i undersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data)

		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
”Det är viktigt att satsa på ett mer jämställt samhälle mellan kvinnor män”	2013	1,1	1,5	7,7	21,8	67,9	100	89,7
	2024/2025	3,2	2,5	11,2	18,3	64,8	100	83,1
Förändring 2013–2024/2025		+2,1	+1,0	+3,5	-3,5	-3,1	0	-6,6
”Män och kvinnor ska ha lika lön om de utför samma sorts jobb”	2013	1,4	1,1	4,3	11,7	81,5	100	93,2
	2024/2025	2,9	1,7	8,0	11,9	75,5	100	87,4
Förändring 2013–2024/2025		+1,5	+0,6	+3,7	+0,2	-6,0	0	-5,6
”Kvinnor ska på alla sätt ha samma rättigheter i samhället som män”	2013	0,9	0,8	4,6	10,8	82,9	100	93,7
	2024/2025	1,9	1,2	7,5	10,8	78,6	100	89,4
Förändring 2013–2024/2025		+1,0	+0,4	+2,9	±0	-4,3	0	-4,3

Tabell A28. Elevernas ställningstagande till två påståenden om människovärde och vänskap i undersökningarna 2003, 2013 och 2024 (procent, vägda data)

		Nej, absolut inte	Nej, knappast	Tveksam	Ja, kanske	Ja, absolut	Summa procent	Andel instämmande svar
"Alla människor har lika stort människovärde"	2003	4,7	3,2	7,0	14,1	71,0	100	85,1
	2013	2,7	2,7	8,4	18,1	68,1	100	86,2
	2024/2025	4,8	3,9	11,0	18,9	61,4	100	80,3
Förändring 2003–2024		+0,1	+0,7	+4,0	+4,8	-9,6	0	-4,8
Förändring 2013–2024/2025		+2,1	+1,2	+2,6	+0,8	-6,7	0	-5,9
"Man kan bli kompis med alla, oavsett var de kommer ifrån"	2003	2,5	2,3	5,4	12,8	77,0	100	89,8
	2013	0,9	1,3	5,3	14,4	78,1	100	92,5
	2024/2025	3,0	2,3	8,3	15,2	71,2	100	86,4
Förändring 2003–2024/2025		+0,5	±0	+2,9	+2,4	-5,8	0	-3,4
Förändring 2013–2024/2025		+2,1	+1,0	+3,0	+0,8	-6,9	0	-6,1

B. Samband med olika bakgrundsfaktorer

Tabell B1. Medelvärden för attitydmått (1–5) i elevundersökningarna 2013 och 2024/2025 (vägda data).

Undersökning	Invandrare	Muslimer	Judar	Romer	HBT-personer	(Afrosvenskar/ svarta personer)	(Samer)
2013	1,94 (0,88)	1,95 (0,92)	1,84 (0,86)	2,10 (0,98)	1,66 (0,83)	–	–
2024/2025	2,17 (1,07)	2,05 (1,03)	1,98 (0,96)	2,10 (0,99)	2,19 (1,17)	1,92 (0,96)	1,79 (0,84)

Kommentar: Standardavvikelse visas inom parentes. Svarsbasen för "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Svarsbasen för "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer. Svarsbasen för "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för hbt-personer är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. De observerade skillnaderna mellan undersökningarna är statistiskt signifikanta för invandrare, muslimer, judar och hbt-personer ($p < 0,01$).

Tabell B2. De sju attitydmåtten (1–5) nedbrutna på elevernas "sociala utsatthet" (medelvärden, vägda data)

	Invandrare	Afrosvenskar/ svarta personer.	Judar	Muslimer	Romer	Samer	HBT-personer
Saknar någon att vända sig till/vet inte	2,55	2,27	2,36	2,40	2,46	2,18	2,65
1 "hjälpalternativ"	2,38	2,10	2,14	2,24	2,25	1,94	2,43
2 "hjälpalternativ"	2,04	1,79	1,85	1,92	1,98	1,64	2,08
3–5 "hjälpalternativ"	1,94	1,71	1,76	1,84	1,90	1,59	1,94
Eta	0,20***	0,21***	0,22***	0,20***	0,20***	0,24***	0,21***

Kommentar: Svarsbasen för "invandrare" är samtliga inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Svarsbasen för "muslimer" är samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer. Svarsbasen för "judar" är samtliga elever som inte identifierar sig som judar. Svarsbasen för hbt-personer är samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella. Kontrollvariabler är kön samt ifall eleven går i åk 9, på gymnasiets högskoleförberedande program eller på gymnasiets yrkesprogram.

Om tabellerna B3–B9

I tabellerna anges den procentuella fördelningen av attitydindexen i kategorierna "hög", "medel" och "låg", där "hög" står för den mest negativa attityden. Kopplat till denna redovisning anges även Cramers V. Detta är ett sambandsmått som är robust mot variationer i stickprovsstorlek och som inte kräver några särskilda antaganden om distributionen av data. Det löper från 0 till 1. Är värdet 0 innebär det att det saknas samband mellan det tredelade attitydmåttet och bakgrundsvariabeln. Ju mer värdet närmar sig 1 desto starkare är sambandet. Därtill redovisas medelvärdet för det ursprungliga, icke-kategoriserade attitydmåttet (som löper från 1–5) samt korrelationskvoten eta. Eta är ett sambandsmått som går från 0 till 1 och avser relationen mellan bakgrundsvariabeln och respektive attitydmått i icke-kategoriserad form. Ju närmare 1 desto starkare samband.

Tabell B3. Attitydmåttet invandrare

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		65,5	22,8	11,7	100		2,17	
Kön	flickor	78,6	17,2	4,2	100	0,29	1,81	0,33
	pojkar	52,8	28,0	19,2	100		2,52	
Årskurs	9:an på högstadiet	59,5	25,9	14,6	100	0,06	2,37	0,12
	1 :an på gymnasiet	65,4	22,8	11,8	100		2,18	
	2 :an på gymnasiet	69,2	19,8	11,0	100		2,05	
	3 :an på gymnasiet	68,5	22,1	9,4	100		2,06	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	75,5	17,1	7,4	100	0,27	1,88	0,26
	yrkesprogram	48,2	32,6	19,2	100		2,63	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	71,1	17,1	11,8	100	0,19	2,16	0,19
	yrkesprogram	45,1	36,0	18,9	100		2,60	
	har ännu inte bestämt sig för program	48,7	40,3	11,0	100		2,51	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	70,1	19,9	10,0	100	0,10	2,03	0,17
	medel	56,6	28,0	15,4	100		2,43	
	låg	52,5	32,7	14,9	100		2,59	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	71,9	16,4	11,7	100	0,08	1,97	0,10
	ganska ofta	66,4	19,2	14,4	100		2,17	
	inte så ofta	66,8	23,7	9,5	100		2,13	
	aldrig	57,2	28,7	14,1	100		2,37	
Religiös identifikation	kristen	64,3	22,9	12,8	100	0,08	2,22	0,10
	muslim*	-	-	-	-	-	-	-
	identifierar sig inte med någon religion	67,5	22,8	9,7	100		2,03	
	övriga	53,3	16,2	30,5	100		2,28	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	67,5	21,5	11,0	100	0,05	2,13	0,04
	nej/vet inte	62,2	24,8	13,0	100		2,23	
Politiskt intresse	mycket intresserad	64,7	17,0	18,3	100	0,11	2,18	0,10
	ganska intresserad	67,3	18,7	14,0	100		2,14	
	inte så intresserad	69,4	22,5	8,1	100		2,08	
	inte alls intresserad	54,9	31,9	13,2	100		2,38	
Nöjdhet med demokratin i Sverige	mycket nöjd	75,5	15,0	9,5	100	0,18	1,90	0,25
	ganska nöjd	67,6	23,1	9,3	100		2,11	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Skolans placering	inte så nöjd	52,8	30,2	17,0	100		2,49	
	inte alls nöjd	25,8	29,8	44,4	100		3,27	
	Stockholm	82,8	13,4	3,8	100	0,09	1,71	0,16
	Göteborg	50,3	32,9	16,8	100		2,61	
	Malmö	58,8	28,9	12,3	100		2,24	
	övriga landet	64,2	23,3	12,5	100		2,20	
Kommungrupp som skolan ligger i	storstad och storstadsnära kommuner	69,6	20,7	9,7	100	0,08	2,08	0,07
	större städer och kommuner nära större stad	66,4	20,8	12,8	100		2,17	
	mindre städer/tätorter	58,2	29,1	12,7	100		2,28	
Områdestyp som skolan ligget i	landsbygdskommuner	52,7	33,5	13,8	100		2,36	
	område med stora socioekonomiska utmaningar	49,9	34,0	16,1	100	0,09	2,48	0,12
	område med socioekonomiska utmaningar	66,7	19,2	14,1	100		2,19	
	socioekonomiskt blandat område	54,5	28,6	16,8	100		2,41	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	67,7	22,0	10,3	100		2,10	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	72,5	18,2	9,3	100		2,03	

Kommentar: *) Endast 10 elever i denna kategori identifierar sig som muslimer. Bastalet utgörs av inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar.

Tabell B4. Attitydmåttet afrosvenskar/svarta personer

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		75,8	17,4	6,8	100		1,92	
Kön	flickor	85,2	12,5	2,2	100	0,23	1,65	0,28
	pojkar	66,9	21,9	11,2	100		2,18	
Årskurs	9:an på högstadiet	70,9	21,2	7,9	100	0,05	2,10	0,12
	1 :an på gymnasiet	76,6	16,4	7,0	100		1,91	
	2 :an på gymnasiet	78,7	14,9	6,4	100		1,83	
	3 :an på gymnasiet	77,7	16,5	5,8	100		1,83	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	83,9	12,1	4,0	100	0,25	1,69	0,30
	yrkesprogram	60,5	26,3	13,2	100		2,33	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	79,5	13,8	6,7	100	0,15	1,92	0,20
	yrkesprogram	59,8	30,8	9,4	100		2,35	
	har ännu inte bestämt sig för program	61,3	30,2	8,5	100		2,24	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	79,5	14,6	5,9	100	0,08	1,81	0,15
	medel	69,9	21,8	8,3	100		2,10	
	låg	70,9	23,2	5,9	100		2,08	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	80,3	11,0	8,7	100	0,10	1,79	0,11
	ganska ofta	79,8	13,0	7,2	100		1,86	
	inte så ofta	76,1	19,1	4,8	100		1,90	
	aldrig	66,8	22,7	10,5	100		2,15	
Ursprung	utrikes född	76,5	17,3	6,2	100	0,04	1,95	0,03
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	80,5	16,5	3,0	100		1,84	
	inrikes född med en inrikes född förälder	74,3	18,9	6,8	100		1,95	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	75,1	17,2	7,7	100		1,93	
Religiös identifikation	kristen	74,6	18,8	6,6	100	0,07	1,95	0,04
	muslim	80,5	14,8	4,7	100		1,86	
	identifierar sig inte med någon religion	76,8	16,4	6,7	100		1,88	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	80,4	14,1	5,5	100	0,11	1,83	0,10
	nej/vet inte	71,1	20,7	8,2	100		2,02	
Politiskt intresse	mycket intresserad	78,3	13,3	8,4	100	0,10	1,87	0,12
	ganska intresserad	78,4	13,8	7,8	100		1,87	
	inte så intresserad	78,4	17,4	4,2	100		1,86	
	inte alls intresserad	65,9	23,9	10,2	100		2,15	
Nöjdhet med demokratin i Sverige	mycket nöjd	84,0	11,2	4,7	100	0,16	1,69	0,21
	ganska nöjd	77,3	16,9	5,8	100		1,90	
	inte så nöjd	68,0	24,8	7,2	100		2,09	
	inte alls nöjd	49,1	21,4	29,5	100		2,71	
Skolans placering	Stockholm	85,6	10,8	3,6	100	0,06	1,63	0,12
	Göteborg	69,5	22,1	8,4	100		2,12	
	Malmö	78,1	17,3	4,6	100		1,87	
	övriga landet	74,7	18,0	7,3	100		1,96	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Kommungrupp som skolan ligger i	storstad och storstadsnära kommuner	79,8	14,6	5,6	100	0,07	1,82	0,10
	större städer och kommuner nära större stad	75,1	16,9	8,0	100		1,95	
	mindre städer/tätorter	71,5	22,1	6,4	100		2,02	
	landsbygdskommuner	62,8	29,4	7,8	100		2,24	
Områdestyp som skolan ligger i	område med stora socioekonomiska utmaningar	69,9	23,6	6,5	100	0,07	2,03	0,12
	område med socioekonomiska utmaningar	74,3	16,6	9,0	100		2,00	
	socioekonomiskt blandat område	68,4	22,0	9,6	100		2,13	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	78,3	15,9	5,8	100		1,85	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	78,5	13,7	7,8	100		1,88	

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever.

Tabell B5. Attitydmåttet judar

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		72,3	21,0	6,7	100		1,98	
Kön	flickor	82,7	14,7	2,7	100	0,24	1,70	0,28
	pojkar	62,1	27,2	10,7	100		2,24	
Årskurs	9:an på högstadiet	67,8	24,9	7,3	100	0,06	2,13	0,12
	1 :an på gymnasiet	69,1	23,9	7,0	100		2,02	
	2 :an på gymnasiet	76,2	17,0	6,9	100		1,87	
	3 :an på gymnasiet	76,3	18,0	5,7	100		1,86	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	80,4	15,2	4,5	100	0,25	1,75	0,29
	yrkesprogram	55,9	32,0	12,1	100		2,38	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	75,1	18,9	6,0	100	0,13	1,95	0,20
	yrkesprogram	55,6	36,1	8,2	100		2,39	
	har ännu inte bestämt sig för program	69,3	21,8	8,9	100		2,19	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	78,1	16,7	5,2	100	0,12	1,82	0,21
	medel	63,5	28,1	8,4	100		2,21	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtal i familjen om politik	låg	60,8	24,2	15,0	100		2,41	
	mycket ofta	77,0	12,6	10,4	100	0,10	1,86	0,12
	ganska ofta	74,6	19,2	6,2	100		1,92	
	inte så ofta	73,1	22,5	4,4	100		1,95	
	aldrig	63,6	24,6	11,8	100		2,22	
Ursprung	utrikes född	60,1	29,2	10,7	100	0,12	2,27	0,20
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	59,1	29,9	11,0	100		2,31	
	inrikes född med en inrikes född förälder	70,0	22,2	7,9	100		2,01	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	77,6	17,5	4,9	100		1,85	
Religiös identifikation	kristen	75,2	19,5	5,3	100	0,15	1,92	0,23
	muslim	49,1	35,3	15,6	100		2,51	
	identifierar sig inte med någon religion	77,0	18,1	4,9	100		1,84	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	80,9	15,1	4,0	100	0,07	1,74	0,09
	nej/vet inte	71,1	21,8	7,1	100		2,26	
Politiskt intresse	mycket intresserad	74,5	15,8	9,8	100	0,10	1,91	0,14
	ganska intresserad	74,0	19,7	6,3	100		1,90	
	inte så intresserad	75,2	20,9	3,9	100		1,91	
	inte alls intresserad	62,7	25,5	11,8	100		2,23	
	mycket nöjd	81,1	13,8	5,1	100	0,19	1,70	0,26
Nöjdhet med demokratin i Sverige	ganska nöjd	74,5	20,6	4,9	100		1,93	
	inte så nöjd	60,4	31,0	8,6	100		2,24	
	inte alls nöjd	45,1	22,3	32,6	100		2,87	
	Stockholm	78,7	17,0	4,3	100	0,07	1,73	0,12
Skolans placering	Göteborg	64,2	22,0	13,8	100		2,28	
	Malmö	60,1	28,1	11,8	100		2,25	
	övriga landet	72,2	21,3	6,5	100		1,98	
	storstad och storstadsnära kommuner	73,8	19,4	6,8	100	0,05	1,92	0,08
Kommungrupp	större städer och kommuner nära större stad	73,1	20,5	6,4	100		1,96	
	mindre städer/tätorter	68,6	23,7	7,7	100		2,07	
	landsbygdskommuner	63,2	31,7	5,1	100		2,27	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Områdestyp	område med stora socioekonomiska utmaningar	59,6	24,2	16,2	100	0,08	2,32	0,13
	område med socioekonomiska utmaningar	70,0	24,1	5,9	100		2,03	
	socioekonomiskt blandat område	66,6	24,0	9,4	100		2,16	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	74,1	19,9	6,0	100		1,92	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	80,9	12,2	6,9	100		1,79	

Kommentar: Svartsbasen består av alla elever som inte har identifierat sig som judar.

Tabell B6. Attitydmåttet muslimer

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		71,5	18,5	10,0	100		2,05	
Kön	flickor	82,7	13,8	3,5	100	0,27	1,72	0,32
	pojkar	60,5	23,0	16,5	100		2,05	
Årskurs	9:an på högstadiet	65,8	22,5	11,7	100	0,06	2,24	0,12
	1 :an på gymnasiet	70,8	19,3	9,9	100		2,05	
	2 :an på gymnasiet	75,2	15,7	9,1	100		1,94	
	3 :an på gymnasiet	74,8	15,9	9,3	100		1,95	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	79,7	14,1	6,2	100	0,24	1,80	0,28
	yrkesprogram	57,5	24,8	17,8	100		2,45	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	73,0	16,6	10,3	100	0,15	2,07	0,18
	yrkesprogram	51,3	36,2	12,5	100		2,50	
	har ännu inte bestämt sig för program	69,5	15,7	14,8	100		2,30	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	74,3	16,1	9,6	100	0,06	1,96	0,12
	medel	66,2	22,5	11,2	100		2,23	
	låg	71,9	22,3	5,7	100		2,11	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	65,6	19,9	14,5	100	0,05	2,06	0,08
	ganska ofta	65,2	22,5	12,3	100		2,03	
	inte så ofta	65,3	25,1	9,6	100		1,99	
	aldrig	60,4	26,7	12,9	100		2,23	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Ursprung	utrikes född	73,3	16,7	10,1	100	0,03	2,09	0,02
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	75,6	18,1	6,3	100		2,00	
	inrikes född med en inrikes född förälder	69,4	21,3	9,3	100		2,04	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	71,2	18,3	10,5	100		2,05	
Religiös identifikation	kristen	70,1	19,0	10,9	100	0,05	2,10	0,07
	identifierar sig inte med någon religion	73,6	18,0	8,4	100		1,98	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	77,3	15,5	7,2	100	0,15	1,91	0,15
	nej/vet inte	64,0	22,3	13,7	100		2,22	
Politiskt intresse	mycket intresserad	63,7	17,6	18,7	100	0,11	2,27	0,12
	ganska intresserad	71,7	17,1	11,2	100		2,01	
	inte så intresserad	75,7	17,5	6,8	100		1,95	
	inte alls intresserad	65,3	23,0	11,7	100		2,22	
Nöjdhet med demokratin i Sverige	mycket nöjd	78,8	13,6	7,6	100	0,18	1,83	0,24
	ganska nöjd	74,3	17,6	8,1	100		1,99	
	inte så nöjd	59,7	27,1	13,2	100		2,29	
	inte alls nöjd	36,6	22,4	41,0	100		3,07	
Skolans placering	Stockholm	82,5	12,8	4,7	100	0,06	1,70	0,13
	Göteborg	68,6	18,0	13,4	100		2,25	
	Malmö	70,1	16,8	13,1	100		2,10*	
	övriga landet	70,1	19,3	10,6	100		2,09*	
Kommungrupp	storstad och storstadsnära kommuner	74,9	15,8	9,3	100	0,06	1,95	0,07
	större städer och kommuner nära större stad	70,2	18,5	11,4	100		2,09	
	mindre städer/tätorter	67,5	23,2	9,3	100		2,14	
	landsbygdskommuner	72,0	22,8	5,2	100		2,14	
Områdestyp	område med stora socioekonomiska utmaningar	59,8	26,5	13,8	100	0,05	2,29	0,09
	område med socioekonomiska utmaningar	71,0	19,3	9,6	100		2,09	
	socioekonomiskt blandat område	65,8	20,8	13,4	100		2,29	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	72,5	18,1	9,4	100		2,00	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	73,2	16,0	10,8	100		1,99	

Kommentar: Bastalet utgörs av samtliga elever som inte identifierar sig som muslimer. *)
Skillnaden mellan Malmö och övriga landet är inte statistiskt signifikant.

Tabell B7. Attitydmåttet romer

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		65,4	26,7	7,9	100		2,10	
Kön	flickor	78,1	19,4	2,5	100	0,28	1,79	0,31
	pojkar	53,2	33,8	13,0	100		2,40	
Årskurs	9:an på högstadiet	62,2	30,4	7,4	100	0,05	2,20	0,07
	1 :an på gymnasiet	64,0	28,2	7,8	100		2,11	
	2 :an på gymnasiet	69,2	22,9	7,9	100		2,01	
	3 :an på gymnasiet	66,6	24,9	8,5	100		2,06	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	72,1	21,8	6,1	100	0,20	1,91	0,24
	yrkesprogram	51,3	35,2	13,5	100		2,46	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	70,6	23,3	6,1	100	0,16	2,03	0,20
	yrkesprogram	44,4	45,4	10,1	100		2,48	
	har ännu inte bestämt sig för program	58,5	37,2	4,3	100		2,25	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	69,8	23,0	7,2	100	0,08	1,98	0,15
	medel	58,5	32,7	8,8	100		2,29	
	låg	60,8	32,9	6,3	100		2,26	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	71,4	16,7	11,9	100	0,09	2,00	0,09
	ganska ofta	66,3	25,5	8,2	100		2,09	
	inte så ofta	66,0	28,5	5,4	100		2,06	
	aldrig	59,1	29,1	11,9	100		2,28	
Ursprung	utrikes född	55,7	35,6	8,7	100	0,08	2,33	0,14
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	58,9	31,7	9,4	100		2,29	
	inrikes född med en inrikes född förälder	63,9	25,9	10,2	100		2,16	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	69,0	24,0	7,0	100		2,00	
Religiös identifikation	kristen	64,8	27,5	7,7	100	0,10	2,10	0,13

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
	muslim	52,8	37,8	9,4	100		2,37	
	identifierar sig inte med någon religion	70,4	22,8	6,8	100		1,99	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	62,7	27,7	9,6	100	0,03	2,19	0,04
	nej/vet inte	65,8	26,5	7,7	100		2,09	
Politiskt intresse	mycket intresserad	62,6	21,2	16,2	100	0,10	2,23	0,11
	ganska intresserad	65,7	26,5	7,8	100		2,05	
	inte så intresserad	69,3	25,9	4,8	100		2,01	
	inte alls intresserad	57,8	31,0	11,2	100		2,29	
Nöjdhet med demokratien i Sverige	mycket nöjd	75,1	18,2	6,7	100	0,15	1,87	0,20
	ganska nöjd	67,3	26,4	6,3	100		2,06	
	inte så nöjd	52,9	37,3	9,8	100		2,33	
	inte alls nöjd	42,3	29,8	27,9	100		2,78	
Skolans placering	Stockholm	71,6	21,5	6,9	100	0,05	1,92	0,09
	Göteborg	55,9	33,9	10,2	100		2,33*	
	Malmö	54,6	34,2	11,2	100		2,35*	
	övriga landet	65,4	26,8	7,8	100		2,10	
Kommungrupp	storstad och storstadsnära kommuner	66,5	25,3	8,2	100	0,04	2,06	0,05
	större städer och kommuner nära större stad	66,2	25,9	7,9	100		2,09	
	mindre städer/tätorter	63,2	29,3	7,5	100		2,16	
	landsbygdskommuner	55,5	37,2	7,3	100		2,30	
Områdestyp	område med stora socioekonomiska utmaningar	53,7	34,5	11,8	100	0,06	2,16	0,10
	område med socioekonomiska utmaningar	64,6	29,7	5,7	100		2,18	
	socioekonomiskt blandat område	59,4	29,6	11,0	100		2,34	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	66,6	25,8	7,6	100		2,12	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	69,2	22,7	8,1	100		2,02	

Kommentar: Svarsbasen är samtliga elever. *) Det saknas en statistiskt säkerställd skillnad mellan Göteborg och Malmö.

Tabell B8. Attitydmåttet samer

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		78,6	18,7	2,7	100		1,79	
Kön	Flickor	86,4	13,0	0,5	100	0,20	1,58	0,24
	Pojkar	71,0	24,3	4,7	100		1,98	
Årskurs	9:an på högstadiet	75,2	21,9	2,9	100	0,05	1,94	0,12
	1 :an på gymnasiet	76,7	20,4	2,9	100		1,80	
	2 :an på gymnasiet	80,5	17,1	2,4	100		1,71	
	3 :an på gymnasiet	82,1	15,5	2,4	100		1,68	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	85,6	12,6	1,8	100	0,24	1,59	0,28
	yrkesprogram	64,1	31,3	4,6	100		2,12	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	80,8	17,8	1,4	100	0,07	1,77	0,17
	yrkesprogram	73,4	23,6	3,0	100		2,05	
	har ännu inte bestämt sig för program	71,7	2,5	3,8	100		2,06	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	84,2	13,7	2,1	100	0,12	1,65	0,21
	medel	70,6	26,1	3,3	100		1,98	
	låg	63,3	33,9	2,8	100		2,17	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	85,1	11,3	3,6	100	0,12	1,57	0,17
	ganska ofta	82,9	15,5	1,6	100		1,71	
	inte så ofta	78,5	20,1	1,4	100		1,77	
	aldrig	68,8	24,1	7,1	100		2,07	
Ursprung	utrikes född	68,7	27,4	3,9	100	0,10	2,05	0,14
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	69,7	26,8	3,5	100		2,04	
	inrikes född med en inrikes född förälder	76,6	20,1	3,3	100		1,84	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	82,7	15,2	2,1	100		1,67	
Religiös identifikation	Kristen	79,8	18,1	2,1	100	0,12	1,76	0,18
	Muslim	65,1	29,3	5,6	100		2,16	
	Identifierar sig inte med någon religion	82,4	15,9	1,7	100		1,68	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	Ja	84,9	11,6	3,5	100	0,07	1,60	0,09
	Nej/vet inte	77,8	19,6	2,6	100		1,81	
Politiskt intresse	mycket intresserad	82,1	14,8	3,1	100	0,12	1,64	0,18
	ganska intresserad	83,0	15,2	1,8	100		1,66	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
	inte så intresserad	80,2	18,5	1,3	100		1,76	
	inte alls intresserad	67,4	26,3	6,3	100		2,07	
Nöjdhet med demokratien i Sverige	mycket nöjd	87,2	10,7	2,1	100	0,15	1,53	0,22
	ganska nöjd	80,4	17,4	2,2	100		1,77	
	inte så nöjd	66,6	31,2	2,2	100		2,00	
	inte alls nöjd	60,1	27,4	12,5	100		2,35	
Skolans placering	Stockholm	86,9	11,3	1,8	100	0,07	1,58	0,11
	Göteborg	76,8	20,2	3,0	100		1,96	
	Malmö	65,2	29,8	5,0	100		2,03	
	Övriga landet	78,0	19,3	2,7	100		1,80	
Kommungrupp som skolan ligger i	storstad och storstadsnära kommuner	81,3	16,0	2,7	100	0,06	1,73	0,08
	större städer och kommuner nära större stad	78,7	18,7	2,6	100		1,78	
	mindre städer/tätorter	74,3	22,6	3,1	100		1,88	
	landsbygdskommuner	68,2	31,1	0,7	100		2,06	
Områdestyp som skolan ligger i	område med stora socioekonomiska utmaningar	65,3	27,5	7,2	100	0,08	2,09	0,12
	område med socioekonomiska utmaningar	75,8	22,0	2,2	100		1,87	
	socioekonomiskt blandat område	73,0	23,9	3,1	100		1,92	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	80,3	17,4	2,3	100		1,72	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	83,1	12,1	4,8	100		1,72	

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever.

Tabell B9. Attitydmåttet hbt-personer

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
Samtliga		63,4	21,7	14,9	100		2,21	
Kön	Flickor	79,6	15,4	5,0	100	0,34	1,76	0,37
	Pojkar	48,4	27,6	23,9	100		2,63	
Årskurs	9:an på högstadiet	53,2	25,6	21,2	100	0,10	2,48	0,15
	1 :an på gymnasiet	63,5	22,7	13,8	100		2,23	
	2 :an på gymnasiet	67,9	17,8	14,3	100		2,11	
	3 :an på gymnasiet	69,6	20,4	10,0	100		2,02	
Gymnasieprogram	högskoleförberedande	74,1	17,5	8,4	100	0,26	1,90	0,31
	yrkesprogram	48,1	28,1	23,8	100		2,69	
Planerat gymnasieval	högskoleförberedande	60,8	22,1	17,1	100	0,13	2,28	0,20
	yrkesprogram	40,5	29,3	30,2	100		2,86	
	har ännu inte bestämt sig för program	49,5	31,0	19,5	100		2,54	
Vårdnadshavarnas utbildningsnivå	hög	68,6	19,2	12,2	100	0,10	2,06	0,17
	medel	55,3	25,6	19,1	100		2,45	
	låg	49,2	27,0	23,8	100		2,61	
Samtal i familjen om politik	mycket ofta	67,4	18,3	14,3	100	0,08	2,06	0,11
	ganska ofta	66,7	19,1	14,2	100		2,15	
	inte så ofta	64,7	22,4	12,9	100		2,18	
	aldrig	52,4	25,8	21,8	100		2,49	
Ursprung	utrikes född	53,5	25,3	21,2	100	0,12	2,56	0,18
	inrikes född med två utrikes födda föräldrar	47,8	29,6	22,6	100		2,59	
	inrikes född med en inrikes född förälder	60,1	24,0	15,9	100		2,28	
	inrikes född med två inrikes födda föräldrar	68,6	19,3	12,1	100		2,07	
Religiös identifikation	kristen	62,2	20,9	16,9	100	0,12	2,25	0,17
	muslim	45,9	29,7	24,4	100		2,68	
	identifierar sig inte med någon religion	70,1	20,4	9,5	100		2,03	
Har en eller flera vänner som tillhör gruppen i fråga	ja	86,9	10,2	2,9	100	0,34	1,57	0,38
	nej/vet inte	52,2	27,3	20,5	100		2,21	
Politiskt intresse	mycket intresserad	62,3	17,0	20,7	100	0,08	2,27	0,11
	ganska intresserad	68,3	18,5	13,2	100		2,09	

		Låg (<2,5)	Medel (2,5–3,5)	Hög (>3,5)	Summa procent	Cramers V	Medelvärde okategoriserad skala (1–5)	Eta
	inte så intresserad	64,0	23,4	12,6	100		2,18	
	inte alls intresserad	55,0	24,9	20,1	100		2,46	
Nöjdhet med demokratins i Sverige	mycket nöjd	73,3	16,7	10,0	100	0,17	1,93	0,23
	ganska nöjd	65,8	21,4	12,8	100		2,16	
	inte så nöjd	48,3	29,3	22,4	100		2,55	
	inte alls nöjd	32,9	24,3	42,8	100		3,19	
Skolans placering	Stockholm	68,6	17,2	14,2	100	0,05	2,03	0,17
	Göteborg	54,8	26,6	18,6	100		2,50	
	Malmö	55,2	30,0	14,9	100		2,38	
	Övriga landet	63,5	21,7	14,8	100		2,22	
Kommungrupp som skolan ligger i	storstad och storstadsnära kommuner	65,0	20,1	14,9	100	0,03	2,16	0,06
	större städer och kommuner nära större stad	63,7	21,9	14,4	100		2,21	
	mindre städer/tätorter	60,4	23,9	15,7	100		2,28	
	landsbygdskommuner	56,4	26,4	17,1	100		2,54	
Områdestyp som skolan ligger i	område med stora socioekonomiska utmaningar	48,7	26,8	24,5	100	0,09	2,55	0,14
	område med socioekonomiska utmaningar	64,7	20,7	14,6	100		2,27	
	socioekonomiskt blandat område	55,9	24,9	18,2	100		2,41	
	område med goda socioekonomiska förutsättningar	64,8	20,8	14,4	100		2,17	
	område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	77,0	18,1	4,9	100		1,78	

Kommentar: Svarsbasen består av samtliga elever som identifierar sig som heterosexuella.

C. Utsatthet

Tabell C1. Andel elever som uppger att de har blivit retade, hotade respektive slagna minst en gång de senaste 12 månaderna, 2013 och 2014. Samtliga samt nedbrutet på kön, årskurs, sexuell läggning, bakgrund, samt religiös identifikation (procent, vägda data)

Har du under de senaste 12 månaderna...

		...råkat ut för att någon retat dig så du känt dig arg eller ledsen?	...blivit hotad av någon så att du har känt dig allvarligt rädd?	...blivit slagen?
Samtliga	2013	32,6	8,5	11,1
	2024/2025	51,2	12,9	15,6
	Förändring 2013–2024/2025	+18,6	+4,4	+4,5
Kön				
flickor	2013	39,5	9,9	8,4
	2024/2025	58,3	12,3	9,8
	Förändring 2013–2024/2025	+18,8	+2,4	+1,4
pojkar	2013	25,7	7,1	13,7
	2024/2025	44,3	13,3	21,1
	Förändring 2013–2024/2025	+18,6	+6,2	+7,4
Årskurs				
9:an på högstadiet	2013	38,6	8,4	11,9
	2024/2025	59,4	14,3	20,1
	Förändring 2013–2024/2025	+20,8	+5,9	+8,2
1:an på gymnasiet	2013	29,2	9,3	10,1
	2024/2025	50,5	12,4	16,0
	Förändring 2013–2024/2025	+21,3	+3,1	+5,9
2:an på gymnasiet	2013	32,3	8,8	11,3
	2024/2025	49,4	12,4	12,3
	Förändring 2013–2024/2025	+17,1	+3,6	+1,0
3:an på gymnasiet	2013	31,4	7,4	10,9
	2024/2025	44,5	12,1	13,2
	Förändring 2013–2024/2025	+13,1	+4,7	+2,3
Sexuell läggning				
heterosexuell	2013	31,6	7,5	10,3
	2024/2025	50,6	12,2	15,3
	Förändring 2013–2024/2025	+19,0	+4,7	+5,0
bisexuell	2013	56,6	24,4	25,0
	2024/2025	59,3	20,1	17,2
	Förändring 2013–2024/2025	+2,7	-4,3	+7,8

Har du under de senaste 12 månaderna...

		...råkat ut för att någon retat dig så du känt dig arg eller ledsen?	...blivit hotad av någon så att du har känt dig allvarligt rädd?	...blivit slagen?
homosexuell	2013	34,8	18,7	24,3
	2024/2025	60,3	27,1	25,1
Förändring 2013–2024/2025		+25,5	+8,4	+0,8

Elevers bakgrund

utrikes född	2013	42,1	10,8	9,1
	2024/2025	43,9	10,6	11,2
Förändring 2013–2024/2025		+1,8	-0,2	+2,1
inrikes född med två utrikes födda föräldrar	2013	33,8	8,2	8,2
	2024/2025	45,8	11,7	11,9
Förändring 2013–2024/2025		+12,0	+3,5	+3,7
inrikes född med en eller två inrikes födda föräldrar	2013	30,9	8,2	11,8
	2024/2025	53,3	13,5	17,0
Förändring 2013–2024/2025		+22,4	+4,8	+5,2

Religiös identifikation

kristen	2013	33,8	7,7	9,9
	2024/2025	53,7	14,0	16,3
Förändring 2013–2024/2025		+20,7	+6,3	+6,4
muslim	2013	39,2	9,8	7,8
	2024/2025	43,9	9,0	8,3
Förändring 2013–2024/2025		+4,7	-0,8	+0,5
identifierar sig inte med någon religion	2013	28,9	8,1	11,7
	2024/2025	49,5	11,8	15,4
Förändring 2013–2024/2025		+20,6	+3,7	+3,7

Kommentar: Resultaten för elever som identifierar sig som hinduer, buddister och judar är så få att få att de inte kan sägas vara statistiskt säkerställda och de har därför inte tagits med.

Tabell C2. Elevernas svar på frågan om de under de senaste 12 månaderna blivit retade för sitt svenska eller utländska ursprung 2024, nedbrutet på kön, årskurs, gymnasieprogram och bakgrund (procent, vägda data)

	Nej, ingen gång	Ja, en gång	Ja, några gånger	Ja, många gånger	Vet inte	Summa	Andel instämmande svar	Cramers V
Samtliga	73,3	5,8	8,7	6,0	6,2	100	20,5	
Kön								0,12***
flickor	77,2	5,6	7,7	3,2	6,3	100	16,5	
pojkar	69,5	6,0	9,6	8,6	6,3	100	24,2	
Årskurs								0,05***
9:an på högstadiet	69,3	6,1	9,1	7,6	7,9	100	22,8	
1:an på gymnasiet	74,4	6,1	7,8	5,8	5,9	100	19,7	
2:an på gymnasiet	71,7	5,7	10,1	6,5	6,0	100	22,3	
3:an på gymnasiet	78,3	5,1	7,7	3,7	5,2	100	16,5	
Program på gymnasiet								0,05***
högskoleförberedande program	74,6	5,6	9,2	5,4	5,2	100	20,2	
yrkesprogram	75,2	5,7	6,8	5,5	6,8	100	18,0	
Elevers bakgrund								0,16***
utrikes född	54,3	12,2	14,6	12,2	6,7	100	39,0	
inrikes född med två utrikes födda föräldrar	60,2	7,4	14,9	10,3	7,2	100	32,6	
inrikes född med en utrikes född och en inrikes född förälder	61,6	6,9	14,1	10,1	7,3	100	31,1	
inrikes född med två inrikes födda föräldrar	82,0	3,8	5,2	3,1	5,9	100	12,1	

Tabell C3. Andel elever i undersökningen 2024/2025 som svarade instämmande på frågan om de under de senaste 12 månaderna blivit retade för sitt svenska eller utländska ursprung, nedbrutet på migrationsbakgrund och typ av socioekonomiskt område som skolan ligger i (procent, vägda data)

Områdestyp	Utrikes född	Inrikes född med två utrikesfödda föräldrar	Inrikes född med en inrikes och en utrikesfödd förälder	Inrikes född med två inrikes födda föräldrar
Område med stora socioekonomiska utmaningar	29,8	25,5	19,0	16,4
Område med socioekonomiska utmaningar	49,3	35,3	37,5	12,1
Socioekonomiskt blandat område	44,3	32,9	37,2	12,0
Område med goda socioekonomiska förutsättningar	34,1	32,1	29,3	12,1
Område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	29,6	51,0	41,3	11,2

Tabell C4. Elevernas svar i undersökningen 2024/2025 på frågan om de under de senaste 12 månaderna har fått hotfulla e-mail, SMS, chatmeddelanden eller kommentarer på sociala medier som de förknippar med sitt ursprung, religion, sexuella läggning eller könsidentitet (procent, vägda data)

	Ja, en gång	Ja, några gånger	Ja, många gånger	Vet inte	Nej	Summa procent
Ursprung	1,4	2,0	1,1	2,6	92,9	100
Religion	1,2	1,1	0,7	1,8	95,2	100
Sexuell läggning	0,8	0,8	0,6	1,5	96,3	100
Könsidentitet	0,5	1,0	0,6	1,7	96,2	100

Tabell C5. Elevernas svar i undersökningen 2024/2025 på frågan om de under de senaste 12 månaderna har fått hotfulla e-mail, SMS, chatmeddelanden eller kommentarer på sociala medier som de förknippar med sitt ursprung. Samtliga samt nedbrutet på kön, årskurs och bakgrund (procent, vägda data)

	Nej, ingen gång	Ja, en gång	Ja, några gånger	Ja, många gånger	Vet inte	Summa procent	Andel instämmande svar	Cramers V
Samtliga	92,9	1,4	2,0	1,1	2,6	100	4,5	
Kön								0,08***
flickor	94,4	1,5	1,5	0,5	2,1	100	3,5	
pojkar	91,4	1,3	2,6	1,7	3,0	100	5,6	
Årskurs								0,03***
9:an på högstadiet	91,5	1,7	2,4	1,4	3,0	100	5,5	
1:an på gymnasiet	93,6	1,2	2,3	0,7	2,2	100	4,2	
2:an på gymnasiet	92,5	1,4	2,0	1,2	2,9	100	4,6	
3. an på gymnasiet	94,0	1,4	1,4	1,1	2,1	100	3,9	
Bakgrund								0,07***
utrikes född	89,2	1,6	4,0	1,7	3,5	100	7,3	
inrikes född med två utrikes födda föräldrar	90,4	2,9	2,7	0,8	3,2	100	6,4	
inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder	88,8	2,7	2,8	1,3	4,4	100	6,8	
inrikes född med två inrikes födda föräldrar	95,0	0,8	1,3	1,0	1,9	100	3,1	

Tabell C6. Elevernas svar i undersökningen 2024 på frågan om de under de senaste 12 månaderna har fått hotfulla e-mail, SMS, chatmeddelanden eller kommentarer på sociala medier som de förknippar med sin religion. Samtliga samt nedbrutet på kön, årskurs och religiös identifikation (procent, vägda data)

	Nej, ingen gång	Ja, en gång	Ja, några gånger	Ja, många gånger	Vet inte	Summa procent	Andel instämmande svar	Cramers V
Samtliga	95,2	1,2	1,1	0,7	1,8	100	3,0	
Kön								0,06***
flickor	96,2	1,2	1,1	0,2	1,3	100	2,5	
pojkar	94,2	1,2	1,2	1,1	2,3	100	3,5	
Årskurs								0,04***
9:an på högstadiet	94,0	1,2	1,5	1,2	2,1	100	3,9	
1:an på gymnasiet	96,5	0,7	0,8	0,4	1,6	100	1,9	
2:an på gymnasiet	95,4	1,2	1,1	0,5	1,8	100	2,8	
3.an på gymnasiet	94,8	1,8	1,1	0,6	1,7	100	3,5	
Religiös identifikation								0,12***
Kristen	95,6	1,5	1,1	0,4	1,4	100	3,0	
Muslim	88,4	2,9	3,1	2,1	3,5	100	8,1	
Identifierar sig inte med någon religion	97,7	0,4	0,2	0,1	1,6	100	0,7	

Tabell C7. Elevernas svar i 2024 års undersökning på frågan om de under de senaste 12 månaderna har fått hotfulla e-mail, SMS, chatmeddelanden eller kommentarer på sociala medier som de förknippar med sin sexuella läggning. Samtliga samt nedbrutet på kön, årskurs och sexuell läggning (procent vägda data)

	Nej, ingen gång	Ja, en gång	Ja, några gånger	Ja, många gånger	Vet inte	Summa procent	Andel instämmande svar	Cramers V
Samtliga	96,3	0,8	0,8	0,6	1,5	100	2,2	
Kön								0,05***
flickor	96,7	0,8	0,8	0,2	1,5	100	1,8	
pojkar	96,0	0,8	0,7	1,0	1,5	100	2,5	
Årskurs								0,04***
9:an på högstadiet	96,0	0,5	0,6	1,1	1,8	100	2,2	
1:an på gymnasiet	96,8	0,6	0,7	0,6	1,3	100	1,9	
2:an på gymnasiet	95,6	1,2	1,3	0,2	1,7	100	2,7	
3.an på gymnasiet	96,8	0,8	0,5	0,4	1,5	100	1,7	
Sexuell läggning								0,17***
Heterosexuell	98,3	0,4	0,3	0,1	0,9	100	0,8	
Bisexuell	82,6	6,0	4,9	2,7	3,9	100	13,6	
Homosexuell	72,0	4,6	8,7	6,2	8,5	100	19,5	

D. Bakgrundsfaktorer bakom gymnasieval

Tabell D1. Resultaten av en logistisk regressionsanalys av svaret att man tänkt att söka till ett av gymnasiets yrkesprogram (oddskvoter).

Kön		
flicka		ref. kat.
pojke		2,204***
Föräldrars utbildningsnivå		
låg		1,974***
medel		3,296***
hög		ref. kat.
Bakgrund		
utrikes född		0,537***
inrikes född med två utrikes födda föräldrar		0,266**
inrikes född med en utrikes och en inrikes född förälder		0,693***
inrikes född med två inrikes födda föräldrar		ref. kat.
Omdöme om skolan		
mycket bra		ref. kat.
ganska bra		1,593***
inte så bra		2,548***
inte alls bra		2,568***
Stressad av skolarbetet		
mycket stressad		ref. kat.
ganska stressad		0,600***
inte så stressad		0,508***
inte alls stressad		0,419***
Slutbetyg i ämnet matematik i årskurs 6		
A		ref. kat.
B		2,833***
C		7,440***
D		8,392***
E		12,882***
F		13,684***
Lärartäthet (andel per elev)		0,890***
Andel behöriga lärare på skolan		1,017***
Skolans genomsnittliga meritvärde i åk 9		0,993***

Skolans placering enligt kommungruppsindelningen

storstad och storstadsnära kommuner	ref. kat.
större städer och kommuner nära större stad	2,242***
mindre städer/tätorter	2,243***
landsbygdskommuner	1,430***

Skolans placering enligt Boverkets socioekonomiska indelning

område med stora socioekonomiska utmaningar	1,456***
område med socioekonomiska utmaningar	0,848***
socioekonomiskt blandat område	1,160***
område med goda socioekonomiska förutsättningar	1,117***
område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	ref. kat.
Nagelkerke R ²	0,333
Cox & Snell R ²	0,231
Antal	753

Kommentar: Endast elever som svarat att de tänker läsa vidare är inkluderade i analysen.

Slutnoter

- 1 En tidigare version av texten har granskats av docent Andrea Bohman, Umeå universitet.
- 2 För begreppet hbt-person se sida 7.
- 3 Arne Trankell, "Svenskarnas fördomar mot invandrare", *Invandrarutredningen* Bilaga 4, SOU 1974:70 (Stockholm 1974).
- 4 Charles Westin, *Majoritet om minoritet: En studie i etnisk tolerans i 80-talets Sverige* (Stockholm 1982).
- 5 Charles Westin, *Den toleranta opinionen: inställningen till invandrare 1987* (Stockholm 1987).
- 6 Anders Lange & Charles Westin, *Ungdomen om invandringen* (Stockholm 1991).
- 7 Anders Lange & Charles Westin, *Den mångtydiga intoleransen* (Stockholm 1997).
- 8 Marie Demker, "Attityden till flyktingar: Unga flickor och unga pojkar på var sin sida" i Marie Demker (red.) *Svensk migrationspolitisk opinion 1991–2012* (Göteborg 2013) s. 148.
- 9 Anders Lange, Heléne Löw, Stéphane Bruchfeld & Ebba Hedlund, *Utsatthet för etnisk och politiskt relaterat hot m m, spridning av rasistisk och antirasistisk propaganda samt attityder till demokrati m m bland skolelever* (Stockholm 1997).
- 10 Jonas Ring & Scarlett Morgentau, *Intolerans. Antisemitiska, homofobiska, islamofobiska och invandrarfientliga tendenser bland unga* (Stockholm 2004).
- 11 Birgitta Löwander & Anders Lange, *Den mångtydiga intoleransen: En studie av gymnasieungdomars attityder läsåret 2009/2010* (Stockholm 2010).
- 12 Påstående om homosexuella ändrades till exempel till att omfatta homosexuella, bisexuella och transpersoner (hbt).
- 13 Jacob Severin, *Tid för tolerans: En studie om vad skolelever i Sverige tycker om varandra och om sambandet i stort* (Stockholm 2014).
- 14 "Eller är meningen, då det säges att vi förgätit Locke, det vi icke, såsom han skulle vara tolerante och Christne? Beskyllningen af intolerance är oss förut i detta stycke tämligen tydlig gjord." *Stockholmsposten* 6/II (1778).
- 15 Litteraturen på området är omfattande. För en översikt se Erik Lundberg, "Tolerans: En introduktion till begreppet, forskningen och antologin" i Erik Lundberg (red.), *Toleransens mekanismer: en antologi* (Stockholm 2017).
- 16 Texten författades vintern 1686–1686 på latin och publicerades i engelsk översättning utan Lockes vetskaper.
- 17 För begreppshistorien se Klaus Schreiner, "Toleranz" i Otto Brunner (red.) *Geschichtliche Grundbegriffe: historisches Lexikon zur politisch-sozialen Sprache in Deutschland*, Band 6 (Stuttgart 1990) och Clara Cwikowski, "La question de la tolérance civile dans les Encyclopédies du XVIIIe siècle: Étude des articles tolérance de Jean-Edme Romilly, d'Élie Bertrand et de Nicolas-Sylvestre Bergier", *Journal of Interdisciplinary History of Ideas* 23:12 (2023). Se även Rainer Forst, *Tolerance in Conflict: Past and Present* (Cambridge 2013). För den svenska 1700-talsdebatten om religiös tolerans se Johannes Ljungberg, *Toleransens gränser: Religionspolitiska dilemma i det tidiga 1700-talets Sverige och Europa* (Lund 2017).
- 18 Werner Schirmer, Linda Weidenstedt & Wendelin Reich, "From Tolerance to Respect in Inter-Ethnic Contexts", *Journal of Ethnic and Migration Studies* (2012).
- 19 Mikael Hjerm, Maureen A. Eger, Andrea Bohman & Filip Fors Connolly, "A New Approach to the Study of Tolerance: Conceptualizing and Measuring Acceptance, Respect and Appreciation of Difference", *Social Indication Research* 147 (2020).
- 20 Maykel Verkuyten, Levi Adelman & Kumar Yogeeswaran, "The Psychology of Intolerance: Unpacking Diverse Understandings of Intolerance", *Current Directions in Psychological Science* 29:5 (2020). Se även Maykel Verkuyten, *The Social Psychology of Tolerance* (London & New York 2023) s. 88–94.
- 21 Karl Popper, *The Open Society and its Enemies: Volume One: The Spell of Plato* (London & New York 2005) s. 293.
- 22 Gordon Allport, *The Nature of Prejudice* (Boston 1955) s. 425.
- 23 James L. Gibson, "Enigmas of Intolerance: Fifty Years after Stouffer's Communism, Conformity, and Civil Liberties", *Perspectives on Politics* 4:1 (2006) s. 29.
- 24 Se till exempel Jeffery J. Mondak & Mitchell S. Sanders, "Tolerance and Intolerance, 1976–1998", *American Journal of Political Science* 47:3 (2003).
- 25 Löwander och Lange (2010) s. 21; Severin (2014) s. 34. Inte minst som ett syfte är att jämföra resultaten från elevundersökningen 2024/25 med resultaten från myndighetens tidigare elevundersökningar är det rimligt att utgå från samma definition.
- 26 Severin (2014) s. 16.
- 27 Severin (2014) s. 17.
- 28 "a negative attitude toward another person or group formed in advance of any experience with that person or group". "Prejudice", American Psychological Association, *Dictionary of Psychology* <<https://dictionary.apa.org/prejudice>>. Definitionen skiljer sig något från Gordon Allports klassiska definition: "En etnisk fördom är en antipati som bygger på en felaktig och orubblig generalisering. [...] Den kan vara riktad mot hela gruppen eller mot en individ på grund av att denna är en del av gruppen. [Ethnic prejudice is an antipathy based upon a faulty and inflexible generalization. [...] It may be directed toward a group as a whole, or toward an individual because he is a member of that group.]" Allport (1954) s. 9.
- 29 R.D. Ashmore & F.K. Del Boca, "Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping" i D.L. Hamilton (red.) *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior* (Hillsdale 1981) s. 21.
- 30 Bob Altemeyer, "Highly Dominating, Highly Authoritarian Personalities", *The Journal of Social Psychology* 144:4 (2004); Nazar Akrami, *Prejudice: The Interplay of Personality, Cognition, and Social Psychology* (Uppsala 2005) s. 12–14.
- 31 Albert Bandura, "Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change", *Psychological Review* 84:2 (1977).
- 32 Se till exempel David O. Sears & P.J. Henry, "The Origins of Symbolic Racism", *Journal of Personality and Social Psychology* 85:2 (2003).
- 33 Henri Tajfel & John C. Turner, "The Social Identity Theory of intergroup Behavior" i S. Worchel & W.G. Austin (red.) *Psychology of Intergroup Relations* (Chicago 1986).
- 34 Herbert Blumer, "Race Prejudice as a Sense of Group Position", *The Pacific Sociological Review* 1:1 (1958).
- 35 Cristhian A. Martínez, Jan-Willem van Prooijen & Paul A.M. Van Lange, "A threat-based hate model: How symbolic and realistic threats underlie hate and aggression", *Journal of Experimental Social Psychology* 103 (2022).
- 36 Alexander Jedinger & Marcus Eisentraut, "Exploring the Differential Effects of Perceived Threat on Attitudes toward Ethnic Minority Groups in Germany", *Frontiers in Psychology* 10 (2020).

- 37 Maureen A. Eger, Jeffrey Mitchell & Mikael Hjerm, "When I Was Growing Up: The Lasting Impact of Immigrant Presence on Native-Born American Attitudes towards Immigrants and Immigration", *Europeans Sociological Review* 38:2 (2022).
- 38 Andrea Bohman & Mikael Hjerm, "How the religious context affects the relationship between religiosity and attitudes towards immigration", *Ethnic and Racial Studies* (2013).
- 39 Jolanda Jetten, "The past as determinant of the present: Historical continuity, collective angst, and opposition to immigration", *European Journal of Social Psychology* 42 (2012); Anouk Smeekes, Maykel Verkuyten & Edwin Poppe, "How a Tolerant Past Affects the Present: Historical Tolerance and the Acceptance of Muslim Expressive Right", *Personality and Social Psychology Bulletin* 28:11 (2012).
- 40 Se diskussionen i Severin (2014) s. 72–73 och där anförd litteratur.
- 41 <<https://www.levandehistoria.se/fakta/rasism/antisvart-rasism>>
- 42 <<https://jerusalemdeclaration.org/>>
- 43 <<https://www.levandehistoria.se/fakta/rasism/antisemitism>>
- 44 <<https://www.levandehistoria.se/fakta/rasism/antimuslmsk-rasism>>
- 45 Trankell (1974) s. 9 fotnot 4, Westin (1984), Westin (1987), Lange & Westin (1991) och Lange & Westin (1997).
- 46 I en fråga fick respondenterna ta ställning till 14 olika grupper och nationaliteter, och kryssa i om det var någon av dessa som de hade negativa känslor för. En av dessa grupper var romer. I övrigt ställdes inga frågor.
- 47 Se till exempel European Union Agency for Fundamental Rights (FRA), *Roma and Travellers in Six Countries* (Luxemburg 2020).
- 48 <<https://www.levandehistoria.se/fakta/rasism/antiziganism>>
- 49 Lotta Omma, *Ung same i Sverige: Livsvillkor, självvärdering och hälsa* (Umeå 2013) s. 30.
- 50 Lisa Wallin & Lou Huuva, *Hatbrott mot samer*, Rapport 2024:5 (Stockholm 2024).
- 51 Regeringskansliet, *Handlingsplan mot rasism och hatbrott* (Stockholm 2024).
- 52 <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1133?language_content_entity=sv>
- 53 <<https://www.rfsl.se/hbtqi-fakta/begreppsordlista/>>
- 54 <https://eige.europa.eu/publications-resources/thesaurus/terms/1383?language_content_entity=sv>
- 55 Detta gjordes för att öka antalet respondenter från Skåne som ett led i ett samarbete med Malmö universitet. Samma förfarande gjordes i undersökningen 2013.
- 56 Se SCB:s tekniska rapport om undersökningen för detaljer.
- 57 Expertgruppen bestod av professor Pieter Bevelander, forskaren Katie Cohen, professor Mikael Hjerm och professor Lisa Thorell.
- 58 Baserat på SCB:s registerdata. Andelarna säger ingenting om hur individerna själva identifierar sig.
- 59 SOM-institutet, *Svenska trender 1986-2024* (Göteborg 2025) s. 38.
- 60 Kendalls tau-b är ett sambandsmått som justerar för bundna rangordningar i data. Värdena går från -1 till +1, där -1 indikerar ett perfekt negativt samband och +1 ett perfekt positivt samband.
- 61 Brottsförebyggande rådet (Brå), *Nationella trygghetsundersökningen: Om utsatthet, trygghet och förtroende*, Rapport 2024:8 (Stockholm 2024) s. 73.
- 62 SOM-institutet, *Svenska trender 1986-2024* (Göteborg 2025) s. 19.
- 63 Samtidigt finns det en stark korrelation mellan svaren. En fördjupad statistisk analys visar att svaren på alla frågor som redovisas i detta avsnitt speglar samma bakomliggande faktor. En explorativ faktoranalys (Principal Component Analysis) visar att denna faktor redogör för 62 procent av variansen.
- 64 Se till exempel Andrea Bohman, *Anti-immigrant attitudes in context: The role of rhetoric, religion and political representation* (Umeå 2014).
- 65 Våren 2003 var 8,9 procent av eleverna i årskurs 9 utrikes födda, 5,6 procent var inrikes födda med två utrikes födda föräldrar och 85,5 procent var inrikes födda med minst en inrikes född förälder. Läsåret 2024/2025 var 14,5 procent av eleverna i årskurs 9 utrikes födda, 12,3 procent var inrikes födda med två utrikes födda föräldrar och 73,2 procent inrikes födda med minst en inrikes född förälder.
- 66 Marie Demker, "Attityder till flyktingmottagande och religionsfrihet: Allt handlar om ideologi" i Björn Rönnerstrand, Anders Carlander, Patrik Öhberg & Annika Bergström (red.) *I rörelse*, SOM-institutet vid Göteborgs universitet (Göteborg 2024).
- 67 Fereshteh Ahmadi & Andreas Önver Cetrez, *Mångfaldsbarometern 2024* (Gävle 2024) s. 40–41.
- 68 För en diskussion om kopplingen mellan antisemitiska attityder och uppfattningar om Israel se Bachner & Bevelander (2020) och där anförd litteratur.
- 69 Demker (2025) s. 289.
- 70 2009 formulerades påståendet "Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor i Sverige".
- 71 I elevundersökningen 2009, som enbart inkluderade elever i gymnasiet åk 1 och 3 och som använde ett något annorlunda formulerat påstående, var andelen instämmande svar 19 procent.
- 72 Se diskussionen i Aleš Kudrňáč, "Gender differences among Czech youth in prejudice towards minorities", *Journal of Youth Studies* 20:5 (2017) s. 585.
- 73 Cramers V = 0,40.
- 74 En tvåvägs variansanalys indikerar emellertid att effekten av interaktionen mellan kön och undersökning är svag.
- 75 Se till exempel M.H.W. van Zalk, M. Kerr, N. van Zalk & H. Stattin, "Xenophobia and Tolerance Towards Immigrants in Adolescence: Cross-Influence Processes Within Friendships", *Journal of Abnormal Psychology*, 41 (2013); M. Miklikowska, "Development of anti-immigrant attitudes in adolescence: The role of parents, peers, intergroup friendships, and empathy", *British Journal of Psychology*, 108 (2017); Mikael Hjerm, M.A. Eger & R. Danell, "Peer Attitudes and the Development of Prejudice in Adolescence", *Socius: Sociological Research for a Dynamic World*, 4:1 (2018); M. Miklikowska, A. Bohman & P.F. Titzmann, "Driven by Context? The Interrelated Effects of Parents, Peers, Classrooms on Development of Prejudice Among Swedish Majority Adolescents", *Developmental Psychology*, 55:11 (2019); A. Diemer, "Endogenous peer effects in diverse friendship networks: Evidence from Swedish classrooms", *Economics of Education Review*, 89 (2022); M. M. Van Dittmars, "Political socialization, political gender gaps, and the intergenerational transmission of left-right ideology", *European Journal of Political Research*, 62 (2023); Stanley Feldman, Steven Stillman, Mikael Hjerm, José Gabriel Romero Ciavatto & William Nilsson, *Political Socialization and Social Networks*, Discussion Paper IZA DP No. 17818, Institute of Labor Economics, Bonn (2025).

- ⁷⁶ Paulo Velásquez, "Does educational attainment matter for attitudes toward immigrants in Chile? Assessing the causality and generalizability of higher education's so-called 'liberalizing effect' on economic and cultural threat", *The British Journal of Sociology* 75:5 (2024).
- ⁷⁷ Håkan Stattin, Katharina Eckstein & Erik Amnå, "Why Some Adolescents Are Open To Their Parents' Political Communication", *Journal of Youth and Adolescence* 51 (2022).
- ⁷⁸ Detta baseras på ett antal regressionsanalyser med interaktionsvariabler och under kontroll för kön. När det gäller attityder till muslimer och till romer saknas det statistiskt signifikanta interaktioner mellan föräldrars utbildningsnivå och förekomsten av samtal om politik i familjen.
- ⁷⁹ Henrik Bachner och Pieter Bevelander, *Antisemitism i Sverige: En jämförelse av attityder och föreställningar 2005 och 2020* (Stockholm 2021).
- ⁸⁰ Stattin m.fl. (2022).
- ⁸¹ Invandrare (eta = 0,19), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,21), judar (eta = 0,28), muslimer (eta = 0,20), romer (eta = 0,22), samer (eta = 0,27), hbt-personer (eta = 0,21). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁸² Invandrare (eta = 0,33), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,34), judar (eta = 0,38), muslimer (eta = 0,30), romer (eta = 0,31), samer (eta = 0,40), hbt-personer (eta = 0,38). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁸³ Litteraturen på området är omfattande. Se till exempel Stefania Paolini, Fiona A. White, Linda R. Tropp, Rhiannon N. Turner, Elizabeth Page-Gould, Fiona K. Barlow & Ángel Gómez, "Inter-group contact research in the 21st century: Lessons learned and forward progress if we remain open", *Journal of Social Issues* 77 (2021); Sarina J. Schäfer, Mathias Kauff, Francesca Prati, Mathijs Kros, Timothy Lang & Oliver Christ, "Does negative contact undermine attempts to improve intergroup relations? Deepening the understanding of negative contact and its consequences for intergroup contact research and interventions", *Journal of Social Issues* 77 (2021); Tobias H. Stark, Tom Nijs & Julia Köbrich, "Additive and multiplicative effects of different forms of positive and negative indirect intergroup contact in predicting intergroup attitudes", *International Journal of Intercultural Relations* 104 (2025).
- ⁸⁴ Se till exempel Mikael Hjerm, "Anti-Immigrant Attitudes and Cross-Municipal Variation in the Proportion of Immigrants", *Acta Sociologica* 52:1 (2009); Maureen A. Eger, Jeffrey Mitchell & Mikael Hjerm, "When I Was Growing Up: The Lasting Impact of Immigrant Presence on Native-Born American Attitudes towards Immigrants and Immigration", *European Sociological Review* 8:2 (2022).
- ⁸⁵ Jedinger & Eisentraut (2020).
- ⁸⁶ Invandrare (eta = 0,58), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,45), judar (eta = 0,34), muslimer (eta = 0,55), romer (eta = 0,41), samer (eta = 0,24), hbt-personer (eta = 0,35). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁸⁷ Brottslighet: Invandrare (eta = 0,22), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,14), judar (eta = 0,08), muslimer (eta = 0,19), romer (eta = 0,31), samer (eta = 0,02), hbt-personer (eta = 0,07); terrorism: Invandrare (eta = 0,16), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,12), judar (eta = 0,08), muslimer (eta = 0,15), romer (eta = 0,10), samer (eta = 0,04), hbt-personer (eta = 0,06). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁸⁸ Invandrare (eta = 0,01), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,01), judar (eta = 0,01), muslimer (eta = 0,00), romer (eta = 0,00), samer (eta = 0,00), hbt-personer (eta = 0,00). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$), förutom för muslimer, romer samer och hbt-personer.
- ⁸⁹ Invandrare (eta = 0,24), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,20), judar (eta = 0,27), muslimer (eta = 0,22), romer (eta = 0,23), samer (eta = 0,25), hbt-personer (eta = 0,23). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁹⁰ Invandrare (eta = 0,24), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,20), judar (eta = 0,31), muslimer (eta = 0,21), romer (eta = 0,23), samer (eta = 0,28), hbt-personer (eta = 0,31). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁹¹ Pablo Madriaza, Ghayda Hassan, Sébastien Brouillette-Alarie, Aoudou Njingouo Mounchingam, Loïc Durocher-Corfa, Eugene Borokhovski, David Pickup & Sabrina Paillé, "Exposure to hate in online and traditional media: A systematic review and meta-analysis of the impact of this exposure on individuals and communities", *Campbell Systematic Reviews* 21:1 (2025).
- ⁹² Yvonne Andersson, *Ungar & medier 2025: En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning* (Stockholm 2025).
- ⁹³ Invandrare (eta = 0,11), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,19), judar (eta = 0,23), muslimer (eta = 0,17), romer (eta = 0,17), samer (eta = 0,22), hbt-personer (eta = 0,19). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁹⁴ Se till exempel Andreas Önnersfors, *Konspirationsteorier: Meningsskapande berättelser i historia och nutid* (Lund 2024), Michael Butter, "Nichts ist wie es scheint": Über Verschwörungstheorien (Berlin 2023) samt bidragen i Michael Butter & Peter Knight (red.) *Routledge Handbook of Conspiracy Theories* (London 2020). För kopplingen mellan konspirationsteorier och negativa attityder till andra grupper, se Daniel Jolley, Rose Meleady & Karen M. Douglas, "Exposure to intergroup conspiracy theories promotes prejudice which spreads across groups", *British Journal of Psychology* 111 (2020).
- ⁹⁵ Jesper Strömbäck, "Konspiratorisk läggning, medieanvändning och tro på konspirationsteorier" i Oscar Österberg (red.) *I det fördolda: en antologi om konspirationsteorier* (Stockholm 2025).
- ⁹⁶ Daniel Jolley, Karen M. Douglas, Yvonne Skipper, Eleanor Thomas & Darel Cookson, "Measuring adolescents' beliefs in conspiracy theories: Development and validation of the Adolescent Conspiracy Beliefs Questionnaire (ACBQ)", *British Journal of Developmental Psychology* 29 (2021). Det handlar om nio påståenden: "Staten hemlighåller medvetet viktig information från allmänheten", "Vissa politiska grupper har hemliga planer som inte är bra för samhället", "Hemliga sällskap kontrollerar politiker och andra ledare", "Vissa sjukdomar har skapats av staten för att användas som vapen", "Staten har ofta information om terroristattentat men låter dem hända", "Stater har medvetet spridit sjukdomar bland vissa grupper av människor", "Staten övervakar människor i hemlighet", "Hemliga grupper kontrollerar människors medvetande utan att de vet om det" och "Hemliga sällskap påverkar många politiska beslut".
- ⁹⁷ Invandrare (eta = 0,24), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,19), judar (eta = 0,27), muslimer (eta = 0,20), romer (eta = 0,25), samer (eta = 0,23), hbt-personer (eta = 0,25). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ⁹⁸ Oscar Österberg, "Föreställningar om 'judiska' konspirationer: en utdragen historia" i Österberg (2025).
- ⁹⁹ Variansen är ett mått på hur mycket de observerade värdena avviker från medelvärde. Ju högre värde desto större spridning.
- ¹⁰⁰ <<https://segregationsbarometern.boverket.se/ojamlighetsindex-och-omradestyper/>>
- ¹⁰¹ Invandrare (eta = 0,18), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,19), judar (eta = 0,18), muslimer (eta = 0,16), romer (eta = 0,14), samer (eta = 0,18), hbt-personer (eta = 0,16). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ¹⁰² Klassgenomsnittet är ett bättre mått på klimatet i klassen än elevernas individuella svar på om de tycker om skolan.
- ¹⁰³ Invandrare (eta = 0,24), afrosvenskar/svarta personer (eta = 0,24), judar (eta = 0,24), muslimer (eta = 0,23), romer (eta = 0,14), samer (eta = 0,23), hbt-personer (eta = 0,24). Alla samband är statistiskt signifikanta ($p < 0,01$).
- ¹⁰⁴ $p \leq 0,01$.
- ¹⁰⁵ Hjerm m.fl. (2020).
- ¹⁰⁶ Cronbachs alfa = 0,874. Medelvärde är 3,84 med standardavvikelsen 0,73. Det finns relativt starka negativa samband mellan detta attitydmått och de andra gruppfokusade attitydmåtten. Pearsons R ligger för de olika attitydmåtten i intervallet -0,408

- (”samer”) till –0,495 (”invandrare”). Samtidigt är dessa samband inte så starka att det nya attitydmåttet kan sägas mäta enbart samma sak som de andra. Tolerans och intolerans handlar om mer än människors inställning till olika grupper i samhället.
- 107 En regressionsanalys visar dock att utländsk bakgrund och religiös identifikation förblir statistiskt signifikanta under kontroll för varandra.
- 108 Med utländsk bakgrund avses här personer som är födda utrikes eller är inrikes födda med två utrikes födda föräldrar. Med svensk bakgrund avses inrikes födda personer med minst en inrikes född förälder.
- 109 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 110 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 111 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 112 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 113 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 114 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 115 Skillnaden är statistiskt säkerställd.
- 116 Miriam Katzin, *Skolgårdsrasism, konspirationsteorier och utanförskap: En rapport om antisemitism och det judiska minoritetskapet i Malmös förskolor, skolor, gymnasier och vuxenutbildning* (Malmö 2021); Kristin Wagrell, *Antisemitismen i Stockholms skolor: En rapport om skolpersonal och elevers upplevelser och tankar kring antisemitiska uttryck i sin skolmiljö* (Stockholm 2022); Judiska ungdomsförbundet, *”Vi är inte välkomna här”: Judiska studenter och anställdas upplevelser av otrygghet och antisemitism på svenska universitet och högskolor efter den 7 oktober 2023* (2025). Skolverket, *Antisemitism i skolan*, Rapport 2025:28 (Solna 2025).
- 117 Brå, *Målsägare vid brottanmälan 2024: Övergripande statistik för utvalda brottstyper riktade mot person* (Stockholm 2025) s. 25
- 118 Brå (2025) s. 40.
- 119 Brå, Tabellsamling för skolundersökningen om brott 2023, Tabell 3A <https://bra.se/download/18.1537f1c6192bdc-251bfc105f/1750666010657/Tabellsamling_SUB2015-2023.xlsx>
- 120 Statens medieråd, *Ungar & medier 2023: En statistisk undersökning av ungas medievanor och attityder till medieanvändning* (Stockholm 2024) s. 107.
- 121 Brå, *Skolundersökningen om brott 2023: Om utsatthet för och delaktighet i brott*, Rapport 2024:10 (Stockholm 2024) s. 78–79.
- 122 Internetstiftelsen, *Svenskarna och internet 2024* (2024) s. 113.
- 123 Internetstiftelsen (2024) s. 118.
- 124 Hannah Pollack Sarnecki, Lenita Törning, Anders Strindberg, *Antisemitism i digitala miljöer: En kunskapsöversikt* (Stockholm 2025).
- 125 I bemärkelsen att de valde svarsalternativen ”Nej, det stämmer inte alls” eller ”Det stämmer ganska dåligt” för positivt laddade påståenden och ”Det stämmer ganska bra” respektive ”Ja, det stämmer precis” för negativt laddade påståenden.
- 126 ”De flesta invandrare är säkert hyggligt folk”, ”Det skulle vara helt okej att bo granne med en invandrare”, ”Invandrare går det inte att lita på”, ”Det är alldeles för många invandrare i Sverige”. Svarsbasen är inrikes födda elever med två inrikes födda föräldrar. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Cramérs $V = 0,11$.
- 127 ”De flesta judar är säkert hyggligt folk”, ”Det skulle vara helt okej att bo granne med en judisk person”, ”Judar går det inte att lita på”, ”Det är alldeles för många judar i Sverige”, ”Det ligger mycket sanning i påståendet ’judar är snåla’”, ”Judarna har för stort inflytande i världen i dag”. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Cramérs $V = 0,06$.
- 128 ”De flesta muslimer är säkert hyggligt folk”, ”Det skulle vara helt okej att bo granne med en muslimsk person”, ”Muslimer går det inte att lita på”, ”Det är alldeles för många muslimer i Sverige”, ”De flesta invandrande muslimer är nog laglydiga”, ”De flesta muslimer vill bara leva på bidrag”, ”Muslimska män förtrycker kvinnor mer än vad andra män gör”. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Cramérs $V = 0,07$.
- 129 ”De flesta romer är säkert hyggligt folk”, ”Det skulle [inte] vara helt okej att bo granne med en romsk person”, ”Romer går det inte att lita på”, ”Det är alldeles för många romer i Sverige”, ”Romerna ägnar sig åt kriminalitet i större utsträckning än andra människor”. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Cramérs $V = 0,02$.
- 130 ”De flesta homosexuella, bisexuella och transpersoner är säkert hyggligt folk”, ”Det skulle vara helt okej att bo granne med en homosexuell, bisexuell eller transperson”, ”Homosexuella, bisexuella och transpersoner går det inte att lita på”, ”Det är lika naturligt att vara homosexuell som heterosexuell”. Skillnaden mellan undersökningarna är statistiskt signifikant ($p < 0,01$). Cramérs $V = 0,20$.
- 131 Se till exempel Andrew R. Flores, *Social Acceptance of LGBTI People in 175 Countries and Locations, 1981 to 2020* (Los Angeles 2021) och Naria Silvestre Cabrera, Raquel Royo Prieto & Iratxe Aristequi Fradua, ”Attitudes towards Homosexuality in Europe: Analysis of the European Values Study”, *Sexes* 5 (2024).
- 132 Tawar Dabaghi & Elias Fjellander, ”5 åtgärder: Så stoppar vi hbtqi-fientlighet i skolan”, *Aftonbladet* 13/11 (2025).
- 133 David Ekstam, ”The Liberalization of American Attitudes to Homosexuality and the Impact of Age, Period, and Cohort Effects”, *Social Forces* (2021).
- 134 Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, *Så tycker unga 2025 – Demokrati och viktiga samhällsfrågor* (Stockholm 2025).
- 135 För en fördjupad diskussion om hur man kan förstå detta se Verkuyten (2023).
- 136 Oddset för att en elev med slutbetyget E i matematik ska välja att söka ett yrkesprogram är tretton gånger högre än för en elev med slutbetyget A.
- 137 För en översikt av den ökade utbredningen av konspirationsteorier och hur det kan förklaras se Österberg (2025).
- 138 Shauna M. Bowes, Thomas H. Costello & Arber Tasimi, ”The Conspiratorial Mind: A Meta-Analytic Review of Motivational and Personological Correlates”, *Psychological Bulletin* (2023).
- 139 Vibeke Moe (red.), *Holdinger til jøder og muslimer i Norge 2022: Befolkningsundersøkelse, minoritetsstudie og ungdomsundersøkelse* (Oslo 2022) s. 129–145.

